

2023

TÜRKİYE UYUŞTURUCU RAPÖRÜ

EĞİLİMLER VE GELİŞMELER

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
NARKOTİK SUÇLARLA MÜCADELE BAŞKANLIĞI

TÜRKİYE UYUŞTURUCU RAPORU
EĞİLİMLER VE GELİŞMELER

**Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı
İzleme Merkezi Şube Müdürlüğü**

ANKARA - 2023

EGM Yayın Katalog No: 763

NSB Yayınları: 52

Yayın No: 2023/7

1.Baskı

iÇİNDEKİLER

GRAFİKLER.....	V
TABLOLAR.....	VI
RESİMLER.....	VI
SUNUŞ.....	VII
KISALTMALAR.....	VII
1. BÖLÜM	1
UYUŞTURUCU İLE MÜCADELE POLİTİKASI, KOORDİNASYON VE YASAL ÇERÇEVE.....	1
1.1.ULUSAL UYUŞTURUCU POLİTİKA VE STRATEJİSİ.....	3
1.2.UYUŞTURUCU İLE MÜCADELE BAĞLANTILI KAMU HARCAMALARI.....	4
1.3. YASAL ÇERÇEVE.....	4
1.4. YENİ GELİŞMELER.....	8
1.4.1. Uluslararası Kenevir Politikaları ve Türkiye.....	8
1.4.2. “Türkiye’nin Adli Bilim Laboratuvarlarının Yasa Dışı Uyuşturucu Kaçakçılığı ile Mücadele Konusundaki Kapasitesinin Güçlendirilmesi”: IPA II AB Projesi.....	9
1.4.3. Uyuşturucu Karar Destek Sistemi (UKDS).....	9
2. BÖLÜM	13
UYUŞTURUCU MÜCADELESİNİN ARZ BOYUTU.....	13
2.1. GENEL KAÇAKÇILIK EĞİLİMLERİ.....	15
2.1.1. Eroin Kaçakçılık Eğilimleri.....	16
2.1.2. Esrar ve Türevleri Kaçakçılık Eğilimleri.....	19
2.1.3. Kokain Kaçakçılık Eğilimleri.....	20
2.1.4. MDMA/Ecstasy Kaçakçılık Eğilimleri.....	21
2.1.5. Captagon Kaçakçılık Eğilimleri.....	21
2.1.6. Metamfetamin Kaçakçılık Eğilimleri.....	21
2.2. TÜRKİYE’DE OPERASYONEL FAALİYETLER VE YAKALAMALAR.....	25
2.2.1. Eroin.....	26
2.2.2. Esrar, Türevleri ve Kök Kenevir.....	27
2.2.3. Kokain.....	29

2.2.4. MDMA/Ecstasy.....	29
2.2.5. Captagon.....	30
2.2.6. Metamfetamin.....	31
2.2.7. Yeni Psikoaktif Maddeler (NPS).....	32
2.2.8. Uyuşturucu İmalatında Kullanılan Öncü ve Diğer Kimyasallar.....	36
2.2.9. Sentetik Ecza/İlaçlar.....	38
2.3. SUÇ GELİRLERİYLE MÜCADELE.....	39
Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK).....	41
2.4. TRAFİKTE UYUŞTURUCU KULLANIMI İLE MÜCADELE... ..	41
2.5. PROJELER.....	42
2.5.1. NARKOTİM.....	42
2.5.2. Alan Denetimi Projesi.....	42
2.5.3. NARKONET Operasyonları.....	43
2.5.4. Uyuşturucu ile Mücadele Uygulaması (UYUMA) Projesi..	43
2.5.5. Açık Kapı Projesi.....	44
2.5.6. Metruk Binalar.....	45
2.5.7. Atık Sulardan Uyuşturucu ve Diğer Psikoaktif Maddelerin İzlenmesi Projesi.....	45
2.6. EĞİTİM.....	46
2.6.1. Narkotik Suçlarla Mücadele Eğitim Akademisi (NEA).....	46
2.6.2. Köpek Eğitim Şube Müdürlüğü (KEM).....	46
2.6.3. Yeni Gelişmeler üa.....	48
2.6.4. İçişleri Bakanlığı Vatandaş Memnuniyet Anketi (IVR).....	48
3. BÖLÜM	51
EĞİTİM/ÖNLEME.....	51
3.1. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI.....	54
3.1.1. Sosyal Hizmet Merkezi (SHM).....	54
3.1.2. Aile Eğitim Programı (AEP).....	54
3.1.3. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitimleri (TBM).....	54
3.1.4. Sosyal ve Ekonomik Destek (SED).....	55

3.2. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	55	4.1.3. Yatarak Tedavi Ağı.....	78
3.2.1. İş Kulüpleri ve Mesleki Eğitim Kursları (İŞKUR)	55	4.1.4. Yeni Gelişmeler.....	81
3.3. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI	56	4.2. REHABİLİTASYON VE SOSYAL UYUM.....	81
3.4. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	56	4.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	81
3.4.1. “En İyi Narkotik Polisi; Anne Projesi”.....	56	4.2.2. Sağlık Bakanlığı.....	83
3.4.2. NARKOREHBER Yetişkin Eğitim Modülü	58	4.2.3. NSB Madde Bağımlılığıyla Mücadele Çalıştayı.....	88
3.4.3. NARKOREHBER Gençlik Modülü.....	58	4.2.4. Yeşilay.....	88
3.4.4. NARKO GÖÇMEN Projesi	59	5. BÖLÜM	91
3.4.5. NARKO KAAN Projesi.....	59	MADDE BAĞLANTILI ÖLÜMLER.....	91
3.4.6. Metamfetaminle Mücadele Eğitimi	59	6. BÖLÜM	97
3.4.7. NARKONOKTA Projesi	60	CEZA, İNFAZ VE DENETİMLİ SERBESTLİK.....	97
3.4.8. NARKOTIR (Hedef Olma Hedefsiz Kalma) Projesi.....	60	6.1. CEZA İNFAZ KURUMLARI	99
3.4.9. NARKO 191 Projesi.....	60	6.1.1. Uyuşturucu ile Mücadelede Ceza İnfaz Kurumlarında	99
3.4.10. NARKOYARIŞMA / Uyuşturucu Madde Kullanımını	61	Yürütülen İyileştirme Çalışmaları	99
Önleme Afiş Yarışması.....	61	6.1.2. Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı (SAMBA) ve	100
3.4.11. NARKOYARIŞMA / Narko Proje Yarışması.....	62	Seminer/Konferanslar.....	100
3.5. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI VE YEŞİLAY.....	63	6.2. DENETİMLİ SERBESTLİK	101
3.5.1. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) Eğitim Programı	63	6.2.1. Uyuşturucu ile Mücadelede Denetimli Serbestlik	101
3.5.2. Okulda Bağımlılığa Müdahale (OBM) Programı	65	Müdürlüklerinde Yürütülen İyileştirme Çalışmaları	101
3.5.3. YEŞİLAY Yaşam Becerileri Eğitim (YYBE) Programı	66	6.2.2. Hizmet İçi Eğitimler.....	102
3.5.4. Münazara Projesi.....	67	6.2.3. 5 Yıllık Denetimli Serbestlik Süresi Boyunca Adalet	103
3.6. SAĞLIK BAKANLIĞI.....	67	Bakanlığı Tarafından Ara Kontrollerin Yapılacağı Yeni Model	103
3.7. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI.....	68	6.2.4. Bütüncül Modelin Ceza İnfaz Kurumlarında Uygulanması.....	104
3.8. RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU (RTÜK)	69	7. BÖLÜM	107
3.9. TÜRKİYE RADYO VE TELEVİZYON KURUMU (TRT)	70	NARKOTERÖR	107
3.10. YEŞİLAY	71	7.1. TERÖRİZMİN FİNANSMANI BAKIMINDAN	109
3.10.1. Kamp Faaliyetleri.....	71	UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI	109
3.10.2. Benim Kulübüm Yeşilay Projesi	71	7.2. PKK/KCK-PYD/YPG Terör Örgütünün Uyuşturucu	112
3.10.3. Yeşilay Elçileri Projesi.....	72	Faaliyetlerine Ayrıntılı Bakış	112
3.10.4. Akran Eğitimi Projesi	72	7.2.1. Uluslararası Alandaki Tespit ve Raporlar: PKK	112
3.10.5. Yeşil Sahne Projesi	73	7.2.2. PKK/KCK-PYD/YPG'nin Uyuşturucu Kaçakçılığındaki Rolü.....	113
3.10.6. Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi	73	7.2.3. Terör Örgütünün Uyuşturucu İmalat ve Ticaretindeki Rolü	123
4. BÖLÜM	75	7.2.4. Terör Örgütü PKK/KCK-PYD/YPG'nin Uyuşturucu Üretici	125
TEDAVİ, REHABİLİTASYON VE SOSYAL UYUM.....	75	ve Kaçakçılarından Komisyon ve Haraç Alması.....	125
4.1. TEDAVİ	77	7.2.5. PKK Terör Örgütünün Dünya'daki Narkoterör Faaliyetleri	125
4.1.1. Uyuşturucu Tedavisinin Organizasyonu ve Sağlanması.....	77	7.2.6. PKK/KCK-PYD/YPG Terör Örgütünün Suriye'deki	127
4.1.2. Ayaktan Tedavi Ağı.....	77	Uyuşturucu Faaliyetleri.....	127
		7.3. DİĞER TERÖR ÖRGÜTLERİ.....	127
		7.4. SONUÇ.....	128
		KAYNAKÇA.....	129

GRAFİKLER

Grafik 1.1 Uyuşturucu ile Mücadele Alanında Yapılan Kamu Harcamalarının Yıllara Göre Dağılımı	4
Grafik 1.2 Türkiye'de Morfine Eş Değer Opiyat Ham Madde Üretim Miktarı ve Haşhaş Ekim Alanları	6
Grafik 2.1 Yıllara Göre Olay Sayısı	25
Grafik 2.2 Yıllara Göre Şüpheli Sayısı	26
Grafik 2.3 2020-2022 Eroin Yakalama Miktarları, Olay ve Şüpheli Sayıları	26
Grafik 2.4 Yıllara Göre Eroin Yakalama Miktarları	26
Grafik 2.5 Yıllara Göre Eroin Olay Sayıları	26
Grafik 2.6 Yıllara Göre Eroin Şüpheli Sayıları	27
Grafik 2.7 Yıllara Göre Eroin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	27
Grafik 2.8 Yıllara Göre Esrar ve Skunk Yakalama Miktarları	28
Grafik 2.9 Yıllara Göre Esrar ve Skunk Olay Sayıları	28
Grafik 2.10 Yıllara Göre Esrar ve Skunk Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	28
Grafik 2.11 Yıllara Göre Esrar ve Skunk Şüpheli Sayıları	28
Grafik 2.12 Yıllara Göre Kök Kenevir Yakalama Miktarları	28
Grafik 2.13 Yıllara Göre Kök Kenevir Olay Sayıları	28
Grafik 2.14 Yıllara Göre Kök Kenevir Şüpheli Sayıları	29
Grafik 2.15 Yıllara Göre Kokain Yakalama Miktarları	29
Grafik 2.16 Yıllara Göre Kokain Olay Sayıları	29
Grafik 2.17 Yıllara Göre Kokain Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	29
Grafik 2.18 Yıllara Göre Kokain Şüpheli Sayıları	29
Grafik 2.19 Yıllara Göre Ecstasy Yakalama Miktarları	30
Grafik 2.20 Yıllara Göre Ecstasy Olay Sayıları	30
Grafik 2.21 Yıllara Göre Ecstasy Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	30
Grafik 2.22 Yıllara Göre Ecstasy Şüpheli Sayıları	30
Grafik 2.23 Yıllara Göre Captagon Yakalama Miktarları	30
Grafik 2.24 Yıllara Göre Captagon Olay Sayıları	30
Grafik 2.25 Yıllara Göre Captagon Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	31
Grafik 2.26 Yıllara Göre Captagon Şüpheli Sayıları	31
Grafik 2.27 Yıllara Göre Metamfetamin Yakalama Miktarları	31
Grafik 2.28 Yıllara Göre Metamfetamin Olay Sayıları	31
Grafik 2.29 Yıllara Göre Metamfetamin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	32
Grafik 2.30 Yıllara Göre Metamfetamin Şüpheli Sayıları	32
Grafik 2.31 Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Yakalama Miktarları	33
Grafik 2.32 Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Olay Sayıları	34
Grafik 2.33 Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	34
Grafik 2.34 Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Şüpheli Sayıları	34
Grafik 2.35 Kanun Kapsamına Alınan Yeni Psikoaktif Maddeler	35
Grafik 2.36 Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Yakalama Miktarları	38
Grafik 2.37 Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Olay Sayıları	38
Grafik 2.38 Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	39
Grafik 2.39 Yıllara Göre Sentetik Ecza Şüpheli Sayıları	39
Grafik 4.1 Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri ve Bulunduğu İllerin Yıllara Göre Dağılımı	77
Grafik 4.2 Ayaktan Tedavi Gören Kişilerin Yıllara Göre Dağılımı	78
Grafik 4.3 Yatarak Tedavi Gören Tekil Kişilerin Yıllara Göre Dağılımı	78
Grafik 4.4 2022 Yılında Tedavi Merkezlerine Başvuran Hastaların Dağılımı %	78
Grafik 4.5 Tedavi Gören Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı %	79
Grafik 4.6 Tedavi Gören Kişilerin İlk Kullanım Yaş Ortalamalarına Göre Dağılımı %	79
Grafik 4.7 Tedavi Gören Kişilerin Eğitim Durumlarının Dağılımı %	79
Grafik 4.8 Tedavi Gören Kişilerin Çalışma Durumlarının Dağılımı %	80
Grafik 4.9 Tedavi Gören Kişilerin Tedavi Oldukları Madde Türlerine Göre Dağılımı %	80
Grafik 4.10 Tedavi Gören Kişilerden Damar Yoluyla Uyuşturucu Kullananlara Uygulanan Tarama Testi Sonuçlarının Dağılımı	80
Grafik 4.11 Yıllara Göre ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattından Verilen Hizmet Sayısı	86
Grafik 5.1 Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümlerin Dağılımı	93
Grafik 5.2 2022 Yılı Madde Bağlantılı Ölümlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	93
Grafik 5.3 Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümlerin Çoklu ve Tekil Maddelere Göre Dağılımı	94
Grafik 5.4 Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	94
Grafik 5.5 2022 Yılı Madde Bağlantılı Ölümlerin Metamfetamin Sayısı Dağılımı	94
Grafik 6.1 Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	99
Grafik 6.2 Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlardan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	99

TABLolar

Tablo 1.1 Lif ve Tohum Amaçlı Kenevir Ekimi 2019-2022 Yıllarına Göre Dağılımı	7
Tablo 2.1 2022 Yılı Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	25
Tablo 2.2 2022 Yılı Şüpheli Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	26
Tablo 2.3 HÜBAS Sistemi Dahil Haşhaş Bitkisi Yakalamaları	27
Tablo 2.4 Uyuşturucu Test Kiti Kullanıcı Eğitimi Sayıları Dağılımı	42
Tablo 2.5 Yıllara Göre Narkotimler Tarafından Müdahale Edilen Olay ve Şüpheli Sayısı	42
Tablo 2.6 2022 Alan Denetimi Projesi	42
Tablo 2.7 Yıllara Göre Narkotik Madde Arama Köpeği Temel Eğitim Sayıları	48
Tablo 3.1 2022 Yılında Verilen NARKOREHBER Eğitim Sayıları Dağılımı	58
Tablo 3.2 Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) Eğitim Modülü	64
Tablo 3.3 Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından 2022 Yılı Faaliyet ve Katılan Kişi Dağılımı	69
Tablo 4.1 2022 Yılında Madde Türlerine Göre Tedavi Merkezlerinde Tedavi Gören Hasta Sayısı	79
Tablo 4.2 2022 Yılında ALO 191 Destek Hattından Alınan Hizmet Sayısı ve Konu Başlıkları	87
Tablo 4.3 2022 Yılında YEDAM Merkezlerine Yapılan Başvuru Sayıları Dağılımı	88
Tablo 6.1 Hükümlü/Tutuklu ve Personele Yönelik Yapılan İyileştirme Çalışmaları Dağılımı	100
Tablo 6.2 Ceza İnfaz Kurumlarında Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı (SAMBA) Katılımcı Sayıları	101
Tablo 6.3 Madde Bağımlılığı olan Hükümlü-Tutuklulara Yönelik İyileştirme Çalışmaları	105
Tablo 7.1 PKK/KCK-PYD/YPG Terör Örgütünün Uyuşturucu Kaçakçılığı Bağlantılı Olaylarına Ait Yakalamalar	117
Tablo 7.2 DHKP/C, TİKKO vb. Kapsamında Yapılan Yakalamalar	127
Tablo 7.3 FETÖ/PDY Terör Örgütünün Uyuşturucu Kaçakçılığı Bağlantılı Olaylarına Ait Yakalamalar	127

RESİMLER

Resim 2.1 Afganistan Kaynaklı Eroin Kaçakçılık Rotaları	17
Resim 2.2 Güney Rotası Boyunca Eroin Kaçakçılık Rotaları	18
Resim 2.3 Erken Uyarı Sistemi Çalışma Sistemi	35
Resim 2.4 TAIEX Konferansından Görüntü	40
Resim 2.5 TAIEX Konferansından Görüntü	40
Resim 2.6 Uyuma Uygulama Afişi	44
Resim 3.1 En İyi Narkotik Polisi; Anne Logosu	57
Resim 3.2 Narko Göçmen Eğitiminden Kesit	59
Resim 3.3 Narko Kaan Eğitiminden Kesit	59
Resim 3.4 Metamfetaminle Mücadele Eğitiminden Kesit	59
Resim 3.5 İstanbul Narkotir	60
Resim 3.6 Konya Narkotir	60
Resim 3.7 Narko 191 Kapsamında Metamfetamin Önleyici Afişi	61
Resim 3.8 Narko 191 Kapsamında Metamfetamin Önleyici Afişi	61
Resim 3.9 Önleme Afiş Yarışması	61
Resim 3.10 Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Afiş Yarışması Birincisi	62
Resim 3.11 Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Afiş Yarışması İkincisi	62
Resim 3.12 Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Afiş Yarışması Üçüncüsü	62
Resim 4.1 Madde Bağımlılığı Hekim Eğitimi	85
Resim 6.1 TCK 191 Model 1	103
Resim 6.2 TCK 191 Model 2	103
Resim 6.3 Cezaevi Süreçlerindeki Tedavi ve Sosyal Hayata Adaptasyonu Sağlayacak Rehabilitasyon Modeli	104
Resim 7.1 Narkoterör Kenevir Bitkisi Operasyonu	117
Resim 7.2 Diyarbakır Narkoterör Operasyonları	117
Resim 7.3 Narkoterör Operasyonu Yakalamaları	119
Resim 7.4 Ankara Narkoterör Operasyonları	120
Resim 7.5 Van Narkoterör Operasyonları	120
Resim 7.6 Diyarbakır Narkoterör Operasyonları	121
Resim 7.7 Mardin Narkoterör Operasyonları	121
Resim 7.8 Batman Narkoterör Operasyonları	121
Resim 7.9 Narkoterör Operasyonu Yakalamaları	122
Resim 7.10 Narkoterör Operasyonu Yakalamaları	124
Resim 7.11 Narkoterör Operasyonu Yakalamaları	124

SUNUŞ

Bugün dünyada ve ülkemizde tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar çok ve çeşitli uyuşturucu türü bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda geleneksel uyuşturucular ile birlikte kimyasal yöntemler kullanılarak üretilen sentetik uyuşturucular sorunun daha kompleks hale gelmesine sebep olmuştur.

Toplumlar için büyük bir problem haline gelen madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadele çok boyutlu bir sorun olmakla birlikte, böyle bir sorunla etkili ve başarılı mücadele ise ilgili tüm kurum/kuruluşların koordinasyonu, birlikteliği ve desteği ile yürütülmesi gereken bir süreci kapsar.

Uyuşturucu kaynaklı suçlar hem sağlık hem de güvenlik sorunu oluşturur. Küreselliği nedeniyle çok boyutlu bir mücadelenin ulusal ve uluslararası paydaşlarca uyum içerisinde yürütülmesini gerektiren bir alandır. Uyuşturucuya olan talebi önlemeden, ticaretiyle mücadele etmek oldukça güçtür.

Ülkemiz uyuşturucu kaçakçılığında stratejik bir coğrafi konuma sahiptir. Dolayısıyla mücadelemiz ulusal ve uluslararası boyutta çok yönlü, bütüncül bir anlayışla sürdürülmekte ve ülkemizin bu alanda gösterdiği gayret sadece vatandaşlarımızca değil uluslararası toplumca da takdirle karşılanmaktadır.

Sürdürülen kararlı ve etkin mücadelenin daha da ileriye götürülmesi kurumlarımızı bir yandan faaliyet alanları içerisinde bilimsel gerçekler üzerinde çalışmaya iterken, diğer yandan da edinilen bilgi ve tecrübenin paydaş kurumlara aktarılmasına yönlendirmektedir.

Bu itibarla ilgili kurumlarımızın katkılarıyla 2022 yılı verileri kullanılarak hazırlanan bu rapor, uyuşturucu mücadelede yürütülen faaliyetlere ilişkin bir değerlendirme ve gelecekte hayata geçirilebilecek projeler hakkında fikir uyandırabilecek önemli bir doküman niteliğine sahiptir.

Doküman okunup değerlendirilirken özellikle arzla mücadele başlığı altındaki istatistiklerin tek başına uyuşturucu sorununu ifade etmeyeceği unutulmamalıdır. Alandaki tüm parametrelerle birlikte değerlendirme yapıldığında ortaya çıkan tablo uyuşturucu sorunu hakkında fikir verebilir. Başka deyişle özellikle arzla mücadele alanında sürekli artan bir ivmeyle yükselen kolluk yakalamaları bir sorunun tek başına belirleyici göstergesi değil, kolluk mücadele kapasitesinin artışına işaretler. Kolluğun kurumsal yeteneklerinin yükselmesinin yanında özellikle 2014 yılından sonra bu birimlerden FETÖ örgüt mensuplarının temizlenmesi de mücadeledeki samimiyetin artmasını sağlamıştır.

Raporun uyuşturucu ile mücadelenin tüm aşamalarında sürdürülen çalışmalara somut katkı sağlaması temennisiyle, hazırlık ve yayın sürecinde destek veren kişi ve kurumlara teşekkür ederiz.

Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı

ABDAMATLMAI SAGI IAKI
BMKBM MYKEG MEMCDDA
GMGMINCB IPAJGKJAK
EUROPOLGFIMASAKMB
NEANPSMFIBRMIFÇTAD
THCTITCKTMOTUBİM UI
UNODCUYUMAYARDM

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AMATEM	: Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
ARDEF	: Araştırma ve Değerlendirme Formu
ASENA	: Analiz Sistemi Narkotik Ağı
ATK	: Adli Tıp Kurumu
ATS	: Amphetamine Type Stimulants (Amfetamin Tipi Uyarıcılar)
BAHAR	: Bağımlı Hastalar İçin Rehabilitasyon
BM	: Birleşmiş Milletler
BMK	: Bağımlılıkla Mücadele Kurulu
BMTK	: Bağımlılıkla Mücadele Teknik Kurulu
BYK	: Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu
ÇEMATEM	: ocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
ODEM	: ocuk Destek Merkezleri
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
EMCDDA	: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi)
EUROPOL	: European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (AB Kanun Uygulama İşbirliği Ajansı)
EWS	: Early Warning System (Erken Uyarı Sistemi)

DEFBM EUIPO EMKOM OMDMANSB OCTCK KDS

GMGM	: Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü
HÜBAS	: Haşhaş Üretim Başvuru Sistemi
INCB	: International Narcotics Control Board (Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu)
INTERPOL	: Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı
IPA	: Instrument for Pre-Accession Assistance (AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı)
JAKEM	: Jandarma Köpek Eğitim Merkezi
JGK	: Jandarma Genel Komutanlığı
KTK	: Karayolları Trafik Kanunu
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
MBÖ	: Madde Bağlantılı Ölümler
MDMA	: Methylenedioxymethamphetamine
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MFİB	: Merkezi Finans ve İhale Birimi
NSB	: EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı
NEA	: NSB Narkotik Suçlarla Mücadele Eğitim Akademisi
NPS	: New Psychoactive Substances (Yeni Psikoaktif Maddeler)
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SAMBA	: Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TAIEX	: Avrupa Birliği Teknik Destek ve Bilgi Değişimi Ofisi
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
THC	: Tetrahydrocannabinol
TİTCK	: Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TUBİM	: NSB Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
UKDS	: Uyuşturucu Karar Destek Sistemi
UMEP	: Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planı
UMK	: Uyuşturucu Maddeler Komisyonu
UNODC	: United Nations Office on Drugs and Crime (BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi)
UYUMA	: Uyuşturucu ile Mücadele Uygulaması
YEDAM	: Yeşilay Danışmanlık Merkezi

BÖLÜM

UYUŞTURUCU İLE MÜCADELE
POLİTİKASI, **KOORDİNASYON**
VE YASAL ÇERÇEVE

1.1. ULUSAL UYUŞTURUCU POLİTİKA VE STRATEJİSİ

Mevcut Durum

09 Temmuz 2018 tarihinde ülkemizde **Cumhurbaşkanlığı Yönetim Sistemine** geçilmiştir. Bu gelişme ile birlikte ülkemizdeki kurumların yapılarında da bir takım değişiklikler söz konusu olmuştur. Dolayısıyla bağımlılıkla mücadele çalışmalarının kesintisiz sürdürülmesi amacıyla yeni bir mevzuat düzenlemesi yapılmıştır.

Bu bağlamda **2019/2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle¹** Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu'nun (BMYK) **Cumhurbaşkanı Yardımcısı** başkanlığında toplanmasına karar verilmiştir.

Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu²; Adalet, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler, Çevre ve Şehircilik, Gençlik ve Spor, Hazine ve Maliye, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Tarım ve Orman, Ticaret, Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu Başkanvekilinin katılımıyla yeniden oluşturulmuştur.

Cumhurbaşkanı Yardımcısının katılmadığı hallerde BMYK'ye Sağlık Bakanının başkanlık etmesi ayrıca Sağlık Bakan Yardımcısının başkanlığında Bağımlılıkla Mücadele Kurulu ve illerde de Vali başkanlığında il koordinasyon kurullarının oluşturulabileceği, ayrıca Yüksek Kurul tarafından ihtiyaç duyulması halinde çalışma gruplarının oluşturulabileceği hükme bağlanmıştır.

03 Temmuz 2019 tarihinde yapılan Bağımlılık ile Mücadele Yüksek Kurulunda Bağımlılıkla Mücadele Kurullarının çalışma usul ve esasları onaylanmış

ve yürürlüğe girmiştir. Böylece; Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu (BMYK), Bağımlılıkla Mücadele Kurulu (BMK), Bağımlılıkla Mücadele Teknik Kurulu (BMTK) ve Bağımlılıkla Mücadele İl/İlçe Koordinasyon Kurullarının çalışma usul ve esaslarına yönelik düzenleme yapılmıştır. Yeni usul ve esaslar 09 Ağustos 2019 tarihinde 81 il ve ilgili kurumlara iletilmiştir.

2022 yılında uyuşturucu ile mücadele kapsamında 1 kez Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu, 2 kez Bağımlılıkla Mücadele Kurulu (Bakan Yardımcıları düzeyinde Sağlık Bakanlığı Bakan Yardımcısı başkanlığında) ve 3 kez Bağımlılıkla Mücadele Teknik Kurulu toplantıları (Daire Başkanları düzeyinde Halk Sağlığı Genel Müdürü Başkanlığında) düzenlenmiştir.

Uyuşturucu ile mücadele kapsamında yürütülen faaliyetlerin takibinin sağlanması amacıyla tüm paydaşlar tarafından elektronik ortamda veri kaydının ve bu verilere ilişkin raporlamanın yapılabilmesi için hazırlanan "Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı İzleme Platformu"na paydaş tüm kurumların merkez ve taşra teşkilatları tarafından 2022 yılına ait veri girişleri tamamlanmıştır.

10 Şubat 2022 tarihinde yapılan Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulunda "Ben Olsaydım" temalı il/ilçe çalıştayları yapılması kararı alınmıştır. Yapılan çalıştaylarda tütün, alkol ve davranışsal bağımlılıklar konusunda yürütülen çalışmalar değerlendirilmiş, tespit edilen ihtiyaçlara yönelik planlamalar yapılmıştır (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

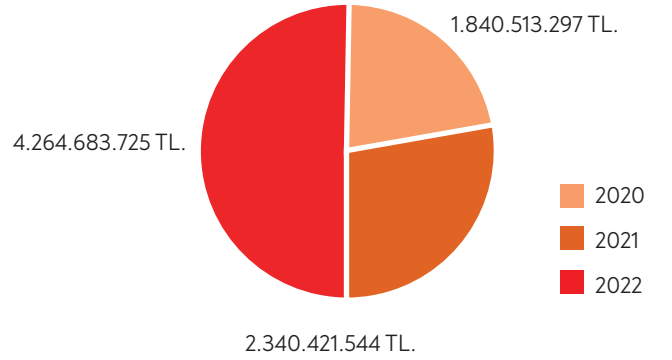
1 Ek-1: 2019/2 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi

2 21 Nisan 2021 tarih ve 31461 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olarak tekrar yapılandırılmıştır. 29 Ekim 2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na dönüştürülmüştür.

1.2. UYUŞTURUCU İLE MÜCADELE BAĞLANTILI KAMU HARCAMALARI

Ülkemizde uyuşturucu ile mücadele alanında yapılan harcamalar kurumların genel bütçelerinden karşılanmaktadır. Harcama verileri her yıl, bir önceki yıl esas alınarak, uyuşturucu ile mücadele alanında görevli kurumlarla yapılan resmi yazışmalar aracılığıyla Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) tarafından toplanmaktadır. Bu bölümdeki kamu harcamaları kurumlarımızdan edinilen yaklaşık harcama verilerini kapsamaktadır.

Grafik 1.1'in incelenmesinden görüleceği üzere, 2022 yılı kamu harcamaları, 2021 yılına oranla yaklaşık %82,2 artışla 4 milyar 264 milyon 683 bin 725 Türk Lirası olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 1.1 Uyuşturucu ile Mücadele Alanında Yapılan Kamu Harcamalarının Yıllara Göre Dağılımı.

1.3. YASAL ÇERCEVE

Türkiye, küresel uyuşturucu kontrol sisteminin temel sütunları olarak kabul edilen, başta 1961 Tek Sözleşmesi, 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi, 1988 Birleşmiş Milletler (BM) Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığı ile Mücadele Sözleşmesi ve 1961 Tek Sözleşmesini tadil eden 1972 Protokolü olmak üzere uyuşturucu ile mücadele alanında yürürlükte olan uluslararası sözleşmelere taraf bir ülkedir.

Ülkemiz bu sözleşmelerden kaynaklanan sorumluluklarını etkin olarak yerine getirmenin ötesinde başta BM olmak üzere diğer uluslararası organizasyonların şemsiyesi altında yürütülen proje ve faaliyetlere de hem donör hem de katılımcı olarak destek vermektedir.

Küresel uyuşturucu kontrol sistemi ile uyumlu olarak ülkemizde uyuşturucu ile mücadele alanında hazırlanan yasal düzenlemeler birçok farklı kanunda yer alsa da bu alanda hazırlanmış temel kanuni düzenlemeleri üç ana başlık altında incelemek mümkündür;

- 26 Eylül 2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK),
 - ✓ **TCK Md. 188** uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti,
 - ✓ **TCK Md. 190** uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak,
 - ✓ **TCK Md. 191** kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak,
- 03 Mart 1986 tarihli ve **3298** sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun.
- 12 Haziran 1933 tarihli ve **2313** sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun.

Ülkemiz uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan sorumluluklarını etkin olarak yerine getirmenin ötesinde başta BM olmak üzere diğer uluslararası organizasyonların şemsiyesi altında yürütülen proje ve faaliyetlere de hem donör hem de katılımcı olarak destek vermektedir.

Türk Ceza Kanununda gerek uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imal ve ticareti veya temini, gerek kullanmak için satın alınması, kabul edilmesi veya bulundurulması, gerekse de kullanımının kolaylaştırılması veya özendirilmesi gibi eylemler ceza yaptırımına bağlanmıştır.

Bu yaptırımlar çerçevesinde imal, ithalat ve ihracat suçlarında 20 yıldan 30 yıla kadar, ticaret suçunda 10 yıldan 20 yıla kadar, kullanımın kolaylaştırılması ve özendirilmesi suçlarında 5 yıldan 10 yıla kadar, kullanmak ve kullanmak için bulundurmak suçlarında ise 2 yıldan 5 yıla kadar hapis ve çeşitli miktarlarda para cezaları uygulanmaktadır.

TCK Md. 191 uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanmak ya da kullanmak için bulundurmak eylemleriyle ilgili olarak mevzuatımızda, cezalandırmaya alternatif olacak şekilde kişi hakkında erteleme kararı verilmesi, ayrıca erteleme süresi zarfında tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanması imkanı getirilmiştir. Kişi erteleme süresi içerisinde kendisine yüklenen yükümlülükleri ihlal ettiğinde ya da tekrar uyuşturucu kullandığında, bu kez 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası istemiyle hakkında kamu davası açılabilmektedir.

Bununla birlikte, uyuşturucu suçları için etkin pişmanlık hükümlerine de 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 192. maddesinde yer verilmiştir.

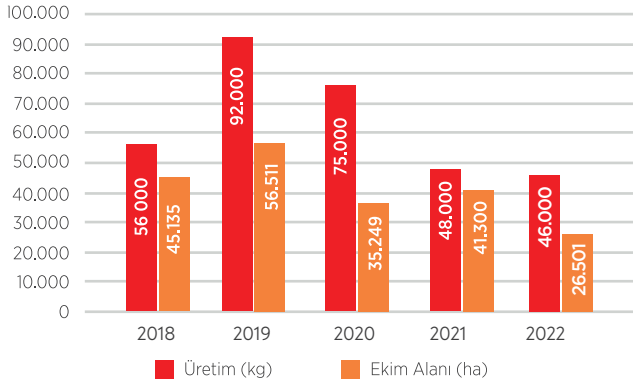
“3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun” ve “Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthal Hakkında Yönetmelik” kapsamında;

BM denetiminde dünyada yasal ana üretici olarak Türkiye, Hindistan, Avustralya, Fransa, İspanya ve Macaristan’da tıbbi amaçlı haşhaş ekimi yapılmaktadır. Türkiye, dünyada geleneksel haşhaş üreticisi ve tıbbi amaçlı haşhaş kökenli alkaloid tedarikçisi ülke olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de haşhaş ekilecek yerler Cumhurbaşkanlığı Kararı ile belirlenmektedir. Cumhurbaşkanlığı Kararı ile tespit edilen yerlerin dışında ne maksatla olursa olsun haşhaş ekilmesi yasaktır. Ekimi yapılan haşhaş, 3298 sayılı “Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun” ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan “Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthal Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre kontrol altına alınmakta ve denetimi Toprak Mahsulleri Ofisi ve kolluk güçlerince yapılmaktadır.

20 Haziran 2015 tarihli ve 29392 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan ve yürürlükte bulunan Bakanlar Kurulunun (Mevcut durumda Cumhurbaşkanlığı Kararı) 2015/7725 sayılı “Haşhaş Kapsülü ve Tohumu Alımı ve Satımı Hakkında Kararı”na göre; 2015 yılından itibaren Afyonkarahisar, Amasya, Burdur, Çorum, Denizli, Isparta, Kütahya, Tokat, Uşak illerinin tamamı ile Balıkesir ilinin Balya, Bigadiç, Dursunbey, İvrindi, Kepsut, Savaştepe ve Sındırgı ilçeleri, Eskişehir ilinin Alpu, Beylikova, Çifteler, Günyüzü, Han, Mahmudiye, Mihaliççık, Seyitgazi ve Sivrihisar ilçeleri, Konya ilinin Ahırılı, Akören, Akşehir, Beyşehir, Derbent, Doğanhisar, Hüyük, Ilgın, Kadınhanı, Seydişehir, Tuzlukçu, Yalılıyük ve Yunak ilçeleri, Manisa ilinin Şehzadeler, Yunusemre, Demirci, Gördes, Köprübaşı, Kula, Sarıgöl ve Selendi ilçelerinde izin belgesi karşılığında haşhaş ekimi ve çizilmemiş haşhaş kapsülü üretimine müsaade edilmiştir.

Yasal ekim alanlarında üretilen haşhaş kapsülleri Toprak Mahsulleri Ofisi taşra teşkilatları vasıtasıyla üreticilerden satın alınarak işlenmek üzere Afyon Alkaloidleri Fabrikasına sevk edilmektedir. Afyon

Alkaloidleri Fabrikasında üretilen morfin ve türevleriyle yurt içi ve yurt dışı ilaç fabrikalarının alkaloid ham madde ihtiyaçları karşılanmaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2023).

Grafik 1.2 Türkiye’de Morfine Eş Değer Opiyat Ham Madde Üretim Miktarı ve Haşhaş Ekim Alanları (Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2023).

Haşhaş Üretim Başvuru Sistemi (HÜBAS)

10 Temmuz 2019 tarihli ve 30827 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan değişiklik ile HÜBAS, “Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthalı Hakkında Yönetmeliğe” eklenmiştir.

2019 yılı öncesi haşhaş ekimi yapmak isteyen üreticiler Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü (TMO) tarafından muhtarlar dağıtılan form dilekçeyi doldurarak muhtarına iletmekte, muhtarlar bu başvuruları ıslak imza ile onaylayarak TMO’lara teslim etmekte ve onaylanan başvurular izin belgesine dönüştürülerek manuel olarak bilgisayarlara girilmekteydi.

Mevcut haşhaş yönetmeliğinde yapılan değişiklikler doğrultusunda haşhaş üretimi yapmak isteyen üreticilerin TMO tarafından geliştirilen HÜBAS ile çevrimiçi olarak başvuru yapması zorunlu hale gelmiş ve form dilekçe dağıtımı sonlandırılmıştır.

HÜBAS ile;

- Üreticiler evrak işleriyle uğraşmadan bilgisayar veya cep telefonlarından haşhaş üretim başvurusu yapabilmektedir.
- Muhtarlar evrak işleriyle uğraşmadan üreticilerin başvurularını onaylayabilmektedir.

- TMO işyerlerince sistem üzerinden başvurular onaylanabilmektedir.
- Onay süreci tamamlanan ve izin belgesine dönüştürülen başvurular sistem üzerinden raporlanabilmekte ve çok detaylı istatistikî bilgiler elde edilebilmektedir.

HÜBAS; İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ve Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğündeki sistemlerle entegre bir şekilde çalışmaktadır.

HÜBAS, TMO’nun haşhaş faaliyetlerine yönelik olarak geliştirilmiş bir yazılım olmakla birlikte, Mayıs - Haziran aylarında kolluk kuvvetleri ile birlikte yürütülen tarla ölçüm ve kontrol çalışmalarında da kullanılmaktadır.

Haşhaş Ölçüm Kontrol Faaliyetlerinin Uydu Görüntüleri Aracılığı ile Yapılması

Haşhaş ekili alanların ölçüm, kontrol ve verim tahmini çalışmalarının daha az personelle ve daha kısa zamanda uydu görüntüleri aracılığıyla yapılabilmesi için Türksat Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş. (TÜRKSAT) ile 2018 yılında görüşmelere başlanmıştır. Bu kapsamda sınırlı alanlarda 2019 yılında yabancı kaynaklı uydu görüntüleri, 2020 yılında ise yerli ve milli uydumuz olan GÖKTÜRK-1 uydu görüntüleri aracılığı ile pilot çalışmalar yapılmıştır. Bu pilot çalışmalar sonucunda haşhaş ekili alanlarda ölçüm, kontrol ve verim tahmin çalışmalarının anlık uydu görüntüleri aracılığıyla başarılı bir şekilde yapılabileceği belirlenmiştir.

2022 yılında Milli Savunma Bakanlığı ve TÜRKSAT arasında GÖKTÜRK-1 uydu görüntülerinin askeri kullanım dışında kalan kapasitesinin ticarileştirilmesi amacıyla sözleşme imzalanmış ve böylece GÖKTÜRK-1 uydusunun ticari kullanım hakları TÜRKSAT’a verilmiştir.

Haşhaş ekim alanlarında yapılacak çalışma HÜBAS ile entegre bir şekilde çalışarak daha az personelle teknolojik bir şekilde yürütülecektir.

Bu kapsamda TMO ile TÜRKSAT arasında “Haşhaş Üretim Alanlarının Uydu Görüntüleri ile Takibi, Ekim Beyan Uyumunun WEB Üzerinden Kontrolü Projesi”ne ilişkin sözleşme 07.12.2022 tarihinde

imzalanmıştır. Söz konusu tüm bu faaliyetlerin 2023 yılında tamamlanması planlanmaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2023).

2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanununun 3. maddesine göre “Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır”.

Kenevir ekimi ve yetiştiriciliği izne tabidir. “Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yetiştiricilik yapılmasına izin verilmektedir.

Mevzuat Düzenlemesi

Ülkemizde kenevire bağlı olarak uyuşturucu madde üretiminin önlenmesi amacıyla 21 Ekim 1990 tarihinde Kenevir Ekimi ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Yönetmeliğin yayımlandığı tarihten günümüze tarım teknolojisinde ve mevzuatta önemli değişiklikler olmuş, 1999 yılında revize edilen yönetmelik hükümleri ile ilgili olarak Tarım ve Orman Bakanlığına intikal eden talep ve sorunların değerlendirilmesi ve ilgili kurumlarla yapılan görüşmeler sonucunda, tespit edilen eksikliklerin giderilmesi, güncel kanunlarda belirtilen hususlara yer verilmesi, kaçak kenevir yetiştiriciliği ile daha etkin mücadele edilmesi ve yukarıda belirtilen iş ve işlemlere yardımcı olacak dokümanların hazırlanması amacıyla yönetmelikte değişikliğe gidilmiştir.

Bu yönde “Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkındaki Yönetmelik” 29 Eylül 2016 tarih ve 29842 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Revize edilen yönetmelikte lif, sap ve tohum amacı elde etme dışında izin verilen bir düzenleme söz konusu değildir. Sadece bilimsel araştırmalar için ilave bir düzenleme mevcuttur.

Kenevir ekimi yapılacak bölgelerin tespiti, ekimlerin izne bağlanması, gerekli kontrollerin yapılması ve izinsiz ekimlere yapılacak olan işlemlere ait usul ve esaslar belirlenmiştir.

Yönetmeliğin 5. maddesinde **Amasya, Antalya, Bartın, Burdur, Çorum, İzmir, Karabük, Kastamonu, Kayseri, Kütahya, Malatya, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Sivas, Tokat, Uşak, Yozgat ve Zonguldak** olmak üzere 20 il ve ilçelerinde izinli kenevir yetiştiriciliği yapılabilmektedir.

Lif, tohum, sap ve benzeri amaçlara yönelik izinli kenevir yetiştiriciliği yapmak isteyen çiftçilerin, 01 Ocak - 01 Nisan tarihleri arasında yetiştiricilik yapacakları yerin en büyük mülki idare amirliğine başvurmaları gerekmektedir.

Hangi amaca yönelik olursa olsun izinsiz yetiştirilen kenevir, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun hükümlerine göre imha edilmekte ve konu adli mercilere intikal ettirilmiştir. Ayrıca izinli ekimde de hasat sonrasında esrar elde edilmesini önlemek için kenevir bitkisinin yan dal, yaprak ve çiçek gibi artıkları derhal imha ettirilmiştir.

Tablo 1.1 Lif ve Tohum Amaçlı Kenevir Ekimi 2019-2022 Yıllarına Göre Dağılımı (Tarım ve Orman Bakanlığı, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, 2023).

Yıl	Ürün Adı	Ekilen Alan (Da)	Üretim (Ton)
2019	Kenevir (Lif)	160	19
	Kenevir (Tohum)	536	20
2020	Kenevir (Lif)	96	9
	Kenevir (Tohum)	4.241	273
2021	Kenevir (Lif)	729	21
	Kenevir (Tohum)	1.079	20
2022	Kenevir (Lif)	1.136	38
	Kenevir (Tohum)	1.141	146

1.4. YENİ GELİŞMELER

1.4.1. Uluslararası Kenevir Politikaları ve Türkiye

Bilindiği üzere uyuşturucu maddelerin uluslararası kontrolü BM 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesinin farklı cetvellerinde, söz konusu maddelerin tıbbi kullanımı, suistimali, bağımlılık potansiyeli vb. kriterler kapsamında sınıflandırılarak kontrol altına alınmaktadır.

BM Sözleşmeleri kontrol altına alınan maddenin bulunduğu cetvele göre değişik yasal düzenlemeler ve yükümlülükler içeren kontrol rejimine tabidir. Bu yükümlülükler sözleşmeye taraf tüm ülkeler için kendi ulusal mevzuatında asgari uygulanması gereken yükümlülüklerdir. Bununla birlikte sözleşmelere taraf ülkeler daha sıkı kontrol tedbirleri uygulamakta özgürdür.

Kenevir, BM 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nin ilgili cetvelleri kapsamında uluslararası kontrole tabi olmasına karşın, özellikle son dönemlerde dünyada en çok tartışılan uyuşturucu maddelerin başında gelmektedir.

Kenevirin tıbbi ve bilimsel kullanımı olan mucize bir bitki olduğu iddialarıyla kenevir ve bağlantılı maddelerin BM Sözleşmelerindeki mevcut statüsünün değiştirilmesi yönünde süregelen talepler sonrasında, bu konudaki tartışmaların ve öne sürülen savların bilimsel temelde araştırılması ve değerlendirilmesi amacıyla Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu'nun (UMK) kararı doğrultusunda, kenevir ve kenevirle bağlantılı maddelere ilişkin Dünya Sağlık Örgütü Uyuşturucu Bağımlılığı Uzmanlar Komitesi (Expert Committee on Drug Dependence – ECDD) tarafından 18 ay süreyle gerçekleştirilen araştırma-değerlendirme çalışmaları neticesinde son şekli verilen 6 tavsiye kararı DSÖ'nün 24 Ocak 2019 tarihli mektubu ile Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunulmuştur.

Bu tavsiyeler;

1. 1961 Sözleşmesinin 1. ve 4. cetvellerinde bulunan kenevir ve kenevir reçinesinin 4. cetvelden silinmesi,

2. 1971 Sözleşmesinin 2. cetvelinde yer alan Dronabinol'ün (Delta-9-THC); 1961 Sözleşmesinin 1. cetveline eklenmesi ve 1971 Sözleşmesinden tamamen silinmesi,

3. 1971 Sözleşmesinin 1. cetvelinde bulunan Tetrahydrocannabinol (THC) izomerlerinin; 1961 Sözleşmesinin 1. cetveline eklenmesi ve 1971 Sözleşmesinden tamamen silinmesi,

4. 1961 Sözleşmesinin 1. cetvelinde bulunan kenevir ekstraktlarının (özütleri) ve tentürlerinin BM Sözleşmelerinden çıkarılması,

5. Kannabidiol preparatlarının 1961 Sözleşmesinin 1. cetvelinde dipnot olarak açıklanması,

6. Dronabinol (Delta-9-THC) preparatlarının 1961 Sözleşmesinin 3. cetveline alınmasıdır.

Kenevir ve kenevirle bağlantılı maddelere ilişkin 6 tavsiye kararına ilişkin UMK kapsamında yapılan tartışmalar ve ülkemizin de aktif olarak katılım sağladığı uzmanlar grubu toplantıları neticesinde 02 Aralık 2020 tarihinde 53 UMK üyesi ülkenin katılımıyla yapılan oylamada yalnızca **“kenevir ve kenevir reçinesinin BM 1961 Sözleşmesinin 4. cetvelinden silinmesi”** tavsiyesi onaylanmış ve diğer 5 tavsiye reddedilmiştir. Ülkemiz oylamada tavsiyelerin tamamında hayır oyu kullanmıştır.

UMK Sekreteryası tarafından oylama sonucunun 22 Ocak 2021 tarihinde tüm üye ülkelere bildirilmesi sonrasında oylama sonuçları yürürlüğe girmiştir. Bu sonuca göre “kenevir ve reçinesi” 1961 Sözleşmesinin 4. cetvelinden çıkarılmış yalnızca aynı sözleşmenin 1. cetveli hükümlerine tabi olmuştur.

Bu oylama ile uluslararası uyuşturucu kontrol rejiminde **kenevirin serbestleştirilmesi, başka bir anlatımla kenevirin uyuşturucu maddeler arasından çıkarılması yönünde bir değişim** olmamıştır. Sadece kenevir ve reçinesi üzerinde **tıbbi ve bilimsel araştırmalar** yapılabilmesi nispeten kolaylaştırılmıştır.

Ülkemizin bu süreçte, anılan 6 tavsiye kararın tamamına ilişkin olumsuz tutum sergilemesinde ilgili tüm ulusal kurumlarla birlikte ortaya koyulan adli, idari, sosyolojik, ekonomik vb. argümanların yanı sıra kenevire ilişkin oylama sürecinden bağımsız olarak bazı ülkelerce BM Sözleşmelerine uygunluğu ciddi tartışma konusu olan kenevir politikaları ve küresel ölçekte ortaya çıkardığı yanlış toplumsal algılar olmuştur.

Ancak kenevir denilince ilk akla gelen esrar maddesinin halen küresel ölçekte en çok suistimal edilen, en çok yakalaması olan uyuşturucu madde olduğu, yüksek bağımlılık potansiyeli ve diğer uyuşturuculara (daha ağır uyuşturuculara) geçişte önemli bir basamak olduğu unutulmamalıdır.

Bununla birlikte bazı ülkelerce uygulanan yanlış kenevir politikaları neticesinde ortaya çıkan farklı esrar ürünlerinin ve kenevirden mamül yarı sentetik kannabinoidlerin yarattığı yeni tehditler de göz önüne alındığında kenevirin tıbbi kullanım amacıyla yetiştirilmesine ilişkin atılacak adımlar ve kontrol rejimlerinde kurumsal ve toplumsal farkındalık en önemli öncelik olmalıdır.

Ülkelerin uyuşturucu ile mücadele politika ve uygulamaları birbirlerini doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Uyuşturucu mücadelesinin küresel uyum içinde sürdürülmesi gerekmektedir.

1.4.2. “Türkiye’nin Adli Bilim Laboratuvarlarının Yasa Dışı Uyuşturucu Kaçakçılığı ile Mücadele Konusundaki Kapasitesinin Güçlendirilmesi”: IPA II AB Projesi

03 Eylül 2018 tarihinde başlayan ve bu süreç içerisinde Birleşik Krallık ile birlikte yürütülen, Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Daire Başkanlığının yararlanıcı, Jandarma Genel Komutanlığı Kriminal Daire Başkanlığının eş yararlanıcı olduğu “Türkiye’nin Adli Bilim Laboratuvarlarının Yasa Dışı Uyuşturucu Kaçakçılığı ile Mücadele Konusundaki Kapasitesinin Güçlendirilmesi” Avrupa Birliği (AB) Eşleştirme Projesi 03 Aralık 2020 tarihinde tamamlanmıştır.

Bu yönde profillemeye işlemlerine temel oluşturması amacıyla hazırlanan “2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” 31267 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak 07 Ekim 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yayımlanan yönetmelik değişikliği gereğince, her iki kurumun mevcut işleyişi içerisinde profillemeye çalışması yapılması için iş ve işlemlerin düzenlenmesi amacıyla hazırlanan protokol ise 09 Mart 2021 tarihinde imzalanmıştır.

Proje kapsamında planlanan 21 adet enstrümantal analiz cihazının alımı tamamlanmış, bunlardan 11 adedi Ankara Bölge Kriminal Polis Laboratuvarına, geri kalan 10 adedi ise Jandarma Narkotik Laboratuvarına kurulmuştur.

Uyuşturucu maddelerin (erooin, kokain ve amfetamin türevleri) profillenmesi sonucunda elde edilecek verilerle, farklı olaylar arasındaki irtibatlar tespit edilip organize suç örgütleri ile daha etkin bir mücadele öngörülmektedir. EGM Kriminal Daire Başkanlığı tarafından 9 Temmuz 2021 tarihinde başlanan amfetamin türevi uyuşturucu maddelerin safsızlık profillerinin çıkarılması çalışmalarında, 329 adet numune profillemeye işlemine tabi tutulmuş, bunlar içerisinde 16 adet bağlantının raporu ilgili birimlere iletilmiştir.

1.4.3. Uyuşturucu Karar Destek Sistemi (UKDS)

2014/19 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile yürürlüğe giren “2015 Uyuşturucu ile Mücadele Acil Eylem Planı” ve “2016-2018 Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planı” kapsamında EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı (NSB) TUBİM Şube Müdürlüğüne ulusal verilerin anlık toplanması ile ilgili bir görev verilmiştir. Bu görevin hayata geçirilmesi amacıyla, AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA: Instrument for Pre-Accession Assistance) fonlarından “TUBİM’in Veri Toplama Kapasitesinin Güçlendirilmesi” isimli birbirinden bağımsız yürütülecek olan Eşleştirme ve Tedarik (Twinning & Supply) Bileşenlerinden oluşan bir AB projesi hazırlanmıştır.

Anılan projenin hayata geçmesi ile birlikte ülkemizde uyuşturucu ile mücadele alanında ulusal kurum ve kuruluşlarca yürütülen faaliyetlere ilişkin bilgi ve veriler en hızlı şekilde toplanarak hızlı ve etkin şekilde politika ve stratejiler oluşturulması hedeflenmiştir.

08 Ağustos 2018'de Romanya ile başlatılan eşleştirme bileşeni 14 Şubat 2021 tarihinde tamamlanmıştır.

Projenin tedarik bileşeni donanım ve yazılım süreçlerini kapsamaktadır.

UKDS'nin tam anlamıyla kurulmasına ilişkin gerekli donanımın temini tamamlanmış, test çalışmaları başarıyla sonuçlanmıştır.

Projenin kesin kabul sürecinin 12 Nisan 2022 tarihinde tamamlanmasıyla birlikte kamu kurum ve kuruluşlarından veri akışı sağlanmaya başlanmıştır.

GENELGE

Cumhurbaşkanlığından:

Konu: Bağımlılık ile Mücadele

GENELGE

2019/2

Uyuşturucu, alkol, tütün gibi madde bağımlılıkları ile kumar, teknoloji bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıklarla mücadele çalışmalarının kararlılıkla sürdürülmesi, bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanması amacıyla Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu (Yüksek Kurul) Cumhurbaşkanı Yardımcısının başkanlığında Adalet, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler, Çevre ve Şehircilik, Gençlik ve Spor, Hazine ve Maliye, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Tarım ve Orman, Ticaret, Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu Başkan Vekilinin katılımıyla yeniden oluşturulmuştur. Cumhurbaşkanı Yardımcısının katılmadığı hallerde Yüksek Kurula Sağlık Bakanı başkanlık edecektir.

Yüksek Kurulun oluşturacağı strateji ve eylem planları çerçevesinde görev icra etmek üzere Yüksek Kurul tarafından Sağlık Bakanının teklifi üzerine Sağlık Bakanlığı Bakan Yardımcısının başkanlığında kurul ve vali başkanlığında il koordinasyon kurulları oluşturulabilecektir. Ayrıca Yüksek Kurul tarafından ihtiyaç halinde çalışma grupları oluşturulabilecektir.

Yüksek Kurul, kurul ve çalışma gruplarının sekreteryaya hizmetleri ile alınan kararların takibi Sağlık Bakanlığınca yürütülecektir.

Sağlık Bakanlığınca altı aylık periyotlarla ilerleme raporları hazırlanarak Yüksek Kurulun değerlendirmesine sunulacaktır. Yapılan değerlendirmeler, yürütülen faaliyetler ve elde edilen sonuçlar Yüksek Kurul Başkanınca yıllık faaliyet raporu olarak kamuoyu ile paylaşılacaktır.

Kurullar tarafından bağımlılık ile mücadele alanında yürütülecek çalışmalarda ihtiyaç duyulacak her türlü destek, yardım ve kolaylık ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca sağlanacak, alınan kararların uygulanmasında üstlenilen görev ve sorumluluklar özenle yerine getirilecektir.

2017/23 sayılı Genelge yürürlükten kaldırılmıştır.
Bilgilerinizi ve gereğini önemle rica ederim.

13 Şubat 2019

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

BÖLÜM

UYUŞTURUCU MÜCADELESİNİN
ARZ BOYUTU

2.1. GENEL KAÇAKÇILIK EĞİLİMLERİ

Küresel boyutta yıllar içinde artan bir sorun olmaya devam eden yasa dışı uyuşturucu bağlantılı suçlar dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de artmaya devam etmektedir. Suç organizasyonlarının yeni ticaret ve sevkiyat yöntemleri geliştirmesi, yasa dışı uyuşturucu pazarında sentetiklerin daha fazla yaygınlaşması, üretiminde yeni yöntemlerin ve kimyasalların kullanılması ve soyut yasaların somut dönemi karşılamaması, uyuşturucu suçlarıyla mücadeleyi zorlaştırmakta ve mücadeleciler birimlere yeni yöntemler belirleme zorunluluğu getirmektedir.

Ülkemizin uyuşturucu kaçakçılığında halen sıklıkla kullanılan rotalar üzerinde yer alması, tarihsel olarak farklı coğrafyalar arasında yasal ticari faaliyetlerde kullanılan önemli güzergâhların ülkemiz kara, deniz ve hava sınırlarından geçmesi ve suç organizasyonlarının yasa dışı sevkiyatları için yasal ticaret yollarını tercih etmesi, yıldan yıla ülkemizde uyuşturucu ticareti ve kaçakçılığında yeni trendlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Tüm bu gelişmeler ve mevcut durumun yanı sıra iletişim ve ulaşımdaki hızlı değişimler uyuşturucu suç organizasyonlarının faaliyet ve yöntemlerinde de değişimlere neden olmaktadır. Yasa dışı uyuşturucu ticaretinin sınırı aşan suçlar arasında giderek daha fazla yer alması, bu suçları işleyen gruplar ve örgütlerin farklı ülke ve bölgelerde yer alan benzer yapılanmalarla, hatta terör örgütleriyle daha fazla iş birliği içine girmelerine neden olmaktadır. Bu iş birliği sayesinde uyuşturucu kaçakçısı gruplar, üretim bölgelerinden doğrudan uyuşturucuları temin edebilmekte veya üretimi tüketim bölgelerine yayabilmektedirler.

Uyuşturucu ile mücadele kapsamında faaliyet gösteren Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu (INCB) ve Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA) gibi uluslararası kuruluşlara ait yayınlarda da uyuşturucu sorunun küresel ve bölgesel boyutta neden olduğu sorunlar etraflıca sunulmaktadır.

Yasa dışı uyuşturucularla mücadele ile bağlantılı gerek uluslararası gerek de bölgesel kurum ve kuruluşların verilerine ve raporlamalarına bakıldığında; amfetamin tipi uyarıcılarda (ATS) Orta Amerika, Doğu ve Güney Doğu Asya, Yakın ve Orta Doğu ile Orta ve Batı Avrupa'nın, kokainde Güney Amerika'nın, opiyatlarda ise Batı ve Güney Batı Asya'nın en fazla sıklıkta bildirilen üretim ve çıkış bölgeleri olmaya devam ettikleri görülmektedir.

Bilindiği gibi bölgesel çatışmalar ve istikrarsızlıklar diğer suçlarda olduğu gibi yasa dışı narkotik bağlantılı suçlar için uygun bir zemin ve koşul hazırlamaktadır. Örnek vermek gerekirse Suriye'de 2011 yılından bu yana devam eden çatışmalar, ülkenin başta Captagon olmak üzere amfetamin tipi uyarıcıların üretimi ve kaçakçılığında küresel boyutta önemli tedarikçi ülkeler arasında yer almasına neden olmuştur. Devam eden istikrarsızlık durumu yasa dışı uyuşturucu üretiminin sınır ülkelerine de yayılmasına neden olmuştur. Benzer durumun 2022 Şubat ayında Rusya Federasyonu ve Ukrayna arasında başlayan savaştan dolayı ortaya çıkabileceği değerlendirilmektedir. Halen devam eden savaşın Balkan rotasının kollarından biri olan ve Ukrayna deniz sınırını da kapsayan Karadeniz rotası üzerinde yasa dışı uyuşturucu trafiğinde değişimlere neden olması ihtimal dahilindedir. Savaştan dolayı bölgede yaşanan askeri hareketliliğin, kaçakçıları alternatif rota arayışlarına yönelteceği değerlendirilmektedir.

BM 1961 ve 1971 Sözleşmelerinde yer almayan ancak giderek artan bir şekilde önemli halk sağlığı sorunlarına neden olan Yeni Psikoaktif Maddeler (NPS) çeşitliliği artarak devam etmekte, her yıl yasa dışı uyuşturucu pazarlarında bu maddelerin yenileri tespit edilmekte ve buna yönelik ülkelere ve ilgili uluslararası kuruluşlarca yeni kontrol tedbirleri uygulanmaktadır. Her ne kadar birçoku söz konusu sözleşmeler kapsamında olmasa bile NPS'ler uluslararası kontrole tabi olan uyuşturucu

maddelerle benzer şekilde kullanımda ciddi boyutta sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Bitki temelli veya tamamen sentetik yollarla elde edilen NPS'ler gerek ülkemizde gerek de uluslararası uyuşturucu pazarlarında sıklıkla karşılaşılan maddelerdir. Önceki yıllarda olduğu gibi sentetik kannabinoidler halen ülkemizde en fazla karşılaşılan NPS'ler olmaya devam etmektedir.

2020-2021 yıllarında COVID-19 pandemisi kaynaklı küresel boyutta başta ulaşımda olmak üzere uygulanan kısıtlamalar hayatın olağan akışında olduğu gibi uyuşturucu kaçakçılığında da değişimlere neden olmuştur. Pandemi sonrası kısıtlamaların kaldırılmasıyla birlikte uyuşturucu kaçakçılığının önceki dönemlerdeki boyutlarına farklı kaçakçılık yöntemleriyle birlikte tekrar geri döndüğü görülmektedir.

2.1.1. Eroin Kaçakçılık Eğilimleri

Eroin, haşhaş bitkisinde doğal olarak bulunan afyondan elde edilen yarı sentetik bir opioiddir.

Afganistan halen küresel uyuşturucu pazarlarına arz edilen eroinin en büyük miktarının kaynağı olmaya devam etmektedir. Küresel boyutta opiyat talebinin %80'inin Afganistan tarafından karşılandığı tahmin edilmektedir (UNODC, 2022 Afganistan Afyon Araştırması Raporu). 2021 Ağustos ayında Taliban tarafından ülke idaresine el konulması, sonrasında yine Taliban tarafından 2022 Nisan ayında ülke genelinde her türlü yasa dışı uyuşturucu ekimi ve üretimine yönelik ilan edilen yasağa rağmen Afganistan halen dünya genelinde ele geçirilen eroin için en fazla sıklıkta kaynak ülke olarak bildirilmeye devam etmektedir. Myanmar ve Meksika ise Afganistan sonrasında küresel boyutta en fazla öne çıkan diğer eroin tedarikçisi ülkelerdir.

2015-2019 döneminde dünya genelinde afyon üretiminin gerçekleştiği bildirilen 50 ülke arasında tahmini %97 oran ile en fazla üretim Afganistan, Myanmar ve Meksika'dadır (UNODC, 2021, s. 87).

Küresel boyutta eroin tedarikinin yanı sıra en fazla oranda yasa dışı haşhaş ekimi ve afyon üretimi de halen Afganistan'da gerçekleşmektedir. 2022'de haşhaş ekim alanı bir önceki yıla göre %32 oranında artış göstererek 233.000 hektar ve afyon üretimi ise 6.200 ton olarak gerçekleşmiştir. (UNODC 2022 Afganistan Afyon Araştırması Raporu).

Afganistan dışında Güney Doğu Asya'da Myanmar ile Laos ve Orta Amerika'da Meksika ile Guatemala küresel boyutta haşhaş ekimi ve afyon üretiminde öne çıkan ülkelerdir. Myanmar'da askeri darbe sonrası 2021 yılında 29.000 hektar olan ekim alanı 2022'de %33 oranında artışla yaklaşık 63.000 hektara ulaşmıştır (UNDDC Myanmar Afyon Araştırması Raporu s.1). Myanmar (küresel afyon üretiminin %6'sı) ve Laos (küresel afyon üretiminin %1'i), Güneydoğu Asya bölgesi Doğu ve Güneydoğu Asya ile Okyanusya pazarlarının afyon kaynağıdır.

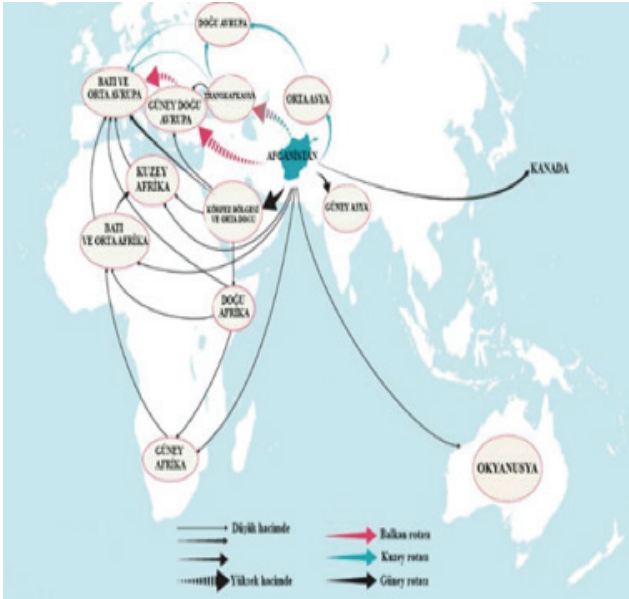
Bununla birlikte genellikle Meksika, Kolombiya ve Guatemala'da olmak üzere Latin Amerika'da üretilen afyon Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve daha az oranda Güney Amerika pazarlarında tedarik edilen eroinin kaynak bölgesidir (UNODC, 2022, s. 75).

2020'de Dünya genelinde en fazla miktarda (bir önceki yıla göre %46 artış) eroin ve morfin Asya'da ele geçirilmiştir. Bunun yanı sıra Güney Batı Asya bölgesindeki yakalama miktarı ise bir önceki yıla göre %60 oranında artış göstermiştir. Güney Asya ve Okyanusya bölgelerinde eroin ve morfin yakalamalarında artışlar olmakla birlikte Avrupa, Kıta Amerika ve Afrika'da düşüş gerçekleşmiştir (UNODC, 2022, s. 86-87).

Son dönemde özellikle sentetikler olmak üzere küresel boyutta yasa dışı uyuşturucu coğrafi üretim bölgelerinde değişikliklerin yaşandığı görülmektedir. 2021 yılı başlarında Kanada-Vancouver limanında 1 ton ve 2022 yılı sonlarında yine aynı limanda tek bir yakalamada 2,5 ton civarında afyon ele geçirilmiştir. Küresel boyutta fentanil kaçakçılığı ve kullanımında öne çıkan ülkelerden biri olan Kanada'da 2018'de ele geçirilen afyon miktarı (576 kg) 2021 yılında üç kattan daha fazla artış göstererek 1,7 tona ulaşmıştır. 2016'da ülkede tespit edilen üç eroin laboratuvarı göz önüne alındığında eroin üretiminin Kuzey Amerika'da özellikle de Kanada'da yaygınlaşmaya başlamış olabileceği değerlendirilmektedir. Ele geçirilen afyonun kaynak ülkesi, izlenen rota ve ne amaçla ülkeye getirildiği hususlarında INCB aracılığıyla bilgi talep edilmiş ise de şu ana kadar herhangi bir resmi ya da gayri resmi cevap alınamamıştır.

Eroin üretiminin geleneksel üretim bölgelerinin dışında yaygınlaşmasına bir örnek de Avrupa'dır. Avrupa ülkelerinde tespit edilen laboratuvarlarda üretilen eroin Avrupa ülkeleri ve diğer ülkelere de hedeflidir (UNODC Afgan Opiyat Ticareti Projesi, 2013-2020 Döneminde Avrupa'da Eroin Üretimi Raporu, 2022). 2021'de Hollanda'da üç eroin üretim merkezi tespit edilmiştir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023, s. 10). Tespit edilen üretim yerlerinin yanı sıra Belçika, Letonya ve Hollanda tarafından gerçekleştirilen dört yakalamada toplam 5.730 litre eroin üretiminin temel öncü kimyasal asetik anhidrit ele geçirilmiştir. Eroin üretim sürecinin kilit öncü kimyasal olan asetik anhidrit üretiminin önemli boyutta Orta ve Batı Avrupa ülkelerinde gerçekleşmesi ve bu nedenden dolayı söz konusu kimyasala kaçakçıların daha rahat erişimi ve ucuza temin edebilmeleri Avrupa'da eroin üretiminin başlamasının temel nedenleri olarak değerlendirilmektedir. Burada batımızda yer alan ülkeler açısından değinilmesi gereken husus, Avrupa'ya yönelik afyon sakızı veya baz morfin kaçakçılığının başlaması tehdidinin yükselmesidir.

Ulusal ve uluslararası yakalamalar göz önüne alındığında eroin kaçakçılığının sıklıkla yasal yük içerisine gizlenerek karayolu üzerinden yapıldığı görülmektedir.

Resim 2.1 Afganistan kaynaklı eroin kaçakçılık rotaları (UNODC)

Çoğunlukla eroin olmak üzere Afganistan kaynaklı opiyatların Afganistan'a komşu ülkelere ve dünyanın geri kalan bölgelerine yönelik kaçakçılıkta Balkan rotası, Güney rotası ve Kuzey rotası halen aktif olarak kullanılmaktadır.

Ancak, özellikle Balkan Rotası olmak üzere söz konusu ana rotalar üzerinde çeşitlenen yan ve alt kolların da (Kafkas Rotası, Kuzey Karadeniz Rotası, Doğu Akdeniz Rotası, Kuzey Irak-Suriye Rotası vb.) uyuşturucu kaçakçılığında yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir.

Balkan Rotası; Afganistan'dan başlayarak İran, Türkiye ve Balkan ülkeleri üzerinden Orta ve Batı Avrupa'ya ulaşan bu güzergah eroin dahil diğer opiyatların Avrupa'ya kaçakçılığında on yıllardır en sık kullanılan rotadır.

2019'da Afganistan dışında küresel boyutta ele geçirilen eroin ve morfin miktarının %50'si Balkan Rotası üzerinde bulunan ülkeler tarafından gerçekleştirilen yakalamalarda ele geçirilmiştir (UNODC, 2021, s. 95).

2015-2019 döneminde Batı ve Orta Avrupa'daki eroinin %70'inden fazlası Balkan Rotası üzerinden giriş yapmıştır. Bunun yanı sıra %18'i Güney Rotası, %7'si Kuzey Rotası ve %3'ü ise Güney Doğu Asya'dan giriş yapmıştır (UNODC, 2021, s. 95).

Rekor olarak nitelendirilen yüklü eroin yakalamaları nedeniyle Türkiye, Balkan Rotası üzerinde hayati bir öneme sahiptir. Eroinin AB'ye girişinde Balkan Rotasının hala kilit bir koridor olma özelliğini sürdürdüğü, bu nedenle de Türkiye'nin eroinin AB pazarlarına girişinin önlenmesi adına merkezi bir öneme sahip olduğu 2019 Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporu'nda da belirtilmiştir (EMCDDA & EUROPOL, 2019, s. 16).

Afganistan kaynaklı eroinin en önemli pazarı olan AB bölgesinde 2021 yılında eroin yakalama miktarı bir önceki yıla göre yaklaşık iki kattan fazla artış göstererek 9,5 ton olarak gerçekleşmiştir (2023 Avrupa Uyuşturucu Raporu). Aynı yıl içinde ülkemizde de rekor miktarda 22,2 ton eroin ele geçirilmiştir. Yine dünya genelinde eroin yakalamalarında öne çıkan ülkelerden olan İran'da 25,5 ton civarında eroin ele geçirilmiştir.

Ülkemiz, Afganistan kaynaklı opiyatlar kaçakçılığında halen en fazla kullanılan Balkan rotası üzerindeki konumu nedeniyle tarihsel olarak özellikle eroin yakalamalarında küresel boyutta öne çıkan ülkelerden biri olmuştur. Bununla birlikte 2022 yılında önceki yıllara göre ülkemizde ele geçirilen eroin yakalama miktarında keskin bir düşüş yaşanmıştır (bir önceki yıla göre %64). Benzer şekilde ülkemiz gibi küresel boyutta eroin yakalamalarında öne çıkan ülkelerden bir diğeri olan İran'da da 2022 yılında ele geçirilen eroin yakalama miktarında bir önceki yıla göre %32'lik düşüş olmuştur. Meydana gelen bu düşüşün temel nedeni kesin olarak tespit edilememekle birlikte tarihsel olarak küresel boyutta en fazla eroin tedarikçisi ülke olan Afganistan'da 2021 Ağustos ayında Taliban'ın yönetime el koyması ve 2022 Nisan ayında yine Taliban tarafından haşhaş ekimi dahil her türlü ekim ve uyuşturucu üretiminin yasaklanmasının ve ülke içinde ortaya çıkan belirsizliğin bir sonucu olabileceği değerlendirilmektedir.

Eroin yakalamalarında Türkiye ve İran'da meydana gelen düşüşün bir diğer nedeni de kolluk etkinliği ve son yıllarda yapılan yüksek miktardaki yakalamalardan kaynaklı olabilir. Bu çerçevede Balkan rotası üzerindeki yasa dışı faaliyetlerin deniz rotalarına kaydığında bahsedilebilir. UNODC tarafından yayımlanan UNODC 2017-2021 Döneminde Hint Okyanusunda Gerçekleştirilen Opiyatlar Yakalamalarında Görülen Mühürler Raporunda yer alan "Güney rotasının önemli bir kısmını oluşturan Hint Okyanusu'nda ele geçirilen opiyat ve metamfetamin miktarlarında artışlar olmuştur" ifadesi bu öngörüye destekler niteliktedir. Rota kaymaları konusunda daha net yorum, önümüzdeki yıllarda dünya ve Avrupa eroin durumunu gördükten sonra yeniden yapılabilir.

2022 yılında Afganistan'da haşhaş ekim alanı bir önceki yıla göre %32 artış göstererek (UNODC Afganistan'da Afyon Ekimi Raporu, Kasım 2022) 233.000 hektara ulaşmıştır. Afganistan'da yaşanan gelişmelerden kaynaklı olarak suç organizasyonlarının stoklamaya yönelme ihtimali ve ekim alanlarının büyüklüğünün neden olabileceği hasattan kaynaklı olarak önümüzdeki yıllarda Balkan rotası üzerinde eroin yakalama miktarında yeniden artışlar yaşanabileceği değerlendirilmektedir.

Burada dikkat çekilmesi gereken önemli husus Afganistan gelişmelerinden kaynaklı olarak daralan eroin tedarikçisinin, suç gruplarını bir sentetik opioid türü olan fentanil kaçakçılığına yönlendirmesi ihtimalidir. Kaldı ki Meksikalı suç gruplarının ABD'ye hedefli yasa dışı fentanil ürettiği de bilinmektedir (EUROPOL EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporu-Metamfetamin Modülü, 2023, s. 7).

Eroin kaçakçılığının yanı sıra son dönemlerde Balkan rotasının aynı zamanda Afganistan, İran ve ülkemize kadar olan güzergahının metamfetamin kaçakçılığında da sıklıkla kullanılmaya başlandığı görülmektedir.

Güney Rotası; Afganistan kaynaklı opiyatların kaçakçılığında kullanılan bir diğer önemli rotada Güney Rotasıdır. Güney Rotası, Afganistan'dan Körfez ülkeleri ve Doğu Afrika'ya sevkiyat için Pakistan'a (kısmen de İran'a) ve buradan Güney ya da Batı Afrika üzerinden Avrupa'ya uzanan rotadır. Balkan rotası ve Kuzey rotası ile kıyaslandığında deniz yoluyla en fazla kaçakçılık Güney rotası boyunca gerçekleşmektedir.

Resim 2.2 Güney rotası boyunca eroin kaçakçılık rotaları (UNODC)

Son dönemlerde uluslararası operasyonel iş birliği alanında ülkemiz tarafından sağlanan önemli katkıların, artan kolluk tedbirlerinin ve sınırlarımızda yürütülen etkin kontrollerin uyuşturucu kaçakçılarını başta Güney Rotası olmak üzere alternatif rota arayışları içerisine soktuğu değerlendirilmektedir.

Güneyrotası üzerindeki yer alan ülkeler (Pakistan hariç) tarafından 2015'te %3 oranında gerçekleştirilen eroin ve morfin yakalamaları 2020'de %5'e yükselmiştir. Güney rotası boyunca opiyat yakalamalarındaki bu artışın nedeninin Güney Batı Asya'dan Güney Asya'ya artan opiyat sevkiyatları kaynaklı olabileceği değerlendirilmektedir (UNODC 2017-2021 Döneminde Hint Okyanusunda Gerçekleştirilen Opiyatlar Yakalamalarında Görülen Mühürler Raporu). Son dönemlerde uluslararası deniz güçlerinin gerçekleştirdiği yakalamalar sonucunda Güney rotasının önemli bir kısmını oluşturan Hint Okyanusu'nda ele geçirilen opiyatlar ve metamfetamin miktarlarında artışlar olmuştur (UNODC 2017-2021 Döneminde Hint Okyanusunda Gerçekleştirilen Opiyatlar Yakalamalarında Görülen Mühürler Raporu s. 9).

Özellikle Avrupa limanları ve Güney Rotası üzerindeki deniz yollarında eroin yakalamalarındaki artışın, böyle bir öngörüye destekler nitelikte olduğu değerlendirilmektedir.

Kuzey Rotası; Afganistan kaynaklı opiyatların Orta Asya ülkeleri üzerinden (Tacikistan, Kırgızistan ve Kazakistan) hedef bölgesi olan Rusya Federasyonu'na olan kaçakçılıkta kullanılan rotadır. Bunun yanı sıra daha az oranda olsa da Güney Kafkasya üzerinden de Rusya'ya hedefli opiyatlar kaçakçılığında kullanılan Kuzey rotasının bir yan kolu vardır.

Kuzey rotasının diğer iki önemli rotaya göre hedef bölgesinin Rusya olmak üzere tek bir ülkeyle sınırlı olmasından dolayı rota üzerinde kaçakçılığı yapılan opiyatlar miktarı diğer rotalara göre daha düşüktür. Yirmi yıl öncesinde rota boyunca ele geçirilen eroin ve morfin yakalama miktarları küresel boyutta ele geçirilen miktarın %10'una denk gelen yıllık olarak 10 tonun üzerindeyken 2011-2015 döneminde bu miktar yılda 3,9 ton, 2016-2019 döneminde ise yılda sadece 1,5 ton civarında gerçekleşmiştir (UNODC Kuzey Rotası Boyunca Yapılan Opiyatlar Kaçakçılığında Mali Akışlar Raporu s. 10).

Afganistan kaynaklı opiyatların yasa dışı uyuşturucu pazarlarına ulaştırılması için Afganistan'ın kuzey sınırlarından Tacikistan, Kırgızistan ve Kazakistan'a uzanan ve nihai varış noktası Rusya Federasyonu ve Ukrayna olan güzergahtır.

2.1.2. Esrar ve Türevleri Kaçakçılık Eğilimleri

Esrar dünya genelinde en yaygın kullanılan uyuşturucu olmaya devam etmektedir. Sınırlı sayıda ülkede yoğunlaşan diğer bitkisel bazı uyuşturucuların aksine, esrar dünyanın hemen hemen her bölgesinde üretilmekle birlikte yasa dışı ekimi ve kaçakçılığı da en çok yapılan uyuşturucu maddedir. Kubar esrar, toz esrar ve likit esrar yasa dışı uyuşturucu pazarlarında en fazla bulunan esrar ürünleridir.

Kubar esrar üretimi ve kaçakçılığı dünya genelinde birçok bölgede görülmekle birlikte toz esrar üretimi ve kaçakçılığının belli ülke ve bölgelerde daha fazla sıklıkta gerçekleşmeye devam etmektedir.

2016-2020 döneminde, toz esrar yakalamaları küresel boyutta kaçakçılık, üretim ve tüketiminin yaklaşık %60'ını oluşturan Kuzey Afrika ve Batı Avrupa ile birlikte aynı şekilde küresel boyutun üçte birinin gerçekleştiği Güney-Batı Asya'da yoğunlaşmaya devam etmiştir. Bu bölgeleri Yakın ve Orta Doğu takip etmiştir (Dünya Uyuşturucu Raporu Kitapçık 3, 2022, s. 21).

2020'de dünya genelinde bir önceki yıla göre %29 oranında artışla 2.190 ton toz esrar ve %15 oranında artışla 4.707 ton kubar esrar ele geçirilmiştir (Dünya Uyuşturucu Raporu Kitapçık 3, 2022, s.13).

En fazla miktarda toz esrar kaçakçılığının Fas'tan İspanya'ya ve Afganistan'dan diğer Batı Asya ülkelerine yapıldığını görülmektedir. Batı ve Orta Avrupa uyuşturucu pazarlarına hedefli toz esrar kaçakçılığında İspanya ana giriş noktası rolüne sahiptir. İspanya'nın yanı sıra Fas'tan diğer Kuzey Afrika ülkelerine de hedefli toz esrar kaçakçılığı yapılmaktadır. (Dünya Uyuşturucu Raporu Kitapçık 3, 2022, s. 21).

Küresel boyutta esrar en fazla oranda kullanılan uyuşturucu madde olmaya devam etmektedir. 2020 yılında dünya üzerinde yaklaşık 209 milyon kişinin son bir yıl içinde esrar kullandığı tahmin edilmektedir (UNODC, 2022, s. 18).

2021'de AB bölgesinde ele geçirilen toz ve kubar esrar miktarı son on yılın en yüksek miktarları olmuştur (2023 Avrupa Uyuşturucu Raporu s. 16).

Ayrıca AB ülkeleri tarafından gerçekleştirilen 201.000 yakalamada 815 ton toz esrar (2020'de 588 ton) ve aynı yıl içinde gerçekleştirilen 230.000 yakalamada 255 ton (2020'de 157 ton) kubar esrar ele geçirilmiştir (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023).

2.1.3. Kokain Kaçakçılık Eğilimleri

Merkezi sinir sistemi üzerinde uyarıcı bir etki gösteren kokain; en fazla Kolombiya, Peru ve Boliviya'da yetişen Erythroxylon Coca isimli bitkinin yapılarından elde edilir.

Boliviya, Kolombiya ve Peru en fazla kokain imal edilen ülkeler olmaya devam etmektedir. Bu üç ülke kokain üretiminin yanı sıra, koka bitkisinin de en fazla yetiştirildiği ülkelerdir. Koka ekimi ve üretimi her ne kadar bölgesel olmakla birlikte, son dönemlerde kokain üreticisi ve dağıtıcısı grupların gözle görülür boyutlarda genişlemesinden dolayı kokain üretimi ve kaçakçılığına maruz kalan yeni bölgeler ortaya çıkmıştır (INCB Yıllık Raporu, 2022, s. 55).

Kokain üretimi ve yakalamalarına ait küresel boyutta mevcut en güncel verilere bakıldığında kokain üretimi ve kaçakçılığının halen belli bölgelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak son dönemlerde Latin Amerika kökenli uyuşturucu üreticisi ve kaçakçısı grupların kıta dışındaki benzer gruplarla iş birliğini artırmaları, kokain işleme sürecince alternatif kimyasalların sıklıkla kullanılması, kokain üretiminde üretim bölgelerinin ve kaçakçılığının geleneksel bölgeler dışında yaygınlaşmasına neden olmuştur.

UNODC tarafından yapılan tahminlere göre 2015'te 156.500 hektar olan yasa dışı koka ekim alanı 2020'de 234.200 hektara ulaşmıştır. 143.000 hektar ile en fazla ekim Kolombiya'da gerçekleşmiş, Kolombiya'yı 61.800 hektarla Peru ve 29.400 hektarla da Boliviya takip etmiştir. Aynı dönem içinde 977 ton olan yasa dışı kokain miktarı da iki kattan fazla artış göstererek 1.982 tona ulaşmıştır (INCB Yıllık Raporu, 2022, s. 55).

2015 yılından bu yana dünya genelinde kokain yakalamaları artarak devam etmiş ve 2020'de rekor miktarda 1.424 ton kokain ele geçirilmiş, %61 ile en fazla yakalamalar Güney Amerika'da gerçekleşmiştir. Güney Amerika'yı %15 ile Orta ve

Batı Avrupa, %12 ile Kuzey Amerika ve %10 ile de Orta Amerika takip etmiştir (INCB Yıllık Raporu, 2022, s. 56).

Yaklaşık on yıllık dönem içinde dünya genelinde gerek kokain üretiminde gerekse kaçakçılığında rekor miktarlardaki artış küresel boyutta en büyük kokain pazarı olan Avrupa bölgesinde de kokain yakalamalarında önemli artışlara neden olmuştur. Nitekim 2011-2021 döneminde Avrupa'da uyuşturucu yakalamalarında en fazla artış %416 ile kokain yakalamalarında gerçekleşmiştir (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023).

2021'de AB ülkeleri tarafından rekor miktarda 303 ton kokain (2020'de 211 ton) yakalaması gerçekleşmiştir. Belçika (96 ton), Hollanda (72 ton) ve İspanya (49 ton) AB ülkeleri arasında en fazla miktarlarda kokain yakalaması gerçekleştiren ülkeler olmaya devam etmektedir. Bunun yanı sıra bu üç ülke Avrupa'ya hedefli kokain kaçakçılığında üç ana giriş noktasıdır. 2022'de Avrupa'nın en büyük deniz limanı ve kokain ana giriş noktalarından biri olan Belçika'nın Anvers limanında 110 ton (2021'de 91 ton) kokain ele geçirilmiştir (2023 Avrupa Uyuşturucu Raporu).

2020 yılı ile karşılaştırıldığında 2021'de tespiti yapılan kokain ve metamfetamin laboratuvar sayılarında artışlar olmuştur (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023).

Kokain üretimi, ekstraksiyonu ve paketlenmesi için ayrı merkezlerin tesis edilmesi ve buna yönelik tespitlerin olması, Avrupa'da kokain üretiminin artık iyice yerleştiğini göstermektedir (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023).

2021'de İspanya tarafından 16 kokain laboratuvarı, Belçika tarafından 11 kokain işleme merkezi ve Hollanda tarafından bazıları büyük ölçekli olan 7 kokain ekstraksiyon laboratuvarı tespit edilmiştir. Ayrıca, Hollanda'da 14 paketleme yeri tespit edilmiştir. Tespit edilen bu merkezlerin yanı sıra kokain 2021'de Hollanda tarafından 637 kg potasyum permanganat (iki yakalamada) ve Belçika tarafından 387 kg potasyum permanganat (iki yakalama) yakalamaları, Avrupa Bölgesinde de büyük ölçekli kokain üretiminin başladığını doğrulamaktadır (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023).

Dünyadaki gelişmelerle doğru orantılı olarak son

yıllarda kolluk birimlerimizce gerçekleştirilen kokain yakalamalarında da bir artış söz konusudur.

2.1.4. MDMA/Ecstasy Kaçakçılık Eğilimleri

Amfetamin tipi uyarıcılardan olan ecstasy, sentetik yollarla elde edilen bir maddedir.

Avrupa (çoğunlukla Hollanda ve Belçika olmak üzere) küresel boyutta en büyük Methylenedioxyamfetamine (MDMA) üretim bölgesi ve tedarikçisi olmaya devam etmektedir. MDMA üretiminin Avrupa'da yoğunlaşmasının nedenlerinin başında üretim için gerekli olan öncü ve diğer kimyasalların büyük çaplı üretim merkezlerini barındırması yer almaktadır. Mevcut bu durum yasa dışı uyuşturucu üreticilerinin gerekli olan kimyasallara daha ucuz ve rahat erişebilmelerine imkan sağlamaktadır. Avrupa dışında ülkemizde dahil diğer bölgelerde ele geçirilen MDMA miktarları ile Avrupa'da ele geçirilen miktarları karşılaştırıldığında ve kaçakçılık rotaları göz önüne alındığında Avrupa'da üretilen MDMA'nın genellikle Avrupa dışındaki pazarlara hedefli olduğu görülmektedir. Ülkemiz Avrupa kaynaklı MDMA kaçakçılığında genellikle hedef olmakla birlikte ülkemiz üzerinden Orta ve Yakın Doğu ve Körfez Ülkelerine hedefli kaçakçılıkta transit bölge olarak da kullanılmaktadır.

2016-2020 döneminde en fazla laboratuvar tespiti Avrupa'da (%54 oranında) yapılmıştır. Avrupayı sırasıyla Okyanusya (%23 oranında), Asya (%13 oranında) ve Kıta Amerikası (%9 oranında) takip etmiştir (UNODC, 2022a, s. 74).

2011-2021 döneminde Avrupa'da ele geçirilen MDMA miktarında %123 oranında artış gerçekleşmiştir (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023)

2016-2020 döneminde Hollanda %36 ve Belçika %11 oran ile dünya genelinde ecstasy kaçakçılığında en fazla sıklıkta çıkış ve kaynak ülkeleri olarak bildirilmiştir. Bunun yanı sıra Almanya, İspanya ve Fransa gibi diğer Avrupa ülkeleri de bu iki ülkeden sonra en fazla sıklıkta çıkış ve kaynak ülkeleri olarak gösterilmiştir (UNODC, 2022a, s. 78).

2020 yılında dünyadaki ecstasy yakalama miktarı bir önceki yıla göre %23 artış göstererek 20 tona ulaşmıştır (UNODC, 2022a, s. 45).

2021'de Hollanda'da 12 (2020'de 21), Belçika'da iki ve

Fransa'da bir MDMA laboratuvarı tespit edilmiştir. Ayrıca Polonya'da iki ve İspanya'da bir tabletleme merkezi tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra 2020'de ele geçirilen 2 ton MDMA öncü kimyasal miktarı 2021'de 2,5 tona ulaşmıştır (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023).

2021'de AB ülkeleri tarafından 10.000 MDMA yakalaması (2020'de 13.000) gerçekleştirilmiştir. Söz konusu yakalamalarda 1,5 ton MDMA (2020'de 1,6 ton) ve 3,5 milyon MDMA tablet (2020'de 4,7 milyon) ele geçirilmiştir. Aynı yıl içinde Türkiye tarafından 7,6 milyon MDMA tablet (2020'de 11,1 milyon) ele geçirilmiştir (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023).

2.1.5. Captagon Kaçakçılık Eğilimleri

Amfetaminin de yer aldığı phenethylamine sentetik uyuşturucu grubunda yer alan ve fenetylline içeren Captagon, ilk olarak 1960'larda Almanya'da bulunan bir ilaç firması tarafından tıbbi amaçlı üretilmiştir. Captagon adı aynı zamanda üretilen bu ilacın ticari ismidir.

1986 yılında fenetylline Birleşmiş Milletler 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesinde Tablo II'ye dahil edilmiştir. Böylece Captagon ilacının üretimi ve kullanımı yasaklanmıştır (EMCDDA, 2018, s. 4).

Son yıllarda ana etken maddesi fenetylline yerine düşük oranda amfetamin içeren Captagon logolu tabletler küresel uyuşturucu pazarında sıklıkla görülmektedir.

Captagon kaçakçılığı ve üretimi küresel boyutta ele alındığında, üretimin genellikle Yakın ve Orta Doğu coğrafyasında yer alan Suriye, Lübnan ve bu ülkelere göre daha düşük oranda olmak üzere Ürdün'de yoğunlaştığı görülmektedir.

2021 ve 2022'de bölgede gerçekleştirilen yakalamalara bakıldığında risklerin azaltılması amacıyla rotaların çeşitlendiği görülmektedir. Lübnan ve Suriye halen bölgede başlıca kaynak ülkeleri olmaya devam etmiş, Ürdün ve Irak tarafından Suriye sınırında gerçekleştirilen yakalamalarda artışlar olmuştur (INCB Yıllık Raporu, 2022, s. 108).

2020 yılında küresel boyutta en fazla miktarda

Captagon Suudi Arabistan tarafından ele geçirilmiştir. Suudi Arabistan'ı Birleşik Arap Emirlikleri ile Suriye ve Lübnan takip etmiştir (UNODC, 2022a, s. 71).

2020 ve 2021'de Suriye tarafından 50 milyon Captagon tablet ve 2022 yılının ilk yarısında ise ülke tarihindeki en fazla miktar olan 145 milyon Captagon tablet ele geçirilmiştir (INCB Yıllık Raporu, 2022, s. 108).

Önceki tarihlerde gerçekleştirilen bazı Captagon yakalamalarında Avrupa'nın Lübnan veya Suriye kaynaklı Captagon'un Yakın ve Orta Doğu (genellikle Suudi Arabistan'a) ve Kuzey Afrika'ya (genellikle Libya'ya) olan kaçakçılığında transit bölge olarak kullanıldığı görülmüştür. 2020 Temmuz ayında İtalya tarafından Salerno Limanında Suriye'den İsviçre'ye seyir halindeki bir gemide gerçekleştirilen 84 milyon Captagon tablet yakalaması bu değerlendirmeye örnek olarak verilebilir.

Benzer şekilde, 2021 Mart ayında Avusturya'da, Belçika, Alman, Avusturya, Macaristan, Lübnan, Suriye ve Türk uyruklu şahısların yakalandığı bir olayda 10 milyon Captagon tablet ele geçirilmiştir. Medyada çıkan haberlere göre Suriye kaynaklı ele geçirilen Captagon deniz yolu ile Belçika'ya getirilmiş, buradan kara yolu ile Avusturya'ya ve sonrasında ise Suudi Arabistan'a gönderilmesi hedeflenmiştir. Almanya ve Avusturya'nın çeşitli şehirlerinde uyuşturucu depoları bulunan suç örgütünün, 2016-2021 döneminde hava kargo yolu ile Avusturya'dan Suudi Arabistan'a 25 ile 30 ton arasında Captagon tableti sevkiyatını gerçekleştirdiği tahmin edilmektedir (UNODC, 2021b, s. 73).

Geleneksel olarak Captagon üretiminin Yakın ve Orta Doğu coğrafyasında odaklı olduğu bilinmekle birlikte son dönemlerde üretimin başta Avrupa olmak üzere başka bölgelere de kaydığı görülmektedir.

Son yıllarda Avrupa'da gerçekleştirilen yüklü miktarlarda yakalamalar, Avrupa'da düşük ölçekli üretiminin yanı sıra büyük çaplı üretim kapasitesine sahip üretim yerlerinin tesis edildiğine işaret etmektedir (UNODC, 2022a, s. 71).

2021'de olduğu gibi Avrupa pazarlarına yönelik

Captagon kaçakçılığında kaçakçılar tarafından yeni rota arayışları devam etmiştir. Yunanistan'a ait Rodos Adasında 2022 yılı Ocak ve Şubat aylarında yüz binlerce Captagon tabletin ele geçirildiği iki yakalama bu trendin 2022 yılında da devam ettiğini göstermektedir (INCB Yıllık Raporu, 2022, s.108).

Bunun yanı sıra Avrupa ve diğer ülkeler tarafından gerçekleştirilen yüklü miktarlardaki yakalamalar, Captagon kaçakçılığında farklı pazarların da ortaya çıktığı yönündeki ilk işaretler olabilir.

Nitekim Mart 2021'de Malezya tarafından şimdiye kadar gerçekleştirilen en büyük uyuşturucu operasyonunda 94,8 milyon Captagon tablet ele geçirilmiştir (INCB, 2021, s. 107).

2.1.6. Metamfetamin Kaçakçılık Eğilimleri

Metamfetamin; bağımlılık yapma potansiyeli yüksek olan Captagon, amfetamin ve ecstasynin de yer aldığı ATS sınıfında yer alan sentetik bir uyarıcıdır. Yasa dışı uyuşturucu pazarlarında metamfetamin toz, kristal, sıvı ve tablet formunda bulunmaktadır.

2010-2020 döneminde dünya genelinde metamfetamin yakalama miktarı beş kat artış göstermiş ve 2020 yılında bir önceki yıla göre %16 artış oranında 375 ton metamfetamin ele geçirilmiştir. Bu rakam aynı yıl içinde yakalanan tüm ATS'lerin %71'dir (UNODC, 2022a, s. 45).

Küresel boyutta başlıca metamfetamin kaynak bölgeleri olan Doğu ve Güney-Doğu Asya'da tablet formu yaygın olarak görülmekte ve "yaba" olarak anılmaktadır. Bunun yanı sıra "kristal met", "ice" ya da "shabu" olarak anılan kristal metamfetaminin saflığı tablet formundan daha fazladır (EMCDDA & EUROPOL, 2019, s. 112). Doğu ve Güney Doğu Asya'da rekor miktarda (171,5 ton) metamfetamin yakalaması gerçekleşmiştir (UNODC, Doğu ve Güneydoğu Asya'da Sentetik Uyuşturucular-Son Gelişmeler ve Tehditler Raporu, 2022).

2021'de Belçika (9) ve Hollanda (15) tarafından tespit edilen orta ve büyük ölçekli laboratuvarlar dahil 12 AB ülkesi tarafından 261 metamfetamin laboratuvarı (2020'de 215) tespit edilmiştir. En fazla laboratuvar (188) tespiti Çekya (2020'de 182) tarafından yapılmıştır. Ayrıca aynı yıl içinde

15 AB ülkesi tarafından 723 kilogram (toz ve tablet formda) efedrin ve psödoefedrin öncü kimyasalı ele geçirilmiştir (2020'de 12 AB ülkesi tarafından 955 kilogram) (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023).

Bununla birlikte, 2021'de AB ülkeleri tarafından gerçekleştirilen 7.000 yakalamada bir önceki yıla göre (2,3 ton) yaklaşık %47 azalış oranında 1,2 ton metamfetamin ele geçirilmiştir (Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023). AB bölgesinde metamfetamin yakalamalarındaki keskin düşüşe rağmen 2022 yılında EMCDDA tarafından yürütülen Atık Su Analizi ve Uyuşturucular Avrupa Çoklu Şehir Araştırması Raporuna göre metamfetamin kullanımında artışlar olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra Avrupa hedefli kokain kaçakçılığındaki rekor miktarlarda artışların diğer uyarıcılara olan talebi azalttığı, bu durumun da AB bölgesinde metamfetamin yakalamalarındaki düşüşün bir diğer nedeni olduğu değerlendirilmektedir.

Küresel boyutta metamfetamin üretiminde önemli bir role sahip olan Meksikalı suç gruplarının son dönemlerde Avrupa'da metamfetamin üretiminde de giderek artan bir rol aldıkları görülmektedir. AB bölgesinde gerçekleştirilen birkaç yakalamada yüklü miktarda Meksika kaynaklı metamfetamin ele geçirilmiştir. Söz konusu yakalamalar, Avrupalı ve Meksikalı suç grupları arasında metamfetamin dağıtım ve tedarikinde önemli bir iş birliği olduğunu işaret etmektedir (EUROPOL EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporu-Metamfetamin Modülü, 2023, s. 5).

Son dönemlerde küresel boyutta metamfetamin üretimi ve kaçakçılığında ortaya çıkan trendlerden biri de üretimde kontrole tabi olmayan kimyasalların kullanılmaya başlanmasıdır.

2021'de bir önceki yılda ele geçirilen miktarın yaklaşık yarısı kadar 6,1 ton efedrin ele geçirilmiş, ele geçirilen miktar aynı zamanda son on yılın en düşük miktarıdır. Efedrin miktarındaki düşüşe rağmen metamfetamin miktarlarında artış eğilimi vardır. Ortaya çıkan bu tezat durum, kısmen de olsa kaçakçıların alternatif öncü kimyasalları daha fazla kullandıkları ile açıklanabilir (INCB Öncü Kimyasallar Yıllık Raporu, 2022, s.14)

Metamfetamin üretimi ve kullanımının kamu

sağlığına karşı önemli bir tehdit unsuru olmaya devam ettiği Doğu ve Güney Doğu Asya'da tablet formunda gerçekleşen rekor miktarlarda uyuşturucu yakalamaları göz önüne alındığında yasa dışı uyuşturucu pazarının genişlediği görülmektedir. Çoğu Myanmar kaynaklı yakalamalarda 170 tonun üzerinde yasa dışı uyuşturucu maddelerden ele geçirilmiştir. Bölgede rekor miktarlarda metamfetamin ele geçirilmesine rağmen düşük miktarlarda metamfetamin üretiminde kullanılan öncü kimyasallar ele geçirilmektedir. Bunun yanı sıra uyuşturucu üreticisi suç gruplarının artan bir şekilde metamfetamin ve diğer sentetik uyuşturucuların üretiminde kontrole tabi olmayan kimyasalları kullandıkları görülmektedir (INCB Yıllık Raporu, 2022, s. 90)

Son dönemde Afganistan, küresel boyutta efedra bitkisinden üretilen metamfetamin üretimi ve kaçakçılığında sıklıkla kaynak ve çıkış ülkesi olarak, başta İran olmak üzere bazı ülkeler tarafından bildirilmektedir. Örneğin İranlı yetkililer tarafından Mart 2020 ve Kasım 2020 döneminde ele geçirilen 10 ton metamfetaminin 9 tonunun Afganistan kaynaklı olduğu ifade edilmiştir (EMCDDA 2021 Güney Asya'da Metamfetamindeki Gelişmeler: İran'daki durum ve bunun AB ve Komşuları Üzerindeki Etkileri Raporu, 2021, s. 4). Ancak ülkemizde ele geçirilen metamfetamin miktarının büyük bölümünün İran ile sınır illerimizde ele geçirilmesi, İran tarafından yapılan değerlendirmeyi destekler nitelikte değildir.

Son yıllarda, Afganistan'da efedra bitkisinin metamfetamin üretimi için başlangıç maddesi olarak kullanıldığına dair artan bir endişe bulunmaktadır. Bu tür bir kullanımın kapsamına dair şu an için güvenilir veriler bulunmamakla birlikte, yürütülen araştırmalar ve saha çalışmaları, güneybatı Afganistan'da yer alan büyük pazarlardan birinde 220 ton metamfetamin üretmeye yetecek efedra ticaretinin yapıldığını göstermiştir (INCB Öncü Kimyasallar Yıllık Raporu, 2022, s. 19).

Batı Asya ülkeleri için temel bir endişe kaynağı olan ve 2012 yılından bu yana gözlemlenen Afganistan'daki artan metamfetamin üretimi 2021 yılında da devam etmiştir. İran, Pakistan, Orta Asya, Güney Kafkasya, Avrupa, Güneydoğu Asya, Güney Asya ve Okyanusya'da Afganistan

kaynaklı metamfetamin yakalamaları devam etmektedir. Ayrıca, eroin kaçakçılığı rotalarının metamfetamin kaçakçılığı için de kullanılmaya başlanması riski yüksek gibi görünmekte olup bu durum metamfetamin talebinin şu an için sınırlı olan ülkelerde metamfetamine yönelik arz odaklı bir pazarın oluşmasına neden olabilir. İran ve Türkiye tarafından ülke sınırları içinde önemli miktarlarda metamfetamin ele geçirilmiştir (INCB Yıllık Raporu, 2022, s.101).

Mart 2019 ve Mart 2020 dönemi arasında İran'da metamfetamin yakalama miktarı bir önceki yılın aynı dönemine göre %208 artış göstererek 17 tona ulaşmıştır. 2020'de İran'da ele geçirilen 20,5 tonluk metamfetamin miktarı 2021'de 25,1 tona ve 2022'de 30,3 tona ulaştığı bilgileri edinilmiştir.

Son dönemde metamfetamin kaynak bölgelerinde üretimde önemli miktarlarda artış olduğu gibi farklı coğrafyalarda yeni üretim bölgelerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun yanı sıra üretimde yeni yöntemlerin ortaya çıkması, kontrole tabi olmayan kimyasalların kullanımında artış yaşanması, bu kimyasalların üretim için gerekli olan öncü kimyasalların elde edilmesinde sıklıkla kullanılması ve metamfetamin maddesinin hiçbir zaman olmadığı kadar fazla şekilde kullanıcılar tarafından tercih edilmesi, küresel boyutta metamfetamin üretim ve tüketim sürecinde ortaya çıkan yeni gelişmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Metamfetamin üretimi ve kaçakçılığında yaşanan bu gelişmelerin gerek ülkemizdeki gerek de küresel boyuttaki metamfetamin yakalama artışının nedenleri arasında olduğu değerlendirilmektedir.

Avrupa'da kristal formda metamfetamin sıklıkla görülürken, ülkemiz metamfetamin yakalamalarında kristal formun yanı sıra önemli miktarlarda sıvı (likit) metamfetamin yakalamaları da görülmektedir. Suç gruplarının sıvı metamfetamin kaçakçılığına, kontrol tedbirlerinde farkedilmemek amacıyla yeni bir taşıma yöntemi olarak başladıkları değerlendirilmektedir. Başta İstanbul olmak üzere bazı illerimizde sıvı metamfetaminin kristal forma dönüştürüldüğü yerler tespit edilmiştir. Çoğunlukla İran uyruklu şahısların yakalandığı bu yerlerde önemli miktarda kristal ve sıvı metamfetamin ele geçirilmiştir. Tespit edilen bu merkezlerde metamfetamin dönüştürme sürecinde kullanılan

farklı türde kimyasallar da ele geçirilmiştir.

Dikkat çeken husus, ele geçirilen likit metamfetamin bulgularının saflık düzeylerinin kristal metamfetamine göre çok düşük olmasıdır.

Likit metamfetaminin yasal yük içerisine emdirilerek ülkemize getirilmesi ve farklı şehirlerimizde tekrar çözdürülüp kristal metamfetamine dönüştürülmesi son dönemde yeni bir trend olarak karşımıza çıkmaktadır.

Örneğin, 2022 yılı Kasım ayında İstanbul'da gerçekleştirilen operasyonda, İran'dan geldiği tespit edilen Magnezyum Silikat (Talk Pudrası) maddesine emdirilmiş halde likit metamfetamin maddesi ile kristal forma dönüştürülmüş metamfetamin ve dönüştürme aşamasında kullanılan kimyasal maddeler ele geçirilmiştir.

Talk pudrasının metamfetamin üretim aşamalarında herhangi bir rolü olmadığı göz önüne alındığında, bu maddenin metamfetamin maskelemek amacıyla kullanıldığı anlaşılmıştır. Ayrıca ele geçirilen likit metamfetamin bulgularının saflık düzeylerinin %0,4 - %7 aralığında oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir.

Metamfetamin kaçakçılığında ülkemizde ilk kez görülen magnezyum silikat ile maskeme yönteminin farklı ülkelerde görülüp görülmediği ortaya çıkarmak adına Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu (INCB) ile irtibata geçilmiştir.

2023 yılı Nisan ayında Tekirdağ'da gerçekleştirilen operasyonda ise farklı türde kimyasal maddeler ile birlikte öğütülmüş hayvan yemi/saman görünümündeki çuvallar içerisinde metamfetamin öncü kimyasalı olan efedrin ele geçirilmiştir. Bu operasyonlar, son yıllarda özellikle İran'a sınır ya da diğer illerimizde İranlı şahısların da karıştığı likit metamfetamin yakalamalarındaki trendin, değişebileceğinin habercisi olabilir.

Ülkemizde son dönemlerde gerçekleştirilen bazı ecstasy görünümlü tablet yakalamalarında, tabletlerin kriminal laboratuvarlarda yapılan incelemesinde MDMA yerine metamfetamin maddesi tespit edilmiştir. Kullanıcılara ecstasy tablet şeklinde metamfetamin içeren tabletlerin verilmesinin ülkemiz açısından tehdit unsuru olduğu değerlendirilmektedir.

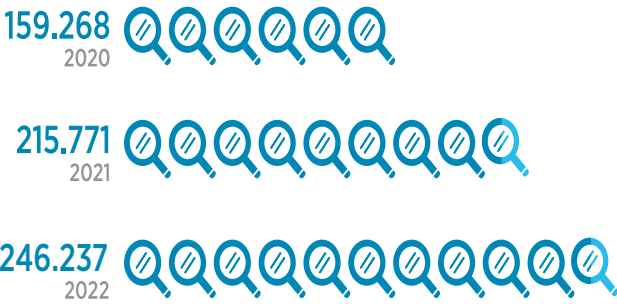
2.2. TÜRKİYE'DE OPERASYONEL FAALİYETLER VE YAKALAMALAR

Türkiye'de uyuşturucunun arzı ile mücadelede Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü (GMGM) etkin olarak görev almaktadır.

Bu kurumlar ile birlikte Tarım ve Orman Bakanlığının ilgili kuruluşları, Adli Tıp Kurumu (ATK), Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) ve Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu (TİTCK) gibi kurumlar da uyuşturucunun arzıyla mücadelede önemli görevler üstlenmektedir.

Ülkemiz coğrafyasında görev yapan güvenlik güçleri uyuşturucu ticaretini bir insanlık suçu kabul eder ve bu suçla mücadeleyi "tüm dünya çocuklarını kendi çocukları olarak gören" bir anlayışla sürdürür. Bu anlayış ile ülkemiz kolluk birimleri tarafından ulusal boyuttaki mücadeleye verilen önem aynı derecede uluslararası iş birliği için de verilmektedir. Bu kapsamda 2015-2023 dönemi içinde 23 farklı ülke ile yapılan toplam 60 operasyonel iş birliği sonucunda yaklaşık 61 ton esrar, 3,1 ton eroin, 7,3 ton kokain, 504.000 adet ecstasy tablet ve 9,6 milyon Captagon tablet ele geçirilmiştir.

Güvenlik güçlerimizce Türkiye genelinde 2021 yılında 215.771, 2022 yılında ise %14,1 artışla 246.237 olaya müdahale edilmiştir. Bu olaylarda bir önceki yıla göre %6,5 artışla 313.786 şüpheli yakalanmıştır.

Grafik 2.1 Yıllara Göre Olay Sayısı.

Uyuşturucu suçlarına yapılan müdahalenin ve yakalanan şüpheli sayılarının artması uyuşturucu sorununu veya mücadelenin başarısını tek başına ifade etmekte yeterli değildir. Buna paralel olarak olay ve şüpheli sayılarındaki düşüş de mücadelede başarı sağlandığı anlamına gelmez. Çünkü uyuşturucu suçları kolluk müdahalesi ile ortaya çıkar. Uyuşturucu sorununu veya mücadelenin başarısını ölçmek, bu suçlara dönük ihbarlar, sokaklarda görülen narkotik madde çeşitliliği, narkotik maddelerin sokak fiyatları endeksi, dozaşımı ölümler, tedavi sayıları gibi bir çok parametre dikkate alınarak anlamlı hale gelebilir.

Türkiye'de 2022 yılında gerçekleşen 246.237 uyuşturucu olayının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde;

- 202.527 olayın (%82,2) kullanma amaçlı uyuşturucu madde satın almak/kabul etmek/bulundurmak (TCK m.191),
- 37.085 olayın (%15,1) uyuşturucu madde imal ve ticareti (TCK m.188),
- 5.725 olayın (%2,3) 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanuna muhalefet,
- 585 olayın (%0,2) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma/ özendirme (TCK m.190),
- 315 olayın (%0,1) ise 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanuna muhalefet kapsamında gerçekleştiği görülmektedir (Tablo 2.1).

Tablo 2.1 2022 Yılı Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.

	TCK m. 191	TCK m. 188	2313 SKM	TCK m. 190	3298 SKM	Toplam
Olay Sayısı	202.527	37.085	5.725	585	315	246.237
Yüzde	82,3	15,1	2,3	0,2	0,1	100,0

231.652
2020

294.604
2021

313.786
2022

Grafik 2.2³ Yıllara Göre Şüpheli Sayısı.

Türkiye'de 2022 yılında yakalanan 313.786 şüphelinin suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde;

- 241.821 şüpheliye (%77,1) kullanma amaçlı uyuşturucu madde satın almak/kabul etmek/bulandırmak (TCK m.191),
- 66.070 şüpheliye (%21,1) uyuşturucu madde imal ve ticareti (TCK m.188),
- 4.861 şüpheliye (%1,5) 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanuna muhalefet,
- 707 şüpheliye (%0,2) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma/özendirme (TCK m.190),
- 327 şüpheliye (%0,1) 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanuna muhalefet kapsamında işlem yapıldığı görülmektedir (Tablo 2.2).

Tablo 2.2 2022 Yılı Şüpheli Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.

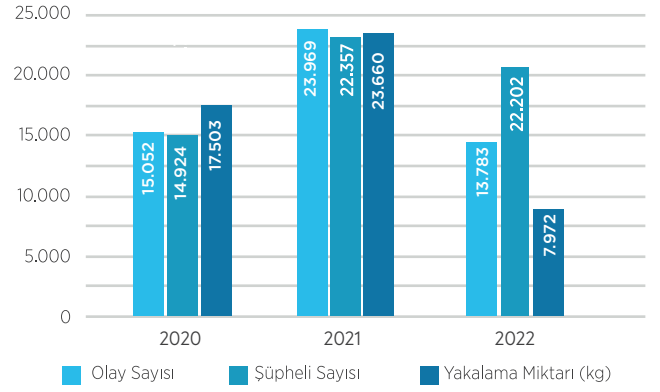
	TCK m. 191	TCK m. 188	2313 SKM	TCK m. 190	3298 SKM	Toplam
Şüpheli Sayısı	241.821	66.070	4.861	707	327	313.786
Yüzde	77,10	21,10	1,50	0,20	0,10	100,00

2.2.1. Eroin

Eroin Yakalama İstatistikleri

2022 yılında Türkiye'de gerçekleşen 17.503 olayda 7.972 kg (bir önceki yıla göre %64 düşüş) eroin ele geçirilmiştir.

³ Şüpheli sayısı verilerinde mükerrer kayıtlar mevcuttur. Mükerrer rakamlar çıkarıldığında yakalanan uyuşturucu suç şüpheli sayısı 239.987'dir.

Grafik 2.3 2020-2022 Eroin Yakalama Miktarları, Olay ve Şüpheli Sayıları.

2021 yılında rekor eroin yakalama miktarına nazaran 2022 yılında keskin bir düşüş yaşanmıştır. Tüm kolluk birimlerimiz tarafından yakalanan miktar 7 ton 972 kilogramda kalmıştır. Ancak yakalanan eroin miktarındaki bu düşüş, müdahale edilen olay ve yakalanan şüpheli sayılarına yansımamıştır.

13.783
2020

22.202
2021

7.972
2022

Grafik 2.4 Yıllara Göre Eroin Yakalama Miktarları (kg).

2022 yılında müdahale edilen eroin olay sayısında 2021 yılına göre %17,3 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.5).

15.052
2020

14.924
2021

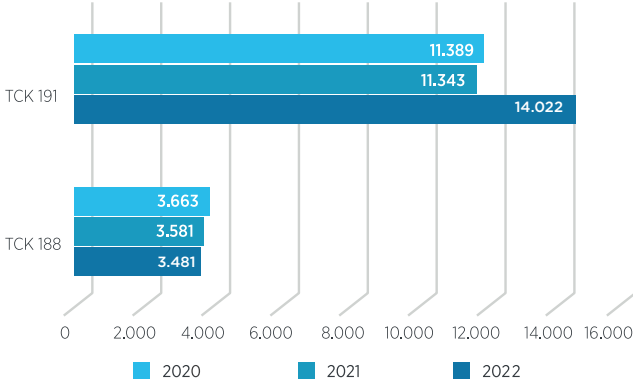

17.503
2022

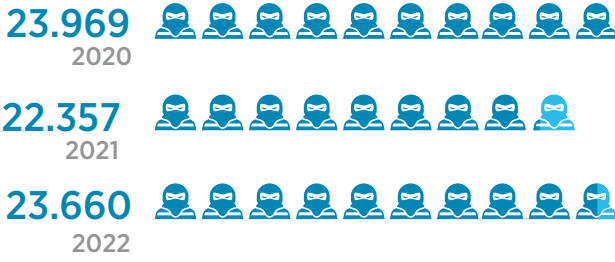
Grafik 2.5 Yıllara Göre Eroin Olay Sayıları.

Eroin olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2020 yılında %75,7'si TCK 191, %24,3'ü TCK 188, 2021 yılında %76'sı TCK 191, %24'ünün TCK 188, 2022 yılında ise %80,1'inin TCK 191, %19,9'unun TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.6).

Grafik 2.6 Yıllara Göre Eroin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.

2022 yılında eroin şüpheli sayılarında da bir önceki yıla göre %5,8 oranında artış yaşanmıştır (Grafik 2.7).

Grafik 2.7 Yıllara Göre Eroin Şüpheli Sayıları.

2022 yılında ele geçirilen eroin miktarı son beş yılın en düşük rakamıdır. Balkan rotası üzerinde bir kaymadan söz edilebilir.

Bir önceki yıla göre eroin olay sayılarında (%17,28) ve şüpheli sayılarında (%5,82) artış görünmesine rağmen, eroin olaylarının genel olaylara oranı %7,10 (2021'de 6,91) yakalanan şüphelilerin genelde yakalananlara oranı ise %7,54 (2021'de 7,58) olmuştur.

Kök Haşhaş Yakalama İstatistikleri

Ülkemizde 2021 yılında yasa dışı haşhaş ekim olaylarında bir önceki yıla göre %56,7, bitki miktarında %27,3 artış meydana gelmiş, 2021 yılında 193 olayda 33.744.307 kök yasa dışı haşhaş bitkisi ele geçirilerek imha edilmiştir.

2022 yılında ise yasa dışı haşhaş ekim olaylarında bir önceki yıla göre %34,8, bitki miktarında %16,9 artış meydana gelmiş, 2022 yılında 315 olayda 39.451.147 kök yasa dışı haşhaş bitkisi ele geçirilerek imha edilmiştir. Ele geçirilen 39.451.147 kök haşhaş bitkisinin 34.540.366'sı HÜBAS sistemi vasıtasıyla ele geçirilmiştir.

Son üç yılda ele geçirilen yasa dışı haşhaş miktarındaki önemli artış herhangi bir eroin imalatına işaret etmemektedir. Daha çok usulsüz ekim olaylarının HÜBAS'ın etkin kullanımı ile tespit edilmesi şeklinde değerlendirilmelidir.

Tablo 2.3 HÜBAS sistemi dahil haşhaş bitkisi yakalamaları (kök)

Haşhaş Bitkisi	2020	2021	2022
Olay	182	193	315
Yakalanan Miktar (kök)	26.509.914	33.744.307	39.451.147

2.2.2. Esrar, Türevleri ve Kök Kenevir

Esrar ve Skunk Yakalama İstatistikleri

Skunk; genellikle ülkemize Avrupa'dan gelen, farklı tür kenevir tohumlarının (Cannabis Sativa ve Cannabis Indica) melezlenmesi ile elde edilen, yüksek THC oranları içeren, Hibrid Esrar (Hybrid Cannabis), Sinsemilla, Nederwiet (Hollanda Esrarı) gibi isimlerle de anılan esrar türüdür. İçeriğindeki zengin THC miktarı nedeniyle kullanıcıda kısa vadede psikiyatrik rahatsızlık meydana getirebilir.

2020-2022 dönemi içinde ülkemizde skunk hariç esrar yakalama miktarlarında önemli düşüşler gerçekleşmiştir. Örnek vermek gerekirse 2020'de yaklaşık 88 ton olan esrar yakalama miktarı 2021'de %33,3 oranında düşüşle 58,5 ton ve 2022'de yaklaşık %28 oranında düşüşle 63,3 ton olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıllar için skunk yakalama miktarlarına bakıldığında ise 2020'de ele geçirilen 5,8 ton skunk miktarı 2021'de %4,5 oranında düşüşle 5,5 ton ancak 2022'de bir önceki yıla göre %56 oranında artışla 8,6 tona ulaştığı görülmektedir.

2020-2022 arasındaki üç yıllık dönem esrar ve skunk yakalamaları baz alınarak değerlendirildiğinde, esrar yakalama miktarlarında keskin düşüşler yaşanırken skunk yakalama miktarlarında ise önemli oranlarda artışlar olduğu görülmektedir.

Türkiye'de 2022 yılında 73.212 esrar ve skunk olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 93.639 şüpheli yakalanmış ve 71.967 kg esrar ve skunk maddesi ele geçirilmiştir.

93.741
2020

64.125
2021

71.967
2022

Grafik 2.8 Yıllara Göre Esrar ve Skunk Yakalama Miktarları (kg).⁴

2022 yılında esrar ve skunk yakalama miktarında bir önceki yıla göre %12,2 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.8).

Müdahale edilen esrar ve skunk olay sayısında 2022 yılında bir önceki yıla oranla %17,9'luk bir artış yaşanmıştır (Grafik 2.9).

59.716
2020

66.967
2021

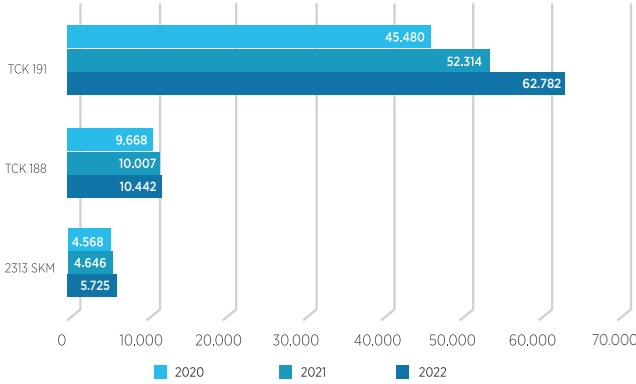

78.949
2022

Grafik 2.9 Yıllara Göre Esrar ve Skunk Olay Sayıları.⁵

Yıllara göre esrar ve skunk olay sayılarının suç türüne dağılımı grafikte gösterilmiştir (Grafik 2.10).

Grafik 2.10 Yıllara Göre Esrar ve Skunk Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.

Yakalanan esrar ve skunk şüpheli sayısında 2022 yılında bir önceki yıla göre %10,7'lik artış yaşanmıştır (Grafik 2.11).

4 Bir esrar türü olarak skunk, aşağıdaki tablolarda esrar verilerine dahil edilerek sunulmuştur.

5 Kenevir bitkisi yakalamalarına ait olay sayıları da dahil edilmiştir.

83.501
2020

88.988
2021

98.518
2022

Grafik 2.11 Yıllara Göre Esrar ve Skunk Şüpheli Sayıları.⁶

Kök Kenevir Yakalama İstatistikleri

Ülkemizde yasal ekimin yanı sıra, hemen her bölümde yasa dışı kenevir ekimi gerçekleştirilmekle birlikte bazı bölgelerde yasa dışı kenevir ekimi yoğunlaşmaktadır. 2022 yılında kök kenevir yakalamalarının %87,7'si Diyarbakır (%70,1) ve Bingöl (%17,6) illerinde gerçekleştirilmiştir.

114.965.801
2020

75.702.155
2021

109.572.459
2022

Grafik 2.12 Yıllara Göre Kök Kenevir Yakalama Miktarları (kök).

2022 yılında kök kenevir yakalama miktarında bir önceki yıla göre %44,7 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.12).

Kök kenevir olay sayısında 2022 yılında bir önceki yıla oranla %23,5'lik bir artış yaşanmıştır (Grafik 2.13).

4.568
2020

4.646
2021

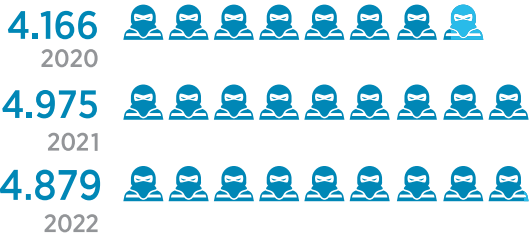
5.737
2022

Grafik 2.13 Yıllara Göre Kök Kenevir Olay Sayıları.

Kök kenevir şüpheli sayısında 2022 yılında bir önceki yıla göre %1,9 oranında düşüş gerçekleşmiştir (Grafik 2.14).

6 Kenevir bitkisi yakalamalarına ait şüpheli sayıları da dahil edilmiştir.

Grafik 2.14 Yıllara Göre Kök Kenevir Şüpheli Sayıları.

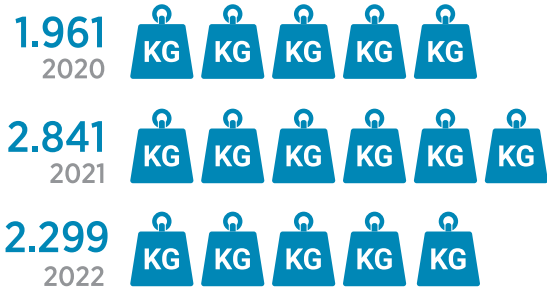
EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı görevlilerince yapılan çalışmalar sonucunda, ülkemiz genelinde yasadışı olarak kapalı alanda esrar maddesi elde etmek maksatlı kenevir bitkisi yetiştirdiği değerlendirilen şahıslara yönelik olarak gerçekleştirilen eş zamanlı operasyonlarda 2021 yılında 303 şüpheli şahsa, 2022 yılında 198 şüpheli şahsa TCK md.188, md.191 ve 2313 Sayılı Kanun kapsamında yasal işlem yapılmıştır (NSB, 2023).

2.2.3. Kokain

Kokain Yakalama İstatistikleri

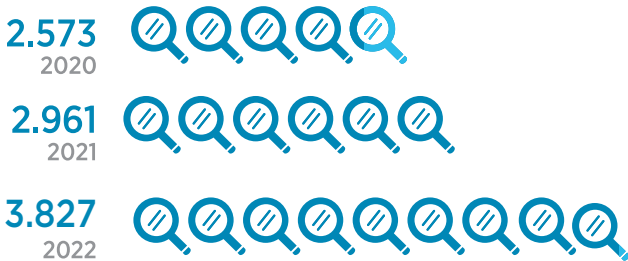
Türkiye’de 2022 yılında 3.827 kokain olayına müdahale edilmiştir. Bu olaylarda 5.647 şüpheli yakalanmış ve 2.299 kg kokain ele geçirilmiştir.

2022 yılında ele geçirilen kokain miktarında bir önceki yıla göre %19,1 düşüş gerçekleşmiştir (Grafik 2.15).

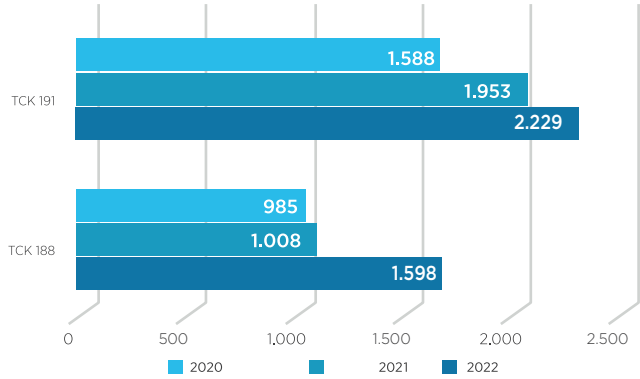
Grafik 2.15 Yıllara Göre Kokain Yakalama Miktarları (kg).

2022 yılında müdahale edilen kokain olay sayısında geçen yıla oranla %29,2’lik artış yaşanmıştır (Grafik 2.16).

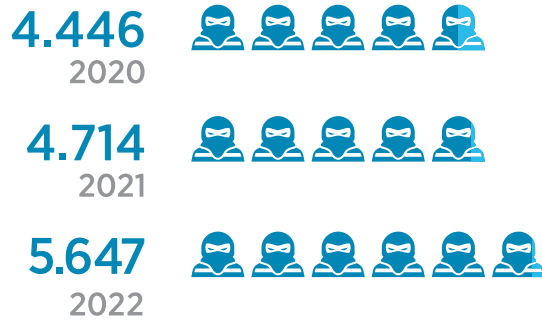
Grafik 2.16 Yıllara Göre Kokain Olay Sayıları.

Kokain olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2020 yılında %61,7’si TCK 191, %38,3’ü TCK 188, 2021 yılında %66’sı TCK 191, %34’ünün TCK 188, 2022 yılında ise %58’i TCK 191, %42’sinin TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.17).

Grafik 2.17 Yıllara Göre Kokain Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.

2022 yılı şüpheli sayılarında bir önceki yıla göre %19,8 oranında bir artış meydana gelmiştir (Grafik 2.18).

Grafik 2.18 Yıllara Göre Kokain Şüpheli Sayıları.

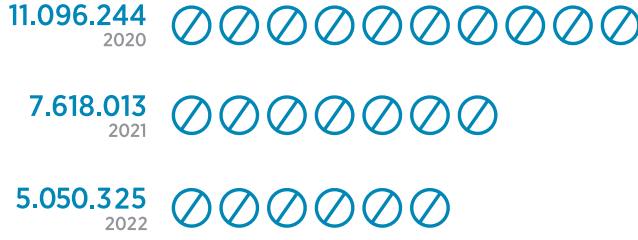
Bir önceki yıla göre kokain olay ve şüpheli sayılarında artış görünmesine rağmen, kokain olaylarının genel olaylara oranı %1,55 (2021’de 1,37) yakalanan şüphelilerin genelde yakalananlara oranı ise %1,8 (2021’de 1,6) olmuştur.

2.2.4. MDMA/Ecstasy

MDMA/Ecstasy Yakalama İstatistikleri

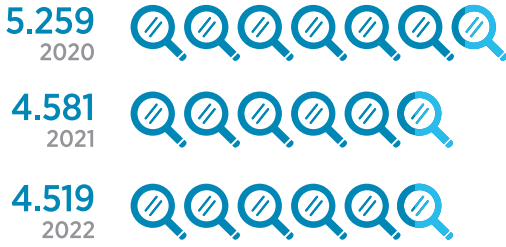
Türkiye’de 2022 yılında 4.519 ecstasy olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 6.494 şüpheli yakalanmış ve 5.050.325 adet ecstasy ele geçirilmiştir.

2022 yılında ele geçirilen ecstasy miktarında bir önceki yıla göre %33,7 oranında bir düşüş gerçekleşmiştir (Grafik 2.19).

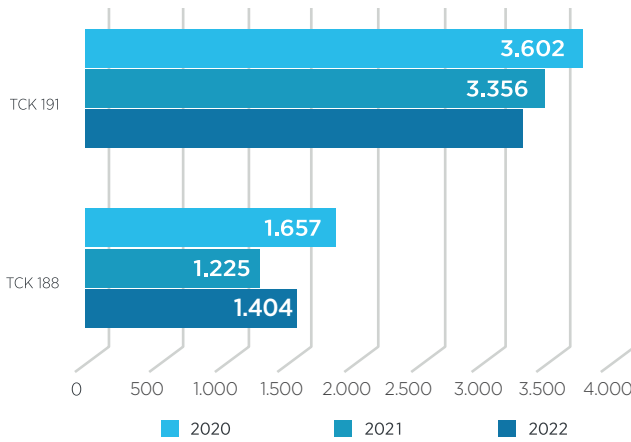
Grafik 2.19 Yıllara Göre Ecstasy Yakalama Miktarları (adet).

2022 yılında ecstasy olay sayısında bir önceki yıla göre %1,3 oranında düşüş yaşanmıştır (Grafik 2.20).

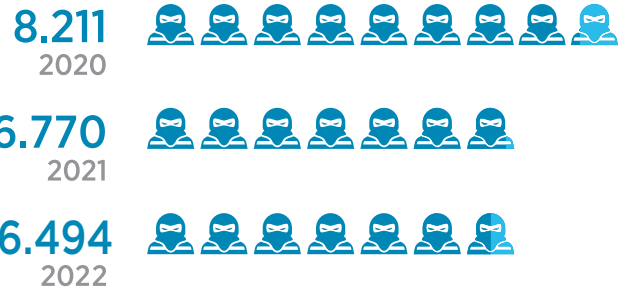
Grafik 2.20 Yıllara Göre Ecstasy Olay Sayıları.

Ecstasy olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2020 yılında %68,5'i TCK 191, %31,5'i TCK 188, 2021 yılında %73,3'ü TCK 191, %26,7'sinin TCK 188, 2022 yılında ise %68,9'u TCK 191, %31,1'inin TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.21).

Grafik 2.21 Yıllara Göre Ecstasy Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.

Ecstasy olay sayısında 2022 yılında gerçekleşen düşüşle birlikte şüpheli sayısında da bir önceki yıla göre %4,1 oranında düşüş gerçekleşmiştir (Grafik 2.22).

Grafik 2.22 Yıllara Göre Ecstasy Şüpheli Sayıları.

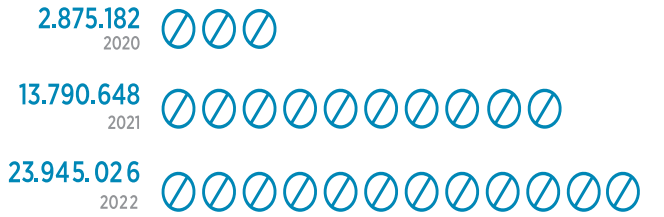
Bir önceki yıla göre ecstasy olay sayılarında (%1,35) ve şüpheli sayılarında (%4,08) düşüş görülmektedir. Ecstasy olaylarının genel olaylara oranı %1,84 (2021'de 2,12) yakalanan şüphelilerin genelde yakalananlara oranı ise %2,07 (2021'de 2,30) olmuştur.

2.2.5. Captagon

Captagon Yakalama İstatistikleri

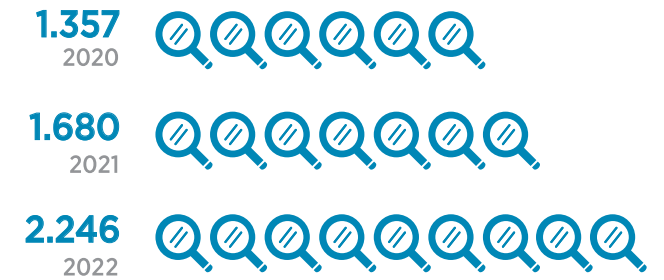
2022 yılında 2.246 Captagon olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 2.967 şüpheli yakalanmış ve 23.745.026 adet Captagon ele geçirilmiştir.

2022 yılında Captagon yakalama miktarında bir önceki yıla göre 73,6 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.23).

Grafik 2.23 Yıllara Göre Captagon Yakalama Miktarları (adet)⁷.

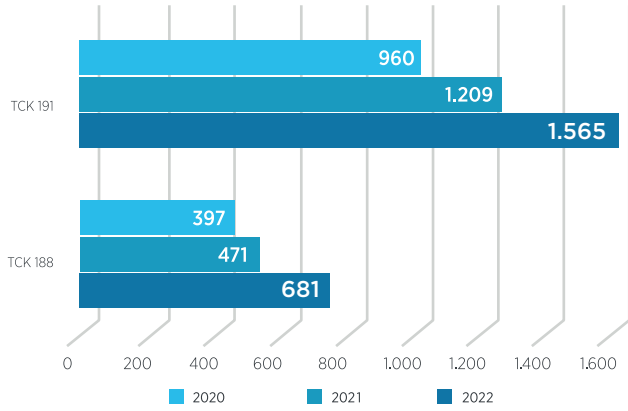
2022 yılında Captagon olay sayısında %33,7'lik bir artış yaşanmıştır (Grafik 2.24).

Grafik 2.24 Yıllara Göre Captagon Olay Sayıları.

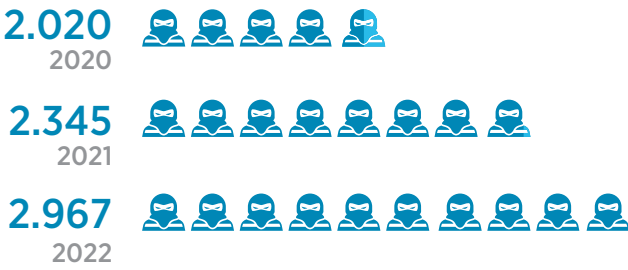
⁷ 1 kg Captagon 5.000 tablet olarak hesaplanmıştır

Captagon olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2020 yılında %70,7'si TCK 191, %29,3'ü TCK 188, 2021 yılında %72'si TCK 191, %28'inin TCK 188, 2022 yılında ise %69,7'si TCK 191, %30,3'ünün TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.25).

Grafik 2.25 Yıllara Göre Captagon Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.

2022 yılında gerçekleşen olay sayılarındaki artış şüpheli sayısına da yansımış ve bir önceki yıla göre %26,5 oranında bir artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.26).

Grafik 2.26 Yıllara Göre Captagon Şüpheli Sayıları.

2.2.6. Metamfetamin

Metamfetamin Yakalama İstatistikleri

2019 yılında ülkemizde metamfetamin yakalamalarında başlayan keskin artış, takip eden 2020 ve 2021 yıllarında da devam etmiş, 2022 yılında ülke tarihinin en fazla miktarda metamfetamin yakalaması gerçekleştirilmiştir. Yakalama miktarlarındaki bu artış kullanım olaylarına da yansımaktadır.

Kolluk birimlerimizce ülke içi ve sınır illerimizde gerçekleştirilen metamfetamin yakalamaları göz önüne alındığında ülkemizin metamfetamin kaçakçılığında hedef olduğu görülmekle birlikte,

17 Ocak 2022 tarihinde İstanbul Havalimanı kargo bölümünde gümrük birimlerimiz tarafından gerçekleştirilen Meksika kaynaklı Filipinler hedefli yaklaşık 250 kg metamfetamin ile 22 Ocak 2022 tarihinde yine İstanbul Havalimanı kargo bölümünde Meksika kaynaklı Çin hedefli 156 kg metamfetamin yakalamaları, ülkemizin coğrafi konumu sebebiyle metamfetamin ticaretinde transit ülke olarak görülmeye başlandığının ilk işaretleri olabilir.

2022 yılında Türkiye'de 77.765 metamfetamin olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 101.193 şüpheli yakalanmış ve 16.210 kg metamfetamin ele geçirilmiştir.

2022 yılında ele geçirilen metamfetamin yakalama miktarında bir önceki yıla göre yaklaşık 3 kat artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.27).

4.162
2020

5.528
2021

16.210
2022

Grafik 2.27 Yıllara Göre Metamfetamin Yakalama Miktarları (kg).

2022 yılında metamfetamin olay sayısı, bir önceki yıla oranla %34,3'lük artış göstermiştir (Grafik 2.28).

34.006
2020

57.897
2021

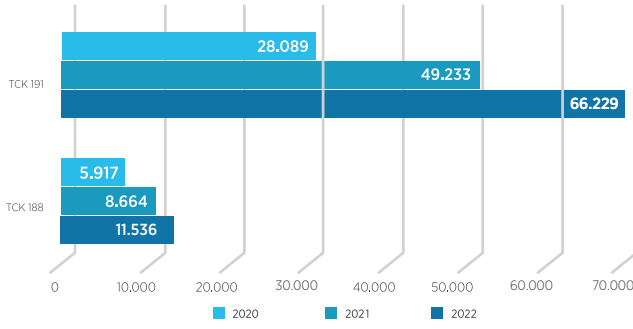

77.765
2022

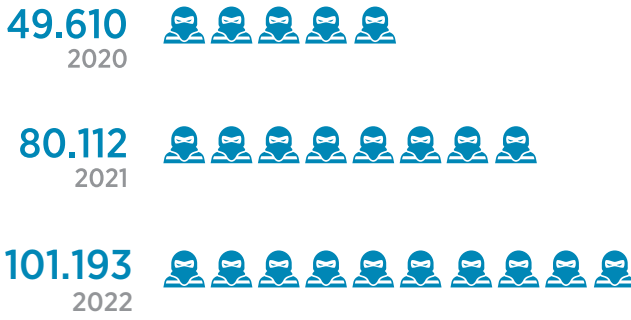
Grafik 2.28 Yıllara Göre Metamfetamin Olay Sayıları.

Metamfetamin olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2020 yılında %82,6'sı TCK 191, %17,4'ü TCK 188, 2021 yılında %85'i TCK 191, %15'inin TCK 188, 2022 yılında ise %85,2'si TCK 191, %14,8'inin TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.29).

Grafik 2.29 Yıllara Göre Metamfetamin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.

2022 yılı metamfetamin olaylarında yakalanan şüpheli sayısında da bir önceki yıla göre %26,3 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.30). 16.210 kg'lık yakalama, tüm yılların en yüksek miktarıdır.

Grafik 2.30 Yıllara Göre Metamfetamin Şüpheli Sayıları.

Bir önceki yıla göre metamfetamin olay sayılarında (%34,32) ve şüpheli sayılarında (%26,31) artış görülmektedir. Metamfetamin olaylarının genel olaylara oranı %31,58 (2021'de 26,83) yakalanan şüphelilerin genelde yakalananlara oranı ise %32,25 (2021'de 27,19) olmuştur.

2.2.7. Yeni Psikoaktif Maddeler (NPS)

Yeni Psikoaktif Maddeler (NPS - New Psychoactive Substance), Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Sözleşmeleri kapsamında kontrole tabi olmayan ve *kannabinoidler, katinonlar, triptaminler, opioidler, benzodiazepinler vb.* 14 farklı grupta sınıflandırılan geniş bir yelpazeye sahip uyuşturucu maddeler olarak ortaya çıkmıştır.

Bu maddelerin çoğu, uluslararası düzeyde kontrole tabi uyuşturucuların (*kokain, esrar, eroin, LSD, ecstasy ve metamfetamin, vb.*) etkilerini taklit etmektedir ve sıklıkla bunların yerine "yasal-(legal

highs)" adı altında küresel uyuşturucu pazarlarına sunulmaktadır.

Küresel yasa dışı uyuşturucu pazarlarında fazla sayıda NPS'lerin ortaya çıkması, halk sağlığına yönelik ciddi riskler ve ulusal/uluslararası uyuşturucu politikalarına tehditler oluşturmakta ve yeni yaklaşımlara yönelme ihtiyacı doğurmaktadır.

2023 Haziran ayı itibarıyla, küresel boyutta UNODC NPS veri bankasına toplam 1.212 NPS raporlanmıştır. 2022 yılında 429 NPS raporlanırken, 2023 yılının ilk beş ayında (yarısında) bu sayı 103 olarak gerçekleşmiştir (UNODC EWA, 2023).

2016-2020 döneminde en fazla tespit edilen NPS'ler çoğunlukla katinonlar ve fenetilaminler olmak üzere uyarıcılardır. Sonrasında ise sentetik kannabinoid reseptör agonistleri, halüsinojenler (çoğunlukla triptaminler ve bazı fenetilaminler) ve çoğunlukla fentaniller olmak üzere opioidlerdir (UNODC, 2022a, s. 92).

İzleme, bilgi paylaşımı, işlevsel bir erken uyarı sisteminin tesisi ve farkındalık artırımı bu tür uyuşturucularla mücadelede en gerekli vasıtalar.

Bunların yanı sıra bu maddelerin hızlı bir şekilde tespiti ve etkilerini ortaya çıkarmak için mevcut laboratuvarların kapasitelerinin güçlendirilmesi de hayati bir önem teşkil etmektedir.

Ülkemizin TUBİM aracılığıyla bir parçası olduğu EMCDDA Erken Uyarı Sisteminde Avrupa'da 2023 yılı itibarıyla takip edilen NPS sayısı 947'dir. Bunlardan 52'si 2021 yılında, 41'i 2022 yılında ve 14'ü ise 2023 yılı içerisinde ilk kez tespit edilmiştir. (EMCDDA, EDND, 2023).

Sentetik Kannabinoidler

Ülkemizde olduğu gibi Avrupa'da da takip edilen en büyük NPS kategorisi olan sentetik kannabinoidler, küresel ve ulusal ölçekte alınan jenerik yaklaşımlar dahil kontrol tedbirlerine karşın farklı formlarda uyuşturucu pazarlarında görülmeye devam etmektedir.

Geleneksel olarak bitki görünümü vermek amacıyla bitkisel materyal, tütün ve zaman zaman esrar üzerine püskürtülerek sigara şeklinde kullanımı olan kannabinoidlerin son yıllarda kağıt materyallere emdirilerek ve elektronik sigaralar için e-sıvı formunda da görülme sıklığı artmaktadır.

Son dönemlerde Avrupa'nın bazı bölgelerinde düşük THC'li kenevir ürünlerinin kolay bulunabilirliğinin bir sonucu olarak, bu tür maddelerin sentetik kannabinoidlerle karıştırıldığı, çocukların dahi ulaşabildiği esrar ve sentetik kannabinoid içeren yenilebilir ürünler şeklinde yeni tehditler de ortaya çıkmıştır.

Bu duruma en çarpıcı örneklerden birisi Ağustos 2021'de İsveç gümrüğünde 5F-EDMB-PICA isimli sentetik kannabinoid içeren 37 kg şeker yakalanması olayıdır (EMCDDA, 2022, s. 21 *Yeni Psikoaktif Maddeler: Avrupa Erken Uyarı ve Müdahalesinin 25 Yılı*).

Bununla birlikte Avrupa genelinde elektronik sigaraların içeriğinde sentetik kannabinoidlerin tespit edildiği olaylarda bir artış olmuştur. Bazı durumlarda, ürünler "düşük oranda THC veya kannabidiol (CBD) içeriyor" şeklinde satıldığından, kişiler sentetik kannabinoid kullandıklarının farkında dahi olmamaktadır (EMCDDA, 2022, s. 14 *Yeni Psikoaktif Maddeler: Avrupa Erken Uyarı ve Müdahalesinin 25 Yılı*).

Sentetik Katinonlar:

Sentetik kannabinoidlerden sonra Avrupa'da takibi yapılan en büyük ikinci NPS kategorisi haline gelen sentetik katinonlar, amfetamin, MDMA ve kokain gibi kontrole tabi uyarıcılara "yasal" alternatif olarak satılmaktadır. Avrupa'da sentetik katinon yakalamaları, 2016 yılında 1,9 tonluk rekor seviyeden sonra keskin şekilde düşmüş uyuşturucu pazarındaki görünürlüğü azalmıştır, ancak 2020'de keskin bir şekilde artarak 3,3 tona yükselmiştir.

2020'de AB'de ele geçirilen yüklü miktardaki sentetik katinonların çoğunluğu Hindistan kaynaklıdır (EMCDDA, 2022, s. 10 *Yeni Psikoaktif Maddeler: Avrupa Erken Uyarı ve Müdahalesinin 25 Yılı*).

2021 yılında ise Avrupa'da sentetik katinon yakalamaları artmaya devam etmiş ve 4 tona ulaşmıştır (EMCDDA, 2023, s. 34 *Avrupa uyuşturucu Raporu*).

Sentetik Kannabinoidler (BONZAI) ve Yakalama İstatistikleri

Sentetik kannabinoidler, uyuşturucu ve hayal gösterici etkileri olan, tamamen sentetik narkotik bir maddedir. 300'e yakın kimyasal çeşidi bilinmektedir. Ülkemize yasa dışı yollarla başta

Çin'den getirilen ham maddenin çözülmesi oldukça kolaydır. Çoğaltılması için profesyonel laboratuvar gerekmemektedir. İçine haşere ve tarım ilacı gibi zehir katkıları eklenmektedir. Çoğu kullanıcı bu katkıların neden olduğu zehirlenme etkisini narkotik madde etkisi sanmaktadır. Ada çayı, damiana çayı, yavşan otu, kekik, esrar, kına, hint kınası, kimyon gibi bitkisel ürünlere spreyleme yoluyla emdirildiği gibi, kağıt üzerine spreylenecek şekilde ele geçirilmiş örnekleri mevcuttur.

Bitkisel ürünler ve bazen de esrar üzerine spreylenecek şekilde, kullanıcılarda sentetik (kimyasal) olmadığı yönünde güçlü ve fakat yanlış bir kanaat oluşturmaktadır.

Türkiye'de 2021 yılında 30.063 sentetik kannabinoid olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 41.056 şüpheli yakalanmış ve sokaklarda bonzai adıyla bilinen 2.251 kg sentetik kannabinoid ele geçirilmiştir.

2022 yılında yakalama miktarlarında bir önceki yıla göre %53,1 oranında düşüş gerçekleşmiştir (Grafik 2.32). Yakalanan 1.056 kg sentetik kannabinoidin 22,7 kg ham madde olarak yakalanmıştır. 1 kg ham madde ile kullanıma yönelik 330 kg'dan 1 tona kadar ürün elde edilebilmektedir.

1.737
2020

2.251
2021

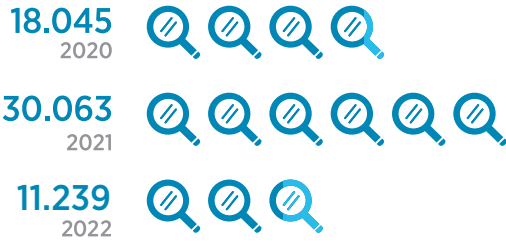

1.056
2022

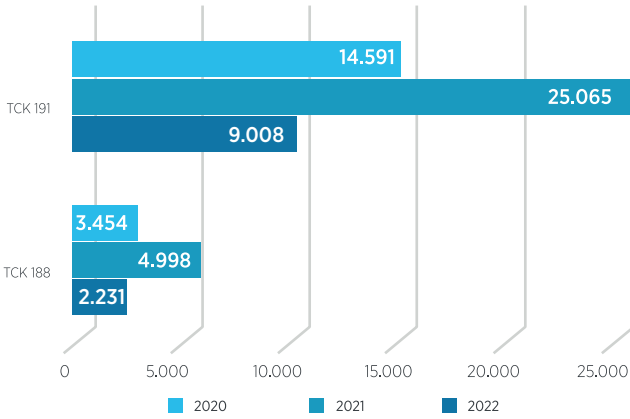
Grafik 2.31 Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Yakalama Miktarları (kg).

2022 yılı olay sayısında bir önceki yıla göre %62,6 oranında düşüş gerçekleşmiştir (Grafik 2.34).

Grafik 2.32 Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Olay Sayıları.

Sentetik Kannabinoid olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2020 yılında %80,9'u TCK 191, %19,1'i TCK 188, 2021 yılında %83,4'ü TCK 191, %16,6'sının TCK 188, 2022 yılında ise %80,1'i TCK 191, %19,9'unun TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.35).

Grafik 2.33 Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.

2022 yılında sentetik kannabinoidlerin şüpheli sayısında, bir önceki yıla göre %64,6 oranında düşüş gerçekleşmiştir (Grafik 2.35).

Grafik 2.34 Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Şüpheli Sayıları.

Erken Uyarı Sistemi

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızla yayılan yeni psikoaktif maddeler ile mücadele, 2006 yılında kuruluş çalışmalarına başlanan ve 2008 yılında tam anlamıyla hayata geçirilen TUBİM **Erken Uyarı Sistemi** (EWS: Early Warning System) Ulusal Çalışma Grubu aracılığıyla yapılmaktadır.

Haziran ve Aralık dönemlerinde yılda 2 kez düzenli olarak toplanarak faaliyetlerine devam eden Erken Uyarı Sistemi içerisinde Adalet, Sağlık, Tarım ve Orman, Ticaret Bakanlıkları, EGM, JGK, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Üniversiteler ve ilgili diğer kurumlardan temsilciler bulunmaktadır.

EWS kapsamındaki kurumlar ülkede yeni bir madde ile karşılaştıklarında Yeni Psikoaktif Maddeler (uyuşturucu, uyarıcı, halüsinojen, v.b. maddeler) İçin Rapor Formunu doldurarak TUBİM'e göndermektedir. Maddeler ile ilgili EMCDDA, UNODC ve INCB ile irtibata geçilerek madde ve maddenin türevleri hakkında bilgiler toplanmakta ve düzenlenen toplantılarda gerek uluslararası kuruluşlar gerekse kurumlarımızca tespit edilen **yeni psikoaktif maddelerin** ülkemiz için oluşturacağı riskler değerlendirilerek uygun görülenlerin **2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun** kapsamına alınması süreci başlatılmaktadır.

2.2.8. Uyuşturucu İmalatında Kullanılan Öncü ve Diğer Kimyasallar

Ülkemizde kolluk birimlerince ele geçirilen, yasa dışı uyuşturucu ve uyarıcıların üretiminde kullanılan öncü ve alternatif kimyasalların miktar ve türlerinde artışlar olduğu görülmüştür.

Yürütülen soruşturmalar kapsamında hava ve deniz limanlarımızda yapılan yakalamalar, asetik anhidritte olduğu gibi diğer öncü kimyasalların kaçakçılığında da Türkiye'nin transit bir ülke olarak kullanılmaya başlandığı izlenimini vermektedir.

2022 yılı içinde kolluk birimlerimizce gerçekleştirilen yakalamalarda toplam 72.513 litre ve 4.729 kg yasa dışı uyuşturucu ve uyarıcıların üretiminde muhtelif kimyasallardan ele geçirilmiştir.

Nitekim 2021 yılında yapılan kontrollü teslimat operasyonunda İstanbul Havalimanında Çin kaynaklı ve Hollanda hedefli amfetamin ve metamfetamin üretimi öncü kimyasalları olan 4,3 ton civarında Metil alfa fenilasetoasetat (Methyl Alpha-Phenyl Acetoacetate [MAPA]) ve BMK (Benzil Metil Keton [P2P]) ele geçirilmiştir.

Söz konusu kontrollü teslimat operasyonu ile bağlantılı Hollandalı makamlar tarafından yürütülen soruşturmalar kapsamında önemli sayıda silah ve mühimmat ele geçirilmiş ve bu kapsamda ilgili makamlarca soruşturmalar devam etmektedir.

2022 yılında gerçekleştirilen bir diğer kontrollü teslimat operasyonunda amfetamin ve metamfetamin üretimi öncü kimyasal olan Çin kaynaklı ve Kuzey Makedonya hedefli 1,1 ton BMK maddesi İstanbul Havalimanında ele geçirilmiştir.

Ülkemizde temel öncü kimyasalların yanı sıra uluslararası kontrole tabi olmayan alternatif, designer/tasarım ve maskeleyen amacıyla kullanılan kimyasal yakalamaları da gerçekleşmektedir.

Bu yönde İzmir/Aliağa Limanında Çin'den gelen bir yük gemisindeki konteynerde 21 tonun üzerinde asetil klorür ile birlikte 4 ton benzil klorür ele geçirilmiştir. Son dönemlerde küresel boyutta özellikle eroin üretimi bölgelerine hedefli asetil klorür yakalamalarında artışlar göz önüne alındığında asetil

klorürün eroin üretimi temel öncü kimyasal olan asetik anhidrite alternatif olarak kullanılmaya başlanmış olabileceği değerlendirilmektedir. 2022 yılı içinde Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığımızın da katılım sağladığı INCB Görev Gücü Toplantılarında Amerika Uyuşturucu İstismarı Kontrol Komisyonu (CICAD) tarafından başta Kolombiya olmak üzere son dönemlerde Güney Amerika'da tespit edilen kokain laboratuvarları hakkında yapılan sunumda kokain üretiminde sülfürik asit kullanımının arttığı ve hidroklorik asit (HCL) yerine kontrole tabi olmayan asetil klorürün alternatif olarak kullanılmaya başlandığı belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen maddelerin dışında gümrük birimleri tarafından da önemli miktarlarda sülfirik asit yakalamaları gerçekleştirilmiştir. Bu duruma 10 Temmuz 2021 tarihinde Cilvegözü sınır kapısında ülkemizden çıkış istikametinde 24 tonun üzerinde sülfirik asit ele geçirilmiştir. 2022 yılında da sülfirik asit yakalamalarında artışlar devam etmiş ve gümrük birimlerince Hatay ve Kilis gümrük kapılarında gerçekleştirilen üç yakalamada 57.246 litre sülfirik asit ele geçirilmiştir. Geniş yasal kullanım alanının yanı sıra birçok uyuşturucu/uyarıcı maddenin (metamfetamin, amfetamin, eroin, sentetik kannabinoid vs.) imalat aşamalarında sıklıkla kullanılan bir kimyasal olan sülfirik asit 1988 BM Sözleşmesi'nin II. Tablosu kapsamında uluslararası kontrole tabi bir kimyasaldır.

Metamfetamin üretimi temel öncü kimyasal olan psödoefedrin yasa dışı olarak üretildiği gibi söz konusu öncü kimyasal içeren kaçağa kayan ilaç müstahzarlarından da temin edilebilmektedir.

Metamfetamin üretimi temel öncü kimyasalları olan efedrin ve psödoefedrinin küresel boyuttaki yakalamalarında düşüşler devam etmiştir. Bununla birlikte, 2021'de farmasötik müstahzarlardan elde edilen psödoefedrin yakalamalarında 2020'ye göre iki kat ve 2018'e göre ise üç kattan fazla artışın olması bu tür ilaçların kullanımında bir artış trendinin olduğunu göstermektedir (INCB 2022 Öncü Kimyasallar Yıllık Raporu s. 13).

1988 BM Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığı ile Mücadele Sözleşmesi Tablo 1'de yer alan asetik anhidrit, morfinden eroin elde edilmesi sürecinde kullanılan temel öncü kimyasaldır. Eroinin yanı sıra genellikle metamfetamin olmak üzere

amfetamin tipi uyarıcıların üretiminde de sıklıkla kullanılmaktadır.

2001'den bu yana, her yıl küresel olarak ele geçirilen asetik anhidrit miktarları, 22.000 ila 214.000 litre arasında bir dalgalanma göstermiş ve 2016-2018 döneminde dünya genelinde yılda ortalama 152.000 litre asetik anhidrit ele geçirilirken 2019-2020 döneminde bu miktar 106.000 litreye düşmüştür. 2018 yılı içinde asetik anhidritin bir alternatifi olan asetil klorür kaçakçılığı önem kazanmaya başlamıştır (INCB 2022 Öncü Kimyasallar Yıllık Raporu s. 30).

2021'de dünya genelinde yaklaşık 58.600 litre asetik anhidrit ele geçirilmiştir. Çin'de 2020'de ele geçirilen 48.900 litre asetik anhidrit yakalaması 2021'de %75 azalarak 12.200 litreye düşmüştür. 2020'de önemli miktarlarda asetik anhidrit yakalaması gerçekleştiren İran (15.000 litre), Birleşik Arap Emirlikleri (13.300 litre) ve Myanmar (12.200 litre) tarafından 2021'de herhangi bir yakalama bildirilmemiştir (INCB Öncü Kimyasallar Raporu s. 30).

2021'de Avrupa genelinde bir önceki yıla göre (5.110 litre) az miktarda bir artış ile Belçika, Letonya ve Hollanda tarafından gerçekleştirilen dört yakalamada 5.730 litre asetik anhidrit ele geçirilmiştir (2023 Avrupa Uyuşturucu Raporu s. 10). Küresel boyutta en fazla asetik anhidrit tedarikçisi olmakla birlikte AB ülkeleri tarafından ele geçirilen asetik anhidrit miktarları ülkemiz ve eroin üretim bölgelerine yakın ülkeler tarafından ele geçirilen miktarlara göre oldukça düşüktür kalmaktadır.

Asetik anhidrit kaçakçılığında bazı kimyasallar asetik anhidritin tespitini önlemek amacıyla kullanılmaktadır. Söz konusu kimyasallar asetik anhidrit ile karıştırılmakta, bu amaçla en fazla sıklıkta kullanılan kimyasal ise glaciel (buzlu) asetik asittir.

INCB sınırlı uluslararası özel gözetim listesinde yer alan asetik asit P-2-P ve 3,4-MDP-2-P dahil öncül kimyasalların yasa dışı üretiminde de kullanılabilir. Son beş yıl içinde, Latin Amerika'da glaciel asetik asitin ulusal kontrol altına olduğu bazı ülkelerde önemli miktarlarda yakalamalar gerçekleşmiştir. 2021'de, Peru'da ele geçirilen 7.600 litre de dahil dünya genelinde

8.500 litre asetik asit ele geçirilmiştir (INCB Öncü Kimyasallar Raporu s. 32).

Afganistan kaynaklı opiyatların kaçakçılığında sıklıkla kullanılan Balkan rotası aynı zamanda ters yönde bu maddelerin üretiminde kullanılmakta olan özellikle asetik anhidrit olmak üzere kimyasalların kaçakçılığında da kullanılmaktadır. Ülkemiz rota üzerindeki mevcut konumundan dolayı eroinde olduğu gibi asetik anhidrit yakalamalarında da öne çıkan ülkeler arasındadır. Ele geçirilen asetik anhidritin büyük çoğunluğu Orta ve Avrupa kaynaklı olduğu ve ülkemiz üzerinden eroin üretim bölgelerine hedefli olduğu bu kapsamda yürütülen soruşturmalardan görülmektedir. Balkan rotasının yanı sıra ülkemiz uluslararası deniz limanlarında da önceki yıllarda önemli miktarlarda asetik anhidrit ele geçirilmiştir.

2021'de 36.300 (2020'deki miktarın üç katı) litre ile en fazla miktarda asetik anhidrit yakalaması Türkiye tarafından gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl içinde Hollanda (5600 litre) ve Guatemala (4.400 litre) tarafından da önemli miktarlarda asetik anhidrit ele geçirilmiştir. 2022 yılının ilk on ayı verileri göz önüne alındığında dünya genelinde asetik anhidrit yakalama miktarlarındaki düşüşün devam ettiği görülmektedir (INCB Öncü Kimyasallar Raporu s. 30).

2021'de Türkiye tarafından gerçekleştirilen 13 yakalamada 36.300 litre asetik anhidrit ele geçirilmiştir. Toplam 25.000 litrenin ele geçirildiği iki olayda AB ülkeleri kaynak olarak bildirilmiştir. INCB tarafından, ele geçirilen maddelere yönelik olarak geriye dönük soruşturmaların başlatılması için 2022'de ilgili ülkelerin temsilcilerinin katılımıyla bir istihbarat paylaşım toplantısı düzenlenmiştir (INCB Öncü Kimyasallar Raporu s. 31).

2018 yılında başlayan küresel boyutta asetik anhidrit yakalamalarındaki düşüşler devam etmektedir. 2021'de Türkiye'de ele geçirilen asetik anhidrit miktarının, dünya genelinde ele geçirilen miktarın %60'ından fazlasını oluşturması, Türkiye'nin Avrupa ile Afganistan'daki eroin üretim yerleri arasında bir geçiş ülkesi olarak önemini teyit etmektedir (INCB Öncü Kimyasallar Raporu s. XIV).

Ülkemiz küresel boyutta Orta ve Batı Avrupa kaynaklı asetik anhidrit yakalamalarında öne çıkan ülkelerden biri olmaya devam etmektedir. 2022

yılında ele geçirilen asetik anhidrit miktarı bir önceki yıla göre %63,4 oranında düşüş göstererek 13.273 litre (2021 yılında 36.253 litre) olarak gerçekleşmiştir. Her ne kadar asetik anhidrit yakalamalarında düşüş olsa da özellikle kaynak ülke yakalamalarına göre halen daha fazladır.

2.2.9. Sentetik Ecza/İlaçlar

Küreselleşme ile birlikte standart dışı, sahte veya onaylanmamış ilaçların üretimi ve tüketimi ciddi bir halk sağlığı problemi haline gelmektedir.

Modern ulaşım ağları, internet, düşük iş gücü ile özellikle Çin ve Hindistan'daki kimya ve ilaç endüstrisinde yaşanan gelişmelerin bir araya gelerek oluşturduğu kombinasyon bu alanda ciddi bir pazarın oluşumunu kolaylaştırmaktadır. Böyle bir pazar ve sunmuş olduğu potansiyel karlılık suç gruplarını da alana dahil etmektedir (EMCDDA & EUROPOL, 2019, s. 42).

Yasa dışı yollarla arz sürecine giren ilaçlar kullanıcılarına farklı yollarla ulaşabilmektedir.

Bu yollar arasında;

- Reçete ile temin eden kullanıcıların para karşılığı satması,
- Reçeteli ilaçların eczane veya depolardan çalınması,
- Sahte reçetelerle edinilmesi,
- Reçete talep edilmeyen çevrimiçi sitelerden satın alınması,
- Yasa dışı piyasa için özel üretim,
- Suç gruplarınca kendi laboratuvarları ve üretim hatları kullanılarak yapılan imalat ve yine bu gruplarca sahte ilaçların yurt dışından getirilerek yeniden paketlenme ve dağıtımı,
- Ülke dışında üretilen sahte ilaçların ülke içine kaçakçılığı gösterilebilir (EMCDDA & EUROPOL, 2019, s. 42).

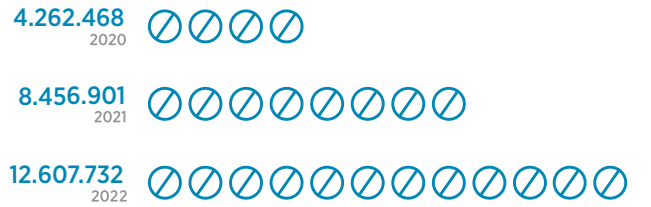
Yaşanan küresel gelişmelerle birlikte ülkemizde; sentetik ecza olarak tabir edilen ilaçların da amaç dışı kullanılarak suistimal edilmesinin arttığı söylenebilir. Son yıllarda yapılan yakalamalardaki artışlar, bu ilaçların suistimalinin hızlı bir şekilde yaygınlaştığını gösterir niteliktedir.

Özellikle son yıllarda güvenlik güçlerince sokak baskısının artırılması uyuşturucu arzına önemli bir darbe vurmuş, yasa dışı narkotiklerin ulaşılabilirliğini azaltmıştır. Sentetik ecza/ilaç ile ilgili sokaklarımızda görülen talep artış sebeplerinden birinin, uyuşturucu arzına vurulan darbe sonucu aradığı yasa dışı maddeye ulaşamayan kullanıcıların rağbeti olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle sentetik ecza/ilaçların yasal tedarik zinciri ve ticaretinde suistimali arttığı tespit edilen ilaç grupları için daha sıkı kontrol mekanizmaları uygulanmaya başlanmıştır.

NPS ve sahte ilaçların ham madde olarak birbiri ile geçişli ilişkisi, ham madde ve ilaç yapımında ön plana çıkan Çin ve Hindistan gibi ülkelere ve belirli bir oranda da Avrupa'dan dünyaya yapılan NPS ve ilaç ham maddesi kaçakçılığının, bir şekilde sahte tabletlenmiş sentetik eczalara dönüştürülerek uyuşturucu tacirlerince dünyaya pazarlanmasının, ülkemizi de etkilediği değerlendirilmektedir. Söz konusu sahte ilaç yakalamalarına ilişkin küresel bir artış eğilimi mevcuttur.

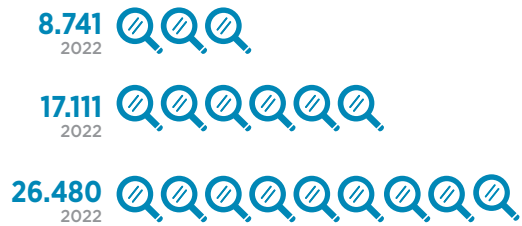
2022 yılında ülkemizde tüm yılların en yüksek miktarı olan 12.607.432 tablet sentetik ecza/ilaç ele geçirilmiştir.

2022 yılında ele geçirilen sentetik ecza miktarında bir önceki yıla göre %49,1'lik artış yaşanmıştır (Grafik 2.36).

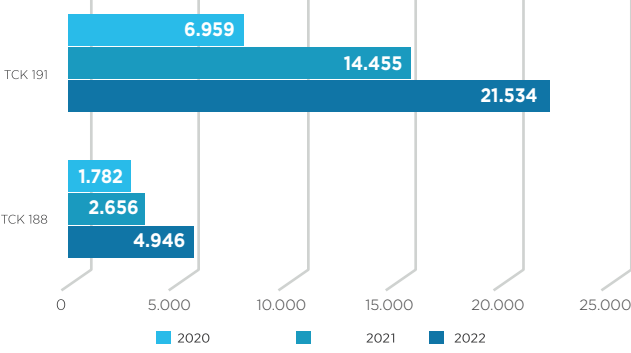
Grafik 2.36 Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Yakalama Miktarları (adet).

2022 yılında sentetik ecza olay sayısında bir önceki yıla göre %54,8'lik artış yaşanmıştır (Grafik 2.37).

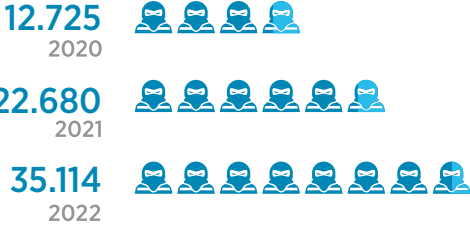
Grafik 2.37 Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Olay Sayıları.

Sentetik ecza olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2020 yılında %79,6'sı TCK 191, %20,4'ü TCK 188, 2021 yılında %84,5'i TCK 191, %15,5'inin TCK 188, 2022 yılında ise %81,3'ü TCK 191, %18,7'sinin TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.38).

Grafik 2.38 Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı.

2022 yılı şüpheli sayılarında bir önceki yıla göre %54,8'lik bir artış meydana gelmiştir (Grafik 2.39).

Grafik 2.39 Yıllara Göre Sentetik Ecza Şüpheli Sayıları (NSB, 2023).

Bir önceki yıla göre sentetik ecza olay sayılarında (%54,75) ve şüpheli sayılarında (%54,82) artış görülmektedir. Sentetik ecza olaylarının genel olaylara oranı %8,98 (2021'de 7,93) yakalanan şüphelilerin genelde yakalananlara oranı ise %11,19 (2021'de 9,21) olmuştur.

2.3. SUÇ GELİRLERİYLE MÜCADELE

Suç gelirlerinin aklanması tanımı; yasa dışı yollardan elde edilen her türlü gelirin değerini mümkün

olduğunca koruyarak, yetkili kişilerin dikkatini çekmeyecek şekilde gizleyerek ve kanunlara uygun olması için bu gelirin kanuni gerekçe kazanmasını sağlayarak başka varlıklara dönüştürülmesidir.

Suçtan elde edilen hertürlü gelir, Türk Ceza Kanununun 282. maddesinde "Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama" suçu olarak tanımlanmıştır.

Türk Ceza Kanununun 282. maddesinin 1. fıkrası "Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini, yurt dışına çıkararak veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır" şeklindedir.

Narkotik madde imal ve ticaretinde elde edilen kazancın yüksek olduğu bir suç ekonomisi mevcuttur. Mücadelede başarı, bu suçların hayat damarı olan gelirleri ortaya çıkararak sağlanabilir.

Suçlular arasındaki finansal akışların analiz edilmesi, organize suçlarla terör suçları arasındaki bağlantının tespitine ve bu sayede terörizmin finansmanı ile mücadelede katkı sağlayacaktır.

30 Ocak 2019 tarihli Bakanlık Oluru ile NSB bünyesinde "Suç Gelirleriyle Mücadele Şube Müdürlüğü", 81 il biriminde ise "Suç Gelirleriyle Mücadele Büro Amirliği" kurularak teşkilatlanma işlemleri tamamlanmıştır.

NSB koordinesinde MASAK uzmanları, yabancı kanun uygulayıcı birim yetkililerinin katılımı ve alanında uzman üniversitelerde görevli öğretim görevlilerinin desteği ile suçtan elde edilen gelirle mücadele ve kara paranın aklanması alanlarında 17 Haziran 2019 tarihinden 2022 yılı sonuna kadar düzenlenen 26 dönem eğitim faaliyetinden merkez ve taşra birimlerinde görevli 464 personel faydalanmıştır. Bu eğitim faaliyetleri ile kara para aklama ve terörizmin finansmanı konularında farkındalık oluşturulmuş ve konusunda eğitilmiş ve uzman personelin istihdam edilmesi sağlanmıştır. 2022 yılı içerisinde 6 dönem kurs ile 105 personele eğitimi verilmiştir.

Resim 2.4 TAIEX Konferansından Görüntü

Narkotik madde ticaretinden elde edilen suç gelirleriyle mücadelede işbirliğinin üst düzeye çıkarılması, bu alanda mücadele eden ülkelerin kanun uygulayıcı birimleri arasında tecrübe aktarımının sağlanması, iyi uygulamaların transfer edilmesi, mevzuat ve uygulama birlikteliğinin sağlanması amacıyla hazırlanan ve Türkiye, İsveç, Belçika, İtalya, Hollanda, İspanya, Fransa ülkeleri ile European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (EUROPOL) Organizasyonundan uzmanların konuşmacı olarak katıldığı “Yasadışı Uyuşturucu Ticaretinden Elde Edilen Suç Gelirleriyle Mücadele Teknik Destek ve Bilgi Değişim Mekanizması (TAIEX) Konferansı” Aralık 2022’de Ankara’da gerçekleştirilmiştir.

Resim 2.5 TAIEX Konferansından Görüntü

Konferansa;

- AB üyesi 9 ülkenin ülkemizdeki irtibat görevlileri ile Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisinin (UNODC) temsilcisi,
- Adalet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı temsilcileri,

- İçişleri Bakanlığı kolluk birimleri temsilcileri katılım sağlamıştır.

Tamamlanan teşkilatlanma işlemleri ve verilen eğitimler sonrasında alanında uzmanlaşan personelimiz, NSB görev alanına giren hususlarla ilgili olarak taşra birimleri ile koordine halinde “suçtan kaynaklı malvarlığı değerlerini aklama suçunun” tespiti, önlenmesi ve soruşturulması için yoğun çalışmalar başlatmış, söz konusu çalışmalar büyük bir titizlik ve kararlılıkla sürdürülmektedir.

NSB tarafından TCK-282 suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna yönelik;

- 2019 yılında 5 farklı ilde 10 soruşturma,
- 2020 yılında 12 farklı ilde 25 soruşturma,
- 2021 yılında 18 farklı ilde 40 soruşturma,
- 2022 yılında ise 32 farklı ilde 136 soruşturma talimatı alınmıştır.

2020 yılında açılan 25 soruşturmada adı geçen 203 şüpheli şahsın 35’i NSB tarafından gerçekleştirilen analiz ve ön araştırma çalışmaları neticesinde tespit edilmiştir. 30 Haziran 2020 tarihinde, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı koordinesinde Cumhuriyet tarihinin en büyük uyuşturucu ve uyuşturucudan elde edilen suç geliri operasyonu olarak değerlendirilen **“BATAKLIK SORUŞTURMASI”** yapılmıştır. BATAKLIK soruşturmasında, uluslararası adli iş birliği kapsamında 8 farklı ülkeden 13 adli istinabe talebinde bulunulmuş, 3 yıl geçmesine rağmen 4 adli istinabe talebine ülkelerden cevap gelmemiştir.

2022 yılında;

- EGM narkotik birimleri tarafından soruşturma talimatı alınan 136 soruşturmada adı geçen 601 şüpheli şahıs yakalanmış, 32 farklı ilde 12 operasyon gerçekleştirilmiştir. 11.436.559 TL, 39.673 ABD Doları, 37.991 Avro, 1.210.000 Riyal ve 100 Sterlin nakit paraya, 321.319.198 TL tutarında banka

hesaplarındaki mevduata, 237 altın, 54 adet araç ile birlikte 67 adet taşınmaza el konulmuştur.

- JGK Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından 18 soruşturma kapsamında 48 şüpheliye işlem yapılmıştır. Bu soruşturmalar neticesinde; 1.941.950 TL nakit para, 500.000 TL değerinde küçükbaş hayvan, 22 gr altın, 1 adet pırlanta ve 10 adet cumhuriyet altınına el konulmuştur.
- 2022 yılında GMGM Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından yapılan soruşturmalar kapsamında 65 tır, 28 otomobil-minibüs ve 2 otobüse el konulmuştur.

Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK)

“2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı” uyarınca, “Uyuşturucu Arzının Önlenmesinin İnisyatifleri ve Faaliyetleri” başlığı altında “Uyuşturucunun finans boyutunun izlenerek, uyuşturucu ticareti suçundan gelir elde edilmesinin önlenmesi ve terör örgütüne finans kaynağı olmasının engellenmesi” görevi MASAK’a verilmiştir.

2022 yılında MASAK tarafından konu ile ilgili kolluk kuvvetleri tarafından belirlenen 152 kolluk personeline eğitim verilmiştir.

Merkezi planlı operasyonlarda eş zamanlı olarak mali bilgilerin paylaşılmasına yönelik olarak ise veri paylaşımı, analiz, değerlendirme ve inceleme çalışmaları kapsamında da 208 adet bilgi paylaşımında bulunulmuştur (MASAK, 2023).

2.4. TRAFİKTE UYUŞTURUCU KULLANIMI İLE MÜCADELE

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun (KTK) 48. maddesinde uyuşturucu/uyarıcı maddelerin etkisi altında araç sürme yasağına ilişkin yaptırımlar, Karayolları Trafik Yönetmeliği’nin 97. maddesinde ise trafik görevlilerince sürücülerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığının tespitine yönelik işlemlerin usul ve esasları düzenlenmiştir.

Kanunun uygulanmasına yönelik olarak, toplumsal bir sorun olan uyuşturucu kullanımı ile mücadele edilmesi noktasında, 7/24 esasına göre sürekli sahada olan trafik polislerince bu sorunla mücadelede 2017 yılında ilk etapta 10 il, 2019 yılında 15, 2020 yılında 16 il trafik birimince, 2022 yılı itibarıyla ise 81 il trafik birimine uyuşturucu test cihazı ve test kitleri dağıtılarak denetimlerde kullanılmaya başlanılmıştır.

2022 yılında 132 adet cihazla sürücüler üzerinde yapılan denetimlerde, 1.836 sürücü teste tabi tutulmuş (2021 yılında sayı 1.410’dur), test sonucu pozitif çıkan 673 sürücü (2021 yılında sayı 285’tir) adli birimler eşliğinde sağlık kuruluşlarına sevk edilmiştir. Önceki yılın aynı dönemine oranla 2022 yılında denetlenen sürücü sayısında %30,2’lik, sonucu pozitif çıkan sürücü sayısında ise %136,2’lik bir artış sağlanmıştır.

2022 yılında uyuşturucu/uyarıcı madde alarak araç kullanmanın yol açtığı zararlar konusunda bilgilendirme amacıyla trafik denetim noktalarında ve kamuya açık alanlarda 1.915.222 sürücü ve yayaya eğitim verilmiştir (EGM-Trafik Başkanlığı, 2023).

Tablo 2.4 Uyuşturucu Test Kiti Kullanıcı Eğitimi Sayıları Dağılımı (EGM-Trafik Başkanlığı, 2023).

YIL	2020	2021	2022
Eğitici eğitimi	-	-	57
Akıllı sınıflarda verilen eğitimler	953	1.859	3.281
Yerinde (Yüz yüze) verilen eğitimler	126	-	3.439
TOPLAM	1.079	1.859	6.777

2.5. PROJELER

2.5.1. NARKOTİM

NSB tarafından halihazırda yürütülen istihbari ve operasyonel çalışmalara ilave olarak, özellikle suçun oluşmasının önlenmesi ve uyuşturucunun sokak düzeyli ulaşılabilirliğinin engellenmesi amacıyla 2014 yılında uygulamaya konulan NARKOTİM isimli proje kapsamında 2018 yılı ekim ayında 81 il narkotik birimlerinde Narkotimler oluşturulmuş ve projenin kurumsal hale gelmesi sağlanmıştır (NSB, 2023).

Tablo 2.5 Yıllara Göre Narkotimler Tarafından Müdahale Edilen Olay ve Şüpheli Sayısı (NSB, 2023).

Yıl	Olay Sayısı	Şüpheli Sayısı	Tutuklu Sayısı
2018	37.092	66.535	12.101
2019	45.662	80.358	16.904
2020	50.563	86.207	16.113
2021	69.003	98.455	17.310
2022	76.841	104.218	18.412

2.5.2. Alan Denetimi Projesi

Narkotik suçlarla mücadele politikalarından en önemlisi hiç şüphesiz sokak satıcıları ile etkin mücadeledir. Suçun yaşam alanı olan sokaklarda yeterince önleyici tedbir almadan sokak satıcılarıyla mücadelede başarı sağlanamaz. Bu projede önemli olan, önleyici tedbir ile operasyonel çalışmalar arasındaki

bütünlüğü koruyarak ve farklı polis birimlerinin narkotik suçlarla yapılan mücadeleye katkısını sağlamaktır. NSB tarafından yürütülen proje ile;

Suçun önleyici boyutunu esas alan ve sokak satıcılarının yanında “talepte” bulunan kişilere, yani madde bağımlılarına yönelik caydırıcı çalışmaları da ifade etmesi yönüyle etrafıca analiz edilmiş olan ‘ALAN DENETİMİ PROJESİ’ ile polisin tüm unsurları ile birlikte sokaktaki varlığının hissettirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaçla 2018 yılında 18 büyükşehirde uygulanan Alan Denetimi Projesi, 2019 yılında Kahramanmaraş ve Kırıkkale illerinin de projeye dahil edilmesiyle halihazırda 20 ilde uygulanmaktadır. Proje kapsamında yapılan faaliyetler aşağıdaki tabloda sunulmuştur (NSB, 2023).

Tablo 2.6 2022 Alan Denetimi Projesi (NSB, 2023).

İl Sayısı	20
İlçelerde Yapılan Denetim Sayısı	1.914
Mahallelerde Yapılan Denetim Sayısı	7.367
Noktalarda (Cadde-Sokak) Yapılan Denetim Sayısı	12.446
Görevlendirilen Personel Sayısı	134.462
Trafik Denetleme Yapılan Araç Sayısı	1.043.895
Trafik İdari Para Cezası Uygulanan Araç Sayısı	84.156
Trafikten Men Edilen Araç Sayısı	5.691
Kesilen Trafik Ceza Miktarı (TL)	42.849.927
Olay Sayısı	17.000
Şüpheli Sayısı	19.916
TCK Md.191 Kapsamında Yakalanan Şüpheli Sayısı	16.388
TCK Md.188 Kapsamında Yakalanan Şüpheli Sayısı	3.079
Tutuklu Sayısı	1.292
Esrar (gr)	107.508
Eroin (gr)	9.252
Afyon sakızı (gr)	51
Kokain (gr)	9.285
Metamfetamin (gr)	133.795
Ecstasy (adet)	11.694
Captagon (adet)	54.279
Sentetik kannabinoid (gr)	52.245
Sentetik Ecza (adet)	218.675
Diğer uyuşturucular	11.945

2.5.3. NARKONET Operasyonları

Teknolojinin hayatımızda büyük yer kapladığı bir gerçek olmakla beraber, bilinçli şekilde kullanılmadığı düşünüldüğünde zararlı olacağı da kaçınılmazdır. Çok yakın tarihte gündeme gelmiş olmasına rağmen kitleler tarafından kolaylıkla ulaşılabilen, istenilen her yerde ve her anda akıllı telefonlar, tabletler ve bilgisayarlar vasıtasıyla sosyal etkileşimin mümkün olduğu bir iletişim ağı olan sosyal medya, insanoğlunun yaşam alışkanlıklarını değiştirecek boyutta hayatına giren bir kavram olarak benimsenmiştir. Sosyal medya hesapları üzerinden kimi zaman sözle, yazıyla, resimle, şarkıyla ya da video yayını ile aleni bir şekilde uyuşturucu madde kullanımının özendirilerek, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması konusunda muhatapların teşvik edildiği, uyuşturucu madde kullanma yöntemleri hakkında bilgi verilerek kullanımının kolaylaştırıldığı bir mecra haline gelmiştir.

NSB koordinesinde; Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığının ortaklığı ile 28 Kasım 2017 günü 27 ilimizde, 114 ekip ve 511 personelimizin katılımı ile eş zamanlı gerçekleştirilen, “Şehit Arda CAN” adı verilen ve ülkemizde internet üzerinden işlenen uyuşturucu suçlarının önüne geçilmesi adına bir ilk olma özelliğine sahip olan operasyonda 81 şüpheli şahıs hakkında yasal işlem yapılmıştır.

Aynı şekilde internet üzerinden söz konusu suç işlediği tespit edilen;

- 8 şüpheliye yönelik 4 ilde, 01 Ekim 2018 tarihinde 15 ekip 37 personelin katılımıyla eşzamanlı “NARKONET-2 Operasyonu”,
- “Şehit Altuğ VERDİ Operasyonu” kapsamında, 88 şüpheliye yönelik 26 ilde, 13 Aralık 2018 tarihinde 168 ekip ve 429 personelin katılımıyla eş zamanlı “NARKONET-3 Operasyonu”,
- 75 şüpheliye yönelik 29 ilde, 27 Mayıs 2019 tarihinde 100 ekip ve 290 personelin katılımıyla eş zamanlı “NARKONET-4 Operasyonu” gerçekleştirilmiştir.
- 07 Ocak 2020 tarihinde ise 49 ilimizde eş zamanlı olarak gerçekleştirilen “NARKONET-5 Operasyonu” ile internet üzerinden söz konusu suç işlediği tespit edilen 283 şüpheli hakkında gerekli yasal işlemler yapılmıştır.

- 2021 yılında eşzamanlı NARKONET operasyonu yapılamamış ancak NSB tarafından 48 şahıs hakkında TCK md.190 kapsamında araştırma raporu hazırlanarak gereği yapılmak üzere illerine sevki sağlanmıştır
- 2022 yılında NSB koordinesinde eş zamanlı gerçekleştirilen “NARKONET-7” operasyonu kapsamında 48 şüpheli şahsa TCK md.190 kapsamında yasal işlem yapılmıştır(NSB, 2023)

2017 yılından 2022 yılı sonuna kadar eş zamanlı gerçekleştirilen operasyonlarda toplam 534 şüpheli şahsa TCK md.190 kapsamında yasal işlem yapılmıştır (NSB, 2023).

2.5.4. Uyuşturucu ile Mücadele Uygulaması (UYUMA) Projesi

Uyuşturucuya karşı verilen mücadelenin etkinleştirilmesi; teknolojik imkanlar aracılığıyla vatandaşlarımızın duyarlılığının ve toplumsal gözetimin artırılmasına, toplumsal sorumluluk bilincine uygun şekilde kalıcı ve güçlü bir ortamın oluşturulmasına bağlıdır.

Bu yönde; uyuşturucu suçlarının önüne geçmek, suçu tüm delilleri ile ortaya çıkarmak, suçluları adalete teslim etmek, vatandaşların elektronik ortamda seri bir şekilde bildirimde bulunmasını sağlamak amacıyla, tamamen yerli bir yazılım geliştirilmesi düşünülmüştür.

EGM Bilgi Teknolojileri Daire Başkanlığı tarafından 26 Eylül 2018 tarihinde hayata geçirilen UYUMA projesi sayesinde, bildirim yapan kişinin konum bilgisinin alınması ile 112 Acil Çağrı Birimleri koordinesinde en yakın kolluk birimine aktarılması sağlanarak, olaylara daha hızlı müdahale edilmektedir.

UYUMA ile bildirim yapanların kimliğinin gizli tutulması yasal zorunluluktur.

UYUMA Uygulaması, Google Play ve App Store mağazalarından kısa sürede indirilmektedir. Kolayca kayıt işlemi yapıldıktan sonra kullanıcılara “SMS Doğrulama Kodu” gönderilmekte, doğrulama kodu uygulamaya girilerek kayıt işlemi tamamlanmakta ve uygulama bildirimine hazır hale gelmektedir.

UYUMA Uygulaması;

- 2018 yılında 34.073,
- 2019 yılında 136.964,
- 2020 yılında 19.521,
- 2021 yılında 294.757,
- 2022 yılında ise 85.855 olmak üzere toplam 571.170 indirme gerçekleşmiştir.

Projenin toplumda yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. UYUMA'nın tanıtımına ilişkin çalışmalar NSB'ce yürütülen projeler çerçevesinde de sürdürülmektedir. İllerde uygulanan NARKOREHBER faaliyetlerinde vatandaşlara uygulamanın teknik yönleri görsel materyaller desteği ile anlatılmaktadır.

GÖZÜMÜZ OLUN!

KARŞILAŞTIĞINIZ UYUŞTURUCU TİCARETİNİ DOĞRUDAN VE EN HIZLI ŞEKİLDE BİLDİRİN!

UYUMA
UYUŞTURUCUYLA MÜCADELE UYGULAMASI

NASIL İNDİRİRİM? KULLANIRIM?

ADIM 1: CEP TELEFONU NEREDEN ALIYORSUNUZ? ALIN İZLEKÖNÜZ.

ADIM 2: TELEFONUNCU İLE EN ÖNEK İZLEKÖNÜZ. İZLEKÖNÜZ. İZLEKÖNÜZ.

ADIM 3: "UYUMA" İZLEKÖNÜZ. İZLEKÖNÜZ. İZLEKÖNÜZ.

ADIM 4: İZLEKÖNÜZ. İZLEKÖNÜZ. İZLEKÖNÜZ.

Bilgileriniz gizli tutulacaktır.

NARKO

Resim 2.6 Uyuma Uygulama Afifi

2.5.5. Açık Kapı Projesi

İçişleri Bakanlığınca kamu hizmetlerine kolay erişimin sağlanması, vatandaş başvurularının hiçbir boşluğa mahal vermeden hızlı bir şekilde sonuçlandırılması, kamu hizmetlerinin sunumunda memnuniyetin artırılması amacıyla 15 Aralık 2017 tarihinde Açık Kapı Projesi hayata geçirilmiştir. 81 il valiliğinde ve 249 ilçe kaymakamlığında hizmet verilmektedir.

Açık Kapı Bürolarına yüz yüze, www.acikkapi.gov.tr web sitesi ile iOS ve Android telefonlardan indirilen Açık Kapı Mobil uygulaması üzerinden başvuru yapılabilmektedir. Başvurular; elektronik sisteme kaydedilmekte, ilgili birimlere yönlendirilmekte, 7 gün içerisinde talep sonuçlandırılmaktadır.

Açık Kapı Bürolarına uyuşturucu konusunda başvuru yapılabilmektedir. Uyuşturucu kapsamındaki vatandaş başvuruları haftalık olarak raporlanarak mülki idare amirine sunulmaktadır. Başvuru içeriğine göre; İl/İlçe Emniyet Müdürlüklerine, İl/İlçe Jandarma Komutanlıklarına, İl/İlçe Sağlık Müdürlüklerine, Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığına, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezine (AMATEM) ve Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezine (ÇEMATEM) yönlendirilmektedir. Uyuşturucu ile Mücadele İl Koordinasyon Kurulu toplantılarında gündeme getirilmektedir.

Uyuşturucu madde bağımlılığı kapsamında;

15 Aralık 2017 – 31 Aralık 2022 tarih aralığında; Açık Kapı Bürolarına yapılan **8.098** başvurudan **8.095**'i sonuçlandırılmıştır.

2022 yılında ise 616 başvuru yapılmış, 615'i sonuçlandırılmıştır.

- **Emniyet ve Güvenlik Hizmetleri kategorisi, Uyuşturucu Madde Kullanımı ve Satışı alt kategorisinde:** 15 Aralık 2017 – 31 Aralık 2022 tarihleri aralığında; Açık Kapı Bürolarına yapılan **1.978** başvurunun (2022 yılında **570**) tamamı sonuçlandırılmıştır.
- **Sağlık kategorisi, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavisi alt kategorisinde:** 15 Aralık 2017 – 31 Aralık 2022 tarihleri aralığında; Açık Kapı Bürolarına **5.265** (2022 yılında **1.453**) başvuru yapılmış, bu başvuruların **5.263**'ü sonuçlandırılmıştır.

Açık Kapı yazılım sistemi günün koşulları ve hissedilen ihtiyaçlar temelinde eklenecek yeni modüllerle zenginleştirilebilmektedir. Bu kapsamda il bazında uyuşturucu ile mücadele çalışmaları çerçevesinde yapılan işlemlere ilişkin veriler de Açık Kapı Raporlama Sistemine girilerek analiz edilebilir hale getirilmiştir.

2.5.6. Metruk Binalar

2016-2018 ve 2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2019-2021 Organize Suçlarla Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2018-2019 İçişleri Bakanlığı Çalışma Planı, Faaliyet ve Projeleri ile 2019 Performans Gösterge ve Hedeflerinin içerisinde metruk binaların yıkılması, yıkılması zaman alan metruk binaların ise girişlerinin fiziki önlemler alınarak engellenmesine özellikle yer verilmektedir.

Kamu düzeni ve güvenliğinin muhafazası, kent estetiğinin sağlanması, çevre kirliliğinin önlenmesi, uyuşturucu/uyarıcı madde temini ve kullanımı başta olmak üzere suç ve suçlu ile mücadeledeki etkinliğin devam ettirilmesi vb. amaçlarla ülke genelinde bulunan metruk binaların tespit edilmesi, iyileştirilmesi/restore edilmesi, yıkılması ve/veya metruk binaların kullanımını engelleyecek fiziki tedbirlerin alınması ve güvenlik önlemlerinin artırılması amacıyla Valiliklerimiz talimatlandırılmıştır.

Metruk yapıların tespiti, yıkılması, restore edilmesi ve güvenlik tedbiri alınmasında büyük bir özveri, kararlılık ve koordinasyon içerisinde süreci takip eden, ayrıca işlem yapan Valilerimiz ile Kaymakamlarımız başta olmak üzere güvenlik birimlerimizin, yerel yönetimlerimizin ve ilgili kurum ve kuruluşlarımızın sürece desteği, başarıya ulaşmada en önemli etkenlerden biri olmuştur.

Bu kapsamda; illerde bir Vali Yardımcısı başkanlığında metruk binaların tespiti ve yıkılmasında kurumlar arası koordinasyonu sağlamak amacıyla komisyonlar kurulmuştur.

Söz konusu komisyonlarca tespit edilen veya komisyona bildirilen metruk binalara girişi engelleyecek fiziki önlemler derhal alınmakta, bu binaların uyuşturucu kullanım alanları olması önlenmekte, binaların yıkılmasına ilişkin süreç başlatılmaktadır.

İl/ilçelerdeki metruk binaların tespit edilerek yıkım/rehabilitasyon işlemlerinin yapılmasına aynı kararlılıkla devam edilmektedir.

Mayıs 2018 tarihinden 2022 yılı sonuna kadar 124.374 metruk bina tespit edilmiş ve metruk bina tespit işlemlerine devam edilmektedir. Tespit edilen metruk binalardan %72,75'i (90.478) yıkılmış, %15,70'i (19.521) restore edilmiş/güvenlik tedbiri alınmış ve toplam %88,44'üne (109.999) işlem yapılmıştır. Geriye kalan %11,56'nın (14.375) ise yıkım işlemleri devam etmektedir (İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 2023).

2.5.7. Atık Sulardan Uyuşturucu ve Diğer Psikoaktif Maddelerin İzlenmesi Projesi

Kanalizasyon epidemiyolojisi, yasa dışı uyuşturucu kullanımındaki bölgesel ve zamansal farklılıklar hakkında gerçek zamanlı veri izleme potansiyeline sahip, hızla gelişmekte olan bir disiplindir.

2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planında (UMEP) "Atık Sularda Uyuşturucu Madde Miktarının Tespit Edilmesinin Sağlanmasına" yönelik çalışmanın ilgili paydaşlarla yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda, 15 Şubat 2018 tarihli Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu Kararı uyarınca atık su analiz çalışmasının Türkiye Yeşilay Cemiyeti sorumluluğunda olmak üzere İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İstanbul Üniversitesi ve Çukurova Üniversitesi Adli Tıp Enstitüleri iş birliğinde yapılmasına karar verilmiş, hazırlıklarını tamamlayıp 2019 yılında faaliyete başlamıştır.

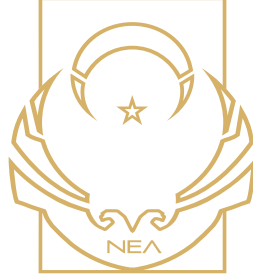
Proje 18 il 49 atık su artıma tesisinde uygulanmakta iken 2020 yılında 44 yeni ilde ve 64 yeni atık su artıma tesisinde de uygulanabileceği tespit edilmiş ve toplamda 62 il 113 tesiste proje uygulamaya geçmiştir.

Atık Su Analiz çalışmasında 4 dönem halinde numuneler toplanmaktadır. 30 Mart – 06 Nisan dönemi Avrupa şehirlerinde yapılan çalışma tarihiyle paralellik gösterir. 2022 yılında da aynı uygulamaya devam edilmiştir.

2.6. EĞİTİM

2.6.1. Narkotik Suçlarla Mücadele Eğitim Akademisi (NEA)

NSB bünyesinde yeni bir vizyon ve eğitim anlayışı sağlamak amacıyla 3 Mayıs 2018 tarihli Bakanlık Makam Onayı ile NEA kurulmuştur. Uyuşturucu mücadelesine yönelik tüm eğitimler NEA'da yapılmaktadır.

NARKOTİK SUÇLARLA MÜCADELE
EĞİTİM AKADEMİSİ

NEA sadece EGM narkotik birim personelinin değil, aynı zamanda bu alanda mücadele veren diğer ulusal kanun uygulayıcı birim personelinin eğitimlerine de katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

NEA ulusal eğitim programlarının yanında bölgesel düzeyde, Balkan Ülkeleri, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) üye ülkeleri ile uluslararası boyutta; Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), Uluslararası Kolluk Kuvveti Akademileri (ILEA), Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi (SELEC), Güneydoğu Asya Ülkeleri Polis İşbirliği (ASEANAPOL), Afrika Birliği Polis İşbirliği Mekanizması (AFRIPOL), Avrupa Birliği Teknik Destek ve Bilgi Değişimi Ofisi (TAIEX), Afganistan Kaynaklı Uyuşturucu ile Mücadele Uzmanlar Grubu (PARİS PAKTI), Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL), Orta Asya Bölgesel Bilgi ve Koordinasyon Merkezi (CARICC), Avrupa Polis Koleji (CEPOL: European Police College), İslam İş Birliği Teşkilatı (İİT) ve Asya'da İş birliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (AIGK/CICA) kuruluş ve organizasyonlarına üye ülkeleriyle, ayrıca 106 ülke ile karşılıklı güvenlik iş birliği anlaşmaları çerçevesinde bilgi ve tecrübe aktarımına yönelik karşılıklı eğitim, seminer, çalıştay, sempozyum vb. faaliyeti yürütmektedir.

NEA'da, ulusal düzeyde 25, uluslararası düzeyde ise 11 farklı branşta eğitim faaliyeti düzenlenmektedir.

2022 yılında NEA'da düzenlenen toplam 154 ulusal eğitim programından 17.234 personel faydalanmıştır.

NEA 2022 yılında eğitim işbirliği çerçevesinde gerçekleştirdiği uluslararası 7 eğitim faaliyeti ile 24 farklı ülkenin kanun uygulayıcı biriminde görevli 222 personele eğitim desteği vermiştir.

NEA, UNODC ile yürüttüğü işbirliği kapsamında 2022 yılında Balkan rotasında yer alan Bosna ve Hersek, Karadağ, Kosova, Arnavutluk, Kuzey Makedonya, Sırbistan ülkelerinden 24 kolluk personel tecrübe aktarımında bulunmuştur.

Ayrıca Afganistan'ın çevresinde yer alan Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan gibi Orta Asya ülke birimlerinin kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik NEA ile UNODC arasında eğitim işbirliği çalışmalarına başlanılmıştır.

SELEC ülke temsilcilerinin (Moldova, Romanya, Kuzey Makedonya, Arnavutluk, Macaristan, Bosna ve Hersek, Karadağ, Yunanistan, Bulgaristan) katılımı ile "Uluslararası Kolluk Kuvvetlerinin Eğitim Süreci" konulu eğitim semineri 2022 yılında Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

Dünya Gümrük Örgütü Avrupa Bölgesel Kapasite Geliştirme Ofisi (ROCB Europe) tarafından 03 Mart 2022 tarihinde düzenlenen çevrimiçi seminere "Uyuşturucu Ticaretinden Elde Edilen Gelirlerin Aklanması ile Mücadele" konu başlığı kapsamında NSB tarafından eğitici desteği verilmiştir. Seminer kapsamında Dünya Gümrük Örgütü Avrupa Bölgesi'nin 30 üye ülkesinden 296 gümrük personeline tecrübe aktarımı sağlanmıştır. Ayrıca ROCB Europe ile eğitim işbirliğine yönelik çalışmalara başlanılmıştır.

NSB tarafından 2022 yılında EİT, INCP, IPA, NCA, PG, UMK, ASEANAPOL, CEPOL ve CARICC gibi uluslararası organizasyonların, narkotik suçlarla mücadele ve eğitim konuları kapsamında düzenlenmiş olduğu kurs, seminer, toplantı ve yan etkinliklere katılım sağlanmıştır.

2.6.2. Köpek Eğitim Şube Müdürlüğü (KEM)

Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı bünyesinde bulunan Köpek Eğitim Merkezi (KEM) Şube Müdürlüğü 1997 yılında kurulmuştur. Kurulduğu günden bugüne alanındaki gelişmeleri takip edip

Yeni yöntemler geliştirmek suretiyle, sadece Türk Polis Teşkilatına değil Türk Silahlı Kuvvetleri, JGK, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Ticaret Bakanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı, İtfaiye ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, özel güvenlik teşkilatları ve belediye başkanlıkları gibi kurumlara ulusal alanda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Cezayir, Ürdün, Belarus, Bosna-Hersek, Filistin, Irak, Azerbaycan, Karadağ, Makedonya, Türkmenistan, Katar ve Afganistan Polis Teşkilatı olmak üzere yurt dışı kanun uygulayıcı birimlere, 14 farklı branşta eğitim veren uluslararası bir kurum haline gelmiştir.

KEM; uyuşturucu suçları ile etkin mücadele başta olmak üzere suçla mücadelenin daha etkin ve verimli yürütölmesi adına alanında gelişmiş, deneyimli, bilgi ve donanım seviyesi yüksek, suçun önlenmesine yönelik geliştirilen bilimsel yöntemlere adapte olmuş idarecilerin ve görev köpeklerinin eğitimini sağlamaktadır.

KEM'in 26 yılda kazanmış olduğu bilgi birikimi ve tecrübesi ile bu güne kadar eğitim verdiği görev köpeği ve idarecilerinin göstermiş olduğu başarılar, ulusal ve uluslararası toplumda takdir görmüş ve ilgiyi sürekli olarak üzerine çekmiştir.

KEM; 2021-2022 yılları arasında 38 farklı eğitim programında 320 personele eğitim vermiştir. Verilen eğitimler neticesinde 478 görev köpeği sayısına ulaşmıştır. Görev köpekleri narkotikten bomba aramasına, kayıp şahısların bulunmasından terör, rehine olayları gibi pek çok alanda başarı göstermiştir. 2021 yılında Başkanlığımızın toplam ağırlık bazlı yakalamalarının %29'unu, adet bazlı yakalamalarının da %31'ini, 2022 yılında ise toplam ağırlık bazlı yakalamalarının %29'unu, adet bazlı yakalamalarının da %30'unu narkotik madde arama köpeklerinin marifetiyle gerçekleştirilmiştir.

Son iki yılda birçok ulusal ve ulusları önemli gelişmelere imza atmıştır. Bu kapsamda özetle;

2021 yılında çalışmalarına başlanılan "Kolluk Faaliyetlerinde Kullanılan Narkotik Köpeklerinin ve İdarecilerinin Eğitimlerinde Yenilikler" başlıklı TAİEX projesi kapsamında 2022 yılında 4 personel Macaristan'a görevlendirilmiş ve uyuşturucu ile mücadele kapsamında ülkemiz tarafından sahip olunan bilgi ve tecrübelerin karşılıklı olarak paylaşılması ile suç örgütleriyle mücadelede etkin ve önemli rol oynayan detektör köpeklerinin eğitimi konusunda karşılıklı bilgi alışverişinde bulunulmuştur.

Suç ve suçluyla mücadelede caydırıcı bir güç olarak tespiti zor ve delil niteliği arz eden teknolojik obje, alet ve cihazları tespit etmede kullanılmak üzere teknoloji tespit köpeği eğitimi ile ilgili olarak Arge çalışmalarına başlanmış ve eğitimlerini başarıyla tamamlayan 2 teknoloji tespit köpeği teşkilatımıza kazandırılmıştır.

Uyuşturucu ve suç gelirleriyle mücadelede narkotik madde arama köpeklerini daha verimli hale getirmek ve ülkemizden yurtdışına ve yurtdışından ülkemize yasal olmayan yollardan gelen ve giden banknotların tespitini sağlamak amacıyla çift branşlı görev köpeği çalışmalarına 2022 yılında başlanılmış ve eğitimlerini başarıyla tamamlayan 6 narkotik-banknot arama köpeği teşkilatımıza kazandırılmıştır.

Başkanlığımız ile UNODC arasında yürütölen ikili işbirliği çerçevesinde KEM; 2022 yılında 16 farklı ülkeden narkotik suç mücadelesinde görev yapan 41 personele yönelik olarak "Uyuşturucu Trafikinin Önlenmesinde Görev Köpeği Uzmanlığı ve Bölgesel İşbirliği Çalıştayı"nı düzelemiştir. Ayrıca 2022 yılı içerisinde UNODC koordinesinde Özbekistan'ın Taşkent kentindeki Özbek Devlet Gümrük Komitesi Bölgesel K9 Eğitim Merkezinde düzenlenen "K9 Eğiticilerin Eğitimi" kapsamında yerinde incelemelerde bulunmak ve eğitim vermek üzere 4 personel görevlendirilmiştir.

Narkotik Madde Arama Köpeği Eğitimleri

NSB Köpek Eğitim Merkezi tarafından 2022 yılı içerisinde 4 "Narkotik Madde Arama Köpeği ve İdarecisi Temel Eğitim Programı" gerçekleştirilmiştir. Bu eğitimlerden 46 personel faydalanmış ve 46 Narkotik Madde Arama Köpeği göreve çıkarılmıştır.

Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü tarafından 2022 yılında 6 eğitimde 29 personele "Narkotik Dedektör Köpek İdarecisi ve Narkotik Dedektör Köpeği Temel Kursu" verilmiş ve söz konusu personel ile 29 görev köpeği taşra idarelerinde görevlendirilmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı JAKEM (Jandarma Köpek Eğitim Merkezi) tarafından 2022 yılı içerisinde ise 6 eğitimde 48 personele "Uyuşturucu Madde Arama Köpeği Kullanıcı/Eğitici Kursu" verilmiş ve 48 Narkotik Madde Arama Köpeği göreve çıkarılmıştır.

Tablo 2.7 Yıllara göre Narkotik Madde Arama Köpeği Temel Eğitim Sayıları

Kurum	Düzenlenen Eğitimin Adı	2020	2021	2022
EGM	Narkotik Madde Arama Köpeği ve İdarecisi Temel Eğitim Programı	7	7	4
	Eğitimlerden Faydalanan Personel Sayısı	51	59	46
	Eğitimler Sonunda Yetiştirilen Narkotik Madde Arama Köpeği Sayısı	52	59	46
GMGM	Narkotik Dedektör Köpeği Temel Eğitim Kursu	3	3	6
	Eğitimlerden Faydalanan Personel Sayısı	24	15	29
	Eğitimler Sonunda Yetiştirilen Narkotik Madde Arama Köpeği Sayısı	26	24	15
JGK	Uyuşturucu Madde Arama Köpeği Kullanıcı/ Eğitici Kursu	2	2	6
	Eğitimlerden Faydalanan Personel Sayısı	32	56	48
	Eğitimler Sonunda Yetiştirilen Narkotik Madde Arama Köpeği Sayısı	32	56	48

2.6.3. Yeni Gelişmeler

Analiz Sistemi Narkotik Ağı (ASENA)

NSB, giderek daha karmaşık ve gizli bir organizasyon içerisinde hareket eden sınır aşan narkotik suç örgütlerinin yasa dışı faaliyetlerini tüm unsurlarıyla ortaya çıkarmak için risk analizi, yapay zekâ, dijital dönüşüm gibi dinamik ve ihtiyaç odaklı teknik ve taktiksel mücadele yöntemlerinden faydalanmaktadır.

Gerçekleştirilen başarılı projeli operasyonlar neticesinde suç işleme yöntemlerini sürekli değiştiren ve çeşitlendiren bu yasa dışı yapılarla mücadelede kapsamlı analiz yapmaya imkân tanıyan veri analizi ve görselleştirme platformu olan ASENA Projesi Mart 2021'de faaliyete geçirilmiştir. Güncel trendler doğrultusunda sürekli geliştirilebilen yapay zekâ formatında bir yazılım ağı olan ASENA, tamamen yerli ve milli bir projedir.

Bu platform altında, suçla mücadelede elde edilen tecrübe ve dijital veriler kullanılarak suç işleme

yöntemlerin deşifre edilmesi ve suç unsurlarının ele geçirilmesine yönelik ilişkiler, bağlantılar ve kalıplar ortaya konmaktadır. Bu sayede uyuşturucu suçları işlenmekteyken müdahale edilebilmekte, işlenmiş bir suç aydınlatılabilmekte ya da devam eden soruşturmalara katkı sağlanabilmektedir.

ASENA projesinden başta narkotik suçlar olmak üzere diğer suç türleriyle mücadelede de etkin olarak faydalanılmaktadır.

ASENA projesinin kullanıma başlandığı Mart 2021'den yıl sonuna kadar toplam 2.033 yakalama yapılmış, 1.183.535 gram eroin, 955 kg esrar, 193 kg metamfetamin, 158 kg sentetik kannabinoid (bonzai), 11 kg afyon sakızı, 12 kg kokain, 2.133.564 adet sentetik ecza, 528.781 adet Captagon, 328.870 adet ecstasy, 175.650 sahte Türk Lirası, 6500 sahte ABD Doları, 230.108 Türk Lirası, 707 tabanca, 42 litre kaçak alkol, 880 adet kaçak sigara ele geçirilmiştir.

2022 yılı içerisinde ise 4.301 yakalama yapılmış, 687 kg eroin, 3.031 kg esrar, 461 kg metamfetamin, 49 kg sentetik kannabinoid (bonzai), 25 kg afyon sakızı, 16 kg kokain, 807.776 adet sentetik ecza, 208.982 adet Captagon, 289.160 adet ecstasy, 60.492 sahte Türk Lirası, 401 sahte ABD Doları, 63.118 Türk Lirası, 2.212 ABD Doları, 437 tabanca, 74 litre kaçak alkol, 2.056.838 adet kaçak sigara ele geçirilmiştir.

2.6.4. İçişleri Bakanlığı Vatandaş Memnuniyet Anketi (IVR)

İçişleri Bakanlığı merkez birimleri, bağlı kuruluşları, valilikler ve bağlı kuruluşların taşra teşkilatlarından hizmet alan vatandaşlarımızın memnuniyet düzeyinin ölçülebilmesi için "Vatandaş Memnuniyet Anketi" uygulaması geliştirilmiştir.

Kurumsal Performans Memnuniyet Anketinde Bakanlık birimlerinden hizmet alan vatandaşların Bakanlık politikalarına ilişkin algı düzeyleri 7 soruluk anket ile ölçülmektedir. Vatandaşlardan soruları en düşük 1, en yüksek 10 olacak şekilde puanlamaları istenmektedir. Bu kapsamda uyuşturucu ile mücadele alanında uygulanan politikaların vatandaş nezdinde memnuniyetinin ölçülmesi amacıyla IVR (Interactive Voice Response - Etkileşimli Sesli Yanıt) sistemi kullanılarak çalışma yapılmıştır. 2022 yılında çalışmaya katılan 231.925 kişinin uygulanan politikalarından duyduğu memnuniyet %75,6 olarak ölçülmüştür.

B

BÖLÜM

EĞİTİM/ÖNLEME

3. TALEBİN ÖNLENMESİ

Ülkemizde uyuşturucu ile mücadele, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 58. maddesinde yer alan **“Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”** hükmüne dayanarak yürütülmektedir.

Narkotik maddeler; uyuşturucu, uyarıcı ve hayal gösterici etkileri olan, kişide kullanıma bağlı olarak ve zamanla daha fazla kullanma isteği uyandıran, fiziksel ve psikolojik bağımlılık geliştiren, alınmadığında ise yoksunluk belirtilerine neden olan maddelerdir. Uyuşturucu bağımlılığı ise yasal veya yasa dışı bir maddenin tüm olumsuzluklarına rağmen kullanılmaya devam edilmesidir.

Uyuşturucu kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan zararlar, sadece kullanıcı ile sınırlı sağlık sorunlarından ibaret değildir. Sağlığa verdiği zararların yanı sıra çoğu zaman kişinin ailesine, içinde bulunduğu çevreye ve toplumun tamamına yansıyan hukuki, sosyal ve ekonomik sorunları da beraberinde getirmektedir. Ayrıca, uyuşturucu sorunu genç nesilleri tehdit eden ve toplumun geleceğine de

zarar veren ciddi bir güvenlik problemidir. Tüm bu riskler göz önünde bulundurulduğunda uyuşturucu ile mücadele çalışmalarının önemli sütunlarından birini eğitim/önleme çalışmaları oluşturmaktadır.

Önleme faaliyetleri ile uyuşturucu maddeyle hiç karşılaşmamış kişilerin korunmasına yönelik çalışmalarla birlikte uyuşturucu maddeleri denemiş olan kişilere danışmanlık desteği sağlanması, uyuşturucu bağımlısı olan bireylerin tedavi olmaya, tedavi görmüş kişilerin de rehabilitasyon ve sosyal uyum programlarına yönlendirilmeleri hedeflenmektedir.

2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında, uyuşturucu kullanımının önlenmesine yönelik eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının öncelikli sorumlusu **Millî Eğitim Bakanlığı** olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte multidisipliner bir yaklaşımla eşgüdüm içerisinde yürütülen önleme çalışmalarında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Türkiye Yeşilay Cemiyetinin faaliyetleri bulunmaktadır.

3.1. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

3.1.1. Sosyal Hizmet Merkezi (SHM)

Bağımlılık konusunda sosyal risk ve sorun altındaki kişi ve ailelerine yönelik sosyal hizmet müdahalesinin tamamı SHM uhdesinde yürütülmektedir. SHM'lere başvuran bağımlı birey ve ailesine sunulan sosyal destekler sadece arındırma ve rehabilitasyon aşamalarında değil, kişinin ihtiyaç duyduğu tüm süreçlerde devam etmektedir. SHM'lere bağımlılık problemi ile başvuran veya SHM'lerce tespit edilen kişiler gönüllü olmaları halinde Sağlık Bakanlığı ve Yeşilay'a bağlı merkezlere yönlendirilir, zorunlu hallerde de yasal mercilerle iş birliğine gidilebilmektedir.

3.1.2. Aile Eğitim Programı (AEP)

AEP kapsamında madde kullanım riski olan bireylere ve ailelere madde kullanım süreçleri, madde kullanım riskini artıracak etkenler, risk grubunda bulunanlara uygun müdahale, madde kullanımına yönelmenin öncü sinyalleri, baş etme yöntemleri, yönelmeyi önleme teknikleri ve kötüye kullanılan maddeler hakkında bilgilendirme yapılır. Ayrıca ergen sahibi ailelerin ergenlik dönemi ve bu dönemdeki değişimler, ergenlikte riskli davranışlar, sorun alanları ve yapılması gerekenler hakkında bilinçlenmelerine, beraberinde uygun ebeveyn tutumlarını ve müdahale yöntemlerini uygulayacak yetkinliği kazanmalarına katkı sağlanmaktadır.

AEP, aile fertlerinin çağın gerektirdiği temel yaşam becerilerine yönelik bilgi, beceri ve tutumları kapsamlı olarak edinebilmeleri için gündelik yaşamın bütününe kuşatan eğitim ve iletişim, hukuk, iktisat, medya ve sağlık alanlarında olmak üzere 28 modülden oluşmaktadır.

AEP Madde Kullanım Riski ve Madde Bağımlılığında Korunma Modülü kapsamında 2014 - 2022 döneminde 6.426 eğitim yapılmış, bu

eğitimlerde 386.778 kişiye ulaşılmıştır. Aynı zamanda modül kapsamında AEP Eğitici/Formatörleri tarafından eğitim verilebilmekte, aktif 935 AEP eğiticisi ile 77 AEP Formatörü bulunmaktadır.

2022 yılında ise AEP kapsamında 1.232 eğitim ile 98.495 kişiye ulaşılmıştır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2023).

3.1.3. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitimleri (TBM)

Haziran 2017 yılında başlayan TBM ile hedef grupların uyuşturucu maddelerin neler olduğuna, bu maddelerin zararlarına, bu maddeleri kullananların nerelerde tedavi olabileceklerine ve bu maddeleri kullanmış/bırakmış kişilerle nasıl iletişim kuracaklarına ilişkin bilgi düzeylerinin artırılması amaçlanmaktadır. TBM kapsamında ilgili modüller (Lise, Ebeveyn, Yetişkin) çerçevesinde tüm vatandaşlarımıza eğitim verilmekle birlikte;

- Kurum bakımındaki 15 yaş üstü çocuklar,
- Kurumlar ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında çalışan tüm personel,
- Kamu kurumu personeli,
- Bakanlıktan hizmet alan aileler ve diğer vatandaşlarımız öncelikli hedef gruplarını oluşturmaktadır.

TBM kapsamında 145 formatör yetiştirilmiş, mevcut durumda aktif olarak 66 "Formatör" ve 404 "Uygulayıcı" bulunmaktadır.

2022 yılında yapılan farkındalık eğitimlerinde 23.506'sı kamu personeli olmak üzere toplam 150.998 kişiye ulaşılmıştır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2023).

3.1.4. Sosyal ve Ekonomik Destek (SED)

Koruyucu ve önleyici çalışmalar kapsamında yürütülen Okul Destek Projesi; SED hizmetinin etkinliğini artırmak, ailelerde çocuk ile ilgili farkındalık oluşturmak, çocuklara okul dışı zamanlarını kaliteli ve verimli geçirebilecekleri ortam ve imkanları sunmak ve toplum kaynaklarına erişimde fırsat eşitliği sağlamak amacıyla 2017 yılında uygulanmaya başlanmıştır.

Projenin odak grubu olan SED hizmetinden yararlanan ortaokul ve lise çağındaki çocuklar için akademik, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlenerek çocukların boş zamanlarda gelişimleri desteklenmektedir. Bu sayede çocukların boş vakitlerinde olumsuz ortamlardan/gruplardan/ sosyal çevreden ve bunların barındırdığı uyuşturucu maddeye erişim, kullanma ya da bağımlılıktan korunmaları amaçlanmaktadır.

Okul Destek Projesi Kapsamında 2022 yılı sonu itibarıyla 81 ilde ortaokul çağında 24.618 ve lise çağında 9.513 olmak üzere toplam 34.131 çocuk projeden faydalandırılmıştır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2023).

3.2. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

3.2.1. İş Kulüpleri ve Mesleki Eğitim Kursları (İŞKUR)

2017 yılında uygulanmaya başlanan İş Kulüpleri kadınlar, gençler, engelliler, tedavi görmüş madde bağımlıları, uzun süreli işsizler, eski hükümlüler gibi özel politika gerektiren gruplara yönelik yöntem ve motivasyon desteği vermeyi hedefleyen yoğunlaştırılmış bir iş ve meslek danışmanlığı programıdır. 81 ilde halihazırda 101 İş Kulübü faaliyet göstermektedir.

İş Kulüpleri kapsamında Sağlık Bakanlığı Erişkin Arındırma Merkezleri ve Yeşilay Danışmanlık Merkezlerinde (YEDAM) 2022 yılında 90 eğitim düzenlenerek 533 kişiye ulaşılmıştır. 2017 yılından 2022 yılı sonuna kadar 256 eğitim düzenlenerek toplam 1.599 kişiye ulaşılmıştır.

Mesleki eğitim kursları, istihdamın korunması, artırılması, geliştirilmesi ve işsizliğin azaltılması hedefleri çerçevesinde, İŞKUR'a kayıtlı herhangi bir mesleği olmayan, bir mesleği olmakla birlikte mesleğinde iş bulamayan veya mesleğinde yeterli olamayan işsizlerin niteliklerini geliştirerek istihdam edilebilirliklerini artırmak amacıyla düzenlenmektedir.

Mesleki eğitim kurslarının temel hedefi; işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesine, işsizliğin azaltılmasına ve özel politika gerektiren grupların iş gücü piyasasına kazandırılmasına yardımcı olmaktır.

2015 yılında uygulanmaya başlanan danışmanlık hizmetlerinde 1.327'si 2022 yılında olmak üzere toplam 10.729 kişiye iş ve meslek danışmanlık hizmeti verilmiştir.

2022 yılında 27 kişi işbaşı eğitim programına 29 kişi de toplum yararına programlara katılmış, 254 kişi işe yerleştirilmiştir.

Ayrıca, Yeşilay tarafından 2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında, 2022 yılı içerisinde 50 İş ve Meslek Danışmanına TBM Eğitim Programı düzenlemiştir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2023).

3.3. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

Bakanlığa bağlı gençlik merkezlerinden, kamplardan, spor tesislerinden ve yurtlardan yararlanan gençlerin bağımlılıklara dair farkındalıklarını geliştirerek bağımlılıklara karşı korunmalarını sağlamak amacıyla yapılan faaliyetler kapsamında 2022 yılında;

- Gençlik Merkezlerinde 1.602 farkındalık eğitimi ile 34.972 gence,
- Sporcu Eğitim Merkezi ve Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezlerinde 15 farkındalık eğitimi ile 1.042 sporcuya,
- Yurtlarda 2.005 farkındalık eğitimi ile 74.423 genç olmak üzere toplam 3.622 etkinlik sonucu 110.437 gence ulaşılmıştır.

Bakanlığa bağlı Gençlik Merkezlerinde yürütülen bağımlılığa karşı önleyici ve koruyucu faaliyetler olarak değerlendirilebilecek sosyal, sanatsal, sportif, kültürel ve gönüllülük faaliyetlerine gençlerin katılımı ile yıl boyunca haftanın 7 günü kesintisiz devam edilmektedir. 2022 yılında 3.416 Gençlik Merkezi ve 317 Genç Ofisinde bağımlılıklara karşı önleyici ve koruyucu programlar olarak değerlendirilebilecek 700.291 faaliyetle 7.292.407 gence ulaşılmıştır.

Bakanlığa bağlı tesislerden yararlanan gençlerin bağımlılık konusunda yaşayabileceği sorunların çözümü konusunda gençlik merkezlerinde,

yurtlarda, il ve ilçe müdürlüklerinde görevli sosyal çalışmacı, psikolog, gençlik lideri, yurt eğitim sorumlusu kadrolarında gençlere doğrudan hizmet vermek için çalışan personele branşı ile uygun eğitici eğitimi verilmektedir.

Bu kapsamda 2022 yılında 470 personele eğitimcilerin eğitimi verilmiştir.

Eğiticilerin eğitimi programının başladığı 2015 yılından bu yana ulaşılan personel sayısı 9.100'dür.

Bakanlığa bağlı taşra teşkilatında görev yapan personelin bağımlılıklara dair farkındalıklarının artırılması amacıyla 2022 yılı içerisinde yapılan 240 faaliyette;

- Gençlik ve Spor Bakanlığı ile bağlı kuruluşların merkez ve taşra teşkilatındaki sözleşmeli, kadrolu ve hizmet alımı yolu ile görev yapan 1.555 antrenör ile 533 sportif eğitim uzmanına,
- Gençlik ve Spor Bakanlığı ile bağlı kuruluşların merkez ve taşra teşkilatında görev yapan Gençlik Hizmetleri ve Spor İlçe Müdürü, Şube Müdürü, Gençlik Merkezi Müdürü, Tesis Amiri, Güvenlik ve Temizlik Görevlileri ve Teknikerlerden oluşan 13.101 personele,
- Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğünde çalışan Yurt Müdürleri, Yurt Müdür Yardımcıları, Yurt Eğitim Sorumluları ve Yurt Yönetim Memurlarından oluşan 2.542 personele eğitimler verilmiş, toplamda 17.731 personele ulaşılmıştır (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2023).

3.4. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

3.4.1. “En İyi Narkotik Polisi; Anne Projesi”

NSB bünyesinde yürütülmekte olan NARKOLOG Projesi kapsamında 2021 yılında “Hayatının herhangi bir döneminde madde kullandığını” beyan eden

27.779 kişiyle yapılan anket çalışmasında örneklemin %92,2'sinin, 2022 yılında ise %90,9'unun annesinin 'Ev Hanımı' olduğu görülmüştür.

2021 yılında kendi evinde uyuşturucu madde kullanan kişilerin %82,2'si, 2022 yılında ise %83,6'sının aile fertleriyle birlikte yaşadığı görülmüştür. Kadınlar arasında uyuşturucu kullanım yaygınlığı erkekler ile karşılaştırıldığında çok daha düşük orandadır.

Mevcut bulgular ve annelerin feraseti ile evlatlarına olan sonsuz sevgisi madde kullanımı ile mücadelede annelere yönelik farkındalık ve bilinçlendirme faaliyetlerine ağırlık verilmesini ve özel bir önem atfedilmesi gerektiğini göstermiştir. Bu sebeple, İçişleri Bakanımız Sayın Süleyman SOYLU'nun talimatları doğrultusunda 23 Ekim 2020 tarihinde "En İyi Narkotik Polisi; Anne Projesi" hayata geçirilerek uygulanmaya başlatılmıştır.

NSB'ce, TUBİM Bilim Kurulu ve İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığının katkıları alınarak "En İyi Narkotik Polisi; Anne" eğitim modülü hazırlanmış ve İl Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüklerine gönderilmiştir. Eğitim faaliyetleri, yoğun olarak il merkezleri ve tüm ilçelerimizde yapılmaktadır. Projenin hedef kitlesi, anneler ve yetişkin anne adaylarıdır.

İçişleri Bakanlığının 2021/7 sayılı genelgesi ile "En İyi Narkotik Polisi; Anne" uygulama planı yayımlanmıştır.

Proje kapsamında eğitim verilecek annelerin belirlenmesi, eğitim yapılacak fiziki ortamın hazırlanması, gerekli lojistik desteğin (Bütçe, araç, ekipman, tanıtıcı materyallerin hazırlanması, ulaşım, ağırlama vb.) sağlanması, Valilik ve Kaymakamlıklarımızca takip edilmektedir.

Bilinçlendirme ve farkındalık eğitimine katılacak anneler; belediyeler, muhtarlar, halk eğitim merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları (STK), din görevlileri ve okul aile birlikleriyle koordine kurularak belirlenmektedir. Eğitim faaliyetinin yapılacağı mekanın tespitinde tüm kamu kurumları, belediyeler ve üniversitelerden destek alınmaktadır.

Eğitimin yapılacağı fiziki mekan çevresinde farklı sosyal faaliyetler de yapılarak mümkün olan en geniş kitleye ulaşılması sağlanmaktadır.

En İyi Narkotik Polisi; Anne projesi kapsamında faaliyetlerin geniş kitlelere ulaşabilmesi amacıyla <https://narkotikpolisianne.com> WEB sitesi hazırlanarak 08 Mart 2022 günü internet ortamında hayata geçirilmiştir. Zengin içeriğiyle site içerisinde illerimizde yapılan etkinlikler, bağımlılıkla mücadele kapsamında hazırlanan yayınlar yer almaktadır.

Proje kapsamında İl Valilikleri, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından illerinde bulunan ve alanda çalışma yapan STK'larla ilgili bilgi desteği verilmesi ve koordinasyon kurulması sağlanmaktadır. Yapılan çalışmaların yazılı/görsel basında yer alması ve sosyal medya hesaplarından duyurulması da kampanyanın etkinliğini ve eğitim talebini artırmaktadır.

Resim 3.1 En İyi Narkotik Polisi; Anne Logosu

Bu itibarla proje faaliyetleri kapsamında anne ve anne adayı yetişkinlere yönelik farkındalık eğitimlerinde 2022 yılında 24.245 etkinlik ile 919.698 kişiye ulaşılmıştır.

23 Ekim 2020 tarihinden 2022 yılı sonuna kadar 36.302 etkinlikte 1.392.285 anne ve anne adayına ulaşılmıştır (NSB, 2023).

3.4.2. NARKOREHBER Yetişkin Eğitim Modülü

2017 yılında İçişleri Bakanlığı'na bağlı birimlerin birlikte hareket etmelerini mücadeledeki önceliklerin belirlenerek yol haritasının oluşturulması amacıyla, bu birimlerinin görüş ve önerileri doğrultusunda NSB koordinesinde "İçişleri Bakanlığı Uyuşturucu ile Mücadele Uygulama Politikası" hazırlanmış ve 2017/02 sayılı Bakanlık Genelgesi ile yürürlüğe girmiştir.

İçişleri Bakanlığı Uyuşturucu ile Mücadele Uygulama Politikası Belgesi çerçevesinde "Yerel Yönetimlerin Uyuşturucu ile Mücadelede Etkin Kullanımının Sağlanması" faaliyeti kapsamında; narkotik birimlerince öncelikli olarak zabıta teşkilatı, temizlik görevlileri, özel güvenlik teşkilatı gibi gruplardan başlanarak eğitim verilmesi amacıyla NSB tarafından "NARKOREHBER Eğitim Modülü" hazırlanmıştır.

Modülü sunacak Narkorehberlerin yetiştirilmesi amacıyla;

Narkorehber modülünün hazırlandığı 2017 yılından 2022 yılı sonuna kadar yapılan toplam 6 Narkorehber Eğitimcilerin Eğitimi ve güncelleme programlarından 1.013 personel faydalanmıştır.

25 yaş ve üzerindeki tüm yetişkinlerin farkındalığının artırılmasını amaçlayan NARKOREHBER modülü çerçevesinde;

- Madde bağımlılığı, kullanımı ve etkileri,
- Narkotik maddelerin sınıflandırılması,
- Narkotik madde çeşitleri, Sentetik Eczalar ve Uçucular,
- Narkotik suçlarla mücadelenin önemi,
- Sokak satıcıları kimlerdir,
- Uyuşturucu satılan yerler ile kullanılan mekanlar,
- Uyuşturucu suçlarında yasal durum,
- UYUMA Projesi,
- Madde bağımlılığıyla mücadele çözüm merkezleri konularına yer verilmektedir.

NARKOREHBER modülü 01 Kasım 2017 tarihinden itibaren tüm ülkemizde başarıyla uygulanmakta,

ulusal ve uluslararası çevrelerce farkındalığının artırılmasına dönük içeriğiyle örnek bir proje olarak gösterilmektedir.

Tablo 3.1 2022 Yılında Verilen NARKOREHBER Eğitim Sayıları Dağılımı (NSB, 2023).

Hedef Grup	Faaliyet Sayısı	Ulaşılan Kişi Sayısı
Askeri Personel	125	3.641
Belediye Temizlikçisi	87	4.770
Belediye Zabıta	86	2.945
Emniyet	2.052	121.120
Esnaf	90	961
İşçi (Diğer Sektörler)	628	36.180
Kamu Görevlisi	1.738	121.994
Karma Gruplar	122	8.225
Öğretmen	4.302	135.890
Özel Güvenlik	775	166.174
Servis Şoförü	68	1.439
Sivil Toplum Kuruluşları (STK)	71	2.444
Üniversite Öğrenci ve Öğretim Görevlisi	1.205	129.304
Vatandaş	15.159	704.714
Veli	2.357	93.447
Toplam	28.865	1.533.248

NARKOREHBER faaliyetleri kapsamında 2022 yılında 28.855 etkinlik gerçekleştirilerek toplam 1.533.248 yetişkine ulaşılmıştır.

2017 yılından 2022 yılı sonuna kadar 49.246 etkinlikte 2.772.950 kişiye ulaşılmıştır (NSB, 2023).

3.4.3. NARKOREHBER Gençlik Modülü

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı tarafından hazırlanan 20 Mayıs 2021 tarihli Bağımlılıkla Mücadele Eylem Planı çerçevesinde üniversite öğrencilerine yönelik uyuşturucu bağımlılığı konusunda koruyucu/önleyici farkındalık çalışmalarının yapılması, üniversite ve/veya fakülte bazında panel, seminer ve konferansların düzenlenmesi, ilgili kurum ve kuruluşlarla üniversite öğrencilerine yönelik bilgilendirici video, tanıtım filmi vb. hazırlanması amacıyla, eylem planının paydaş kurumlarından biri

olan İçişleri Bakanlığı tarafından NARKOREHBER Gençlik Modülü hazırlanmıştır.

Modül çerçevesinde 2022 yılı içerisinde 1.120 faaliyet kapsamında 120.106 üniversite öğrencisine NARKOREHBER Gençlik Modülü eğitimi verilmiştir.

2021 yılından 2022 yılı sonuna kadar 1.427 faaliyette 151.750 üniversite öğrencisine ulaşılmıştır (NSB, 2023)

3.4.4. NARKO GÖÇMEN Projesi

Narkorehber bilgilendirme faaliyetleri kapsamında ülkemizde bulunan yabancı uyruklu vatandaşların uyuşturucu bağımlılığına karşı bilinçlendirilmeleri ve farkındalıklarının artırılması amacıyla 19 Ağustos 2021 yılında Narko Göçmen projesi hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda Narko Göçmen eğitim modülü hazırlanmıştır.

Modül çerçevesinde 2022 yılı içerisinde 942 faaliyet kapsamında 37.063 yabancı uyruklu vatandaşa tercümanlar yardımı ile Narko Göçmen modülü eğitimi verilmiştir.

2021 yılından 2022 yılı sonuna kadar 953 faaliyette 37.441 yabancı uyruklu vatandaşa ulaşılmıştır (NSB, 2023).

Resim 3.2 Narko Göçmen Eğitiminden Kesit

3.4.5. NARKO KAAAN Projesi

Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı ve Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı koordinesinde ülkemizde görev yapan özel güvenlik görevlilerinin uyuşturucu bağımlılığına karşı farkındalıklarının artırılması amacıyla 26 Şubat 2022 yılında Narko

Kaan projesi hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda Narko Kaan eğitim modülü hazırlanmıştır.

Modül çerçevesinde 2022 yılı içerisinde 739 faaliyette 176.819 özel güvenlik görevlisine Narko Kaan Eğitim modülü verilmiştir (NSB, 2023).

Resim 3.3 Narko Kaan Eğitiminden Kesit

3.4.6. Metamfetaminle Mücadele Eğitimi

Son yıllarda hem dünya hem de ülkemizde artan bir tehdit haline gelen metamfetaminle etkin mücadele etmek amacıyla İçişleri Bakanlığı'na bağlı kolluk birimlerine ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü personeline yönelik 'Metamfetaminle Mücadele Modülü' hazırlanmıştır. 02 Ağustos 2022 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan "Metamfetamin Eylem Planı" ile birlikte eğitim faaliyetlerine başlanmıştır.

Modül çerçevesinde 2022 yılı içerisinde 982 faaliyet kapsamında 32.549 kolluk personeline "Metamfetaminle Mücadele Eğitimi" verilmiştir (NSB, 2023).

Resim 3.4 Metamfetaminle Mücadele Eğitiminden Kesit

3.4.7. NARKONOKTA Projesi

NSB tarafından 2017 yılında İl Emniyet Müdürlüğüne Şanlıurfa'da uygulanan model örnek alınarak;

- Vatandaşlarımızın uyuşturucu ile mücadelede duyarlılıklarını artırarak satıcı ve kullanıcıların belirlenmesi ve suç işlenen yerlerin tespitini sağlamak,
- Uyuşturucu ile mücadele çalışmalarının emniyet birimlerince nasıl yapıldığını anlatmak,
- Uyuşturucu maddeler hakkında aileleri bilgilendirmek amaçlarıyla 01 Haziran 2017 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamıştır.

NARKONOKTA Projesi çerçevesinde 2022 yılı içerisinde 2.382.004 kişiye ulaşılmış ve 1.224.631 materyal dağıtılarak bilgilendirme yapılmıştır.

2017 yılından 2022 yılı sonuna kadar 3.525.782 kişiye ulaşılarak 2.654.840 materyal dağıtılarak bilgilendirme yapılmıştır (NSB, 2023).

3.4.8. NARKOTIR (Hedef Olma Hedefsiz Kalma) Projesi

Kalkınma Bakanlığı ve İstanbul Kalkınma Ajansı'nın desteğiyle hayata geçirilen proje kapsamında hazırlanan ve alanında dünyada bir ilk olma özelliği taşıyan NARKOTİK EĞİTİM TIRI ile 2015 yılında İstanbul ilinde faaliyetlere başlanmıştır.

Resim 3.5 İstanbul NARKOTIR

Ayrıca, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne ek olarak, Konya Emniyet Müdürlüğüne de ikinci

NARKOTIR'ın dizayn ve yapımı tamamlanarak 31 Aralık 2020 tarihinde faaliyetlere başlanmıştır.

Resim 3.6 Konya NARKOTIR

NARKOTIR'larda 54 farklı konuda hazırlanan özel animasyonlarla 9. sınıf ve üstü katılımcılara madde kullanımının zararları konusunda farkındalık kazandırılmaktadır.

2022 yılı içerisinde NARKOTIR'larca 84.926 kişiye ulaşılmıştır.

2015-2022 döneminde NARKOTIR'larca 586.012 kişiye ulaşılmıştır (NSB, 2023).

3.4.9. NARKO 191 Projesi

Madde bağlantılı ölüm vakalarının önlenmesinde uyuşturucu ile mücadelede karşılaşılan sorunların çözümü için alınacak tedbirler kadar toplumsal bilincin oluşturulması ve farkındalığın artırılması da büyük önem taşımaktadır.

NARKO 191 projesi kapsamında, EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı tarafından sentetik madde olan Amfetamin tipi Metamfetamin maddesinin kullanımının yol açtığı zarar ve ölümlere ilişkin hedef kitleleri bilgilendirmek ve farkındalık oluşturmak amacıyla 2022 yılında 4 çeşit 16.000 adet önleyici afiş ve 3 çeşit 12.000 adet değişik ebatlarda çıkartma hazırlanmıştır.

Ülke genelindeki tüm EGM birimlerinde ve Adalet Bakanlığına bağlı Denetimli Serbestlik bürolarında kullanılmak üzere dağıtımı yapılmıştır.

Düzenlenen önleyici afiş ve çıkartmaların dijitaleri çalışmalarında kullanılmak üzere JGK ile Sahil Güvenlik Komutanlığına gönderilmiştir (NSB, 2023).

Resim 3.7 Narko 191 Kapsamında Metamfetamin Önleyici Afişi

Resim 3.8 Narko 191 Kapsamında Metamfetamin Önleyici Afişi

3.4.10. NARKOYARIŞMA / Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Afiş Yarışması

Uyuşturucu madde bağımlılığının sağlığa, insan ilişkilerine ve topluma verdiği olumsuz etkileri ortaya koymak, toplumumuzun uyuşturucu ile mücadele sürecine katılması ve uyuşturucu maddelerin zararlarının bizzat toplum içerisinde çıkan eserlerle anlatılması amacıyla 2017 yılından günümüze NSB tarafından NARKOYARIŞMA'lar düzenlenmektedir.

Bu kapsamda 16 Ocak – 01 Mayıs 2022 tarihleri arasında üniversite öğrencilerine yönelik “Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Afiş Yarışması” düzenlenmiştir.

Resim 3.9 Önleme Afiş Yarışması

Yarışmaya 562 kişi 720 eser ile katılım sağlamıştır.

Alanında uzman jüri üyeleri tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda 2'si mansiyon toplam 5 eser dereceye girmeye hak kazanmıştır.

Bu yönde yarışmada ilk üçe sırasıyla;

- Zehra Erva KARATULUK'a ait "Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme",
- Adle AYKUT'a ait "Tos Pembe",

- Mehmet BOZKURT'a ait "Methetme" isimli eserler girmiştir.

Mansiyon ödülleri dereceye;

- Saadet Nur ALTAY'a ait "Gençler Üzerinde Uyuşturucu",
- Betül NAS'a ait "Uyuşturucu Kapanına Kısılma" isimli eserler girmiştir.

Dereceye giren eserlere NSB'nin www.narkotik.pol.tr adresi ve sosyal medya hesaplarından ulaşılabilmektedir (NSB, 2023).

Resim 3.10 Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Afiş Yarışması birincisi

Resim 3.11 Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Afiş Yarışması ikincisi

Resim 3.12 Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Afiş Yarışması üçüncüsü

3.4.11. NARKOYARIŞMA / Narko Proje Yarışması

Narkotik suçlarla mücadele alanında görevli personelimizin mücadelede karşılaştığı sorunlarla ilgili çözüm önerilerinin geliştirilmesi, sorumluluk alanımızdaki her türlü faaliyet ve uygulamaya yönelik yeni yaklaşımlar, yeni fikirler üreterek kurumsal kapasitenin ve katılımçılık duygusunun artırılmasına yönelik merkez ve taşra birimlerinde görevli personelimize proje yarışması düzenlenmiştir.

20 Eylül - 23 Aralık 2021 tarihleri arasında düzenlenen yarışmaya toplam 96 personel tarafından 101 proje ile katılım sağlanmıştır.

Bu kapsamda;

- Birincilik ödülüne Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü görevlileri tarafından hazırlanan Risk Analizi Destekli Yeni Nesil Alan Denetimi Projesi "NARKO-ALAN 2.0" isimli proje,
- İkincilik ödülüne Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı Bilgi Teknolojileri Şube Müdürlüğü görevlisi tarafından hazırlanan "NARKOFEST" isimli proje,

- Üçüncülük ödülüne ise Adana Emniyet Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü görevlisi tarafından hazırlanan “NARKOBİS” isimli proje uygun görülmüştür.

Mansiyon ödüllere ise;

- Amasya Emniyet Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü görevlisi tarafından hazırlanan Narko Eğitim Aracı “KIRLANGIÇ” isimli proje,
- Ağrı Emniyet Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü görevlisi tarafından hazırlanan “Narkotik Arşiv Projesi (NAP)” isimli proje uygun görülmüştür.

3.5. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI VE YEŞİLAY

3.5.1. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) Eğitim Programı

Küresel düzeyde olduğu gibi ülkemizde de özellikle sigara, alkol, uyuşturucu madde deneme ve kullanımının genç yaşta çocuklar arasında her geçen gün biraz daha artması ve önleyici tedbirler alma ihtiyacından yola çıkarak tütün, alkol, madde ve teknoloji bağımlılığı konularında öğrenciler başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerinde konuyla ilgili farkındalığının artırılması amacıyla kapsamlı bir eğitim programı geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

2014 yılında Yeşilay tarafından geliştirilen TBM Eğitim Programı teknoloji, tütün, alkol ve madde bağımlılığı ile sağlıklı yaşam modüllerinden oluşan, başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumun tamamını bu konularda bilgilendirmeyi ve farkındalıklarını artırmayı amaçlayan birincil

önleme programıdır. Aynı zamanda Türkiye'nin en yaygın ve kapsamlı bağımlılık önleme programı olan TBM, bağımlılık alanında uzman akademisyen, hekim, psikolog, okul psikolojik danışmanı gibi alan uzmanları ve eğitmenler tarafından uygulanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile Yeşilay Cemiyeti arasında 2015 yılında imzalanan protokol gereği uygulanan TBM, Türkiye genelinde milyonlarca öğrenciye ulaşan ve onları zararlı alışkanlıklar konusunda bilinçlendiren bir programa dönüşmüştür.

Program MEB'ten sonra birçok bakanlık ve kurumla yapılan protokoller doğrultusunda yaygınlaştırılmıştır. Bu programın yaygınlaşma stratejisi öncelikle formatörlerin eğitilmesi daha sonra bu formatörlerin uygulayıcıları yetiştirmesi ve en sonunda formatör ve uygulayıcıların öğrenci ve velilere bu içerikleri aktarması şeklinde olmuştur. Bunun dışında sahadan gelen eğitim talepleri www.tbm.org.tr üzerinden alınmakta ve potansiyeline göre Yeşilay Eğitim Müdürlüğü ya da Şubeleri aracılığıyla eğitmenler bu farkındalık eğitimlerine yönlendirilmektedir.

TBM eğitim programının içeriği Yeşilay Bilim Kurulu ve alanında uzman kişilerce, MEB'in öğretim kademelerine göre kazanımları dikkate alınarak hazırlanmıştır. TBM'de bir bireyin bağımlılığa karşı farkındalık kazanması amacıyla 200 kazanım çerçevesinde 34 modülün her biri için yaş gruplarına özel kitap, broşür, afiş ve video içerikleri hazırlanmış, aynı zamanda anaokulu düzeyinden yetişkin düzeyine kadar her bir modül için ölçme-değerlendirme araçlarıyla beraber programın etkililiği analiz edilmiştir.

Yeşilay tarafından 2020 yılında gerçekleştirilen ihtiyaç analizi çalışmaları ve sahadan alınan geri bildirimler neticesinde; TBM kapsamında üretilen ve eğitim faaliyetlerinde aktif olarak kullanılmakta olan eğitim içeriklerinin bağımlılık alanındaki güncel bilgi ve gelişmeler ışığında iyileştirilmesi ve geliştirilmesi ihtiyacı tespit edilmiş ve bu amaçla TBM'nin yeniden değerlendirilmesi ve geliştirilmesi süreci başlatılmıştır. Süreç kapsamında, bugüne kadar Yeşilay tarafından TBM bünyesinde

hazırlanan tüm eğitim içerikleri incelenmiş ve gerekli görülen kısımlarda yeniden yazım ve üretim çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda sunumlar, videolar, hikâye kitapları, animasyonlar ve çalışma defterleri hazırlanmıştır.

TBM içerikleri ile ilgili hazırlanan afiş ve broşürler www.tbm.org.tr sitesinde kullanıcılara açık olarak yer almaktadır. Site üzerinden gelen taleplere ücretsiz olarak yönlendirilmektedir. Bu yöntemle her yıl yaklaşık 8 milyon broşür, 50 bin afiş dağıtılmaktadır.

Bağımlılık alanında kaynak olması ve katkı sunması amacıyla tütün, alkol, madde, kumar, teknoloji bağımlılığı ve sağlıklı yaşam alanlarında kitaplar yazılmış ve yayımlanmıştır. Eğitim modülleri her kademe için yeniden tasarlanmakla birlikte öğrencilerin yaş gruplarına uygun olarak alt modüller (ortaokul 1-2 ve 3-4 vb.) oluşturulmuştur.

Tablo 3.2 Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) Eğitim Modülü (MEB & YEŞİLAY, 2023)

MODÜLLER	Yeşilay Bilim Kurulu danışmanlığında alan uzmanları tarafından hazırlanmıştır.									
	Anaokulu		İlkokul		Ortaokul		Lise		Yetişkin	
	1-2	3-4	1-2	3-4	1-2	3-4	1-2	3-4		
 Sağlıklı Yaşam	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
 Teknoloji Bağımlılığı	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
 Tütün Bağımlılığı		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
 Kumar Bağımlılığı				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
 Alkol Bağımlılığı							✓	✓	✓	✓
 Madde Bağımlılığı							✓	✓	✓	✓

2022 yılı içerisinde TBM güncel eğitim setlerinin dijital platformlarda kullanıma sunulması ve paydaş kurum ve kuruluşlarla yürütülen eğitim programları aracılığıyla hedef kitlelerle buluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaçla, başta MEB olmak üzere TBM uygulayıcılarına yönelik tazeleme eğitimleri düzenlenmeye başlanmış, bu eğitimlerin 2023 yılı içerisinde yaygınlaştırılmaya devam edilmesi ve güncel eğitim setlerinin gönderilmesi planlanmaktadır.

Ayrıca yine 2022 yılı içerisinde programa işitme ve görme engelli yararlanıcılar tarafından engelsiz erişimin sağlanması amacıyla TBM içeriklerinin açık kaynak olarak sunulduğu www.tbm.org.tr internet sitesinin dijital erişilebilirliğinin sağlanması ve tüm eğitim materyallerinin sesli betimleme, Türk işaret dili çevirisi ve altyazılı olarak düzenlenerek hizmete sunulması, okul temelli uygulamalarda öğrenciler tarafından daha etkin kullanılmasını sağlama analiz çalışmaları yapılarak hali hazırda bütün video içeriklerin hem görme hem de işitme engelliler için erişilebilirlik çalışmaları devam etmektedir.

2022 yılında TBM eğitimleri kapsamında;

MEB bünyesinde toplam 812 formatör ve 34.796 uygulayıcı okul rehberlik ve psikolojik danışmanı aracılığı ile her yıl 10 milyondan fazla öğrenci ve 3 milyondan fazla veliye ulaşılmaktadır. Ayrıca Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda görevli 317 TBM formatörü tarafından her yıl düzenli olarak eğitimler gerçekleştirilmektedir. 2021-2022 eğitim-öğretim yılı itibarıyla 3.179.010 öğrenci, 70.406 öğretmen ve 729.066 veliye farkındalık eğitimi verilmiştir.

MEB, STK ve farklı kamu kuruluşlarla iş birliği içinde gerçekleştirilen uygulayıcı eğitimleri neticesinde toplamda 3.384 kişiye ulaşılmıştır.

Kamu kurum ve kuruluşları farkındalık eğitimleri kapsamında ise; Bakanlıkların il ve ilçe müdürlükleri, çeşitli kamu kuruluşları ve STK'lardan gelen talepler doğrultusunda, farkındalık eğitimleri organize edilmiş ve kurum personellerine dönük eğitimler gerçekleştirilmiştir. Farkındalık eğitimleriyle toplamda 108.531 kişiye ulaşılmıştır.

Yeşilay olarak önleme faaliyetleri kapsamında çalışanlarına bağımlılıklar konusunda farkındalık kazandırmak isteyen kurumsal firmalarla iş birliği yapılarak eğitimler gerçekleştirilmektedir. Bu iş birlikleri 2022 yılında da devam etmiş, çevrimiçi ve yüz yüze olmak üzere 8.319 kurum çalışanına ulaşılmıştır.

Bu çalışmalara ek olarak, MEB işbirliğinde okullarda çocuklara ve gençlere ulaşan TBM'nin Türkiye'nin

her yerinden ve her kesiminden yetişkinlere de ulaşabilmesi amacıyla TBM kapsamında bir tamamlayıcı proje olarak TBM Yetişkin Eğitim Projesi hazırlanmış ve uygulanmaya başlanmıştır. Her yıl program çağrısına çıkılarak Yeşilay Şubelerinden başvurular alınmaktadır.

Bu çerçevede, Yeşilay Şubeleri aracılığıyla 2018 yılından bugüne kadar 91.930 kişiye eğitim verilmiştir. 2020 yılı itibarıyla pandeminin de etkisiyle eğitimler çevrimiçi platformlara taşınmış ve çevrimiçi - yüz yüze seçenekleriyle eğitimler gerçekleştirilmiştir. 2022 yılında 74 Yeşilay Şubesi programa başvuruda bulunmuş ve 49 şube eğitimlerini tamamlamıştır. Şube yetişkin eğitim programları sahada devam etmektedir. 2022 yılında ise şubeler aracılığıyla yürütülen farkındalık eğitimlerinde toplam 41.768 yetişkine ulaşılmıştır.

Yeşilay tarafından 2 adet TBM formatör eğitimi ile 174 formatör yetiştirilmiş, 8 adet TBM uygulayıcı eğitimiyle de 1.277 uygulayıcı yetiştirilmiştir. Ayrıca, genel merkez tarafından 147 adet farkındalık eğitimi gerçekleştirilmiştir.

Yeşilay genel merkezi tarafından gerçekleştirilen farkındalık eğitimlerinde 14.898 kişi, formatör eğitimlerinde 325 ve uygulayıcı eğitimlerinde 338 olmak üzere 15.561 kişiye ulaşılmıştır.

Yeşilay şubelerinin organizasyonu ile gerçekleşen Yetişkin Eğitimi Projesi (YEP) kapsamında farkındalık eğitimleri gerçekleştirilmiş ve 12.796 kişiye ulaşılmıştır.

TBM Süreçlerinde E-Öğrenme Yaklaşımları

Uzaktan eğitim platformu ile TBM Eğitim Programı çerçevesinde çevrim içi eğitimlerin yanı sıra çevrim dışı eğitimler bilgisayar ya da mobil cihazlarla zaman ve ortamdaki bağımsız erişilebilen %100 bulut teknolojisine sahip güçlü bir eğitim yönetim sistemidir. Zaman ve ortamdaki bağımsız olması, coğrafi ve bölgesel engelleri ortadan kaldırarak daha geniş kitlelere erişim imkânı sağlamanın yanında tüm dünyada yayılan ve etkisini gösteren COVID-19 salgını ile birlikte bağımlılık alanında daha fazla farkındalık sağlanması hedeflenerek TBM programının uzaktan eğitim ile desteklenmesinin önemi bir kez daha anlaşılmıştır.

Uzaktan eğitim platformunda tütün, alkol, madde, kumar ve teknoloji bağımlılığı ile sağlıklı yaşam alanlarında e-içerik sunulmaktadır. Türkiye'nin dijital eğitim platformu EBA (Eğitim Bilişim Ağı) ile tekil giriş entegrasyonu sayesinde öğrenciler ve öğretmenler hesap bilgileri ile kolay erişim sağlayabilmektedir.

2014 yılında tasarlanan TBM Eğitim Programı kapsamında tüm modüllerde tasarlanan e-eğitimler; gelişen teknolojilerin eğitime katkısı, uzaktan eğitimin gelişmesi, kullanıcı deneyimleriyle eğitim teknolojileri alanında yeni trendler çerçevesinde zaman içerisinde alan uzmanları ve pedagoğlarla birlikte geliştirilmiştir.

COVID-19 pandemi koşullarında TBM'nin sağlıklı yaşam, tütün, alkol, madde ve teknoloji bağımlılığı alanlarında pedagojik yaklaşımla ve yaş grupları özelinde hazırlanmış eğitim modülleri, 2021 yılında güncellenen uzaktan eğitim platformu olan "uzaktanegitim.yesilay.org.tr" kapsamında çevrimiçi eğitimlerle desteklenmiştir. TBM kapsamında bağımlılıklarla mücadelede farkındalık oluşturmak için uzaktan eğitim platformuna dahil olan kurumsal işbirlikleri oluşturulmuştur. TBM kapsamında eş zamanlı eğitimlerin yanı sıra eş zamansız (asen kron) uzaktan eğitimlerle 2022 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nda 45.527 olmak üzere toplamda 72.967 kişiye ulaşılmıştır. Çevrim içi eğitimlerde ortalama 84.477 saat eğitim verilmiştir (MEB & YEŞİLAY, 2023).⁸

3.5.2. Okulda Bağımlılığa Müdahale (OBM) Programı

Bağımlılık zararlı madde kullanımının devam etmesiyle gelişen bir süreçtir. Kişi bağımlı oluncaya kadar önce sigara, alkol veya maddeyi dener, daha sonra bunları daha sık ve riskli bir şekilde kullanmaya başlar ve sonrasında bağımlı olur. Dolayısıyla bağımlı olmadan önce kişi için bir 'kullanıcı olma' ve/veya 'alışma' süreci vardır. OBM Programı, çocuğu ve ergeni henüz "deneme" ya da "kullanma" düzeyindeyken zararlı maddeden vazgeçirmeye yönelik MEB ve Türkiye

⁸ TBM eğitim modüllerine ulaşmak için; www.tbm.org.tr adresi ziyaret edilebilir.

Yeşilay Cemiyeti iş birliğiyle geliştirilmiş önleyici müdahaleler bütünüdür. Dünyada bağımlılığa karşı en etkili müdahale yöntemlerinden biri olan kısa müdahale programının okula adapte edilmesi ile oluşturulmuştur. OBM Programı ile pek çok zararlı davranışın bağımlılığa dönüşmeden okul temelli önlenmesi ve öğrencilerin eğitim sistemi dışına itilmeden kazanılması amaçlanmaktadır. Bu yönüyle Türkiye'nin bağımlılığa okulda müdahale eden ilk ve tek müdahale programı olma özelliği taşımaktadır.

OBM kapsamında okul rehberlik ve psikolojik danışmanları, müdahale alanında teknik ve mesleki yetkinliklerini artırıcı eğitimlere katılarak; "OBM Uygulayıcısı" olmakta; risk grubundaki öğrencilere önleyici müdahalede bulunmaktadır. 2019 yılından bu yana uygulanan program kapsamında 81 ilde ortaokul, lise ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinde (RAM) çalışmakta olan psikolojik danışmanlardan, 155 formatör (eğitici eğitmeni) ve 465 uygulayıcı yetiştirilmiştir. OBM Uygulayıcılarının müdahaleleri sayesinde risk altındaki öğrencilerin sigara, alkol, madde ve riskli internet kullanımı gibi zararlı alışkanlık ve davranışları bağımlılığa dönüşmeden önlenmekte ve bağımlılık gibi tedavisi oldukça güç, maliyetli ve tekrarlama oranı yüksek bir hastalığın oluşumu durdurulmakta ve ikincil önleme çalışmaları sistematik şekilde yürütülmektedir.

Bu kapsamda sahadaki uygulayıcıların okullarındaki riskli öğrencileri tespit ederek gönüllülük esasına dayalı olarak kayıt altına alması ve görüşmeler yaparak veri girişlerini gerçekleştirilmesi amacıyla OBMSoft adı altında özel bir yazılım hazırlanmıştır. Yazılım aracılığıyla okul rehberlik ve psikolojik danışmanı riskli öğrenciyi tespit ederek, öğrenciyle yaptığı ilk görüşme sonrasında sisteme kaydettiği veriler uyarınca yazılım tarafından oluşturulan risk ve ihtiyaçlar raporu ile öğrencinin durumunu değerlendirmekte ve devam eden izleme görüşmeleri ile süreci takip etmektedir.

Uygulama programının başlangıcından 2022 Aralık tarihine kadar sisteme kayıtlı 2.648 öğrenci bulunurken öğrencilerle yapılan toplam görüşme sayısı 5.488'e ulaşmıştır. Ayrıca öğrencilerle ilgili riskler değerlendirilerek belirlenen müdahale planı çerçevesinde, ailelerle toplamda 843 görüşme

gerçekleştirilmiştir. Bugüne kadar yürütülen çalışmalarda, sigara, alkol ve maddeyi bırakan öğrencilerin sayısı 286 olarak kayıtlara geçmiş, kullandığı bağımlılık yapıcı maddeleri henüz bırakmamış olan öğrencilerle müdahale görüşmeleri devam etmekte ve gerekli görülmesi halinde öğrenciler, en yakın sağlık kuruluşu ya da YEDAM'a sevk edilmektedir (MEB & YEŞİLAY, 2023).

3.5.3. YEŞİLAY Yaşam Becerileri Eğitim (YYBE) Programı

TBM'nin bilgi, bilinç ve farkındalık oluşturan eğitim içeriklerinin çocuklarda ve gençlerde zararlı alışkanlıklara karşı "hayır deme becerisi" geliştiren, bilgilendirmenin yanı sıra davranış değişikliği kazandıran bir eğitim programına ihtiyaç hissedilmiştir. Türkiye Yeşilay Cemiyeti tarafından bu ihtiyaca cevap verebilmek adına birincil önleme kapsamında bir eğitim programı geliştirilmiştir. "**Yeşilay Yaşam Becerileri Eğitim (YYBE) Programı**" öğrencilerin bağımlılık riskinden uzak bir yaşam sürmesini, olumlu davranış değişiklikleri ve alışkanlıklar kazanmasını, kendini riskli ortam ve durumlardan korumasını sağlayacak etkinliklerden oluşan okul temelli, koruyucu – güçlendirici bir eğitim programıdır. Bu kapsamda YYBE, birincil önleme yaklaşımıyla Türkiye'de bu ölçekte hazırlanan ilk programdır.

Program sağlıklı yaşam, sağlıklı birey, sağlıklı toplum perspektifiyle öğrencinin çok yönlü gelişimini sağlamayı hedeflemektedir. Programın diğer önleme programlarından en önemli farkı sadece riskli öğrenciyi değil, sağlıklı öğrenciyi de odağına alıp risklere karşı güçlendirmeye çalışmasıdır. Programın hedef kitlesi sigara, alkol ya da diğer maddeleri denememiş veya denemiş ancak kullanıcı olmayan 7. sınıf öğrencileridir. Ayrıca 8.sınıf öğrencileri için takviye etkinlikleri geliştirilmiştir.

YYBE'nin eğitim öğretim yaklaşımı, yaparak/yaşayarak öğrenmeye ve problem çözmeye dayanmaktadır. Böylece öğrencilere stresle başa çıkma, olumsuz duygularla baş etme, kendini yönetme, etkili iletişim, eleştirel düşünme, karar verme, reddetme becerileri gibi pek çok beceri kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Programın geliştirmeyi hedeflediği yaşam becerileri,

- Olumsuz Duygularla Başetme,
- Öz Farkındalık ve Beden İmajı,
- Akran İlişkileri,

olmak üzere 3 ana başlıkta sınıflandırılmaktadır.

Programın pilot uygulaması ve geçerlilik güvenilirlik çalışmaları 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul Bahçelievler’de 4 okulda 147 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda temelde yaşam becerileri olmak üzere öğrencilerin sigara, alkol ve uyuşturucu maddeleri reddetme becerilerini, madde bağımlılığından korunmada öz yeterliklerini ve bağımlılık yapan maddelere karşı tutumlarını geliştirmedeki etkisi etkililik analizi ile test edilmiştir. Yapılan nicel çalışma sonucu, YYBE’nin yaşam becerilerini geliştirmede ve öğrencilerin sigarayı reddetme becerilerini geliştirmede etkili olduğu görölmüştür.

2021 yılında ise Millî Eğitim Bakanlığı ve Yeşilay arasında imzalanan protokol kapsamında programın 81 ilde yaygınlaştırılması süreci başlatılmıştır. 2021-2022 eğitim öğretim yılında 02-28 Ekim 2021 tarihinde gerçekleştirilen uygulamalı bir eğitim ile 151 okul rehberlik ve psikolojik danışmanı YYBE formatörü (eğitici eğitmen) olarak yetiştirilmiştir. Eğitimin ardından formatörler kendi okullarında, öğrencilerle birlikte programı uygulamaya başlamıştır. 2021 – 2022 eğitim öğretim yılı sonunda 7.sınıfta okuyan yaklaşık 5.000 öğrenci programı tamamlamıştır.

Bununla birlikte 2021 – 2022 eğitim öğretim yılında eş zamanlı olarak Türkiye İBBS-1 (İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması-1)’e göre bilinen 12 ilde etkinlik çalışması yürütölmüştür. Araştırma kapsamında YYBE programının kısa ve uzun programlar olmak üzere sırasıyla 7 haftalık ve 15 haftalık iki ayrı uygulama süreci için etkililik değerlendirilmesi yapılmıştır. Gerçekleştirilen araştırma kapsamında her iki programın, temelde öğrencilerin yaşam becerileri olmak üzere; sigara, alkol ve uyuşturucu maddeleri reddetme becerilerini ve madde bağımlılığından korunmada

öz yeterliklerini geliştirmede anlamlı ve kalıcı bir etkisi olduğu görölmüştür (MEB & YEşİLAY, 2023).

3.5.4. Münazara Projesi

2022 yılında bağımlılıklarda en riskli yaş grubu olan liseli gençleri bağımlılıklardan korumak ve olumlu alternatif alışkanlıklar kazandırmak amacıyla Yeşilay liseler arası Münazara Turnuvası gerçekleştirilmiştir. Bu proje kapsamında düzenlenen eğitim kamplarında, turnuvaya başvuran lise öğrencilerine yönelik “Münazarada Kurallar, Argüman Bulma Yöntemleri, Hukuk, Bağımlılık” gibi konularda eğitimler gerçekleştirilmiştir. 10.000’i aşkın öğrencinin katılım gösterdiği turnuva, lise öğrencileri ve öğretmenleri tarafından oldukça ilgi görmüş, 2023 yılında da MEB iş birliğiyle çalışmalar başlatılmıştır. Turnuva öncesi tanıtım ve hazırlık eğitimi devam etmekte olup öлке çapında yaklaşık 5.000 takımın turnuvaya katılması öngörülmektedir (MEB & YEşİLAY, 2023).

3.6. SAĞLIK BAKANLIĞI

Uyuşturucu ile Mücadelede İletişim Çalışmaları

Tütün, uyuşturucu, alkol ve davranışsal bağımlılıklar kapsamında yerel ve ulusal düzeyde yürütölen çalışmaların değerlendirilmesi, ilçe, il ve öлке genelinde bağımlılıkla mücadele çalışmalarındaki sorunlar ve bunlara yönelik çözüm önerilerinin değerlendirilmesi, 2023 yılından sonraki dönem için hazırlanacak yeni eylem planları ve müdahale programında yer alacak faaliyetlerin temelini oluşturacak çıktıların elde edilmesi, yerel düzeyde yürütölen ve öлке geneline yaygınlaştırılması fayda sağlayacak iyi uygulama örneklerinin tespit edilmesi amacıyla toplumun tüm temsilcilerinden katılımcıların, bağımlılıkla mücadele çalışmalarına ilişkin görüş ve önerilerinin alındığı “Ben Olsaydım” projesi başlatılmıştır.

Bu kapsamda 16 Mart-30 Nisan 2022 tarihleri arasında 81 ilde ve 906 ilçede bağımlılıkla mücadelede “Ben Olsaydım” temasıyla bağımlılıkla mücadelede çalıştayları yapılarak 40.390 kişiye ulaşılmıştır.

Bağımlılıkla mücadeleye yönelik yerelde yürütülen çalışmaların değerlendirilebilmesi, iller arası bilgi paylaşımının sağlanması, iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması ve Bağımlılıkla Mücadelede “Ben Olsaydım” temalı il/ilçe çalıştaylarının sonuçlarının değerlendirilmesi amacıyla 20-22 Eylül 2022, 27-29 Eylül 2022 ve 4-6 Ekim 2022 tarihlerinde video konferans aracılığıyla 39 ilin değerlendirmesinin yapıldığı il değerlendirme toplantıları yapılmıştır.

18-19 Ekim 2022 tarihlerinde ise Cumhurbaşkanı Yardımcısı BMYK Başkanı Sayın Fuat OKTAY'ın ve BMYK Koordinatör Bakanı, Sağlık Bakanı Sayın Dr. Fahrettin KOCA'nın ve tüm alt kurulların temsilcilerinin katılımı ile Bağımlılıkla Mücadele İl/İlçe Çalıştayları Değerlendirme Şûrası yapılmıştır. Şûra'ya 81 ilde bağımlılıkla mücadele çalışmalarından sorumlu vali yardımcılarını, il sağlık müdürleri ve halk sağlığı başkanları, akademisyenler, alanda çalışan uzmanlar ve sivil toplum örgütü temsilcilerinden oluşan 700 kişi katılım sağlamıştır.

Şûrada, 16 salonda BMYK ya da BMK üyesi kurumların üst düzey yöneticilerinin moderetörlüğünde, vali yardımcılarını, il sağlık müdürleri, halk sağlığı başkanları, akademisyenler, ilgili kurum ve sivil toplum örgütü temsilcilerinden oluşan 470 kişinin katılımı ile çalıştay programı yürütülmüştür.

Şûra, BMYK başkanı ve BMYK Koordinatör Bakanının diğer alt kurul üyeleri ve Bağımlılıkla Mücadele İl Koordinasyon Kurulu başkanı olan vali/vali yardımcılarını ve sekreteryasını yürüten il sağlık müdürleri, halk sağlığı başkanları ile bir araya gelmesi, bağımlılıkla mücadele çalışmalarında kurumlar arası iş birliği ve çalışmalara ilişkin üst düzey sahiplenmeyi göstermesi bakımından da önem taşımaktadır (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

3.7. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

Toplumu din konusunda aydınlatmakla görevli olan Diyanet İşleri Başkanlığı, 2022 yılında bağımlılıkla mücadele hizmetlerini 81 ilde bir erkek bir kadın olmak üzere 162 il koordinatörü ve 966 ilçe koordinatörü olmak üzere toplam 1.128 koordinatör rehberliğinde devam ettirmiştir. Bağımlılıkla mücadele koordinatörleri ve AMATEM'lerde görevlendirilen personel Diyanet İşleri Başkanlığınca belirlenen faaliyetleri gerçekleştirmek, illerde valilik koordinasyon toplantılarına katılarak alınan kararlar doğrultusunda çalışmalar yapmak, bölgelerinde bağımlılıkla mücadele konusunda farkındalık toplantıları yaparak bilinçlendirme faaliyetlerinde bulunmak, bağımlı kişileri ilgili sağlık kuruluşlarına yönlendirmek ile görevlidir. Tedavi sonrasında ise muhatapların sosyal uyum programlarına destek olmak, yeniden bağımlılığa dönmemesi için rehabilitasyon çalışmaları yapmaktadır. Modül olarak TBM programını esas alınmakta, bağımlılıkla türlerinin tümünü içine alacak şekilde bağımlılığın dini boyutuna da değinilerek muhatap kitleye yönelik farkındalık ve bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda:

- 2022 yılı içerisinde özel irşat programları, konferans, seminer, panel vb. 5.499 program gerçekleştirilmiş ve 272.291 kişiye ulaşılmıştır. Bağımlılıkla mücadele kapsamında 8.964 vaaz ve 2 hutbe ile ortalama 20-25 milyon vatandaşımıza ulaşıldığı değerlendirilmektedir.
- 23 Mart 2022 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı bağımlılıkla mücadele hizmetlerinde il koordinatörü olarak görev yapan 162 personele En İyi Narkotik Polisi Anne konulu farkındalık semineri çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir.

- 09 Haziran 2022 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı bağımlılıkla mücadele hizmetlerinde il koordinatörü olarak görev yapan 162 personele Bağımlılıkla Mücadele Yöntemleri ve Yeşilay ile İşbirliği konulu farkındalık semineri çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir.
- 29 Eylül 2022 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı bağımlılıkla mücadele hizmetlerinde il koordinatörü olarak görev yapan 162 personele Mesleki Yeterliliklerinin Artırılması, Hizmet Birlikteliğinin Temini, Kendine Moral Motivasyon Desteğinin sağlanması amacıyla çevrim içi söyleşi gerçekleştirilmiştir.
- Ülke genelindeki yaz Kur'an kurslarına katılım sağlayan öğrencilere teknoloji ve tütün bağımlılığı başta olmak üzere bağımlılıkla mücadele konusunda eğitimler verilmiştir.
- 05 Temmuz 2017 tarih ve 18242 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığının Bağımlılıkla Mücadele Hizmetlerine Dair Çalışma Usul ve Esasları yönergeye dönüştürülmüş ve Diyanet İşleri Başkanlığı Bağımlılıkla Mücadele Hizmetleri Yönergesi 06 Aralık 2022 tarihli ve 3134455 sayılı Olur ile yürürlüğe girmiştir.
- 18 Ekim 2022 - 19 Ekim 2022 tarihlerinde Sağlık Bakanlığınca Ankara Ticaret Odası (ATO) Congressum Kongre ve Sergi Merkezi'nde düzenlenen Bağımlılıkla Mücadele şûrasına katılım sağlanmıştır.
- Diyanet TV'de bağımlılıkla mücadele hizmetleri kapsamında
 - ◆ 09 Şubat 2022 tarihinde Yeni Güne Merhaba "Tütün Bağımlılığı ve Tedavi Yolları",
 - ◆ 04 Mart 2022 tarihinde Cuma Sevinci "Zararlı Alışkanlıklar Terk Etmek",
 - ◆ 11 Nisan 2022 tarihinde İftarı Beklerken "İradenin Mahkumiyeti; Bağımlılık" konulu üç program yayınlanmıştır.
 - ◆ Diyanet Aile Dergisi 2022 Eylül sayısı "Dijitalleşme ve Din Eğitimi" temasıyla yayınlanmıştır (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023).

Tablo 3.3 Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından 2022 Yılı Faliyet ve Katılan Kişi Dağılımı

Faaliyet Türü	Faaliyet Sayısı	Katılımcı Sayısı
Vaaz	8.964	Yaklaşık 25.000.000
Hutbe	2	Yaklaşık 25.000.000
Seminer/Çalıştay Konferans/ Panel vb	4.564	94.145
Cezaevi ve Denetimli Serbestlik Dersleri	935	8.563

3.8. RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU (RTÜK)

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ile radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi ve denetlenmesi görevi Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna verilmiştir. RTÜK, 6112 sayılı Kanunun 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Yayın hizmeti içeriğine ve yayınlanmasına önceden müdahale edilemez ve yayınların içeriği önceden denetlenemez." hükmü uyarınca yayın kuruluşlarının ne tür programlar yayınlacakları konusunda, editoryal bağımsızlık kapsamında, Üst Kurulun yayın öncesi herhangi bir müdahalede bulunma veya programları yayından kaldırma yetkisi bulunmamaktadır. Programlar yayın sonrasında 6112 sayılı Kanun kapsamında denetime tabi tutulmaktadır.

Bağımlılık yapıcı maddeler bakımından 6112 sayılı Kanunun 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde yer alan "Alkol, tütün ürünleri ve

uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.” ilkesi ve 4207 sayılı “Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun” ilgili hükümleri çerçevesinde denetimler yürütülmektedir.

Yayınlar, Üst Kurul uzmanlarınca titizlikle takip edilmekte ve 6112 sayılı Kanun hükümlerine aykırı yayınlar için rapor düzenlenmekte, bu raporlar ve yayın kopyaları Üst Kurulca değerlendirilerek, gerektiğinde aynı Kanunun 32’nci maddesi hükümlerine göre kuruluşlara uyarı, idari para cezası, program durdurma, katalogdan çıkarma, geçici yayın durdurma ve yayın lisansı iptali cezası şeklinde müeyyideler, hukuki sürecin tamamlanması ile uygulanmaktadır.

2022 yılında yaptığı çalışmalarda, 6112 sayılı Kanun’un 8’inci maddesinin birinci fıkrasının (h) bendi ihlali nedeniyle medya hizmet sağlayıcılara **iki kez idari para cezası** müeyyidesi uygulanmıştır.

Kamu Spotları, Öncelikli Yayınlar ve İkame Yayınlar

Kamu spotu/spot, kamu kurum ve kuruluşları ile dernek ve vakıf gibi sivil toplum kuruluşlarınca hazırlanan veya hazırlatılan ve Üst Kurul tarafından yayınlanmasında kamu yararı olduğuna karar verilen bilgilendirici ve eğitici nitelikteki film ve sesler ile alt bantları ifade etmektedir.

Öncelikli yayın, Kanunlar çerçevesinde yayınlanması mecburi olan ve ilgili Bakanlık veya kurumun olumlu görüşü alındıktan sonra Üst Kurulca görüşülüp karara bağlanarak yayın kuruluşlarına gönderilen yayınları ifade etmektedir.

2022 yılı içerisinde Sağlık Bakanlığının tütün bağımlılığına yönelik **2 öncelikli yayın** başvurusu tespit edilmiştir.

- 09 Şubat 2022 tarihli başvuruda 2 TV, 1 Radyo Spotu;
- 18 Mayıs 2022 tarihli başvuruda ise 1 TV, 1 Radyo spotu bulunmaktadır.

RTÜK, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının isteği üzerine kendilerince hazırlanan bilgilendirici ve eğitici kamu spotları ve öncelikli yayın niteliğindeki filmleri 6112 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda inceleyerek yayın ilkelerine

uygun olanlar için yayınlanmasında kamu yararı bulunduğu dair karar ihdas etmektedir.

Sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından uyuşturucuyla mücadele konusunda kamu spotları ve öncelikli yayınların hazırlanarak RTÜK’e gönderilmesi halinde, RTÜK tarafından yayınlanması uygun bulunan spot filmler için tavsiye kararları verilmeye devam edilmektedir.

Bağımlılık ile mücadele faaliyetleri kapsamında tütün ve teknoloji bağımlılığı konularında 2 adet ikame program hazırlatılarak RTÜK tarafından yayınları durdurulan programların yerine aynı yayın kuşağında yayınlanmaktadır (RTÜK, 2023).

3.9.TÜRKİYE RADYO VE TELEVİZYON KURUMU (TRT)

1983 tarih ve 2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanununun Temel İlkeler ve Yayın Esasları ile ilgili kısmında **“Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek”** hükmü bulunmaktadır. Bu hükme uygun olarak TRT, kamu yayıncılığının gereği olarak aşağıda sayılan, Genel Yayın Planında da yer alan hususlara uygun bir şekilde yayıncılık faaliyetlerini sürdürmektedir.

TRT radyo ve televizyon kanallarında yayınlanan belgesel, drama, eğitim, kültür, sağlık ve haber türünde 2022 yılındaki yayınlarda;

- Bağımlılık nedir?
- Bağımlılık ve bağımlılıkla mücadele,
- Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu toplantıları,
- Bağımlılık oluşturan maddelerden uzak durmanın yolları,

- Bağımlılık türleri ve bağımlılıkla mücadele,
- Bağımlılık ve bu konuda aileye düşen görevler,
- Bağımlılık ve medyaya düşen görevler,
- Çocuk ve gençlerin karşılaşılabileceği günümüzde sık rastlanan uçucu, uyuşturucu tuzaklar,
- Dünya Tütünsüz Günü,
- İçişleri Bakanlığının “En İyi Narkotik Polisi; Anne Projesi” kapsamında, uyuşturucuyla mücadelede annelere yönelik farkındalık ve bilinçlendirme çalışmaları,
- İsrar ve uyuşturucu kullanımına giden yollar,
- Kökünü kurutma operasyonları,
- Madde, alkol, tütün ve teknoloji bağımlılıkları,
- Madde bağımlılığı,
- Madde bağımlıları için AMATEM’in çalışmaları,
- Madde bağımlılığının bireysel ve toplumsal zararları,
- Nargile kullanımıyla başlayan uçucu ve uyuşturucu süreç,
- Sigara ve bağımlılık yapıcı maddeleri kullanmanın zararları,
- Uyuşturucu madde bağımlılığı nedir ve bu bağımlılıkla nasıl mücadele edilmelidir,
- Uluslararası Uyuşturucu Kullanımı ve Kaçakçılığı ile Mücadele Günü,
- Uyuşturucuyla Mücadele - UYUMA Projesi,
- Uyuşturucu ile mücadelede basının rolü ve önemi,
- Uyuşturucu ile mücadele ve AB destekli “Drug Abuse Prevention For Youth” projesi
- Yasa dışı bağımlılık yapıcı maddelerle mücadele,
- YEDAM’ın çalışmaları,
- Yeşilay Haftası vb. konularına yer verilmiştir.

Ayrıca TRT medya organlarıyla uyuşturucu ile mücadele kapsamında yapılan önleme/operasyonlara ilişkin haber bültenlerinde 1.141 habere yer verilmiştir (TRT Genel Müdürlüğü, 2023).

3.10. YEŞİLAY

3.10.1. Kamp Faaliyetleri

Yeşilay kamp faaliyetleri kapsamında; çocuk ve gençleri uyarmak ve onları da bu mücadeleye dâhil etmek amacıyla kurduğu Genç Yeşilay Topluluğu, farkındalığın toplum katmanlarında yaygınlaştırılması amacıyla ilköğretim, ortaokul, lise ve üniversite seviyelerine uygun olarak kamp aktiviteleri, eğitim faaliyetleri ve görünürlük çalışmaları gerçekleştirmektedir.

Bağımlılıkla mücadele ile ilgili farkındalığın artırılmasına yönelik çocuklar ve gençler arasında aktiviteler gerçekleştiren Yeşilay, en etkili dönüşleri Genç Yeşilay kamplarından almaktadır. Kamp etkinliklerini Gençlik ve Spor Bakanlığı, Türkiye İzcilik Federasyonu, Türkiye Kızılay Derneği ve Beyoğlu Belediyesi iş birliği ile gerçekleştirmektedir. Yeşilay bu etkinlikler ile mücadelesine çocukları ve gençleri de dâhil etmiş bulunmaktadır.

2022 yılı içerisinde dokuz ayrı kamp alanında 758 üniversite öğrencisi ile Genç Yeşilay kampları icra edilmiştir.

3.10.2. Benim Kulübüm Yeşilay Projesi

Yeşilay tarafından geliştirilen okul temelli önleyici projelerin en önemlilerinden biri “Benim Kulübüm Yeşilay”dır. Bu projenin temel amacı okullardaki Yeşilay Kulüplerini aktif hale getirip öğrencilerdeki Yeşilay ve Yeşilaycılık algısını yükseltmektir. Bununla birlikte proje Yeşilay bünyesindeki genç gönüllüleri mobilize etmek ve öğrencileri doğru rol modellerle tanıştırmak gibi faydaları beraberinde getirmektedir.

Bu doğrultuda, Benim Kulübüm Yeşilay Projesi ile Ekim 2017 tarihinden 2019 yılına kadar Türkiye genelinde; 51 ilde 79 şubede 1.800 Genç Yeşilay Gönüllüsü ile toplamda 30 bin ilköğretim ve ortaokul öğrencisine ulaşılmıştır. Bu projenin ülke geneline yayılımı için İçişleri Bakanlığı ile bir protokol imzalanarak Türkiye uygulaması ile ilgili çalışmalara başlanmıştır. 81 ilde en az 1’er okul ve İstanbul’un

39 ilçesinde 1'er okul uygulaması ile toplam 200 okulda uygulama yapılarak etkinliğinin daha geniş kitlelere yayılması hedeflenmiştir.

Bu kapsamda okulların uzaktan eğitime geçtiği 2020 Mart ayına kadar 150 okulda proje uygulanmıştır. 2021 yılında kalan uygulamalar çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir.

İçişleri Bakanlığı uygulamasının tamamlanmasıyla birlikte Benim Kulübüm Yeşilay Projesi kapsamında 2017 yılından 2021 yılı sonuna kadar toplamda 81 ilde 120 şube ve 3.600 Genç Yeşilay Gönüllüsü aracılığıyla 60 bin ilkokul ve ortaokul öğrencisine ulaşılmıştır.

2022 yılında ise 80 şubede 357 okulda proje uygulanarak toplam 9.075 çocuk ile etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

3.10.3. Yeşilay Elçileri Projesi

Yeşilay, bağımlılıklarla mücadelede toplumun tüm kesimleriyle el ele verdiği Sağlık Elçisi Projesini hayata geçirmiştir. Bu projenin ismi 2018 yılında "Yeşilay Elçileri" olarak değiştirilmiştir. Proje, bağımlılıkla mücadelede toplumun yerel dinamiklerini, mahalle esnaflarını harekete geçirerek toplumun mücadele bilincinin artırılmasını ve bu yolla bağımlılıkları önlemeyi hedeflemektedir.

İlk adımda İstanbul Bağcılar ve Başakşehir'de hayata geçirilen proje için, çocuk ve gençlerin çoğunlukla ilişkide olduğu meslek grupları belirlenmiştir. Bu meslek grupları üzerinden toplumsal duyarlılığın gönüllü esnaf üzerinden yaygınlaşması amaçlanmıştır.

Yeşilay'ın Yeşilay Elçileri projesine dahil olan esnafın bilgi düzeyinin artırılması amacıyla eğitimler verilmiş ve bu konuda ortak söylem geliştirmeleri sağlanmıştır.

Projeye gönüllülerin buldukları bölgedeki metruk binaları, alkol kullanılan yerleri ve atıl halde bulunan parkları 153 Beyaz Masa'ya bildirilmelerini, ayrıca, mahallelerinde alkol ve uyuşturucu kullanan birey veya yakınlarını destek almak üzere muhtarlıklara, tedavi görmek isteyenleri de YEDAM'a yönlendirmeleri istenmiştir.

Proje; 2018 yılında Yeşilay Şubeleri aracılığıyla ülke genelinde yaygınlaştırılmaya başlanmış, 2018 yılında 32 şube tarafından uygulanmış ve toplamda 3.200 esnafa ulaşılmıştır. Bu yönde esnaflar Yeşilay

Elçisi olarak bağımlılıkla mücadelede toplum yararına faaliyet göstermeye başlamıştır.

2019 yılında 20 şube projeyi uygulamış ve bu uygulama sonucunda 2.000 esnafa ulaşılmıştır.

2020 uygulaması için Yeşilay şubelerine proje başvuru duyurusu yapılmıştır. Türkiye çapında 36 şube projeyi uygulamak için başvuruyu tamamlamış pandemi tedbirleri kapsamında esnaf ziyaretlerini içeren saha uygulamaları gerçekleştirilemediği için proje süreci tamamlanamamıştır.

2021 yılında bu uygulamalar kapsamında 2020 yılında başvuru yapan 36 şube ve 2021 yılında yeni başvuru yapan 35 şube ile toplamda 71 şube projeyi uygulamış, projeyi tamamlayan 49 şube toplamda 9.622 görüşme ile 2.487 esnafı Yeşilay Elçisi yapmıştır.

2022 yılında ise bu uygulamalar kapsamında toplam 80 şube başvuru yapmış, 29 şubede ziyaretler tamamlanmış, 42 şubede raporlamalar devam etmektedir. Gerçekleşen 3.256 görüşme ile 1.184 esnafı Yeşilay Elçisi yapmıştır (Yeşilay, 2023).

3.10.4. Akran Eğitimi Projesi

Yeşilay'ın stratejik hedefler doğrultusunda, Yeşilay kulüplerinde gönüllü olarak faaliyet gösteren öğrencilere, TBM akran eğitimi içeriklerinin eğitimi verilerek, Yeşilay'ın gönüllü yapılarında kurumsal kapasiteyi artırmak, en önemli hedef grubu olarak tanımlanan aktif nüfus içindeki gençlere özellikle üniversite öğrencilerine ulaşmak amaçlanmaktadır.

Bu eğitimler için Yeşilay Genel Merkez Paydaş İlişkileri Müdürlüğüne her yılın Ocak ayında proje duyurusuna çıkılmaktadır. Yeşilay Şubeleri Üniversite Genç Yeşilay Kulüpleri ile istişare ederek kendilerine verilen kontenjan dâhilinde başvuru rehberinde bulunan kriterlere uygun olarak adayları belirleyip başvuru formunu doldururlar. Yeşilay Genel Merkez Paydaş İlişkileri Müdürlüğüne ulaştırılan başvuru formu değerlendirilmeye alınır ve değerlendirme sonucu Yeşilay Şubesine iletilir. Kabul şartlarına haiz adaylar belirlenerek eğitimin gerçekleşeceği yere davet edilirler. Alanında uzman eğitimci grubu ile eğitimler tamamlandıktan sonra sınavdan yeterli puanı alan adaylar katılım belgesi olarak TBM Akran Eğitimi Uygulayıcısı olurlar. Eğitimi alan kulüpler kendi üniversitelerinde aldıkları eğitimi 1.000 kişiye bir yıl içerisinde ulaştırmakla mükelleflerdir.

2022 yılı itibarıyla 435 kişi uygulayıcı eğitimi, 20.650 öğrenci Bağımlılık konusunda akran eğitimi almıştır.

2023 Yılı içerisinde planlanan 3 adet TBM Akran Eğitimi Uygulayıcı programı ile 360 kişinin uygulayıcı olarak yetiştirilmesi planlanmıştır (Yeşilay, 2023).

3.10.5. Yeşil Sahne Projesi

Yeşil Sahne projesi tüm Türkiye’de rol model olabilecek ünlü kişilerin ya da alanında uzman akademisyenlerin gençler ile buluşarak deneyimlerini, gözlemlerini, çalışmalarını aktaracağı ve Yeşilay tarafından belirlenen temalarda söyleşiler/seminerler düzenlediği bir platformdur.

Amaç Yeşil Sahne Projesinin ülke genelinde yaygınlaştırılmasını sağlayarak diğer illerdeki gençleri rol model niteliği taşıyan kişilerle buluşturmak ve bu çerçevede şubelerin organizasyon yeteneklerini artırarak hedef kitleye Yeşilay farkındalığını kazandırmaktır.

2020 Ocak ayı içerisinde yapılan başvuru ilanına 25 Yeşilay Şubesi olumlu cevap vermiş, Yeşil Sahne Söyleşilerinin il ve ilçelerinde uygulanmasını talep etmişlerdir. Uygulamalar Mart 2021 içerisinde başlayacak şekilde planlanmış ancak pandemi nedeni ile bu uygulamalar iptal edilmiştir.

2021 yılı ilk altı aylık periyotta COVID-19 Pandemisi tedbirleri kapsamında salon programları icra edilmemiştir. 2021 Ekim ayı itibarıyla maske ve sosyal mesafe kuralına riayet edilerek taleplere karşılık verilmeye başlanmıştır. Yeşil Sahne Projesi kapsamında 9 farklı ilde 16 seminer programı düzenlenerek 1.669 kişiye ulaşılmıştır. Seminer programlarında teknoloji bağımlılığı, madde bağımlılığı ve Yeşilay tarihiyle mücadele alanları konuları işlenmiştir.

Yeşil Sahne söyleşileri, içerik, konuk, konsept değişikliği çalışmaları dolayısıyla 2022 yılında gerçekleştirilmemiştir (Yeşilay, 2023).

3.10.6. Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi

Yeşilay tarafından 2022 yılında ailelere bağımlılıklarla ilgili farkındalık kazandırmak, bağımlılıktan koruyucu ebeveynlik becerilerini desteklemek amacıyla önleyici ve güçlendirici bir rehber olan Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi geliştirilmiştir. Uzman gelişim psikologları

tarafından hazırlanan Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi, bağımlılıklarla ilgili yaş gruplarına özel bilgileri, önerileri ve uygulamaları içermektedir. Ayrıca rehber, bilimsel bilgilerle birlikte Yeşilay’da çalışan ebeveynlerin görüş ve önerileriyle Yeşilay ailesinin ortak bir eseri olarak ortaya çıkmıştır. Bu görüş ve öneriler rehber içerisinde ailelere sunulmaktadır.

Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi, ailelerin sadece çeşitli önerileri okuyacakları bir kitap değil, kendilerinin ve çocuklarının ihtiyaçlarına göre edindikleri bilgileri değerlendirebilecekleri ve uygulayabilecekleri etkinlikleri içeren etkileşimli bir rehberdir. Bu amaçla rehber içerisinde ailelere, çocuklarıyla yaşayabilecekleri çeşitli durumlar verilir, çözüm önerileri geliştirmeleri sağlanmaktadır. Aynı zamanda rehberde, aile içi iletişimi güçlendirmek ve çocuklarının birçok yaşam becerilerini desteklemek için gelişim dönemine uygun çeşitli aile etkinlikleri hazırlanmaktadır.

Rehberin ilk bölümünde ailelere, bağımlılık türleri, nedenleri ve çocuklardaki etkilerine dair bilgiler sunulmuştur. İkinci bölümünde, ebeveynlere kendilerini değerlendirecekleri ebeveynlik testi hazırlanmış ve bağımlılık risklerini önleyebilmeleri için önemli ebeveynlik becerileri anlatılmıştır. Üçüncü bölümden itibaren ailelerin çocuklarının yaşına ve gelişim özelliklerine göre önlemler alabilmeleri için erken çocukluk, okul dönemi ve ergenlik olarak üç bölüme ayrılmıştır. Her gelişim döneminde, yaş dönemine ait riskli özellikler ve bu risklere karşı koruyucu öneriler rehberde sunulmuştur. Ailelerin farklı bağımlılık türlerine dair önlemler alabilmeleri için her bağımlılık türüne özel yaşa uygun öneriler hazırlanmıştır. Rehberin son kısmında, ailelere çocuklarında bağımlılıklara dair uyarı işaretlerini, belirtileri fark etmeleri ve uygun şekilde yönlendirebilmeleri için bilgi ve öneriler sunulmuştur.

Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi’nin Türkiye’de ve Dünya’da ailelere ulaşması, yaygınlaşması ve aileleri güçlendirerek sağlıklı nesiller yetişmesine katkı sağlaması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda www.tbm.org.tr üzerinden herkesin erişimine açılmıştır. Ayrıca uluslararası alanda yaygınlaşması amacıyla Arapça, Fransızca, İngilizce ve Rusça dillerine çevirileri yapılmıştır (Yeşilay, 2023).

4

BÖLÜM

TEDAVİ, REHABİLİTASYON
VE SOSYAL UYUM

4.1. TEDAVİ

Türkiye’de uyuşturucu madde bağımlılığı tedavisine ilişkin çalışmalar Sağlık Bakanlığı tarafından “2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı”na uyumlu olarak diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde yürütülmektedir (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

4.1.1. Uyuşturucu Tedavisinin Organizasyonu ve Sağlanması

Türkiye’de uyuşturucu bağımlılığı tedavisini gerçekleştiren kurumlar;

- Sağlık Bakanlığına bağlı devlet hastaneleri,
- Üniversitelere bağlı tıp fakültesi psikiyatri klinikleri,
- Sağlık Bakanlığı hastaneleri ile irtibatlı üniversite hastaneleri ve bazı özel hastanelerdir.

Türkiye’de uyuşturucu madde bağımlılığı tedavisi ayaktan ve yatarak tedavi olarak sunulmaktadır. 2022 yılı sonu itibarıyla 135 uyuşturucu madde bağımlılığı tedavi merkezi bulunmaktadır. 59 merkezde hem ayaktan hem yatarak, 76 merkezde ise sadece ayaktan tedavi hizmeti yürütülmektedir. 2022 yılı sonu itibarıyla tedavi merkezlerinin toplam yatak kapasitesi 1.388’dir. 81 ilimizin 79’unda⁹ en az bir bağımlılık tedavi merkezi bulunmaktadır (Grafik 4.1).

Ancak özelleşmiş tedavi merkezi (bağımlılığa özel faaliyet izin belgesi verilmiş merkez) bulunmayan Bingöl ve Gümüşhane illerinde ise Devlet Hastaneleri bünyesinde psikiyatri kliniklerinde ayaktan tedavi hizmetleri yürütülmektedir.

Ayaktan tedavi merkezleri yaygınlaştırılırken yataklı tedavi merkezlerinin de sayı ve kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Ayrıca, ülkemizde zorunlu tedavi süreci de mümkündür. 24 Aralık 2019 tarih ve 30988 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çerçevesinde; zorunlu tedavi süreçlerinin daha hızlı ve etkili olmasının sağlanması

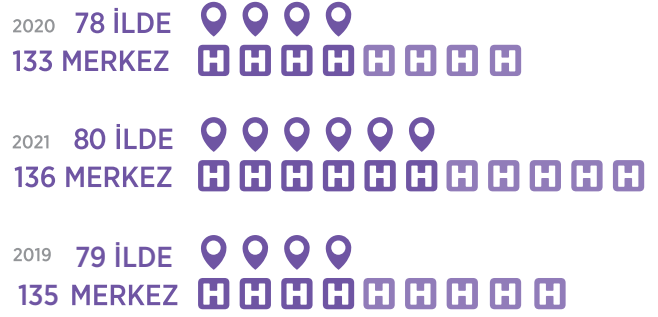
9 Bingöl, Gümüşhane illerinde tedavi merkezi bulunmamaktadır.

amacıyla 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 53 üncü Maddesinde yeni düzenlemeye gidilerek, 4721 sayılı Kanunun 436 ncı maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinin ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve fıkraya aşağıdaki bentler eklenmiştir:

6. Resmî sağlık kurulu raporunun alınabilmesini temin amacıyla; kişinin vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle kıl, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilir, kişiye gerekli tıbbi müdahaleler yapılabilir ve gerektiğinde kişi, hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilebilir.

7. Bu madde kapsamında alınan kararların icrası için gerektiğinde ilgili kişi hakkında zor kullanılabilir ve sağlık görevlilerinden gerekli tıbbi yardım alınabilir.

TEDAVİ MERKİZİ SAYILARININ YILLARI GÖRE DAĞILIMI

Grafik 4.1 Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri ve Bulunduğu İllerin Yıllara Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

4.1.2. Ayaktan Tedavi Ağı

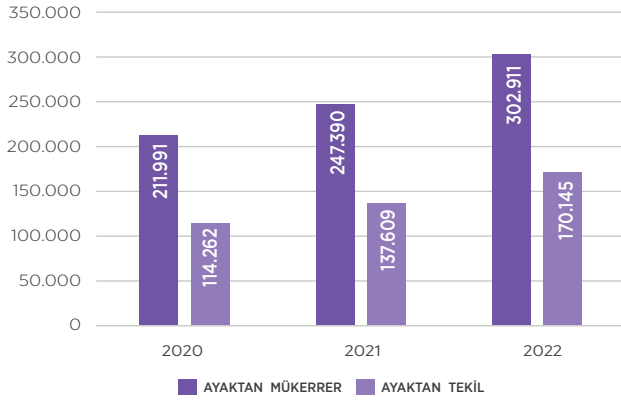
Dünya genelinde uyuşturucu bağımlılığı tedavisinin ayaktan sürdürüldüğü programlar giderek yaygınlaşmaktadır. Ancak ülkemizde özellikle hasta yakınları arasında, bağımlılık tedavisinin sadece yatarak sürdürülebileceği yönünde güçlü bir kanı vardır. Halbuki hekimin düzenleyeceği tedavi planı doğrultusunda hastanın kendi hayatını ve çevresini düzenleyerek ayaktan bağımlılık tedavisini sürdürebilmesi de mümkündür.

Tedavi merkezlerine bağımlılık tedavisi için başvuran hasta, hekim tarafından değerlendirilir. Yapılan değerlendirmede kullanılan uyuşturucu, kullanım şekli, hastanın tedaviye uyumu, aile ilişkileri ve sosyal yaşamı gibi tedaviyi etkileyecek faktörler göz önünde bulundurularak hastanın ayaktan ya da yatarak tedavisi konusunda karar verilir.

Ayaktan tedavisi başlatılan hastalara ilaç tedavisi düzenlenir, bireysel ve grup terapilerine katılmaları sağlanır, kontrol randevuları planlanır. Hem yatarak hem de ayaktan tedavileri yapılan hastaların aileleriyle de görüşmeler yapılır.

2015 Acil Eylem Planı'nın yayımlanmasından önce ülke genelinde 3 ayaktan tedavi merkezi bulunurken tedavi sistemine erişimi kolaylaştırmak için ayaktan tedavi merkezleri hızla açılmaya başlanmıştır. 2022 sonu itibarıyla ülke genelinde 76 ayaktan tedavi merkezi hizmet sunmaktadır.

Tanı kodlarına göre alkol ve nikotin kullanım bozuklukları çıkartıldığında, 2022 yılında sadece tedavi merkezlerine yapılan toplam ayaktan tedavi başvuru sayısı 302.911'dir.¹⁰ Bunların 113.981'i denetimli serbestlik kapsamında yönlendirilenlerdir.

Grafik 4.2 Ayaktan Tedavi Gören Kişilerin Yıllara Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

4.1.3. Yatarak Tedavi Ağı

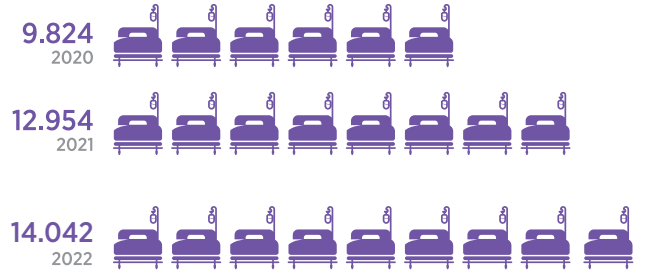
Tedavi merkezlerine bağımlılık tedavisi için başvuran hastanın hekim tarafından yapılan değerlendirmesinde yatarak tedavisine karar verilen hastaların tedavisi detoksifikasyon denilen arındırma ile başlamakta ve psikososyal müdahalelerle sürdürülmektedir. Yatarak tedavi süreci genellikle 14-21 gün sürmektedir.

Ayrıca tedavi merkezlerinde sürdürülen tıbbi tedavinin bir parçası olarak bireysel ve grup terapileri yapılmakta ve halk eğitim merkezlerinden gelen eğitmenlerin rehberliğinde iş uğraş aktiviteleri (seramik, mozaik, takı tasarımı, resim, spor, kitap okuma vb.) düzenlenmektedir.

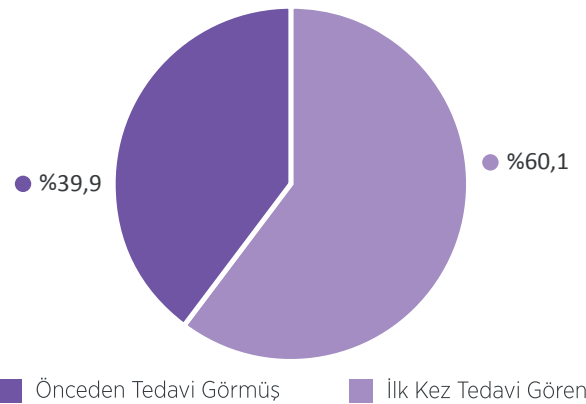
¹⁰ Verilerde mükerrer kayıtlar mevcuttur.

Ayaktan tedavi merkezleri yaygınlaştırılırken yataklı tedavi merkezlerinin de sayısı ve kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. 2015 Acil Eylem Planı'nın yayımlanmasından önce ülke genelinde 33 yataklı tedavi merkezinde 712 yatak kapasitesi ile hizmet sunulurken, 2022 yılı sonu itibarıyla merkez sayısı 59'a, yatak kapasitesi ise 1.388'e yükseltilmiştir. 2022 sonu itibarıyla ülkemizde 32 ilde yataklı tedavi merkezi bulunmaktadır. Tedavi merkezi sayısının tüm sağlık bölgelerini kapsayacak şekilde artırılması için çalışmalar sürdürülmektedir. Yeni yataklı tedavi merkezlerinin açılması yatırım planına alınmıştır.

Türkiye'de bulunan 135 tedavi merkezinin 59'unda yatarak tedavi hizmeti gerçekleştirilmektedir. 2022 yılında yataklı tedavi merkezlerine yapılan başvuru sayısı 18.187'dir.¹¹ Bu sayıdan mükerrer vakalar çıkarıldığında elde edilen toplam tekil kişi sayısı 14.042'dir.¹²

Grafik 4.3 Yatarak Tedavi Gören Tekil Kişilerin Yıllara Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

Grafik 4.4 2022 Yılında Tedavi Merkezlerine Başvuran Hastaların Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

¹¹ Verilerde mükerrer kayıtlar mevcuttur.

¹² Bu bölümdeki analizler 14.042 tekil hastanın başvurusunda doldurulan 11.373 form üzerinden yapılmıştır

2022 yılında tedaviye başvuranların %60,1'i ilk kez tedavi gördüğünü, %39,9'u ise daha öncede tedavi gördüğünü belirtmiştir (Grafik 4.4).

Tablo 4.1 2022 Yılında Madde Türlerine Göre Tedavi Merkezlerinde Tedavi Gören Hasta Sayısı¹³ (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).¹⁴

ICD Kodları	Ayaktan Başvuru Sayısı (ICD F10-F19 Arası)	Yatan Hasta Sayısı (ICD F10-F19 Arası)
F11 (Opioid Bağımlılığı)	113.991	7.042
F19 (Birden Fazla İlaç ve Diğer Psikoaktif Madde Bağımlılığı)	121.154	8.851
F12 (Kannabinoid Bağımlılığı)	53.504	818
F15 (Kafein ve Diğer Stimulanlar Bağımlılığı)	7.897	725
F14 (Kokain Bağımlılığı)	1.852	275
F16 (Halüsinojenler Bağımlılığı)	1.725	232
F18 (İnhalant [Uçucu ve Çözücü] Bağımlılığı)	1.084	111
F13 (Sedatif ve Hipnotik Madde Bağımlılığı)	1.074	133
Toplam	302.911	18.187

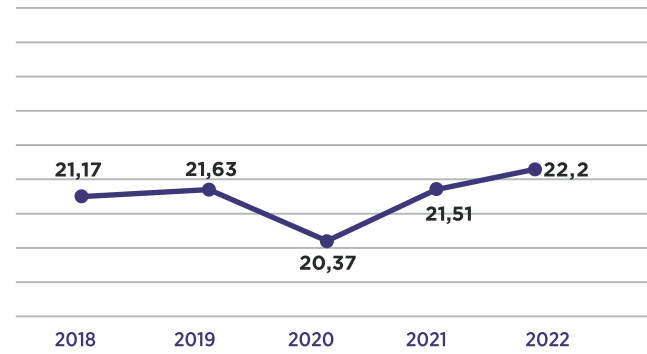
Grafik 4.5 Tedavi Gören Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

¹³ Denetimli Serbestlik verileri dahildir.

¹⁴ Veriler Mükerrerdır.

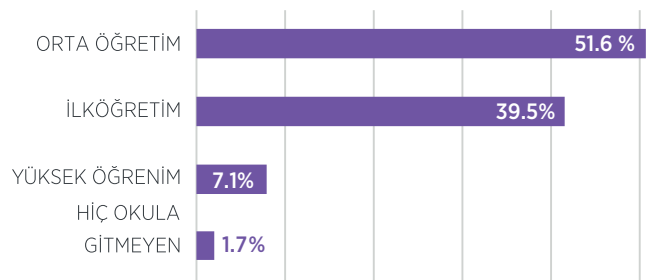
2022 yılında yatarak tedavi görenlerin cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde, %92,3'ünün erkek, %7,7'sinin kadın olduğu anlaşılmaktadır (Grafik 4.5). Bu veriler NSB NARKOLOG ve Türkiye'de Genel Nüfusta Tütün, Alkol ve Madde Kullanımına Yönelik Tutum ve Davranış Araştırması (GPS) çalışmalarındaki kullanıcı cinsiyet profiliyle de uyumludur.

Tedaviye başvuran hastaların yaş ortalaması 29,45 olarak ölçülmüştür. Tedavi olanların yaş grubuna göre dağılımı incelendiğinde, tedaviye başvuranların 25-34 yaş grubu arasında yoğunlaştığı ve bu yaş grubundaki hastaların toplam hastalara oranının %52,6 olduğu görülmektedir.

Grafik 4.6 Tedavi Gören Kişilerin İlk Kullanım Yaş Ortalamalarına Göre Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

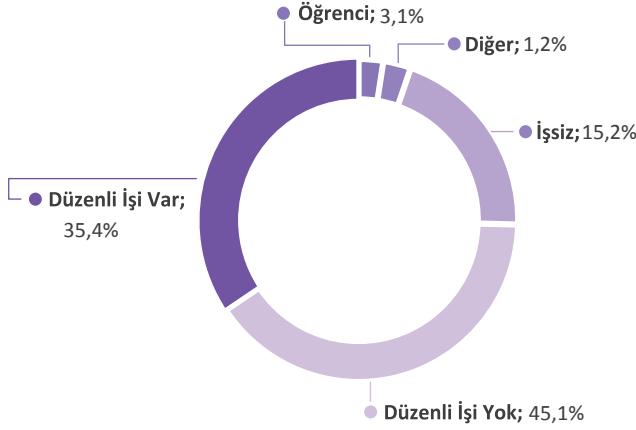
2022 yılında yatarak tedavi gören hastaların maddeye ilk başlama yaşı ortalamasının 22,2 olduğu görülmüştür (Grafik 4.6).

Grafik 4.7 Tedavi Gören Kişilerin Eğitim Durumlarının Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

2022 yılında tedavi gören hastaların tamamlanmış eğitim durumları incelendiğinde;

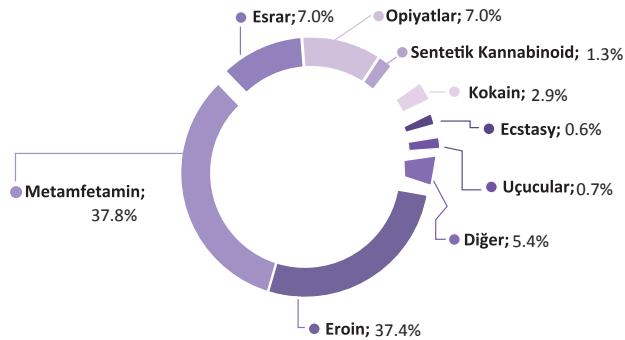
- %51,6'sının ortaokul mezunu,
- %39,5'u ilkokul mezunu,
- %7,1'inin lise mezunu olduğu,
- %1,7'sinin ise hiç okula gitmediği görülmüştür (Grafik 4.7).

Grafik 4.8 Tedavi Gören Kişilerin Çalışma Durumlarının Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

2022 yılında tedavi gören kişiler iş durumlarına göre incelendiğinde;

- %15,2'sinin işsiz olduğu,
- %45,1'inin düzenli bir işinin olmadığı,
- %35,4'ünün düzenli bir işi olduğu,
- %3,1'inin de öğrenci olduğu görülmüştür (Grafik 4.8).

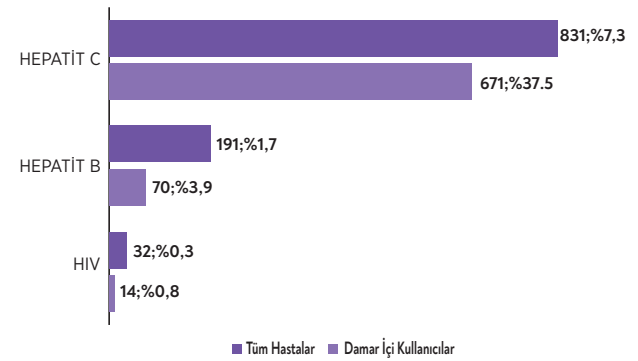

Grafik 4.9 Tedavi Gören Kişilerin Tedavi Oldukları Madde Türlerine Göre Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

2022 yılında tedavi gören hastaların tedavi gördükleri madde türlerine göre dağılımları incelendiğinde;

- %37,4'ünün eroininden (2021 %43),
- %37,8'inin metamfetaminden (2021 %25,6),
- %7'sinin esrardan (2021 %11,6),
- %1,3'ünün sentetik kannabinoidden (2021 %5,8),
- %7'sinin diğer opiyatlardan (2021 %4,2),
- %2,9'unun kokainden (2021 %2,7),
- %0,6'sının ecstasyden (2021 %0,8),
- %0,7'sinin uçucu maddeden (2021 %1,1),
- %5,4'ünün ise diğer maddelerden (2021 %5,2) tedavi olduğu görülmüştür (Grafik 4.9).

2022 yılında bağımlılık tedavi merkezlerinde yatarak tedavi gören damar yoluyla uyuşturucu madde kullanan hastalara HIV ve viral hepatitler için tarama testi uygulanmıştır.

Grafik 4.10 Tedavi Gören Kişilerden Damar Yoluyla Uyuşturucu Kullananlara Uygulanan Tarama Testi Sonuçlarının Dağılımı (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

Yatarak arındırma tedavisi gören hastaların 1.787'sinin damar içi madde kullancısı olduğu görülmektedir. Yapılan tarama testi sonuçları incelendiğinde;

- Hepatit B için test edilen hastaların 191'inde (%1,7),
- Hepatit C için test edilen hastaların 831'inde (%7,3),

- HIV için test edilen hastaların 32'sinde (%0,3) pozitif sonuç tespit edilmiştir.

Damar içi madde kullanıcılarında ise;

- Hepatit B için test edilen hastaların 70'inde (%3,9),
- Hepatit C için test edilen hastaların 671'inde (%37,5),
- HIV için test edilen hastaların 14'ünde (%0,8) pozitif sonuç tespit edilmiştir (Grafik 4.10).

4.1.4. Yeni Gelişmeler

Eylem planı kapsamında yatarak tedavi hizmetlerinin etkinliğinin artırılması ve yaygınlaştırılması hususunda 2021 yılı içerisinde üç adet yataklı arındırma merkezi açılmıştır. Böylelikle psikiyatri klinikleri dışında, 59 yataklı tedavi merkezinde 1.388 yatak kapasitesi ile hizmet sunulmaktadır. Ayrıca dört adet ayaktan tedavi merkezi de faaliyete geçmiştir.

Bağımlılığı olan kişileri, ruhsal açıdan desteklemek, toplumsal, ailevi ve mesleki rollerini sürdürmelerine yardımcı olmak ve tıbbi tedavi sonrası elde edilen iyilik halinin devamını sağlamak amacıyla rehabilitasyon merkezleri açılması için çalışmalar başlatılmıştır. Bu kapsamda 2021 yılı içerisinde dört adet ayaktan rehabilitasyon merkezi açılarak ülkemiz için yeni olan bu alanda merkez sayısı altıya çıkarılmıştır. Altı ayaktan rehabilitasyon merkezinden bir adedi çocuk-ergenler için faaliyet göstermektedir.

Nitelikli ve etkili sağlık hizmetlerini hakkaniyet içinde sunmak, sağlık hizmetlerinin erişilebilir, etkili, etkin ve kaliteli sunumunu sağlamak Sağlık Bakanlığının ana hedefleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları Tedavi ve İzlem Klinik Protokolü yayımlanmıştır. Klinikler için temel bir bilgi kaynağı olan Klinik Rehber basım aşamasında, süreç tamamlandığında hastanelerde görev yapan ruh sağlığı ve hastalıkları uzman hekimleri ile çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzman hekimlerine dağıtımı yapılacaktır. Rehber [saglik.gov.tr](https://shgm.saglik.gov.tr)¹⁵ adresi üzerinden ulaşılabilir.

Bağımlılık Danışma, Arındırma ve Rehabilitasyon Merkezleri Hakkında Yönetmelik uyarınca bağımlılık tedavisi hizmeti veren merkezlerde hizmet kalitesini

en yüksek seviyeye çıkartarak her bir merkezde aynı düzeyde uygulanmasını sağlamak amacıyla "Asgari İşleyiş Standartları Rehberi" yayımlanmıştır. Rehberi ilk önce pilot olarak belirlenen dört ilde erişkin ve çocuk ergen yataklı arındırma merkezi, ayaktan ve yataklı rehabilitasyon merkezinde uygulaması gerçekleştirilecektir.

4.2. REHABİLİTASYON VE SOSYAL UYUM

Rehabilitasyon, maddenin vücuttan arındırma sonrası ayaktan ve/veya yatarak, farmakolojik ve/veya psikososyal tedavileri içeren, maddeden uzak kalmaya devam etmenin yanı sıra kişinin işlevselliğini yeniden kazanmasını hedefleyen ve sosyal uyumu da içine alan bir süreçtir.

Uyuşturucu maddeleri denemiş veya uyuşturucu bağımlısı olan kişilere danışmanlık/tedavi desteği sağlanmasına ve tedavi görmüş kişilerin de rehabilitasyon, eğitim, iş, barınma, sosyal ilişkiler ve çevre aracılığıyla sosyal işlevselliğinin, refah düzeyinin ve mevcut iyilik halinin artırılmasına yönelik uygulanan sosyal uyum programları, hedef kitlenin topluma yeniden kazandırılmasını amaçlamaktadır.

4.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Çocuk Destek Merkezleri

Sağlık Bakanlığınca madde kullanım tıbbi tedavisi ve tıbbi rehabilitasyonu tamamlanan korunma ihtiyacı olan madde bağımlısı çocuklardan hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu gereği bakım tedbir kararı verilenlerin sosyal uyumlarının sağlanması amacıyla Çocuk Destek Merkezlerine kabulleri sağlanmaktadır.

Çocuk Destek Merkezleri; suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan

¹⁵ https://shgm.saglik.gov.tr/Eklenti/42286/0/alkolmaddekullbozukliklaritedaviizlemkp05012022pdf.pdf?_tag1=0BCAA049767C1154EB02DAF253584C2892076C2A

psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü, çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Bu merkezlerin temel amacı; çocukların temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek, aile ve yakın çevrelere dönmelerini veya diğer sosyal hizmet modellerine hazır hale gelmelerini sağlamak üzere hizmet vermektir.

Çeşitli nedenlerle ailesinin yanında desteklenemeyen ve hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında bakım tedbir kararı alınan çocuklardan, madde bağımlısı olanlar hakkında sağlık tedbir kararı alınır ve bu kapsamda tedavilerinin Sağlık Bakanlığınca yapılması sağlanır.

Sağlık Bakanlığınca madde kullanımına ilişkin tıbbi tedavisi ve tıbbi rehabilitasyonu tamamlanan çocukların ihtiyaçları, bireysel özellikleri ve yaşam deneyimleri dikkate alınarak ayrıntılı mesleki değerlendirme yapılır ve çocuğun durumuna uygun sosyal hizmet modeli belirlenir. Bu çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu değerlendirilenlerin bu alanda ihtisaslaştırılmış Çocuk Destek Merkezlerine kabulü sağlanır.

Merkezler; çocukların mağduriyet, yaş ve cinsiyet özelliklerine göre ihtisaslaştırılmıştır. 14 Çocuk Destek Merkezi, Sağlık Bakanlığınca madde kullanım tıbbi tedavisi ve tıbbi rehabilitasyonu tamamlanan çocuklara psikososyal destek hizmeti sunmak üzere en fazla 40 yatak kapasiteli olarak hizmet vermektedir. Madde bağımlılığı alanında hizmet vermekte olan Çocuk Destek Merkezlerinin ÇEMATEM ve AMATEM bulunan şehirlerde kurulmasına özen gösterilmektedir.

Çocuk Destek Merkezleri hizmet binaları kampüs içerisinde villa tipi evlerden oluşmaktadır. Merkezlerde; yaşam üniteleri, çocukların iş ve uğraşı yapabileceği alanlar, açık ve kapalı spor alanları, hobi bahçeleri, hayvan barınakları, eğitim atölyeleri, terapi odaları ve görüşme odaları gibi alanlar oluşturulmuştur.

Çocuk Destek Merkezlerinden hizmet alan çocuklara ve ailelerine yönelik, psikososyal destek ve müdahaleyi içeren Anka Çocuk Destek Programı geliştirilmiştir. Merkezlerde uygulanan Anka Çocuk Destek Programı ile çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak kişilik gelişimlerinin sağlanması, travmalarının ortadan kaldırılması, suça sürüklenme, sokakta yaşama ve madde bağımlılığı ile ilgili davranış değişikliği oluşturarak olumlu tutum ve davranış geliştirmeleri amaçlanır.

Anka Çocuk Destek Programı çok yönlü yaklaşım ile müdahaleyi amaçlayan Bireysel İhtiyaç ve Risk Değerlendirme Formu (BİRDEF), Grup Çalışmaları, Bireysel Danışmanlık, Aile Çalışmaları, Destekleyici Ortam Bileşenleri, Destekleyici Personel İçin Yaklaşım İlkeleri, Krize Müdahalede Kurumsal Yaklaşım bileşenlerinden oluşmaktadır.

Program içeriğinde; kişilik gelişiminin sağlanması, madde bağımlılığı ile ilgili davranış değişikliğinin oluşturulması ve kurallı yaşam becerisinin kazandırılması vb. konularda modüller bulunmakta, bu modüller çocuklara uygulanmaktadır. Ayrıca program kapsamında Çocuk Destek Merkezlerinde görevli tüm personele "Temel Personel Eğitimi" verilmektedir.

Çocuk Destek Merkezlerinde korunma ve bakım altında bulunan çocuklar için Milli Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yapılarak eğitim sürecine katılmaları sağlanmaktadır.

Örgün eğitim dışında kalan çocukların ise İŞKUR ile iş birliği yapılarak mesleki eğitime yönlendirilmeleri sağlanmaktadır.

Çocuk Destek Merkezlerinden hizmet alan çocukların sosyal uyumunu güçlendirecek çeşitli sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler/atölye çalışmaları yapılmakta, birçok spor dalında lisanslı çocuklarımız bulunmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile imzalanan protokol kapsamında sportif faaliyetlere özendirici çalışmalar devam etmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında imzalanan iş birliği protokolü kapsamında merkezlerde Değerler Eğitimi Programı yürütülmektedir. Protokol gereği, İl Müftülüklerince Çocuk Destek Merkezlerinde görevlendirilen Din Görevlileri tarafından yürütülen "Etkinliklerle Değerler Eğitimi" programı kapsamında çocukların

dini, manevi ve ahlaki gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla eğitimler verilmektedir.

Uyuşturucu madde kullanımının zararlı etkileri vb. konularda hedef grupları bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve hedef grupta yer alan bireyleri ihtiyaç duydukları sosyal hizmet modeline yönlendirmek amacıyla 2017 yılında 18 yaş altı çocuklara ve ailelerine yönelik başlatılan projeye;

- Sokakta çalıştırılan/dilendirilen çocukların tespit edilerek uygun sosyal hizmet ve yardımlardan yararlandırılması amacıyla illerde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının (Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, Yerel Yönetim, İl Milli Eğitim Müdürlüğü vb.) personelinin birlikte görev aldığı Mobil ekipler oluşturulmaya başlanmıştır. Mevcut durumda 81 ilde mobil ekipler hizmet vermektedir.
- Sokakta çalıştırılan/dilendirilen çocuklara ve ailelerine uyuşturucu ile mücadele kapsamında rehberlik hizmetlerinin verilmesi kapsamında 2022 yılı sonuna kadar 17.902 aileye ve 39.699 çocuğa rehberlik hizmeti verilmiştir.
- Sokakta çalıştırılan/dilendirilen 3.314 çocuk hakkında ise eğitim, danışmanlık ve sağlık tedbirleri alınmıştır. 11.952 çocuğun ailesine SED Hizmeti ya da Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığı ile destek sağlanmıştır.

Eylem planında yer alan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü hizmetlerinden faydalanan, ortaöğretim yaş grubunda olan eğitim ve istihdam sisteminde yer almayan çocukları uyuşturucu bağımlılığından korumak ve eğitim/istihdama yönlendirmek amacıyla rehberlik ve danışmanlık yapılması faaliyetleri 30 Aralık 2019 tarihli BMYK toplantısında alınan karar ile Eylem Planından çıkarılmış ancak 07 Mayıs 2020 tarihli BMK toplantısında faaliyet kapsamında yeniden çalışma yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Bu doğrultuda 81 Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinden çocuklarda madde kullanımının önlenmesine yönelik olarak çalışmalar planlanması istenmiştir. Bu kapsamda Çocuk Destek Merkezlerinde, Çocuk Evlerinde, Çocuk Evleri Sitesinde ve Çocuk İlk Kabul Merkezlerinde kalan çocuklara, Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti ile ailesi yanında desteklenen çocuklara yönelik olarak bilgilendirme rehberlik danışmanlık, örgün eğitime

yönlendirme, mesleki eğitime yönlendirme, istihdama yönlendirilme, spor kurslarına, kamplara, sosyal ve kültürel faaliyetlere yönlendirme, günlük program yapma, etkili iletişim, krize müdahale, sorunlarla baş etme gibi konularda beceri kazanma çalışmaları, psikososyal destek gibi çalışmalar düzenlenmiştir. Çalışmalar İl Müdürlükleri koordinasyonunda devam etmektedir.

Madde bağımlılığına yönelik hizmet sunan mevcut 14 tane Çocuk Destek Merkezlerinin (ÇODEM) değerlendirilmesi ile ihtisas alanlarının, kapasite durumlarının ve fiziki yapılarının değerlendirilerek, atölye çalışmalarının yapılabileceği, çok amaçlı odaların oluşturulması sağlanmıştır.

2022 yılında madde bağımlılığı kapsamında ÇODEM'lerden hizmet alan korunma ve bakım altında bulunan çocuklardan 246'sının tamamının psikososyal destek eğitim süreci tamamlanmıştır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2023).

4.2.2. Sağlık Bakanlığı Bağımlı Hastalar İçin Rehabilitasyon Modeli (BAHAR) Kapsamında Yürütülen Çalışmalar

Bağımlılık tedavisi sonrası bireylerin tedavi kurumları ile irtibatla kalmalarını sağlayarak tekrar uyuşturucu madde kullanmadan sosyal hayata uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla BAHAR oluşturulmuş ve bu kapsamda ilk merkez, 02 Ocak 2018 tarihinde Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi bünyesinde ayakta hizmet vermek üzere açılmıştır.

Bağımlılık tedavisinde rehabilitasyon, hastanın arındırmadan sonraki tedavi sürecinin desteklenmesi, boş zamanlarının yapılandırıldığı stabilizasyon aşamasıdır. Rehabilitasyon sürecinde bireyin, bağımlılığa yol açabilen öfke, stres, hayır deme gibi sorunlarının giderilmesi, tekrar madde kullanmama yöntemlerini öğrenmesi, toplum içinde var olmasına yönelik doğru iletişim ve yaşam becerilerini kazanması amaçlanmaktadır. Bunu sağlamak amacıyla bireysel danışmanlık, aile ve

grup çalışmaları, sosyal beceri eğitimi, psikoeğitim, iş ve uğraşı aktiviteleri yapılmaktadır.

Bahar Modeli kapsamında, rehabilitasyonun bireyin özellikleri göz önünde bulundurularak 3-6 ay süre ile ayaktan veya yatarak yapılması ve rehabilitasyonun ardından kişinin, iş ya da eğitim yaşamına geri dönmesine yönelik çalışmaların yapıldığı sosyal uyum sürecine geçmesi planlanmaktadır. Böylece bağımlılık tedavisi gören bireylerin kendilerine yeniden bir hayat kurmaları sağlanabilecek ve tekrar uyuşturucuya başlamalarına yönelik tedbirler artırılmış olacaktır.

Bahar Modeli kapsamında 4'ü yataklı (erişkin), 11'i ise ayaktan (10 erişkin - 1 çocuk ergen) olmak üzere 15 merkez bulunmaktadır.

Yataklı BAHAR merkezleri İstanbul, Bursa (2) ve Diyarbakır, ayaktan BAHAR merkezleri ise Denizli, Diyarbakır, İstanbul (2), Kahramanmaraş, Kayseri, Konya, Mersin, Sivas, Şanlıurfa ve Tekirdağ illerinde hizmet vermektedir.

Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Çalışanlara Yönelik Eğitimler

Sağlıksistemiyle ilk temas noktası olan aile hekimlerinin uyuşturucu ile mücadele çalışmalarında aktif görev alması sağlanarak mücadele süreci güçlendirilmiştir. Uyuşturucu ile mücadele çalışmaları kapsamında birinci basamakta sunulan hizmetlerin etkinliğinin artırılması, aile hekimlerinin uyuşturucu kullanımı ya da bağımlılığı olan bireyler ve yakınlarına gerekli müdahaleleri yapabilecek donanıma sahip olmalarını sağlamak amacıyla ilk olarak 2015 yılında oluşturulan ve 2018 yılında güncellenen "Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı" hazırlanmıştır.

2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında, Sağlık Bakanlığı sorumluluğunda yürütülmesi planlanan faaliyetlere ilişkin 1 Ocak 2022- 31 Aralık 2022 tarihleri arasında yapılan çalışmalar aşağıda yer almaktadır:

Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Bağımlılıkla Mücadele Çalışmaları

Birinci basamakta bağımlılık ile mücadeleye yönelik sunulan hizmetlerin etkinliğinin artırılması amacıyla, 81 ilden 219 personele (hekim, psikolog, sosyal çalışmacı,

çocuk gelişimci, sosyolog) eğitici eğitimi verilmiştir. Bu eğitimciler tarafından, sahada tüm aile hekimi ve aile sağlığı personellerine eğitimler verilmiştir. Ayrıca hekim ve personellere yönelik 2 yılda bir tazeleme eğitimleri verilmeye devam edilmektedir.

Standart eğitim programlarının sunulması amacıyla eğitim setleri ve bağımlılık ile mücadele rehberi hazırlanmış ve bu dokümanların dağıtımı yapılmaktadır.

Birinci basamak sağlık hizmetlerinde bağımlılıkla mücadele çalışmalarını güçlendirmek için aile sağlığı merkezlerinin yanı sıra sağlıklı hayat merkezlerinde de bağımlı hasta ve yakınlarına yönelik yüz yüze danışmanlık ve destek hizmetleri sunulmaktadır.

81 ilde aktif olarak çalışan tüm sağlıklı hayat merkezlerindeki, psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve çocuk gelişimcilerden oluşan 332 meslek elemanına Bağımlılıkla Mücadele Eğitimi verilmiştir. 2022 yılında, 1 ve 3 Mart 2022 tarihlerinde SHM personeline yönelik, çevrim içi katılımı, uyuşturucu madde kullanan ya da bağımlı olan hastaya ve ailesine yaklaşım konusunda bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik tazeleme eğitimleri verilmiştir. Ayrıca Personel için «Bağımlılık Temel Eğitimi» programı hazırlanmıştır. Online yapılan eğitime arındırma merkezlerinde görev yapan psikolog, sosyal çalışmacı, hemşire, sağlık memuru katılım sağlamıştır.

Kendisi ya da yakını için aile hekimlikleri ve sağlıklı hayat merkezlerindeki Psikososyal Destek Birimlerine uyuşturucu bağımlılığı konusunda danışmanlık ve destek almak için başvuran bireylerin değerlendirmesi yapılmakta, danışmanlık hizmeti sunulmakta, bağımlı bireylerin tedavi sistemi içine girmesini sağlamaya yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Görüşmeler düzenli aralıklarla sürdürülmekte ve tedavi sürecinin başlaması sağlanmaktadır. Ayrıca Sağlıklı Hayat Merkezinde, bağımlılık tedavisi gören bireylerin gözlem ve takibi de yapılmaktadır.

Ailede bağımlı bir bireyin bulunması aileyi de derinden etkilemekte ve aile dinamiklerini bozmaktadır. Bu merkezlerde bağımlılık süreci, bağımlı bireye yaklaşım ve bireyi tedavi sistemine yönlendirmek için yapılabilecekler konusunda aileye destek ve danışmanlık sunulmaktadır.

Sağlıklı Hayat Merkezlerindeki psikosoyal destek birimlerine kendisi ya da ailesi için başvuran bireylerin gözleminin ülke genelinde aynı standartta yapılmasını sağlamak, bu verilerin takibini yapmak amacıyla Sağlıklı Hayat Merkezleri Uyuşturucu ile Mücadele Yazılımı hazırlanmış ve 2020 yılında ülke genelinde yazılım uygulamaya açılmıştır. Bu kapsamda ALO 191 ile Sağlıklı Hayat Merkezlerinde (SHM) kullanılan yazılım sisteminin entegre edilmesiyle ALO 191 üzerinden SHM'lerden randevu alınabilmektedir. Böylece SHM'lere başvuran hastaların ve ailelerin takibi Danışma Hattı tarafından yapılmaktadır. Ayrıca tedavi etkinliğinin artırılması amacıyla Alkol ve Madde Bağımlılığı Erişkin ile Çocuk-Ergen Madde Bağımlılığı Arındırma Merkezlerine başvuran hastalardan onay alınarak ALO 191 hattı üzerinden kişiler aranmakta ve tedavi süreçleri yakından takip edilmektedir. Kişinin onayı dahilinde geri dönüş aramaları belli periyotlarla devam etmektedir.

2021 yılında başlatılan pilot uygulama ile denetimli serbestlik sürecini tamamlayan ve aranmak için onay veren kişilerin Sağlık Bakanlığı ALO 191 hattı tarafından aranarak sonraki süreçte takipleri yapılabilmektedir. Kişilerden alınan onay dahilinde kişilere belli periyotlarla geri dönüş aramaları sağlanmaktadır. Yapılan görüşmelerle kişilerin madde kullanımından uzak kalabilmesi, madde kullanımına yeniden başlayan kişilerin de tekrar sağlık hizmetlerinden destek alması noktasında motivasyon artırıcı görüşmeler yapılmaktadır (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

Psikiyatri Klinikleri ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezlerinde Çalışan Sağlık Personeline Yönelik Hizmet İçi Eğitimler

Psikiyatri kliniklerinin kapasitesinin güçlendirilerek uyuşturucu bağımlılarının tedavi sürecinde daha etkin rol almalarının sağlanması amacıyla erişkin ve çocuk-ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzman hekimlerine yönelik hizmet içi eğitimler verilmektedir. Bu kapsamda 81 ilden 960 psikiyatri uzmanına eğitim verilmiştir.

Bu eğitimleri alan hekimler tarafından ülke genelinde 51 il 92 hastanede psikiyatri kliniğinde bağımlılık tedavisi verilmesi sağlanmıştır. Böylece özellikli tedavi merkezler dışında psikiyatri kliniklerinde de bağımlılık tedavisi sunulması sağlanırken bağımlı hasta ve ailesinin tedavi sistemine erişimi kolaylaştırılmıştır.

Ruh sağlığı ve hastalıkları uzman hekimlerine yönelik düzenlenen "Madde Bağımlılığı Hekim Eğitimi" nin içeriği güncellenmiştir. Hazırlanan yeni sesli ve görüntülü eğitim modülü, Sağlık Bakanlığı Uzaktan Sağlık Eğitim Sistemi'ne (USES) aktarılmıştır.

Resim 4.1 Madde Bağımlılığı Hekim Eğitimi

Ülke genelinde Sağlık Bakanlığı'na bağlı sağlık tesislerinde görev yapan tüm psikiyatri uzmanı hekimlerin kaydı sisteme yapılmıştır.

Tedavi merkezlerinde görev yapan personelin bağımlılık konusunda bilgi düzeylerinin artırılması ve uygulama birliğinin sağlanması amacıyla hizmet içi eğitimler kapsamında Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı (SAMBA) eğitimi verilmektedir. 2014 yılından itibaren de "Madde Bağımlılığı Tedavisinde Görev Alacak Personelin Sertifikalı Eğitim Programı" kapsamında eğitimler verilmektedir.

Ülke genelinde hizmet veren danışmanlık, tedavi, rehabilitasyon merkezlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması çalışmaları kapsamında her merkezde aynı standartta hizmet sunulmasının sağlanması amacıyla Asgari İşleyiş Standartları (ASİS) Rehberi hazırlanmıştır. Rehber 06 Ocak 2022 tarihinde yayınlanmıştır.

Ayrıca ayaktan arındırma merkezlerinin uygulaması planlanan ve ASİS Rehberi'nde yer alan "Ayaktan İzleme Programı" için ayrı bir eğitim modülü oluşturulmuştur.

Acil Sağlık Hizmetlerinde Görev Yapan Sağlık Personelinin Hizmet İçi Eğitimleri

2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında, bağımlı hastalara yönelik acil durumlarda müdahalede bulunan hastane acil çalışanları ve 112'lerde görevli hastane öncesi acil sağlık personeline yönelik "Madde Kullanım Bozukluğunda Acil Yaklaşım" eğitimleri verilmektedir.

Bu kapsamda hastanelerin acil servislerinde ve hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde görev yapan personelin tamamına eğitim verilmiştir. Ayrıca göreve yeni başlayan hastane acil çalışanları ve hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde görevli personele yönelik hizmet içi eğitimler vermeye devam edilmektedir (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı (ALO 191)

ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı, 8 Temmuz 2015 tarihinde hizmete açılmıştır. 7 gün 24 saat esasına göre hizmet veren danışma hattında (Temmuz 2015 – Aralık 2022) 436.779 çağrı karşılanmıştır.

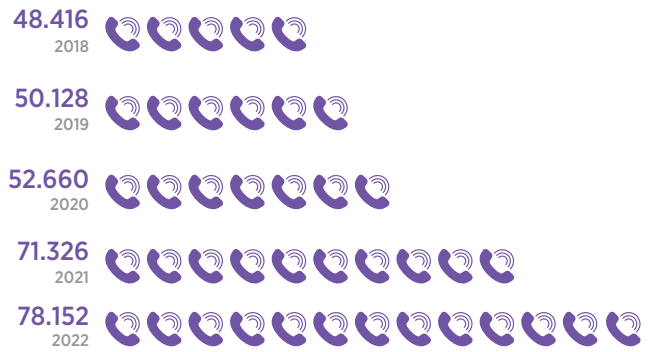
ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı, uyuşturucu ile ilgili danışma ve destek hizmetlerinin doğrudan verildiği, arayan kişinin ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirmelerin yapıldığı 7/24 esasına göre canlı hizmet veren bir çözüm merkezidir. Danışma hattı, özel eğitimden geçen çoğunluğu psikolog ve sosyologlardan oluşan 104 personel ile hizmet sunmaktadır. Danışma hattında kendisi ya da yakını için arayan kişilerin isim, T.C. kimlik numarası gibi hiçbir bilgisi alınmadan hizmet sunulmaktadır. Ancak hastane randevusu alınacak kişiler için kabul etmesi halinde bu bilgilerin alınması gerekmektedir.

Uyuşturucu kullandığını beyan eden kişilere bağımlılık risk değerlendirmesi yapılarak, düşük ve yüksek riskli bireyler belirlenmektedir. Düşük riskli bireyler motivasyonel görüşme yapılarak aile hekimlerine veya psikiyatri servislerine, öğrenciler ise okulundaki rehberlik

servislerine yönlendirilmektedir. Yüksek riskli bireyler ise kullandığı uyuşturucu madde hakkında bilgi verilip tedavi için motivasyonel görüşme yapılarak psikiyatri servisine veya AMATEM'e yönlendirilmektedir.

Uyuşturucu kullandığını beyan eden kişinin talep etmesi halinde, kendisi için en uygun tedavi merkezinden randevusu da alınmaktadır. Ayrıca tedavisi süren kişi kabul etmesi halinde; 1 hafta, 15 gün, 1 ay, 3 ay, 6 ay ve 1 yılın sonunda olmak üzere yılda en az 6 defa aranarak tedavi süreci takip edilerek tedavi birimleri ile irtibatla kalması sağlanmaktadır.

Danışma hattında sunulan hizmetten memnuniyeti değerlendirmek amacıyla görüşme sonunda ankete katılmayı kabul eden kişilere sesli yanıt sistemi (Interactive Voice Response- IVR anketleri) kullanılarak anket yapılmaktadır. Bu kapsamda 2022 yılında yapılan danışan memnuniyeti anketine göre ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattından hizmet alanların %96,5'inin danışma hattından aldıkları hizmetten memnun kaldıkları tespit edilmiştir.

Grafik 4.11 Yıllara Göre ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattından Verilen Hizmet Sayısı (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

2022 yılında ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattı personeline yönelik hizmet içi eğitimlere devam edilmiştir. 2022 yılında "Motivasyonel Görüşme Teknikleri, Maddeler ve Bağımlılık" ve "Maddede Denetimli Serbestlik Süreci" konularında danışma hattı personeline küçük gruplar oluşturularak hizmet içi eğitimler verilmiştir. Ayrıca eksikleri olan operatörlere birebir eğitimler verilmiştir.

Danışma Hattının bilinirliğinin artırılması ve markalaşmasının sağlanması amacıyla hazırlanan tanıtım filminin medyada yayınlanması sağlanmıştır.

Uyuşturucu kullanımının zararları, tedavi ve danışmanlık hizmetleri konusunda başta gençler olmak üzere toplumun bilgilendirilmesi amacıyla internet ve sosyal medya aracılığıyla da çalışmalar

yürütülmektedir. Bu amaçla 2017 yılında oluşturulan alo191.saglik.gov.tr internet sitesi 2022 yılı sonuna kadar 1.023.813 kez ziyaret edilmiştir (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü,2023).

Tablo 4.2 2022 Yılında ALO 191 Destek Hattından Alınan Hizmet Sayısı ve Konu Başlıkları

Konu Başlıkları	Arama Sayısı
Tedavi talebi	40.771
Alkol Bağımlılığı Hakkında Bilgi Alma	10.094
Destek Talep Etme (İletişim Motivasyonel Görüşme ve Aşırma, Aile/Bağımlı Tarafından)	8.222
Geri Dönüş Aramaları Hakkında Bilgi Verilmesi	6.017
Zorunlu Tedavi Hakkında Bilgi Talebi	5.372
Sağlık ile İlgili Acil Durumun Yönlendirilmesi	2.216
18 Yaş Altı Madde Kullanımıyla İlgili Şüphe Duyulması, Konuya İlişkin Bilgi Alma ve Tedavi Talebi	1.881
Sosyal Güvence/SGK/Maddi Durum Yetersizliği Hakkında Bilgi Talebi	917
Denetimli Serbestlik Hakkında Bilgi Talebi	643
İhbar Madde Kaçakçılığı Satışı veya Kullanımı Hakkında Bilgi Alma ve Yönlendirme	978
Maddeler hakkında bilgi alma	319
Şikayet Mesajı	312
Şiddet durumu	181
Madde Bağımlılığı Tedavisi sonrası talep (iş vs)	86
Eğitim Talebi (Uyuşturucu Kullanımını Önlemeye Yönelik Okul, Kurum Eğitimleri vb.)	51
Teşekkür Mesajı	46
Araç Kullanımı (Uyuşturucu Etkisinde Araç Kullanımına İlişkin Yasal Süreçler)	46
Toplam	78.152

4.2.3. NSB Madde Bağımlılığıyla Mücadele Çalıştayı

Tüm paydaş kurumların ve bağımlı bireye sahip ailelerin uyuşturucu ile mücadele alanındaki arz, eğitim, önleme, tedavi ve rehabilitasyon alanlarında görülen eksiklikler ve zorlukların, bu alanda yasal düzenlemelerdeki ve politikadaki boşlukların dile getirilmesi, sorunlar karşısındaki çözüm önerilerinin yöntem ve tekniklerinin geliştirilmesi, yeni yol ve politikaların oluşturulması, koordinasyonun güçlendirilmesi amacıyla 23-23 Aralık 2022 tarihinde NSB tarafından kamu kurum ve kuruluşları ile bağımlı bireye mensup ailelerin katılımıyla “Madde Bağımlılığıyla Mücadele Çalıştayı” düzenlenmiştir.

Çalıştay kapsamında 29 başlıktan oluşan hedef, beklenti, değerlendirme ve sonuçlara ilişkin rapor çıktısı kitap haline getirilerek kurum ve kuruluşların çalışmalarında faydalanması amacıyla gönderilmiştir.

4.2.4. Yeşilay

Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM)

Ayaktan psikososyal tedavi hizmetine örnek olarak, Türkiye'nin birçok ilinde yaygınlaşmakta olan YEDAM mevcuttur. Türkiye Yeşilay Cemiyeti'nin bir projesi olarak kurulan YEDAM, bağımlılara, bağımlı ailelerine ve bağımlılık riski taşıyanlara psikososyal hizmet sunmaktadır. Bağımlılıktan kurtulma ve tekrarı önleme üzerine yapılandırılmış bir sistemi olan YEDAM, 2022 sonu itibarıyla 81 ilde ve KKTC'de olmak üzere toplam 105 merkezde faaliyetini sürdürmektedir.

YEDAM'da, öncelik alkol ve madde bağımlıları olmakla birlikte 2019 yılı itibarıyla internet ve tütün bağımlılığı, 2020 yılı itibarıyla kumar bağımlılığı ile mücadele hizmeti de verilmeye başlanmıştır. 2022 yılında ise kumar bağımlılığı olan bireylerle ilgili psiko-eğitim ve bireyler arası paylaşımı amaçlayan Kumar Grup Terapi uygulaması geliştirilmiştir. Grup terapilerinde bağımlılık hakkında bilgilendirici oturumlar, değişime yönelik oturumlar, istekle, duygu ve düşüncelerle başa çıkmaya yönelik

oturumlar, kriz ve kriz yönetimine yönelik oturumlar düzenlenmektedir (Yeşilay, 2023).

YEDAM Atölye

YEDAM, alkol ve madde bağımlılığı tedavisinde belli bir aşamaya gelmiş veya tedavisi tamamlanmış bireylere bütüncül bir sosyal hizmet desteği vererek yaşamın tüm alanlarında etkin duruma gelmelerini amaçlamaktadır.

Gastronomi, spor, grafik tasarım ve el sanatları alanında atölye faaliyetleri gerçekleştirilen YEDAM Atölye'den yönlendirilmiş bağımlı bireyler ve tedavi ekibi tarafından uygun görülen aileler faydalanabilmektedir.

Bağımlılığı olan bireylerin rehabilitasyon sürecini desteklemek için YEDAM'larda atölye ve sosyal etkinlik faaliyetleri düzenlenmektedir. Buradaki amaç, bağımlılığı olan bireyin sosyal uyumunu arttırmak, becerilerinin farkına varmasını sağlamak ve sosyal etkileşimini arttırarak iyileşme sürecine yardımcı olmaktır. Türkiye çapında tüm YEDAM'larda 2022 yılında 5.335 atölye çalışması ile sosyal uyumu artırmak ve riskli ortamdan uzaklaşmalarını sağlamak için 1.518 etkinlik düzenlenmiştir.

	Sayı
İlk başvuru	15.337
Psikoterapi sayısı	76.720
Takip danışan sayısı	12.753
Sosyal hizmet görüşme sayısı	30.722
İŞKUR görüşme sayısı	206
İşe yerleştirme sayısı	42
Atölyelere katılan danışan sayısı	1278
Ev ziyareti sayısı	197

Tablo 4.3 2022 Yılında YEDAM Merkezlerine Yapılan Başvuru Sayıları Dağılımı

Yeşilay Türkiye Rehabilitasyon Modeli Çalışması

Yeşilay, rehabilitasyonu teröpatik topluluk yaklaşımını, bağımlıların bir arada yaşarken sosyal uyum becerilerini geliştirerek rehabilite olmalarını, tedavide iyileştirici gücün topluluğun kendisi olduğuna ve ahilik felsefesini temel alan, Türk Kültürü' ne uygun olarak tasarlanmış, özgün ve bilimsel bir Rehabilitasyon Modeli yapılandırmıştır.

Rehabilitasyon merkezinde tedavi gören bireyler, günlük bir program doğrultusunda, grup ve birebir terapiler ile tedavilerini tamamlarken, belirli atölyelerde (marangozluk, mutfak, tamir vb.) ustalardan meslek öğrenmektedir. Bunun yanı sıra bireyler günlük işlerini de (çamaşır, temizlik vb.) kendileri yapmaktadır.

Bu sayede; kendi ayaklarının üzerinde durabilen, öz saygılarını ve öz güvenlerini kazanmış, topluma uyumlu ve faydalı kişiler olabilmektedirler. Rehabilitasyon yapısı birey, aile ve toplum temelli olarak tasarlanmıştır. Model, bu üç yapının bir biri ile uyumlu ve bütünleşmiş olarak kurgulandığı bir temel üzerine inşa edilmiştir.

Oluşturulan model ile,

- Bağımlılıkla mücadeleyi bütünsel bir yaklaşımla ele alabilmek amacıyla hayata geçirilmesi planlanmaktadır.
- Bağımlılıkta tedavi, rehabilitasyon ve sosyal uyum süreçlerinin birbiriyle bağının güçlendirilmesi ve bu çalışmaların etkinliğinin artırılması hedeflenmektedir.
- Model terapötik topluluk yaklaşımını; bağımlıların bir arada yaşarken sosyal uyum becerilerini geliştirerek rehabilite olmalarını sağlayan bir yaklaşımı içerir.
- Rehabilitasyon yapısı birey, aile ve toplum temelli olarak tasarlanmıştır.
- Ahilik felsefesini de temel alan Türk Kültürü' ne uygun olarak tasarlanmış özgün bir modeldir.
- Model tasarlanırken 13 yurt içi kurum incelemesi, 7 kapsamlı çalıştay, 23 yurt dışı paydaşla bire bir görüşme, 25 yurt dışı kurum

incelemesi, 5 ülkeye saha ziyareti yapılmıştır. Yurt içi ve yurt dışında gerçekleşen pek çok görüşme ve çalıştay sonrası bilimsel temelli bir model oluşturulmuştur.

2021 yılında Bursa, Diyarbakır illerinde rehabilitasyon merkezlerinin açılması için çalışmalar başlanmıştır.

Bursa ve Diyarbakır illerinde kurulması planlanan merkezlerin 2022 yılında da inşaat, tedavi algoritması, kalite süreçleri, ekibin oluşturulması ve istihdamı, tefrişatın belirlenmesi ve yerleştirilmesi gibi gerekli tüm adımlar tamamlanmıştır. Böylelikle her iki merkez hasta kabulüne hazır hale getirilmiştir. Sürecin işlerliğinin artması için gerekli paydaş ilişkileri de tamamlanmıştır. Ruhsatlandırma süreci devam etmektedir (Yeşilay, 2023).

5

BÖLÜM

MADDE BAĞLANTILI
ÖLÜMLER

Doğrudan madde bağlantılı ölüm (MBÖ) verileri Adalet Bakanlığı ATK tarafından analiz süreçleri tamamlanan otopsi kayıtlarından toplanarak raporlanmaktadır.

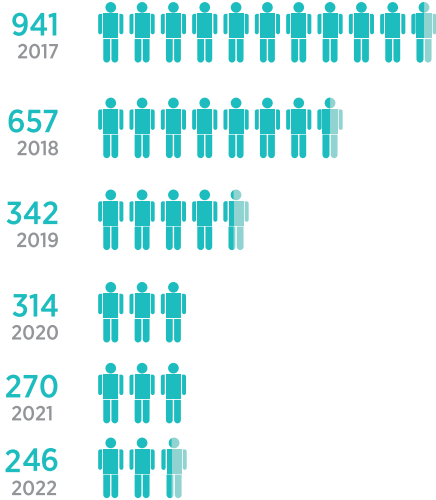
Doğrudan MBÖ'ler illegal maddelerin (afyon ve türevleri, kokain, esrar, amfetamin ve türevleri, halüsinojenler ve yeni nesil sentetik maddeler) bir ya da birkaçının, bazılarında alkol ve/veya psikoaktif ilaçlarla birlikte alınmasından kaynaklanarak gerçekleşen ölümler veya aynı nedenle gelişen koma durumu sonrası hastanede gerçekleşen ölümler dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Tüm doğrudan madde bağlantılı ölümler adli soruşturma kayıtları ve otopsi bulgularıyla birlikte teyit edilmektedir.

ATK tarafından 2022 yılına ait Madde Bağlantılı Ölüm sayıları Haziran 2023 tarihinde tamamlanarak EGM'ye iletilmiştir. Gelen sonuçlara göre 2022 yılında 246 doğrudan madde bağlantılı ölüm meydana gelmiştir.

2022 yılında;

- Ölenlerin arasında 10 farklı ülke uyruğuna mensup olanlar da bulunmaktadır.¹⁶
- Ölenlerin 224'ü (%91,1) Türk vatandaşıdır.

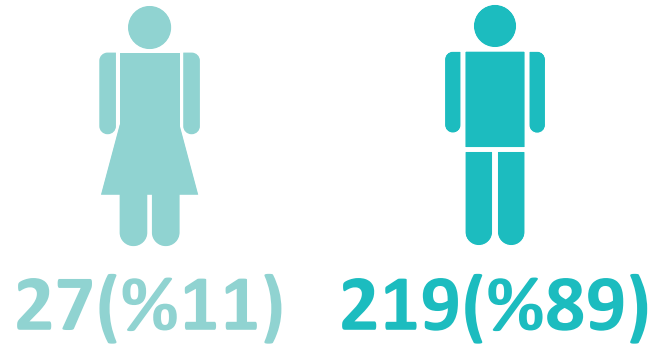

Grafik 5.1 Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümlerin Dağılımı (Adalet Bakanlığı ATK Başkanlığı, 2023).

2013 yılında 232 olan doğrudan MBÖ; 2014 yılında %114 artışla 497, 2015 yılında %19 artışla

590, 2016 yılında %56 artışla 920 olmuştur. 2017 yılında yine bir artış yaşansa da bu artış son 6 yılın en düşük yüzdesi olarak kayıtlara girmiştir (%2,3 941 MBÖ). 2018 yılında ise madde bağlantılı ölümler düşüşe geçmiş ve %30,2'lik oranla 657'ye, 2019 yılında %47,9'luk oranla 342'ye, 2020 yılında %8,2'lik oranla 314'e, 2021 yılında %14'lük oranla 270 sayısına gerilemiştir. 2022 yılında da düşüş eğilimi devam etmiş ve madde bağlantılı ölümler %8,9'luk azalmayla 246 olmuştur. Böylelikle ölümlerin pik yaptığı 2017 yılından bu yana %74'lük bir düşüş kaydedilmiştir.

Madde bağlantılı ölümlerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde; 2020 yılında %93,3'ü (293) erkek, %6,7'si (21) kadın, 2021 yılında %90,7'si (245) erkek, %9,3'ü (25) kadın, 2022 yılında ise %89'u (219) erkek, %11'i (27) kadındır. Niceliksel olarak yüksek görünmese de son yıllarda kadın ölümlerinde oran artışı görüldüğü söylenebilir.

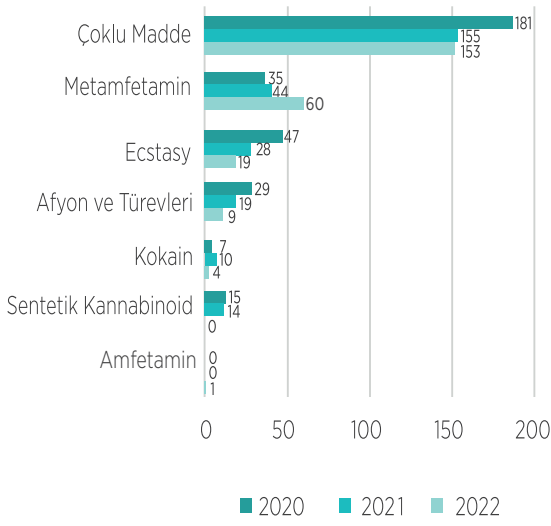
Grafik 5.2 2022 Yılı Madde Bağlantılı Ölümlerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı, ATK Başkanlığı, 2023).

Madde bağlantılı ölümler incelendiğinde;

- 2020 yılında meydana gelen 314 ölümün 181'i (%57,6) çoklu (=karışık) madde kullanımına¹⁷ bağlı iken,
- 2021 yılında meydana gelen 270 ölümün 155'i (%57,4),
- 2022 yılında ise 246 ölümün 153'ü (%62,2) çoklu madde kullanımından kaynaklanmıştır.

¹⁶ Azerbaycan, Fas, Filistin, Gürcistan, İran, Özbekistan, Pakistan, Suriye, Türkmenistan, Ürdün ve uyruğu bilinmeyen 5 şahıs mevcuttur.

¹⁷ Çoklu madde kullanımı aynı anda farklı uyuşturucu/uyarıcı maddelerin bir arada veya bir narkotik maddenin alkolle birlikte kullanılmasını ifade etmektedir.

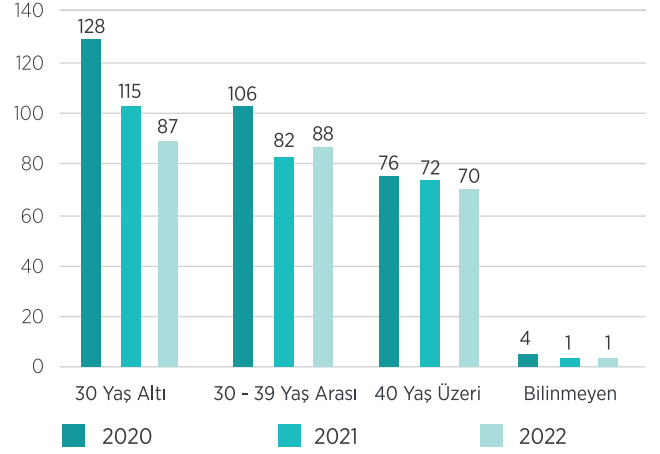
Grafik 5.3 Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümün Çoklu ve Tekil Maddelere Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı, ATK Başkanlığı, 2023).

Uyuşturucu bağlantılı ölüm vakalarının 2022 yılında %62,2'sinin sebebi çoklu madde kullanımından kaynaklanmaktadır. Çoklu madde kullanımı ölüm riskini daha da artırmaktadır.

2022 yılında doğrudan madde bağlantılı ölümlerin en yaşlısının 74 yaşında olduğu ve bu ölümün eroin kullanımına bağlı gerçekleştiği görülmüştür. Ölümün yaş ortalaması 34'tür. 30 yaş altı ölümler %35,4 (2021 yılında %42,6), 30-39 yaş arası ölümler %35,8, 40 yaş üzeri ölümler ise %28,5 oranındadır.

2022 yılında 246 madde bağlantılı ölüm olayının %56,9'unda (140) metamfetamine, %27,2'sinde (67) eroine, %18,7'sinde (46) ise ecstasyye rastlanmıştır.

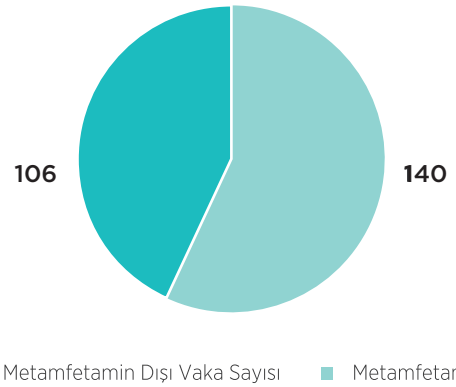
Grafik 5.4 Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümün Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı, ATK Başkanlığı, 2023).

246 ölümden ikisi 15-64 yaş aralığının dışındadır. Dolayısıyla 2024 Avrupa Uyuşturucu Raporuna yansiyacak Türkiye MBÖ sayısı 244 olacaktır.

Metamfetamin Kaynaklı Madde Bağlantılı Ölüm

Son yıllarda toplumumuzu yüksek derecede tehdit eden metamfetamin maddesi kaynaklı ölümlere ayrı bir başlık altında ele almakta yarar görülmektedir. Bu kapsamda doğrudan madde bağlantılı 246 ölümün 140'ında metamfetamine rastlandığı bilinmektedir.

2022 yılında 153 çoklu madde kullanımından kaynaklı ölümün %52,3'ünde metamfetamin görülmüştür. Diğer yandan tekil madde kullanımından kaynaklı 93 ölüm içerisinde ise %64,5'i metamfetamin kaynaklıdır.

Grafik 5.5 2022 Yılı Madde Bağlantılı Ölümün Metamfetamin Sayısı Dağılımı (Adalet Bakanlığı, ATK Başkanlığı, 2023).

2018 yılında 657 madde bağlantılı ölüm olayının %6,2'sinde (41), 2019 yılında 342 madde bağlantılı ölüm olayının %14,3'ünde (49), 2020 yılında 314 madde bağlantılı ölüm olayının %31,2'sinde (98), 2021 yılında 270 madde bağlantılı ölüm olayının %46,3'ünde (125), 2022 yılında ise 246 madde bağlantılı ölüm olayının %56,9'unda (140) metamfetamin mevcuttur.

2020 yılında metamfetamin görülen 98 ölümün 35'inde (%35,7), 2021 yılında 125 ölümün 44'ünde (%35,2), 2022 yılında ise 140 ölümün 60'ında (%42,9) ölümler tek başına bu maddeden kaynaklanmıştır.

Metamfetamin kaynaklı olay/şüpheli sayıları ve ele geçirilen miktarlardaki artış, madde bağlantılı ölüm oranlarına ve bu maddeden kaynaklı tedavi başvuru sayılarına da yansımıştır. Ülkemizde

aşırı doz ölümlerin en yüksek görüldüğü 2017 yılında meydana gelen ölümlerde metamfetamin görülme oranı %7,7 iken, 2022 yılında bu oran %56,9 olmuştur. Tek başına metamfetamin kaynaklı ölümler 2017 yılında %0,3 iken, 2022 yılında %64,5'e çıkmıştır. 2016 yılında %3,5 olan metamfetamin tedavisine başvuru oranı, 2022'de %37,8 olmuştur. Türkiye'de 2017 yılından bu yana ölüm sayıları düşerken, ölümlerde metamfetamin görülme oranının yükselmesi dikkat çekicidir.

Son dönemde giderek artan metamfetamin kullanım yaygınlığının düşünülebilmesi, bu maddeye dönük toplumsal duyarlılığın artırılmasına bağlıdır. Tüm ilgili kurumlarımızdan bu maddeye özel olmak üzere talebin önlenmesi çalışmalarına ağırlık vermeleri beklenmektedir.

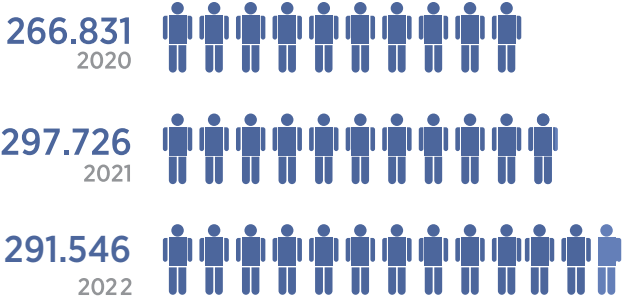
BÖLÜM

CEZA, İNFAZ VE **DENETİMLİ**
SERBESTLİK

6.1. CEZA İNFAZ

KURUMLARI

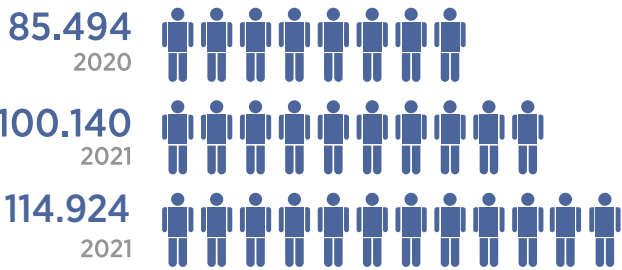
Adalet Bakanlığı verilerine göre Türkiye genelinde 2022 yılı itibarıyla 400 ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlarda bulunan toplam hükümlü ve tutuklu sayısı 340.793'tür.

Grafik 6.1 Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2023).

İstatistiki verilere göre ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklu sayılarında artış olduğu gözlenmektedir. Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklu sayısında bir önceki yıla göre %14,5 oranında artış gerçekleşmiştir.

Ceza infaz kurumlarında 2022 yılı itibarıyla uyuşturucu madde bağlantılı suçlardan dolayı 114.924 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır.

Grafik 6.2 Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlardan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2023).

2021 yılında Türkiye'de uyuşturucu madde bağlantılı suçlardan ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklu oranı %33,6 iken 2022 yılında bu oran

%35,4'e yükselmiştir (Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2023).

6.1.1. Uyuşturucu ile Mücadelede Ceza İnfaz Kurumlarında Yürütülen İyileştirme Çalışmaları

Ceza infaz kurumuna gelen her hükümlü ve tutukluya Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi (BİSİS) kapsamında 3 aşamalı Araştırma Değerlendirme Formu (ARDEF) uygulanmaktadır.

Tutuklu ve hükümlüye kuruma geldiği anda kurum kabul memuru tarafından "Kuruma Kabul Formu" doldurulmaktadır. Bu kısa form ile acil ihtiyaçları ve riskleri belirlenmektedir. İkinci aşamada ise en geç 3 gün içerisinde psikosozal servis biriminde görevli infaz ve koruma memuru tarafından "Psikosozal İnfaz Koruma Formu" doldurulmakta, son aşamada ise psikosozal servis uzmanları tarafından "Psikosozal Tarama ve Değerlendirme Formu" doldurulmaktadır. Doldurulan ARDEF ile belirlenen risk-ihtiyaç analiz raporu doğrultusunda kişiye ilişkin ortaya çıkan sağlık, eğitsel, ruhsal, sosyal, kültürel, ailevi, ekonomik ve hukuki ihtiyaçlar ile oda yerleştirmesine ilişkin gerekli çalışmalar "Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi" anlayışı doğrultusunda risk ve öncelik sırasına göre başlatılmaktadır.

Tutuklu ve hükümlüye uygulanan ARDEF, kurum aile hekiminin yönlendirmesi veya kişinin dilekçe ile psikosozal servisine başvurusu sonucu; geçmişte madde kullanım öyküsü tespit edilen hükümlü ve tutuklular; kurum psikosozal servisi uzmanları tarafından "SAMBA" programı bireysel ve/veya grup çalışması programına alınmaktadır. Uygulama sürecinde psikosozal servis uzmanları tarafından ileri tetkik ve tedavi sürecine ihtiyaç duyulduğu gözlemlenen tutuklu ve hükümlü, kurum hekimine yönlendirilmektedir. Bu süreçte hasta, ayaktan veya bir sağlık kuruluşunda yatarak tedaviye alınabilmekte, tedavi sonrası kuruma geri dönüşünde ise devam etmesi gereken psiko eğitimleri ile diğer birimlerin sürece katkısı (uğraşı terapisi, bireysel veya toplu spor etkinlikleri ve diğer sosyal-kültürel etkinlikler) ilgili servislerin iş birliğinde planlanarak rehabilitasyon çalışmaları yürütülmektedir.

Bağımlılık Riskinin Belirlenmesi

Denetimli serbestlik sistemi, kararların infazına yönelik çalışmaların yanı sıra çocuk ve yetişkin yükümlülerin belirlenen risk ve ihtiyaçları doğrultusunda iyileştirme çalışmalarını da içinde barındıran bir süreçtir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan ya da kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişilerin uyuşturucu kullanmalarına neden olan veya kullanma isteğine yol açan etkenlerin değerlendirilerek, kişilerin maddeye olan ihtiyaçlarını kontrol etmeleri, yaşam standartlarını artırmaları, belirlenen ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine ve topluma yararlı bireyler olabilmelerine destek sağlanması amacıyla ARDEF191 uygulanmaktadır. 2022 yılında 45.948 kişiye ARDEF191 uygulanmıştır.

Tablo 6.1 Hükümlü/Tutuklu ve Personele Yönelik Yapılan İyileştirme Çalışmaları Dağılımı

İYİLEŞTİRME İSTATİSTİKLERİ (2021)	
Bireysel Görüşme Sayısı	704.028
Aile Görüşme Sayısı	35.713
Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı (SAMBA) Grup Çalışma Sayısı	501
SAMBA Grup Çalışmasına Katılım Sayısı	5.699
Diğer Grup Çalışma Sayısı	1.626
Diğer Grup Çalışmalarına Katılım Sayısı	28.933
Seminer Sayısı	2.580
Seminer Katılım Sayısı	60.324
Personele Yönelik Gerçekleştirilen Seminer Katılım Sayısı	14.916
Personele Yönelik Gerçekleştirilen Bireysel Görüşme Sayısı	22.967

6.1.2. Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı (SAMBA) ve Seminer/Konferanslar

Bireysel müdahale programı dışında ceza infaz kurumlarında bağımlı hükümlü ve tutuklulara Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı grup müdahale programı uygulanmaktadır. SAMBA ceza infaz kurumlarında kalan tutuklu ve hükümlüleri sigara, alkol ve madde bağımlılığı hakkında bilgilendirmek veya yaşam becerileri kazandırmak amacıyla geliştirilen bir grup müdahale programıdır. Genel olarak SAMBA, bağımlılık alanında yapılandırılmış bir tedavi programı oluşturabilmek için geliştirilmiştir. Ayrıca, madde kullanım öyküsü ve sorunu olan 12-18 yaş grubu çocuklara yönelik olarak Sigara Alkol Madde Bağımlılığı Bilgilendirme Programı uygulanmaktadır. Bu program kapsamında çocuklara maddenin zararlı etkileri, maddeden korunma yöntemleri gibi bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yürütülmektedir.

Uygulama sürecinde psikososyal yardım servisi uzmanları tarafından ileri tetkik ve tedavi sürecine ihtiyaç duyulduğu gözlemlenen tutuklu/hükümlü, kurum hekimine yönlendirilmektedir. Bu süreçte bağımlı tutuklu/hükümlü, ayakta veya bir sağlık kuruluşunda yatarak tedaviye alınabilmekte, tedavi sonrası kuruma geri dönüşünde ise devam etmesi gereken psiko-eğitimler ile diğer birimlerin sürece katkısı (uğraşı terapisi, bireysel veya toplu spor etkinlikleri ve diğer sosyal-kültürel etkinlikler) ilgili servislerin iş birliğinde planlanarak rehabilitasyon çalışmaları yürütülmektedir.

Bunlara ek olarak; İl Sağlık Müdürlükleri, Emniyet Müdürlükleri, Yeşilay Danışmanlık Merkezleri ve kurum psikososyal yardım servisleri tarafından belirli aralıklarla yetişkin ve çocuk tutuklu-hükümlüler ile personele yönelik olarak madde bağımlılığının zararları üzerine konferans ve seminer çalışmaları yapılmaktadır.

2021-2022 yıllarında ceza infaz kurumlarında uygulanan SAMBA programına ait istatistiki bilgi tabloda yer almaktadır.

Tablo 6.2 Ceza İnfaz Kurumlarında Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı (SAMBA) Katılımcı Sayıları

	2021	2022
Açılan Grup Çalışması Sayısı	228	501
Katılımcı Sayısı	3.774	5.699

6.2. DENETİMLİ SERBESTLİK

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişiler hakkında Cumhuriyet savcılıklarınca verilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararları kapsamında, yükümlüler gerekli tedavilerinin yapılması amacıyla ilgili sağlık kuruluşuna sevk edilerek tedavileri bu kurumlarca yerine getirilmektedir.

Denetimli Serbestlik Müdürlüklerine 2022 yılında Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesi kapsamında 109.021 karar gelmiştir.

6.2.1. Uyuşturucu ile Mücadelede Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Yürütülen İyileştirme Çalışmaları

Denetimli serbestlik kapsamında, yükümlülerin tedavi sonrası denetim ve takipleri bağlı buldukları müdürlükler tarafından yerine getirilmektedir. Uyuşturucu sorunu ile mücadele faaliyetleri kapsamında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan ya da kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişinin uyuşturucu kullanmasına neden

olan veya kullanma isteğine yol açan etkenlerin değerlendirilerek, kişinin maddeye olan ihtiyacını kontrol etmesi, yaşam standardını artırması, belirlenen ihtiyaçları doğrultusunda kendisine ve topluma yararlı bir birey olabilmesi amacıyla rehberlik çalışmaları kapsamında bireysel görüşmeler, grup çalışmaları, seminerler vb. yapılmaktadır. Ayrıca denetimli serbestlik müdürlüklerinde görev yapan psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve öğretmen unvanlı meslek elemanları ile dış kurumlardan davet edilen uzmanlar tarafından eğitim ve iyileştirme çalışmaları kapsamında uygulamaların yanı sıra yükümlülerin boş zamanlarının yapılandırılmasına yönelik çalışmalar da gerçekleştirilmektedir.

Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde yürütülen iyileştirme faaliyetleri şunlardır:

Bireysel Görüşme Uygulamaları

- Değerlendirme Görüşmeleri
- Bireysel Müdahale Görüşmeleri (Uzun Süreli Bireysel Görüşme)
- Denetimli Serbestlik Uygulamalarında Öfke Kontrolü Programı
- Etkin İletişim Becerileri (Çocuklara Yönelik)
- Öfke Yönetimi Becerileri (Çocuklara Yönelik)
- Bilinçli Farkındalık (Çocuklara Yönelik)
- Görüşme ve İlişki Geliştirme Becerileri (Çocuklara Yönelik)

Grup Çalışmaları

Yetişkinler için;

- Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı - SAMBA
- Hayat için Değişim Programı - HAYDE
- Öfke Yönetimi Müdahale Programı
- Bağımlılıkla Mücadelede Aile Eğitimi (BAMAP)
- Değişim Saati Programı
- Değerler Eğitimi
- Manevi Rehberlik Programı (Diyanet İşleri Başkanlığı iş birliği ile)

Çocuk ve Gençler için;

- Çocuklar için Temel Yaklaşım Müdahale Programı – ÇMP 1
- Denetim Altındaki Çocuklar için Alkol ve Madde Müdahale Programı – ÇMP 2
- Çocuklar için Genel Suçlu Davranışı Müdahale Programı – ÇMP 3
- Çocuklar için Saldırganlığı Önleme Müdahale Programı – ÇMP 4
- Adım Adım Değişim Programı
- Gençler için Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı - Genç SAMBA

Denetimli serbestlik görev alanında bulunan ve iyileştirme çalışmaları yapılması zorunlu olan tedavi ve denetimli serbestlik kararları (TCK 191 kararları dahil) kapsamında, 2022 yılında 109.021 yükümlüye yönelik bireysel görüşme, grup çalışması, seminer vb. iyileştirme çalışmaları ve müdahale programları uygulanmıştır.

Ayrıca, diğer iyileştirme çalışmaları kapsamında, yükümlülerin toplumla bütünleşmelerini desteklemek, olumlu sosyal davranışlarını, ilgi alanlarını ve becerilerini geliştirmek amacıyla ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere yönlendirilmeleri de sağlanabilmektedir. Boş zamanların yapılandırılmasına yönelik bu çalışmalar; diğer kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının programlarına yönlendirme şeklinde yürütülebileceği gibi müdürlük içinde de uygulanabilmektedir.

06 Ocak 2021 tarihli Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulunda “2021 yılında toplumun tüm kesimlerinin katılımıyla ‘Bağımlılık ile Mücadele Seferberliğinin’ başlatılması ve bu kapsamda uyuşturucu, sigara ve nargile, alkol ve dijital bağımlılıkla mücadelenin takvimlendirilerek kampanyaya dönüştürülmesi” kararı alınmıştır.

Bu karar kapsamında yapılan çalışmalar:

- Tüm denetimli serbestlik müdürlüklerimizde “Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin zararları, uyuşturucu kullanımı sonrası fizyolojik değişiklikler, ruhsal durum değişiklikleri,

bedendeki olumsuz değişiklikler, bağımlılıkla ilgili doğru bilinen yanlışlar” konularında akademisyen, doktor gibi alanında uzman kişiler tarafından 9.012 görevli personele ve 22.534 denetimli serbestlik yükümlüsüne seminer verilmiştir.

- NSB ve Yeşilay tarafından hazırlanmış toplam 148.546 afiş ve broşür yükümlülere ulaştırılmıştır.
- NARKOTİK Eğitim Turları ile madde kullanımı öyküsü olan toplam 7.415 denetimli serbestlik yükümlüsü ile ailelerinin eğitim almaları sağlanmıştır.
- Denetimli serbestlik yükümlüsü olan çocuk ve gençlerin serbest zamanlarını yapılandırmak, onları suçtan ve zararlı alışkanlıklardan uzak tutmak amacıyla 8.975 yükümlünün gençlik merkezlerini ziyaret etmeleri sağlanmış, bu yükümlülerden 2.513’ünün gençlik merkezlerindeki sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerden yararlanmaları sağlanmıştır.
- Kampanya kapsamında sürdürülen faaliyetlerin Bakanlığımız/Genel Müdürlüğümüz web sayfasında, sosyal medya hesaplarında, ulusal ve yerel basında olmak üzere toplam 676 haber ve içeriğin paylaşılması sağlanmıştır.

6.2.2. Hizmet İçi Eğitimler

2022 yılında hizmet içi eğitimler kapsamında;

- Gençler için Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı (Genç SAMBA) kapsamında 40 personele eğitici eğitimi, 120 personele uygulayıcı eğitimi verilmiştir.
- Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Okumalar Programı (SAMBA Okuma- Bireysel) kapsamında 20 personele eğitici eğitimi, 60 personele uygulayıcı eğitimi verilmiştir.
- Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Okumalar Programı (SAMBA Okuma- Grup) kapsamında 60 personele uygulayıcı eğitimi verilmiştir.
- Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Seminer Programı (SAMBA Seminer) kapsamında 240 personele uygulayıcı eğitimi verilmiştir.

- Denetimli serbestlik kapsamında Bağımlılıkla Mücadelede Aile Eğitimi Programı kapsamında 40 personele uygulayıcı eğitimi verilmiştir.

Ayrıca Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Personel Eğitim Merkezlerinde yukarıda sayılan eğitimlerin yanı sıra 2022 yılı içinde uyuşturucu ile mücadele kapsamında;

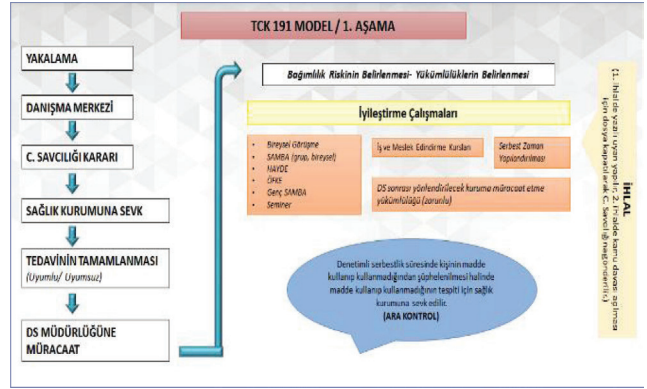
- Öfke Yönetimi Programı Uygulayıcı Eğitimi,
- Hayat İçin Değişim Programı (HAYDE) Uygulayıcı Eğitimi,
- Adım Adım Değişim Programı ile 130 denetimli serbestlik personeline hizmet içi eğitim programı uygulanmıştır.

6.2.3. 5 Yıllık Denetimli Serbestlik Süresi Boyunca Adalet Bakanlığı Tarafından Ara Kontrollerin Yapılacağı Yeni Model

gerçekleştirilen BMYK toplantısında alınan, “5 yıllık denetimli serbestlik süresi boyunca Adalet Bakanlığı tarafından ara kontrollerin yapılacağı yeni bir model hayata geçirilecektir.” kararı kapsamında model oluşturulmuştur.

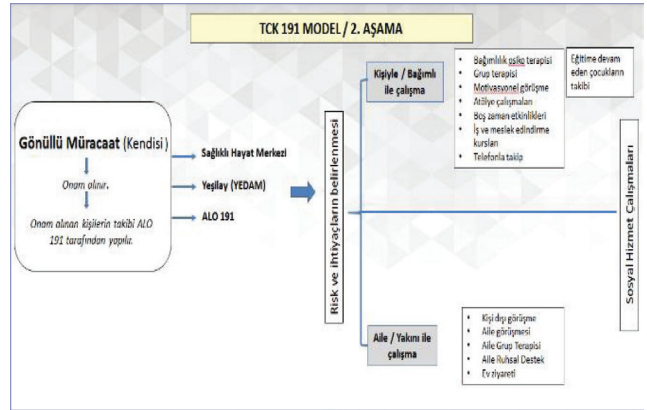
2 aşamadan oluşan modelin;

Birinci aşaması, 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi kapsamında verilen tedavi denetimli serbestlik ya da sadece denetimli serbestlik kararları, kişinin kolluk kuvveti tarafından yakalandığı andan itibaren denetimli serbestlik sürecinin tamamlanarak dosyanın Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi sürecine kadar olan zamanı kapsamaktadır.

Resim 6.1 TCK 191 Model 1

İkinci aşaması, denetimli serbestlik sürecinin tamamlanmasından kamu davasının açılmasının ertelenmesi süresi tamamlanana kadarki zamanı kapsamaktadır.

Resim 6.2 TCK 191 Model 2

30 Aralık 2019 tarihinde gerçekleştirilen BMYK toplantısında alınan kararlardan biri de modelin pilot olarak uygulanmasına başlanılmasıdır. Bu kapsamda Ankara ve Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde pilot uygulamaya başlanılmıştır.

Bireysel görüşmeler ve grup çalışmaları ile YEDAM tanıtım seminerleri verilen denetimli serbestlik sürecinin tamamlanmasının ardından rızası olan yükümlülerin iletişim bilgilerinin Sağlık Bakanlığı ALO 191 birimi ile paylaşılmış ve pilot uygulamaya üçer aylık dönemlerle toplam dokuz dönemde 11.077 yükümlü dâhil edilmiştir. Cumhuriyet Savcılıkları tarafından 7.970 şüpheli soruşturmanın başlaması ile birlikte tedavi motivasyonlarının artırılması için Sağlık Bakanlığına bağlı Sağlık Hayat Merkezlerine yönlendirilmiştir.

Üçer aylık dönemlerle toplam dokuz adet pilot uygulama değerlendirme raporu hazırlanarak Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu sekretaryaya görevi gören Sağlık Bakanlığına iletilmiştir.

TCK 191. Maddesi gereğince yapılan ara kontrol sevkleri

10 Kasım 2021 tarihinde yürürlüğe giren Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği gereğince, hakkında 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi gereğince tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilen tüm yükümlüler, denetimli serbestlik süresi içinde yılda en az bir kez habersiz olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadıklarının tespit edilmesi (ara kontrol) için sağlık kurumuna sevk edilmektedir.

Bu kapsamda, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 2022 yılı sonuna kadarki süreçte; denetimli serbestlik süresi içinde madde kullanıp kullanmadığının tespiti için 32.966 kez sağlık kurumuna sevk işlemi yapılmış, yapılan sevkler sonucunda 5.503 yükümlünün madde kullandığı tespit edilmiştir.

Bağımlılıkla Mücadele Şube Müdürlüğü

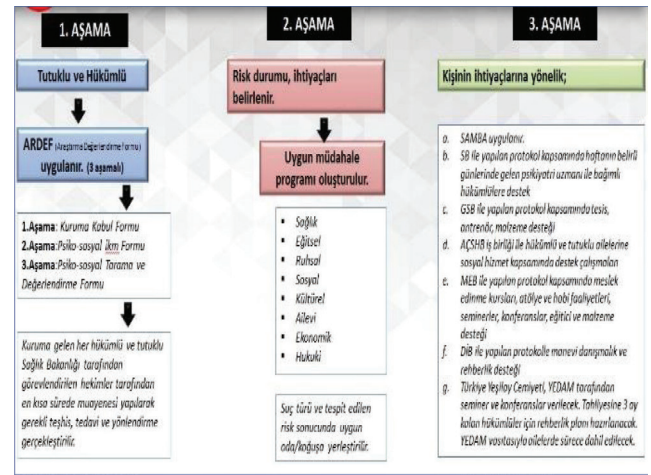
Uyuşturucu ile mücadele çalışmalarını, madde öyküsü olan yükümlüler ile 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi kapsamında gelen yükümlülerin infaz ve iyileştirme çalışmalarını takip edip, yapılan çalışmaların raporlanacağı ve diğer kurumlarla iş birliğinde etkin görev yapacak "Bağımlılık ile Mücadele Şube Müdürlüğü" Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı uhdesinde kurulmuştur. Aynı zamanda tüm denetimli serbestlik müdürlüklerinde, öncelikli olarak bağımlılık alanında eğitim almış personelin görev alacağı "Bağımlılık ile Mücadele Birimleri" oluşturulmuştur.

6.2.4. Bütüncül Modelin Ceza İnfaz Kurumlarında Uygulanması

03 Temmuz 2019 tarihinde gerçekleştirilen BMYK toplantısında alınan, "Cezaevi süreçlerindeki tedavi ve sosyal hayata adaptasyonu sağlayacak rehabilite edici çalışmalar yeniden gözden geçirilerek ilgili

kurumların iş birliğiyle ülkemizde uygulanmaya başlayan bütüncül modelin cezaevlerinde de uygulanmasına başlanacaktır." kararı kapsamında çalışmalara başlanmıştır.

30 Aralık 2019 tarihinde gerçekleştirilen BMYK toplantısında alınan kararlardan biri de modelin pilot olarak uygulanmasına başlanılmasıdır. 01 Eylül 2020 tarihinde pilot uygulamaya Ankara, İstanbul ve İzmir Ceza İnfaz Kurumları Kampüslerinde uyuşturucu ile bağlantılı suçlardan hükümlü-tutuklu bulunan ceza infaz kurumlarında başlanmıştır.

Resim 6.3 Cezaevi Süreçlerindeki Tedavi ve Sosyal Hayata Adaptasyonu Sağlayacak Rehabilite Edici Model

Psikososyal Yardım Servisi, Eğitim-Öğretim Servisi, Manevi Rehberlik Servisi ve sağlık servisinin çalışmalarını içeren veriler üçer aylık dönemlerle raporlanmaktadır. Son olarak Haziran-Temmuz-Ağustos 2022 aylarını kapsayan 8. dönem verileri toplanarak pilot uygulama sonlandırılmış, çalışmalar ceza infaz kurumlarının genelinde yaygınlaştırılmaya başlanmıştır. Pilot uygulama sonrasında yapılan bağımlılık ile ilgili çalışmalara 51.748 hükümlü ve tutuklu katılmıştır.

Tablo 6.3 Madde Bağımlılığı Olan Hükümlü-Tutuklulara Yönelik İyileştirme Çalışmaları

	1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem	5. Dönem	6. Dönem	7. Dönem	8. Dönem	TOPLAM
Bağımlılıkla ilgili çalışmalara katılan toplam hükümlü/tutuklu sayısı	1.787	2.655	3.073	3.422	3.869	4.139	4.235	3.482	26.662
Psikososyal Yardım Servisi tarafından yapılan bireysel görüşme sayısı (Model Kapsamında)	1.572	1.747	1.943	1.848	1.911	2.520	2.643	1.760	15.944
Psikososyal Yardım Servisi tarafından yapılan seminer sayısı (Model Kapsamında)	56	184	2	32	612	1.630	184	78	2.778
Psikososyal Yardım Servisi tarafından yapılan aile görüşmesi sayısı (Model Kapsamında)	164	118	259	250	236	431	111	106	1.675
Manevi Rehberlik Servisi yapılan bireysel görüşme sayısı (Model Kapsamında)	302	322	1.199	1.033	486	386	1.041	1.165	5.934
Manevi Rehberlik Servisi yapılan konferans sayısı (Model Kapsamında)	166	44	904	87	78	269	805	528	2.881
Eğitim-Öğretim Servisi tarafından yürütülen kurslara dahil edilen hükümlü-tutuklu sayısı (Model Kapsamında)	84	172	242	57	48	82	79	70	834
Eğitim-Öğretim Servisi tarafından yürütülen diğer sosyal-kültürel faaliyetlere dahil edilen hükümlü-tutuklu sayısı (Model Kapsamında)	114	203	269	398	553	815	834	450	3.636
Kampüs Devlet Hastanesi Psikiyatri Polikliniğine sevk edilen hükümlü-tutuklu sayısı (Model Kapsamında)	398	522	256	182	129	171	106	57	1.821
Ayaktan tedavisi yapılan hükümlü-tutuklu sayısı (Model Kapsamında)	392	431	280	181	131	161	103	58	1.737
AMATEM/ÇEMATEM'e sevk edilen hükümlü-tutuklu sayısı	97	165	142	158	107	1.483	1.939	1.655	5.746

BÖLÜM

NARKOTERÖR

7.1. TERÖRİZMİN FİNANSMANI

BAKIMINDAN **UYUŞTURUCU**

KAÇAKÇILIĞI

Yasa dışı uyuşturucu ticareti her türlü suç örgütü için önemli bir finans kaynağıdır. Küresel düzeyde farklı coğrafi alan ve piyasalarda gizlilik içerisinde yürütülen bu faaliyetin finansal boyutuna ilişkin tahminler yapmak oldukça zordur.

Ancak 2017 yılında yayınlanan Uluslararası Suç ve Gelişen Dünya Raporuna göre 2014 yılında esrar, kokain, opiyatlar ve amfetamin tipi başlıca uyuşturucuların küresel perakende piyasasının 426 ile 652 milyar ABD Doları olduğu tahmin edilmektedir (GFI, 2017, s. 3).

Söz konusu rapora göre bu piyasada;

- Esrar 183 ile 287 milyar ABD Doları,
- Kokain 94 ile 143 milyar ABD Doları,
- Opiyatlar 75 ile 132 milyar ABD Doları,
- ATS'ler ise 74 ile 90 milyar ABD Doları değerleri arasında bir dilime sahiptir.

Yine 2019 Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporuna göre, 2017 yılı verilerine dayalı olarak yapılan tahminlerde Avrupa perakende uyuşturucu piyasasının minimum değeri 30 milyar Avro'dur (EMCDDA & EUROPOL, 2019, s. 28).

Bu piyasanın;

- %39'unu esrar,
- %31'ini kokain,
- %25'ini eroin,
- %5'ini amfetamin tipi uyuşturucular (Amfetamin, metamfetamin ve ecstasy) oluşturmaktadır.

Söz konusu tahminler 2014-2017 yılları arasındaki dönemi kapsamakta, bugün küresel bir tehdit

haline gelen yeni psikoaktif maddelerin (Sentetik kannabinoidler, sentetik katinonlar vb.) piyasa değerlerini içermemektedir.

Yeni psikoaktif maddelerin yer almadığı geçmişe dönük bir değerlendirme mevcut uyuşturucu piyasasının değerine ilişkin nicel bir sonuca ulaşılmasını mümkün kılmasa da bugünün rakamlarının oldukça yüksek bir noktada olabileceğine ilişkin ciddi bir fikir verebilmektedir.

Böyle yüksek bir pazar doğal olarak organize suç gruplarının da başlıca ilgi odağıdır. Örneğin; 2017 AB Ağır ve Organize Suç Tehdit Analizi Raporuna göre Avrupa'da 5000 organize suç grubu bulunmaktadır. Bu grupların üçte biri doğrudan uyuşturucu ticareti ile ilgilidir (EUROPOL, 2017, s. 14).

Bu durum günümüzde de ciddiyetini sürdürmektedir. 2021 AB Ağır ve Organize Suç Tehdit Analizi Raporuna göre suç şebekelerinin %38'i uyuşturucu ticareti ile ilişkilidir (EUROPOL, 2021, s. 14).

Organize suç örgütlerinin uyuşturucu kaçakçılığındaki rollerini karmaşık bir ilişki bütünü içerisinde ele almak gerekir. Üretim, kaçakçılık ve satış aşamalarından oluşan uyuşturucu kaçakçılığı sürecinde bu gruplar, her bir aşamada farklı roller üstlenebilirken, aşamaların tamamında da yer alabilmektedir. Diğer bir ifadeyle sadece üretim aşamasında uzmanlaşmış bir organize suç örgütü ile karşılaşılabilirdiği gibi birden fazla aşamada uzmanlaşmış olanlarla da karşılaşılabilir. Bu suç grupları ulusal ve uluslararası alanda iş birliği içerisinde hareket edebilirken kimi durumlarda aralarında rekabet ve çatışmalar gözlenebilir.

Sahip olduğu küresel hacim uyuşturucu piyasasını sadece organize suç grupları için değil aynı zamanda terör örgütleri için de çok çekici kılmaktadır.

Terör örgütleri de tıpkı organize suç grupları gibi uyuşturucu kaçakçılığı içerisinde yer almaktadır. Bu süreçte terör örgütlerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin yanında organize suç grupları ile stratejik ortaklıklar kurarak hareket ettiği durumlara da rastlanır. Örneğin; istikrarsız bir bölgede uyuşturucu sevkiyatı yapmak isteyen bir organize suç grubu o yerde kontrolü olan bir terör örgütünden silah, mühimmat, sahte belge vb. sağlama karşılığında destek alabilir.

Uluslararası bir eğilim olarak terörizm ve uyuşturucu kaçakçılığı arasındaki ilişki;

- İstihbarat raporları,
- Soruşturma dosyaları ve bu dosyalar çerçevesinde yer alan şüpheli, tanık, müşteki ifadeleri ile ele geçirilen maddeler,
- Terör örgütlerine ait sığınak, hücre evi gibi yerlerde ele geçirilen uyuşturucu ve dokümanlar,
- Çeşitli resmi makamlardan elde edilen tamamlayıcı belgeler,
- Akademik çalışmalar,
- Açık kaynak taramaları aracılığıyla ortaya konmaktadır.

Bu kaynaklardan yola çıkılarak terör örgütlerinin bizzat kendilerince organize edilen uyuşturucunun üretimi, sevkiyatı, dağıtımı faaliyetleri ile diğer suç örgütlerinin faaliyetlerinde oynanan arabuluculuk, kollama/himaye vb. roller ortaya konmakta, fakat suç gelirleriyle mücadele kapsamında onların bu alandan doğrudan elde ettikleri gelirleri ortaya koyan çalışmalara neredeyse rastlanılmamaktadır.

Her ne kadar daha sağlam bir delillendirme modeli olsa da, suç gelirlerinin tespiti ve müsadere süreci oldukça karmaşık ve zordur.

Uyuşturucudan elde edilen gelirin tespiti, terör örgütleri ile ilişkilendirilmesi ve müsadere edilmesi birçok alandan uzmanın bir arada çalışmasını

gerektiren, ulusal boyutun yanında uluslararası iş birliğini de zorunlu kılan bir süreçtir.

Sürecin ne denli meşakkatli olduğunu ortaya koyan bir örnek olarak konuya ilişkin EUROPOL tahminleri gösterilebilir. EUROPOL'a göre 2017 yılında AB birimlerince uyuşturucu ticareti dahil tüm suçlardan elde edilen gelirin %1'i kadar küçük bir bölümü müsadere edilmiştir (EMCDDA & EUROPOL, 2019, s. 50).

Hiç şüphesiz, dünya genelindeki terör örgütlerinde olduğu gibi ülkemizde faaliyet gösteren PKK/ KCK-PYD/YPG, DHKP/C, TKP/ML ve FETÖ/ PDY terör örgütlerinin de uyuşturucu kaçakçılığı ile yakın ilişkisi söz konusudur.

Bu raporla belirtilen örgütlerin uyuşturucu kaçakçılığının tüm aşamaları ile olan ilişkisi, uluslararası bir yaklaşımla, istihbarat raporları, kolluk güçleri tarafından yürütülen soruşturmalar, terör örgütlerine ait sığınak, hücre evi gibi yerlerde ele geçirilen uyuşturucu ve dokümanlar, akademik çalışmalar ve açık kaynak taramaları aracılığıyla ortaya konacaktır.

Uyuşturucu ile mücadelenin her boyutunda örnek bir mücadele ortaya koyan ülkemizce suç gelirleriyle mücadele alanında da önemli açılımlar yapılmıştır.

Bu yönde, NSB bünyesinde 2018 yılında Suç Gelirleriyle Mücadele Birimi oluşturulmuştur. Söz konusu birimin 2019 yılında merkezde Şube Müdürlüğü, tüm illerimizde ise Büro Amirliği seviyesinde kurulumu tamamlanmıştır.

Birim personelinin uyuşturucu veya uyarıcı madde ticaretinden elde edilen suç gelirlerinin farklı aklama metotlarına tabi tutularak kaynağının gizlenmeye çalışılması sonucunda ortaya çıkan suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama (TCK-282) suçu ile etkin mücadele edebilmesi amacıyla MASAK uzmanlarının da desteği ile eğitim faaliyetlerine devam edilmektedir.

Ayrıca Jandarma Genel Komutanlığı KOM Daire Başkanlığı bünyesinde 2017 yılında Mali Suç ve Suç Gelirleri İle Mücadele Şube Müdürlüğü birimi oluşturulmuştur. Söz konusu birimin 2017 yılında

7.2. PKK/KCK-PYD/YPG TERÖR ÖRGÜTÜNÜN UYUŞTURUCU FAALİYETLERİNE AYRINTILI BAKIŞ

Eylemlerini gerçekleştirmek ve gelir elde etmek için uyuşturucu madde imal ve ticareti yapmayı kolay ve kazançlı bir yol olarak gören PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü, uyuşturucu madde ticaretinin her alanında organize bir biçimde faaliyet göstermektedir. İlk önceleri uyuşturucu organizasyonlarından, faaliyetlerine göz yumma ve sözde güvenliklerini sağlama karşılığı komisyon alan PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü, uyuşturucu madde ticaretinin sağladığı kazancın büyüklüğünü anlayınca bizzat bu işin içinde yer almayı tercih eder olmuştur.

Ülkemizde uyuşturucu madde kaçakçılığını önlemeye yönelik olarak yapılan çalışmalar ve gerçekleştirilen yakalamalar, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün uyuşturucu ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Yine terörle mücadele birimleri tarafından PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü hedeflenerek yapılan birçok operasyonda önemli miktarda uyuşturucu madde ele geçirildiği görülmektedir. Bu durum terör örgütünün uyuşturucu madde ticareti ile ne denli iç içe olduğunu açıkça göstermektedir.

PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün teşkilatlanması göz önüne alındığında; yurt dışı teşkilatının, Ortadoğu'dan Batı Avrupa ülkelerine kadar uzandığı görülmektedir. Bu geniş alan, Dünyanın en önemli uyuşturucu madde ticareti güzergahlarından birisi olan "Balkan Rotası"nın önemli bir bölümünü kapsamaktadır. Yoğun uyuşturucu madde akımının geçtiği bu rota üzerinde teşkilatlanması bulunan PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü, ürettiği veya kaynağından temin ettiği uyuşturucu maddeleri bu güzergah üzerinden kolaylıkla nakledebilmektedir.

Eroin Avrupa ülkelerine ulaştığında fiyatının katbekat artmasının yanı sıra, saflık oranı oldukça düşmektedir. PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü, uyuşturucu maddelerin üretimi ve nakliyesinin yanı sıra Avrupa pazarında sokak satıcılığını da organize ederek eroinin perakende satışındaki fiyat avantajından yararlanmaktadır. Çünkü sokaklarda gram bazından pazarlanan eroinin fiyatı yükselmekte ve bunun yanı sıra saflık oranları %10'lara kadar düşürüldüğü göz önüne alındığında, çok yüksek boyutlarda maddi kazanç ortaya çıkmaktadır. Bu fiyat farklılığı kolay ve bol kazanç elde etmek isteyen PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü için cazip bir unsur olarak kabul edilmekte ve uyuşturucu madde ticareti faaliyetlerini körüklemektedir.

PKK'nın en önemli gelir kaynaklarından bir tanesinin uyuşturucu ticareti olduğuna ilişkin uluslararası kaynaklarda öne çıkan tespitler bulunmaktadır.

7.2.1. Uluslararası Alandaki Tespit ve Raporlar: PKK

Der Spiegel Dergisi Aralık 1995 tarihli sayısında, bölücü PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün Almanya'da 8-12 yaş arasındaki çocuklara sokaklarda uyuşturucu sattırarak bu paraları örgüte aktardıkları haberi yer almıştır.

Paris Kriminoloji Enstitüsünün 1996 yılında hazırladığı "Tamil Eelam Özgürlük Kaplanları ve Kürdistan İşçi Partisi" adlı raporda, terör örgütü PKK/KCK-PYD/YPG'nin Avrupa genelinde uyuşturucu nakli ve kaçakçılığını organize ettiği, örgütün sözde üst düzey yöneticilerinin terör örgütü PKK/KCK-PYD/YPG'nin uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerine ilişkin Avrupa basınındaki gündemi değiştirmek üzere şiddetli yıldırma taktiklerini uygulamaktan hiç çekinmedikleri belirtilmektedir.

Aynı enstitünün Terörizm ve Politik Şiddet başlıklı raporunda (farklı ülkelerin polis raporlarını kaynak göstermek suretiyle) “Avrupa’da uyuşturucu bağlantılı suçlardan yakalanan Türk vatandaşlarının çoğunluğunun PKK/KCK-PYD/YPG militanı olduğu veya bu örgütle sıkı bağı bulunduğu” ifade edilmektedir.

ABD Adalet ve Dışişleri Bakanlıklarının 1995 ve 1996 yıllarında yayınladıkları raporlarda, PKK/KCK-PYD/YPG’nin terör eylemlerini finanse etmek amacıyla eroin üretimi ve kaçakçılığı yaptığı belgelenmektedir.

Yine ABD Dışişleri Bakanlığının 1998 raporunda, uyuşturucu ticaretinden PKK/KCK-PYD/YPG’nin sadece pay almadığı, söz konusu uyuşturucunun Avrupa’ya taşınmasında ve pazarlanmasında da doğrudan rol aldığı vurgulanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Programı çerçevesinde, 1998 yılında Beyrut’ta toplanan Orta ve Yakın Doğu’da Yasa dışı Uyuşturucu Ticareti ve Bağlantılı Sorunlar Alt Komisyonu’nun nihai raporunda, **“PKK/KCK-PYD/YPG, narko-terör örgütlerine örnek olarak gösterilmiş, anılan örgüt ile diğer sınır aşırı suç grupları arasında uyuşturucu trafiğinde açık bağlantılar olduğu”** belirtilmiştir.

1998 yılı raporlarında İtalyan mali polisine göre; PKK uluslararası uyuşturucu ticaretine doğrudan dahildir ve yasa dışı gelir elde etmektedir.

13 Mart 2002 tarihinde ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından Senatonun Alt Komisyonuna sunulmak üzere hazırlanan dosyanın Avrupa bölümünün alt kısmında, etnik Kürt Örgütü PKK’nın uyuşturucu trafiğinde yer aldığı, hücrel olarak eroin trafiğini desteklediği belirtilmiştir.

İki terör uzmanı Yvon Dandurand ve Vivienne Chin tarafından Nisan 2004’te UNODC ile Kanada Dışişleri Bakanlığı’na sunulan “Terörizm ile Diğer Suç Türleri Arasındaki Bağlantılar” raporunda şu ifadeler yer verilmiştir: “Yapılan araştırmalara göre, PKK/KCK/ PYD ve Kürt grupları arasındaki iş birliği Sicilya mafya aileleri arasındaki iş birliğine benziyor. PKK uyuşturucu ticaretinin, üretimden piyasaya satışına kadar her aşamasında yer alan çok katmanlı bir organizasyon gibi çalışıyor. İlk

aşama genellikle Pakistan’dan gelen baz morfinden üretim yapıldığı laboratuvar aşaması, son aşama ise örgüt tarafından görevlendirilen satıcılarla Avrupa sokaklarında satışının yapıldığı pazarlama aşaması”.

NATO’nun 2007 tarihli Takviyeli Ekonomik Komite toplantısındaki raporunda; “Yasa dışı narkotik endüstrisinin PKK/KCK-PYD/YPG’nin en karlı kriminal faaliyeti olduğu, Pakistan’daki uyuşturucunun ham üretiminden, Irak’ta damıtılmasına, sokaklarda pazarlanmasından uyuşturucunun Avrupa’da vergilendirilmesine kadar, örgütün narkotik ticaretinin her safhasında yer aldığı” ifade edilmiştir.

20 Temmuz 2008 tarihinde ABD Uyuşturucu ile Mücadele Dairesi’nin (DEA) Operasyonel Birim Şefi Micheal Braun tarafından yapılan açıklamalarda yasa dışı örgüt olan PKK’nın diğer uluslararası suçlar gibi uyuşturucu trafiği suçunun da içinde olduğu belirtilmiştir.

ABD Hazine Bakanlığı bünyesindeki Yabancı Varlıkların Kontrolü Ofisi tarafından “Yabancı Narkotik Çeteleri Belirleme Yasası” çerçevesinde “Özel Olarak Belirlenmiş Uyuşturucu Kaçakçısı” ilanı yapılmaktadır. Bu kapsamda; 14 Ekim 2009 tarihinde Murat KARAYILAN, Ali Rıza ALTUN ve Zübeyir AYDAR, 20 Nisan 2011 tarihinde Cemil BAYIK, Duran KALKAN, Remzi KARTAL, Sabri OK ve Adem UZUN, 01 Şubat 2012 tarihinde Zeyneddin GELERİ, Ömer GELERİ, Çerkez AKBULUT (Cernit Murat) ve Ömer BOZTEPE bu ofis tarafından “Özel Olarak Belirlenmiş Uyuşturucu Kaçakçısı” olarak ilan edilmiştir.

ABD Hazine Bakanlığı’nın yapmış olduğu 2009 yılındaki açıklamadan sonra Benjamin Freedman ve Matthew Levitt tarafından kaleme alınan yazıda, PKK’nın kısaca tarihinden, farklı isimlerle kirli geçmişinden kurtulma mücadelesinden, İran PJAK’ının PKK kontrolü altında olmasından bahsedilirken, PKK/Kongra-Gel uyuşturucu trafiği başlığı altında aşağıdaki tespitlerde bulunulmuştur.

PKK’nın işlenmemiş morfini İran, Afganistan, Pakistan üçgeninden getirerek Türkiye toprakları üzerindeki laboratuvarlarında eroine dönüştürerek

Avrupa'ya satışa sunduğu, PKK'nın Güney Kıbrıs lideri ve 2 örgüt üyesinin tespitiyle birlikte şüpheli bir aracın incelenmesi sonucu 10 kg eroin, uzun namlulu silah ve örgütsel dokümanlar bulunduğu daha sonrasında örgüt liderinin örgütsel dokümanlar, çok sayıda suç unsurları ve 225.000 dolar örgüt parası ile Yunanistan'a kaçtığından bahsedilmiştir.

Aynı yazının devamında ise PKK'nın uyuşturucu bağlantısının yeni olmadığı, INTERPOL raporlarına göre 1992 ve 1994 arasında Avrupa uyuşturucu pazarının yüzde 60 ile 70 arasında PKK kontrolünde olduğu, 2005 yılında ise Avrupa pazarına gelen uyuşturucunun yüzde 80'inde PKK kontrolü bulunduğu vurgulanmıştır.

EUROPOL tarafından 2011 yılında yayımlanan Avrupa Terörizm ve Trendleri başlıklı raporda;

“PKK/KCK-PYD/YPG ve LTTE (Sri Lanka'da ayrılıkçı bir terör örgütü) gibi ayrılıkçı terör örgütleri, finansman sağlamak amacıyla uyuşturucu ve insan kaçaklığı suçlarıyla uğraşmaktadır. Kürt diasporasının yerleştiği birçok AB ülkesi PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün organize suç faaliyetleri (özellikle uyuşturucu kaçaklığından) ve finansmanına karşı mücadele etmektedir” ifadeleri yer almaktadır.

Aynı raporda; PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün üyelerinden “bağış” ve “üyelik ücreti” adı altında para topladığı, ancak bunun gerçekte haraç ve yasa dışı vergi toplama olduğu, organize haraç kampanyalarına ek olarak, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün kara para aklama, yasa dışı uyuşturucu ticareti ve insan kaçaklığı ile AB içerisinde ve dışında yasa dışı göç suçlarına aktif olarak karıştığını gösteren bulguların mevcut olduğu, Mart 2010'da Belçika, Fransa, Hollanda ve Türkiye'de PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütüne karşı eş zamanlı ve ortak bir operasyon düzenlendiği, PKK/KCK-PYD/YPG hakkında İtalya, Romanya ve Slovakya'da da soruşturmalar yürütüldüğü, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün faaliyetlerine karşı yürütülen bu soruşturmaların örgüte eleman kazandırma, finansman, lojistik destek, propaganda ve eğitim kamplarına yönelik olarak düzenlendiği bilgileri yer almıştır.

BM 2012 Dünya Uyuşturucu Raporuna göre; “Balkan Rotasının bazı bölgelerinde, organize suçların işlendiği yerler ile terörizm faaliyetlerinin yaşandığı yerler örtüşmektedir. Bu duruma örnek olarak İnan'dan ve bazı duyumlara göre Irak'tan Türkiye'ye gelen uyuşturucu sevkiyatlarını PKK/KCK-PYD/YPG'nin vergilendirdiği bildirilmiştir. PKK/KCK-PYD/YPG'nin ayrıca Avrupa'daki Kürt eroin kaçakçılarında vergi topladığı bildirilmektedir. NATO istihbarat analistlerine göre PKK/KCK-PYD/YPG sadece eroin kaçaklığından 50 milyon dolardan 100 milyon dolara kadar gelir elde etmektedir. PKK/KCK-PYD/YPG'nin bu ticarete dahil olması, 2008'de bazı üyelerinin Avrupa'da eroin kaçaklığı suçundan tutuklanmasıyla daha da gözler önüne serilmiştir”.

EUROPOL tarafından çıkarılan 2013 Terörizm Durumu ve Trend Raporu'na göre; Türk soruşturma raporları PKK/KCK-PYD/YPG'nin, terörist faaliyetlerini finanse etmek amacıyla uyuşturucu kaçaklığına dahil olduğunu göstermektedir. PKK/KCK-PYD/YPG Türkiye sınırını geçen uyuşturucu kaçakçılarında aldığı vergiler aracılığıyla para toplamaktadır. Ayrıca PKK/KCK-PYD/YPG, uyuşturucuların Türkiye üzerinden nakliyatı, AB'ye ulaştırılması ve AB'de dağıtımı ve satışının her aşamasında kârlardan pay almaktadır. Buna karşılık olarak kaçakçılara genellikle PKK'dan koruma ve anlaşmazlıklar için arabuluculuk teklif edilmektedir. Ayrıca EUROPOL tarafından 2023 yılında yayınlanan aynı raporda “PKK'nın yasa dışı finansman kaynakları arasında AB'de yürütülen uyuşturucu kaçaklığı ve dolandırıcılık faaliyetleri yer almaktadır” (EUROPOL AB Terörizm Durumu ve Eğilimi Raporu, 2023, s. 68) ifadesine yer verilmiştir.

İki ünlü Amerikalı terör uzmanı tarafından kaleme alınan ve Amerikan ve Türk terör uzmanlarının görüşlerine de yer verildiği “THE PKK” adlı kitapta PKK'nın narkotikten elde ettiği yıllık gelirin 500 milyon Avro ile 2,5 milyar Dolar arasında değiştiği vurgulanmıştır. Aynı kitapta eski bir Alman Başsavcısının ifadesinden yola çıkarak, Avrupa'da yakalanan uyuşturucunun %80'inde PKK/KCK-PYD/YPG bağlantısı olduğu ve bu paranın çoğunluğu ile silah alındığından söz edilmektedir.

“

**“THE PKK” adlı kitapta
PKK’nın narkotikten elde ettiği
yıllık gelirin 500 milyon Avro
ile 2,5 milyar dolar arasında
değiştiği vurgulanmıştır.**

”

Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tarafından Ekim 2015’de yayınlanan raporun 18. sayfasında PKK’nın yasa dışı uyuşturucu trafiğinden gelir elde ettiği, uyuşturucunun Türkiye üzerinden Avrupa pazarına ulaştırılmasında vergi aldığı belirtilmiştir.

Uluslararası Narkotik Kontrol Strateji Raporu (INCSR) 2016 sayısında ise Afganistan’dan Türkiye’ye uzanan uyuşturucu trafiğinde pek çok Kürt ve İranlının yakalandığı, Bunların PKK/KCK-PYD/YPG’ye destek verdikleri 2015 yılında da pek çok Türk şehrinde ve Avrupa’da, uyuşturucu kaçakçısı olan bu örgüt üyelerine operasyonlar düzenlendiği belirtilmiştir.

ABDDışişleri Bakanlığı sitesinde yer alan metinlerde PKK/KCK-PYD/YPG’nin Afganistan’dan Türkiye’ye eroin trafiğini yönlendirdiği ve bunların genellikle Kürt ve İranlılar olduğu ve destekçilerinin Moldova ve Romanya’da uyuşturucu trafiği bağlamında yasa kapsamına alındıkları belirtilmiştir.

ABD Uyuşturucu ile Mücadele Dairesi (DEA) istihbarat raporuna göre; PKK’nın uyuşturucudan gelir elde etme yöntemi; eroin üretimi, uyuşturucu tacirlerinin sınır ötesi topraklarından geçen mallarından vergi alması ve Avrupa’da eroin piyasalarının önemli bir bölümünü kontrol etmesidir.

DEA’nın yöneticisi Asa Hutchinson (2001-2003), PKK’nın Türkiye’nin Güneydoğu bölgesinde uyuşturucu sevkiyatının vergilendirmesi ve uyuşturucu kaçakçılarının korunmasında yer aldığını not etmiştir.

DEA raporlarında; “Terörist örgüt PKK/KCK-PYD/YPG, Türk hükümetine karşı terör hareketini desteklemek için eroin üretimi ve kaçakçılığını kullanmaktadır.” denilmektedir.

Almanya Başsavcılığı, Avrupa’da yakalanan uyuşturucunun %80’inin PKK ile bağlantısı olduğunu öne sürmüştür.

Sonyıllarda INTERPOLAlmanya, İtalya, Hollanda ve İspanya’da yer alan çeşitli Kürt grupların uyuşturucu ticaretini takip etmiş ve bu grupların PKK ile ilişkileri olduğunu düşünmektedir. PKK, Türkiye ve Kuzey Irak’ta uyuşturucu laboratuvarlarını işleten grup olarak bilinmektedir. PKK faaliyetlerini desteklemek için hücreleri tarafından yapılan uyuşturucu imal ve ticaretinin yanı sıra, Batı Avrupa’daki Kürt uyuşturucu tacirlerinden de vergi almaktadır.

Lahey’de konuşlu Uluslararası Terörizm ile Mücadele Merkezinin (ICCT) 2017 tarihli Organize Suç ve Terörizm Arasındaki Bağlantıyı ve Bunun AB Programlamasına Etkilerini İnceleme Raporu’nda (ICCT, 2017, s. 3); “Türkiye’de terörizm ve organize suç örgütü arasında bir çizgide faaliyet gösteren ve PKK (Kürdistan İşçi Partisi) olarak bilinen örgütün insan kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı, sigara kaçakçılığı gibi yasa dışı faaliyetlere karıştığı bilinmekle birlikte gasp ve kara para aklama gibi faaliyetler örgütün faaliyetlerini yürütmek için kullandığı kar elde etme kaynaklarıdır. Terör örgütü olarak tanımlanmasına rağmen, PKK faaliyetleri suç gruplarının faaliyetleri ile paralellik göstermektedir. Otuz yılı aşkın bir süredir PKK faaliyetlerini devlet sponsorluğu, suç faaliyetleri ve yasal girişimler de dahil olmak üzere çeşitli yollarla finanse etmiştir. Asya, Avrupa ve Afrika arasında yer alan, geniş bir kıyı şeridine sahip Türkiye’nin stratejik coğrafi konumu, örgütün kaçakçılık faaliyetlerine katılma yeteneğini artırmıştır. Ekiminden sokak satıcılığına ve rota boyunca vergilendirmesine/ komisyon almaya kadar tüm aşamalarında müdahil olduğu başta eroin olmak üzere örgütün en önemli gelir kaynaklarından birinin uyuşturucu kaçakçılığı olduğu görülmektedir. Uyuşturucular ve kaçak göçmenler Avrupa’ya ulaştığında, göçmenler PKK tarafından Avrupa diasporasındaki kaçakçı ağları içinde uyuşturucuları dağıtmak için işbirlikçi olarak kullanılmakta ve geleneksel suç örgütlerinin faaliyetleri ile benzer olarak para aklamaktadır.” tespitlerine vurgu yapılmaktadır.

2018 Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu Raporu’nda; “Irak’ın yasa dışı uyuşturucu ekimi (haşhaş ve kenevir) ve eroin imalatı dahil olmak

üzere uyuşturucu imalatı kapsamında giderek önem kazandığına dair işaretler mevcuttur. Tramadol istismarı ve kaçakçılığı Orta Doğu'da birçok ülke tarafından gözlemlenmeye devam etmiş ve bölgede bulunan terör örgütlerinin de tramadol kaçakçılığına dahil olduğuna dair bazı göstergeler mevcuttur." (INCB, 2018, s. 86) denmiştir.

Almanya'da iç istihbarattan sorumlu Anayasa Koruma Teşkilatının (BfV) 2019 yılında yayınladığı raporda; PKK/KCK terör örgütünün 2017 yılında Almanya'da 14 milyon Avro bağış topladığı, 2018 yılında ise toplanan bağışın 15 milyon Avrodan fazla olduğu ve geçen 10 yıl içinde PKK/ KCK terör örgütünün topladığı bağışların miktarının üç kat arttığı tahmin edilmekte olup; bunun yanı sıra Avrupa genelinde toplanan bağışın ise 25 milyon Avro olduğunu belirtmiştir (Almanya, 2019)

[<https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/publikationen/themen/sicherheit/vsb-2018-gesamt.html>]

2019 EMCDDA & ICSR Uyuşturucu ve Terörizm, Avrupa'daki Örtüşmeler Raporu'nda (EMCDDA & ICSR, 2019, s. 46); "İngiltere Metropolitan Polisi tarafından hazırlanan istihbarat raporuna değinilerek; Londra merkezli bir Kürt çetesi olan Tottenham Boys grubunun PKK terör örgütüne para sağlamak için Kürt işletmelerden nasıl haraç aldıklarını ve şiddet kullandıkları vurgulanmıştır. Rapor, çetenin sokakta A ve B sınıfı uyuşturucu satmak için diğer çetelerden eleman çalıştırdığını ve "Kuzey Londra'da bir dizi ölümcül ve ölümcül olmayan silahlı saldırı" gerçekleştirdiğini belirtmektedir. Buna karşılık, bu gelirler organize suç örgütünün suç faaliyetinin parçası olarak aklanmıştır".

2019 Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporu'nda PKK; Ortadoğu'da ağırlıklı Türkiye'nin Güneydoğusu, Kuzey Suriye ve Kuzey Irak'ta faaliyet gösteren paramilitarist bir grup olarak gösterilmiş ve PKK'nın Avrupa'daki organize suç ve birkaç uyuşturucu ticareti faaliyetinin raporlandığına vurgu yapılmıştır (EMCDDA & EUROPOL, 2019, s. 36).

2019 Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporunun aksine 2016 yılında yayınlanan bir önceki Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporu'nda PKK konusunda herhangi bir tespiti yer verilmemiştir.

Diğer kimi uluslararası raporlarda PKK ile ilgili kurulan cümlelerin başında hep "Türk soruşturma birimlerinin verdiği bilgiye göre" ibaresi eklenirken 2019 Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporu'nda ilk defa böyle bir vurgu yerine EUROPOL ve uluslararası kaynakların referans gösterilmesi anlamlıdır.

2021 AB Ağır ve Organize Suç Tehdit Analizi Raporu'nda; "AB'deki eroin kaçakçılığı ve ticaretinin birlik üyesi ve dışından çok farklı suç örgütleri tarafından yapıldığı, bunları uluslara göre suç şebekeleri halinde tasniflendirmenin zor olduğu vurgulanarak yakalanan şüphelilerden kürt etnik kökenlilerin sıklıkla Türkiye, Irak ve İran vatandaşlığına sahip oldukları örneğine yer verilmiştir (EUROPOL, 2021, s. 51).

7.2.2. PKK/KCK-PYD/YPG'nin Uyuşturucu Kaçakçılığındaki Rolü

Uyuşturucu ile mücadele eden birimlerimiz tarafından yapılan operasyonlar neticesinde gerçekleştirilen tespitler, yapılan analizleri destekler niteliktedir. PKK/KCK-PYD/YPG'nin sadece uyuşturucu madde ticaretini yapan şahıslardan gelir elde etmekle kalmadığı, uyuşturucu madde ticaretinin tüm aşamalarında rol oynadığı ortaya konulmuştur. PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün;

Uyuşturucu ticaretini bizzat koordine ettiği,

Ülkemiz sınırları üzerinden uyuşturucu madde nakliyesi yapan ve illegal giriş yapmaya çalışan, tüm şahıs ve organizasyonlardan vergi adı altında haraç aldığı,

Avrupa'da uyuşturucu dağıtımında etkin olduğu,

PKK'ya haber vermeden uyuşturucu madde ticareti yapan şahıs veya organize gruplara ait uyuşturucu maddelere örgüt tarafından el konulduğu,

Uyuşturucu imalatı yapan organizasyonlara yer temini ve koruma sağladığı,

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgemizdeki yasa dışı kenevir ekiminde aktif rol oynadığı,

PKK'nın uyuşturucu ticareti ile ilgili operasyonlarını örgüt içerisinde özel hücrelerin yürüttüğü ve diğer teröristlerin bu konuda bilgilendirilmediği tespit edilmiştir.

Uyuşturucu madde imal ve ticareti ile profesyonel düzeyde uğraşan PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü;

Uyuşturucu ekimi,
Uyuşturucunun imalatı ve nakliyesi,
Uyuşturucunun dağıtımı ve sokak satışları,
Uyuşturucu üreticisi ve kaçakçılarından
komisyon alma safhalarında aktif olarak rol
almaktadır. Bu safhalar bizzat kendi örgüt
elemanları tarafından organize edilmekte ve
yönetilmektedir.

1980-2022 yılları arasında EGM'ye bağlı birimler tarafından PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütüne karşı gerçekleştirilen 470 narkoterör operasyonunda 1.694 şüpheli gözaltına alınmış ve bu operasyonlarda 96.289,5 kg esrar, 5.452 kg eroin, 4.315 kg bazmorfin, 80 kg sentetik Kannabinoid, 71,2 kg afyon, 9,4 kg kokain, 4,3 kg metamfetamin, 140.698 adet ecstasy, 1.962 adet Captagon, 210 adet sentetik ecza, 28.348 litre asetik anhidrit ve 121.524.624 kök kenevir bitkisi ele geçirilmiştir.

JGK'ya bağlı birimler tarafından 2016-2022 yılları arasında terör örgütü PKK/KCK-PYD/YPG'nin yasa dışı ekim ve uyuşturucu imal ve ticaretinden gelir elde etmesine karşı yürütülen 284 narkoterör operasyonunda 1.070 şüpheli yakalanmış, 171.729 kg toz esrar, 108.274 kg kubar esrar, 3.081 kg skunk, 362.423.343 kök kenevir bitkisi ve 12.054.713 kök skunk bitkisi ele geçirilmiştir.

Tablo 7.1. PKK/KCK-PYD/YPG Terör Örgütünün Uyuşturucu Kaçakçılığı Bağlantılı Olaylarına Ait Yakalamalar

PKK/KCK/PYD (1980-2022)	
Olay/Operasyon Sayısı	754
Şüpheli Sayısı	2.764
Esrar/kg	379.374
Eroin/kg	5.452
Bazmorfin/kg	4.315
Sentetik Kannabinoid/kg	80
Afyon/kg	71,2
Kokain/kg	9,4
Metamfetamin/kg	4,3
Ecstasy/adet	140.698
Captagon/adet	1.962
Sentetik Ecza/adet	210
Asetik Anhidrit/lt	28.348
Kenevir Bitkisi/kök	496.002.680

Resim 7.1 Narkoterör Kenevir Bitkisi Operasyonu

Örgüt, yasa dışı kenevir ekimini bu alanın en kazançlı yöntemi olarak görmektedir. Bilhassa Doğu ve Güneydoğu Anadolu kırsalında kenevirden elde ettiği esrar ticaretinden büyük gelir elde eden örgüt, bu süreci bizzat organize etmenin yanı sıra köylülere ve bölge insanına kenevir ektirmekte veya kenevir ekimine teşvik etmekte, üretilen esrardan komisyon almaktadır.

Resim 7.2 Diyarbakır Narkoterör Operasyonları

“
PKK yasa dışı kenevir ekimini en kazançlı yöntem olarak görmektedir.

Örgütün bu alanda yılda 500 milyon dolar gelir sağladığı değerlendirilmektedir.

”

2022 yılının sonuna kadar gerçekleştirilen narkoterör operasyonları kapsamında;

- 2014 yılında Diyarbakır'ın Lice ilçesinde, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü tarafından kenevir ekim ve üretimi yapılan bölgede gerçekleştirilen operasyonda 4.700 kg toz esrar ile 1 adet uzun namlulu silah ele geçirilmiştir. Operasyon esnasında, uyuşturucuyu korumaya çalışan teröristler ile yaşanan çatışmada bir güvenlik görevlisi yaralanmıştır. Yaşanan çatışmanın ardından teröristler, arazi ve hava koşullarının olumsuzluğundan istifade ederek kaçmışlardır.
- Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığı koordinesinde güvenlik güçlerimizce 2016 yılında PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün Diyarbakır'ın Lice, Hani, Hazro ve Kocaköy ilçeleri kırsalında yürüttüğü uyuşturucu faaliyetlerini sonlandırmak üzere icra edilen Van Gölü operasyonları neticesinde, **8'i ölü olmak üzere 9 terörist ele geçirilmiştir. Örgüte yardım yataklık yapan 5 örgüt üyesi tutuklanmıştır.** Bu operasyonda 3 askerimiz ise şehit olmuştur. Operasyon kapsamında;
 - ✓ 72 milyon kök kenevir bitkisi,
 - ✓ 60 ton esrar maddesi,
 - ✓ 19 adet uzun namlulu silah,
 - ✓ 6 adet tabanca,
 - ✓ Bombalı eylemlerde kullanılmak amacıyla çalınan veya gasp edilen 3'ü kamuya ait olmak üzere 22 araç,
 - ✓ 43 adet el yapımı patlayıcı ele geçirilmiştir.
- 04 Eylül 2016 tarihinde Diyarbakır ilinde PKK/KCK terör örgütü içerisinde faaliyet yürütmesi sebebiyle yakalanan 1 şahsın üzerinde yapılan aramada;
 - ✓ 3 adet tüfek,
 - ✓ 1 adet tabanca,
 - ✓ 30 kg esrar ele geçirilmiştir (EGM, Terörle Mücadele Daire Başkanlığı, 2022).
- Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığı koordinesinde 2017 yılında PKK/KCK-PYD/

YPG terör örgütünün Diyarbakır'ın Lice, Hani, Hazro ve Kocaköy ilçeleri kırsalında yürüttüğü uyuşturucu ve yasa dışı ekim faaliyetlerini sonlandırmak üzere icra edilen Tuz Gölü operasyonlarında; terör örgütü mensupları tarafından güvenlik görevlilerine ateş açılması üzerine çıkan silahlı çatışmada **(31) PKK terör örgütü mensubu ölü, (1) terör örgütü mensubu sağ olmak üzere (32) terörist etkisiz hale getirilmiştir.** Operasyon bölgelerinde yapılan aramalarda;

- ✓ 88 ton esrar,
 - ✓ 6.7 milyon kök kenevir,
 - ✓ 6 adet sığınak,
 - ✓ 6 adet el bombası,
 - ✓ 29 adet piyade tüfeği,
 - ✓ 5 adet tabanca,
 - ✓ 2.273 adet çeşitli çapta fişek,
 - ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.
- 28 Ağustos 2017 tarihinde Mersin ilinde PKK/KCK terör örgütünün propagandasını yaptığı tespit edilen şahıslara yönelik düzenlenen operasyonda;
 - ✓ 1 adet tabanca,
 - ✓ 25 kg esrar ele geçirilmiştir (EGM, Terörle Mücadele Daire Başkanlığı, 2022).
 - JGK birimlerince 2018 yılında PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün Diyarbakır'ın Lice, Hani, Hazro ve Kocaköy ilçeleri kırsalında yürüttüğü uyuşturucu ve yasa dışı ekim faaliyetlerini sonlandırmak üzere icra edilen narkoterör operasyonlarında; terör örgütü mensupları tarafından güvenlik görevlilerine ateş açılması üzerine çıkan silahlı çatışmada **(2) PKK terör örgütü mensubu etkisiz hale getirilmiştir.** Operasyon bölgelerinde yapılan aramalarda;
 - ✓ 25 ton esrar,
 - ✓ 2 milyon kök kenevir,
 - ✓ 2 adet sığınak,
 - ✓ 1 adet el bombası,

- ✓ 3 adet piyade tüfeği,
- ✓ 813 adet çeşitli çapta fişek,
- ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.
- JGK birimlerince 2019 yılında PKK/ KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatı yapıldığının tespit edilmesi üzerine icra edilen narkoterör operasyonlarında; terör örgütü mensupları tarafından güvenlik görevlilerine ateş açılması üzerine başlayan silahlı çatışmada **8 PKK terör örgütü mensubu** etkisiz hale getirilmiştir. Operasyon bölgesinde yapılan aramalarda;
 - ✓ 31 ton esrar,
 - ✓ 43 kg skunk,
 - ✓ 33.3 milyon kök kenevir,
 - ✓ 10 adet el bombası,
 - ✓ 12 adet piyade tüfeği,
 - ✓ 1 adet tabanca,
 - ✓ 39 adet sığınak,
 - ✓ 2691 adet çeşitli çapta fişek,
 - ✓ 6 adet el yapımı patlayıcı,
 - ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.

Resim 7.3 Narkoterör Operasyonu Yakalamaları

- 06 Eylül 2020 tarihinde Adana İl Emniyet Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından hakkında yasa dışı uyuşturucu ticareti suçundan soruşturma yürütülen bir şahsın ikametinde yapılan aramada;
 - ✓ 374 adet ecstasy,
 - ✓ 72 adet Captagon,
 - ✓ 1 adet hassas terazi,
 - ✓ Siyah bant ile sarılı vaziyette üzerinde ateşleme fitili bulunan 2 adet el yapımı patlayıcı olduğu değerlendirilen düzenek ve 1 adet ateşleme fitili ele geçirilmiştir.
- JGK Komutanlığı birimlerince 2020 yılı içerisinde Diyarbakır ve Bingöl İllerinde PKK/ KCK-PYD/YPG terör örgütü tarafından yasa dışı kenevir ekimi ve uyuşturucu üretimi yapılan bölgelerde terör örgütünün finansman elde etmesinin önüne geçmek amacıyla icra edilen operasyonlarda;
 - ✓ 41 ton esrar,
 - ✓ 108.444.695 kök kenevir,
 - ✓ 897 kg skunk,
 - ✓ 450.000 kök skunk bitkisi,
 - ✓ 20 adet sığınak,
 - ✓ 9 adet el bombası,
 - ✓ 11 adet piyade tüfeği,
 - ✓ 8 adet tabanca,
 - ✓ 1.386 adet fişek,
 - ✓ 15 el yapımı patlayıcı madde yakalanmıştır.

Operasyonlar sırasında güvenlik güçleri ve terör örgütü üyeleri arasında çıkan silahlı çatışmalar neticesinde **2 PKK terör örgütü mensubu etkisiz** hale getirilmiştir.

- 12 Mart 2021 tarihinde 15 şüpheliye yönelik Konya Emniyet Müdürlüğünce yapılan operasyonda;
 - ✓ 1,5 gr eroin,
 - ✓ 9,8 gr metamfetamin,
 - ✓ 21,5 gr esrar,
 - ✓ 31,8 gr sentetik kannabinoid,

- ✓ 49 adet sentetik ecza maddesi,
- ✓ 1 adet el yapımı patlayıcı madde ile birlikte 1 adet smoke diye tabir edilen gaz bombası ele geçirilmiştir.

- 06 Nisan 2021 tarihinde 132 şüpheliye yönelik Ankara Emniyet Müdürlüğüne eş zamanlı 8 ilde yapılan operasyonlarda;

- ✓ 30 kg sentetik kannabinoid (Bonzai)
- ✓ 2,5 kg toz esrar,
- ✓ 532 gr esrar,
- ✓ 62,8 gr eroin,
- ✓ 13,2 gr kokain,
- ✓ 4 gr metamfetamin,
- ✓ 6 adet keneviri bitkisi,
- ✓ 48 adet sentetik ecza,
- ✓ 10 bidon aseton,
- ✓ 7 bidon bonzai yapımında kullanılan katkı maddesi,
- ✓ 9 adet hassas terazi,
- ✓ 8 adet tabanca,
- ✓ 1 adet tüfek, 3 adet kuru sıkı tabanca ve 5 adet sarjör,
- ✓ 5 adet ajanda, 19 adet mektup,
- ✓ PKK terör örgütü sempatizanlarının kullandığı puşi,
- ✓ 1 adet sahte kimlik,
- ✓ 121.860 TL, 325 ABD Doları, 35 Avro,
- ✓ 28 adet cep telefonu ele geçirilmiştir.

Operasyon öncesi soruşturma genelinde yapılan yakalamalarda ise;

- ✓ 50 kg bonzai,
- ✓ 30 kg esrar ve skunk,
- ✓ 4,3 kg metamfetamin,
- ✓ 2 kg eroin,
- ✓ 33,4 gr kokain,
- ✓ 2.847 adet ecstasy,
- ✓ 1.890 adet captagon,
- ✓ 36 adet sentetik ecza,

- ✓ 5 adet hassas terazi,
- ✓ 35.860 TL, 1.200 ABD Doları, 300 Avro,
- ✓ 11 adet cep telefonu ele geçirilmiştir.

Resim 7.4 Ankara Narkoterör Operasyonları

- 06 Haziran 2021 tarihinde Van ili Başkale ilçesi kırsalında Narkotik Suçlarla Mücadele ve TEM Şube Müdürlüklerince müşterek yapılan operasyonda, PKK/KCK terör örgütü mensupları tarafından toprağa gömülmüş 2 adet jelikon bidon içerisinde;
- ✓ 3 adet piyade tüfeği,
- ✓ 52,4 kg toz esrar
- ✓ 5 adet şarjör,
- ✓ 1 adet gece görüş dürbünü,
- ✓ 191 adet 7.62 mm çapında fişek ele geçirilmiştir.

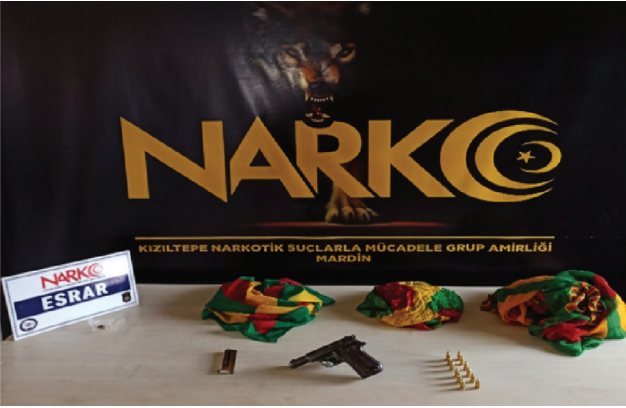

Resim 7.5 Van Narkoterör Operasyonları

Resim 7.6 Diyarbakır Narkoterör Operasyonları

- 07 Aralık 2021 tarihinde Mardin Emniyet Müdürlüğüne yapılan operasyonda;
 - ✓ 1 fişek (0,69 gram) esrar maddesi
 - ✓ 1 adet Astra marka 7x65 mm ruhsatsız tabanca,
 - ✓ 2 adet Şarjör,
 - ✓ 12 adet tabancaya ait fişek
 - ✓ 4 adet Terör örgütünü temsil eden paçavra ele geçirilmiştir.

Resim 7.7 Mardin Narkoterör Operasyonları

- 28 Aralık 2021 tarihinde Batman Emniyet Müdürlüğüne “Uyuşturucu Madde Ticareti” yapan şahıslara yönelik eş zamanlı yapılan planlı operasyon kapsamında;
 - ✓ Fişek olarak tabir edilen satışı hazır vaziyette 72 parça metamfetamin,
 - ✓ 9 parça sentetik kannobinoid,
 - ✓ 3 parça esrar,
 - ✓ 77 adet uyuşturucu hap,
 - ✓ 4 adet uyuşturucu madde tartımında kullanılan hassas terazi,

- ✓ 3 adet el yapımı bomba,
- ✓ Çok sayıda el yapımı patlayıcı yapımında kullanılan elektronik devre ve devre elemanları,
- ✓ El yapımı bomba yapımında kullanılan toplam 847 kg olan çeşitli kimyevi maddeler ve gübre ile birlikte ve 25 adet torpil,
- ✓ 13 adet ruhsatsız tabanca ve 129 adet mermi,
- ✓ 2 adet balta, 2 adet pala, 1 adet ucuna neşter ve çivi takılmış sopa ele geçirilmiştir.

Resim 7.8 Batman Narkoterör Operasyonları

- JGK birimlerince 2021 yılı içerisinde Diyarbakır ve Bingöl illerinde PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü tarafından yasa dışı ekim ve uyuşturucu imali yapılan bölgelerde terör örgütünün finansman elde etmesinin önüne geçmek amacıyla icra edilen operasyonlarda;
 - ✓ 9 ton esrar,
 - ✓ 55.635.675 kök kenevir,
 - ✓ 557 kg skunk,
 - ✓ 4.547.750 kök skunk bitkisi,
 - ✓ 11 adet sığınak,
 - ✓ 13 adet el bombası,
 - ✓ 6 adet piyade tüfeği,
 - ✓ 6 adet tabanca,
 - ✓ 1.500 adet fişek,
 - ✓ 4 el yapımı patlayıcı madde yakalanmıştır.

Operasyonlarda çok sayıda örgütsel döküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.

Resim 7.9 Narkoterör Operasyonu Yakalamaları

JGK birimlerince 2022 yılında PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün yoğun olarak buldukları bölgelerde örgütün uyuşturucu ticaretinden sağladığı geliri engellemek amacıyla narkoterör operasyonları icra edilmiştir. Önemli narkoterör operasyonlarından bazıları;

- 07 Haziran 2022 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatının yapıldığının tespit edilmesi üzerine Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;
 - ✓ 62 kg kubar esrar,
 - ✓ 898 kg toz esrar,
 - ✓ 2.144.570 kök kenevir,
 - ✓ 1 adet sığınak,
 - ✓ 3 adet piyade tüfeği,
 - ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.
- 30 Temmuz 2022 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatının yapıldığının tespit edilmesi üzerine Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;
 - ✓ 123 kg kubar esrar,
 - ✓ 30 kg toz esrar,
 - ✓ 3.057.760 kök kenevir,
 - ✓ 110.000 kök skunk,
 - ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.
- 12 Ağustos 2022 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatının yapıldığının tespit edilmesi üzerine Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;
 - ✓ 404 kg kubar esrar,
 - ✓ 372 kg toz esrar,
 - ✓ 8.849.300 kök kenevir,
 - ✓ 648.200 kök skunk,
 - ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.
- 26 Ağustos 2022 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatının yapıldığının tespit edilmesi üzerine Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;
 - ✓ 43 kg kubar esrar,
 - ✓ 493 kg toz esrar,
 - ✓ 16.153.290 kök kenevir,
 - ✓ 301.200 kök skunk,
 - ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.
- 14 Eylül 2022 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatının yapıldığının tespit edilmesi üzerine Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;
 - ✓ 854 kg kubar esrar,
 - ✓ 1204 kg toz esrar,
 - ✓ 10.496.570 kök kenevir,
 - ✓ 1.185.000 kök skunk,
 - ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.
- 11 Ekim 2022 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör

örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatının yapıldığının tespit edilmesi üzerine Bingöl İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;

- ✓ 406 kg kubar esrar,
 - ✓ 18 kg toz esrar,
 - ✓ 3.185.445 kök kenevir,
 - ✓ 645.313 kök skunk,
 - ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.
- 05 Kasım 2022 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatının yapıldığının tespit edilmesi üzerine Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;
 - ✓ 745 kg toz esrar,
 - ✓ 1256 kg skunk,
 - ✓ 221.700 kök kenevir,
 - ✓ 47.000 kök skunk,
 - ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.
 - 2022 yılı içerisinde özellikle kırsal alanda olmak üzere PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü tarafından ekim ve üretim yapılan bölgelerde terör örgütünün bu kapsamda finansman elde etmesinin önüne geçmek için Diyarbakır ve Bingöl İl J.K.lıklarınca icra edilen operasyonlarda;
 - ✓ 27 ton esrar,
 - ✓ 88.046.458 kök kenevir,
 - ✓ 1.584 kg skunk,
 - ✓ 7.056.963 kök skunk bitkisi,
 - ✓ 4 adet sığınak,
 - ✓ 2 adet el bombası,
 - ✓ 3 adet piyade tüfeği,
 - ✓ 1 adet tabanca,
 - ✓ 213 adet fişek ele geçirilmiş olup, PKK/KCK-YPG/PYD terör örgütünün 217

milyar lira yasa dışı gelir elde etmesinin önüne geçilmiştir.

Ayrıca operasyonlarda çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.

- 05 Kasım 2022 tarihinde Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünce PKK/KCK terör örgütüne yönelik yapılan çalışmalarda Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda tutuklu bulunan NİRVANA (K) S.T (Gri renk kategorisinde aranan) isimli örgüt mensubunun alınan ek ifadesinde adı geçen şüphelinin ikametinde yapılan aramada (25) kg uyuşturucu esrar maddesi ele geçirilmiştir.
- 26 Kasım 2022 tarihinde Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünce PKK/KCK terör örgütüne yönelik yapılan çalışmalarda PKK/KCK terör örgütü gençlik yapılanması DGH (Devrimci Gençlik Hareketi) içerisinde faaliyet gösterdikleri, geçmiş tarihlerde gerçekleştirilen eylem/etkinlere katıldıkları, örgüt adına milis/işbirlikçi faaliyetlerinde buldukları tespit edilen (50) şüpheliye yapılan operasyon neticesinde; (1) adet tabanca, (1) adet av tüfeği, (74) fişek, 1.5 kg esrar maddesi, yasaklı kitaplar ve dijital materyaller ele geçirilmiştir.
- Ayrıca 24 Kasım 2022 tarihinde İ.B. isimli örgüt mensubunun Ağrı TEM Şube Müdürlüğünde alınan ifadesinde; "...örgütün gelir kaynaklarından biri olan İran ülkesinden Türkiye'ye ve Türkiye'den de İran'a kaçak yollarla geçirilen mazot, esrar, uyuşturucu, sigara ve yaşamsal malzemelerin geçişlerini para karşılığında sağlanması idi. Bu paraları sorumlular toplayıp genel karargâha veriyorlardı" şeklinde beyanda bulunmuştur.

7.2.3. Terör Örgütünün Uyuşturucu İmalat ve Ticaretindeki Rolü

Terör örgütü PKK/KCK-PYD/YPG bir dönem Lübnan'ın Bekaa Vadisinde bulunan kamp bölgelerinde (Baelbek ve Hermen) kenevir ve haşhaş ekimi yaparak kurduğu laboratuvarlarda uyuşturucu imal etmekteydi. Şimdilerde ise Kuzey

Irak kamplarında ve ülkemiz sınırına yakın sınır köylerinde uyuşturucu imal ederek nihai pazara sunduğu bilinmektedir. Bilhassa Afgan afyonunu işleyerek elde ettiği eroinin Avrupa pazarında arzına büyük önem vermektedir.

Başta Şemdin SAKIK olmak üzere, yakalanan birçok PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü üyesi ve militanı tarafından PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün başlangıçta Bekaa Vadisinde devamında ise Kuzey Irak bölgesinde uyuşturucu imal ettiği ve Avrupa'da pazarladığı ifade edilmektedir. SAKIK ifadesinin bir bölümünde özetle, ÖCALAN'ın kendisine "örgütü ayakta tutmak kolay değil, uyuşturucu geliri olmazsa bu kadar insanı nasıl doyuracağız" dediğini itiraf etmiştir.

Güvenlik güçlerimiz tarafından örgütün 1980 yılından günümüze 6 ayrı uyuşturucu imalathanesi ele geçirilmiş, çok sayıda imal malzemesi ve uyuşturucuya el konulmuştur.

- 2002 yılında Hakkari'nin Yüksekova ilçesine bağlı Sarıtaş mezrasında uyuşturucu imal edilen bir ikamette yapılan aramada 52 kg 360 gr eroin maddesi ile birlikte çok sayıda imal malzemesi ele geçirilmiştir. Sanıkların PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü adına faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir.
- 2015 yılında Diyarbakır'da sokakta satmak üzere temin edilen uyuşturucuyu nakleden araca yönelik gerçekleştirilen operasyonda; 1 kg 700 gr eroin maddesi ile birlikte 2 adet tabanca ele geçirilmiştir. Operasyon esnasında yaşanan çatışmada, PKK/KCK/PYD terör örgütü üyesi bir şahıs ölü olarak ele geçirilmiş, 2'si yaralı olmak üzere 5 örgüt elemanı ise yakalanmıştır. Bir güvenlik görevlimiz ise ağır yaralanmıştır.
- 2015 yılında başlayan ve 2016 yılında da devam eden barikat/çukur eylemleri kapsamında Diyarbakır'da PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü üyelerince kurulan barikatların kaldırılması, yollara tuzaklanan el yapımı patlayıcıların etkisiz hale getirilmesi ve vatandaşlarımızın can ve mal emniyetinin sağlanması amacıyla güvenlik güçlerince gerçekleştirilen müşterek operasyonlarda, bu eylemleri gerçekleştiren 34 ayrı örgüt üyesinin aynı zamanda uyuşturucu ticareti faaliyetinde

bulduğu tespit edilmiştir. Bu operasyonlarda; 50 kg esrar, 3 gr eroin, 2 gr kokain, 5.784 adet ecstasy hap ele geçirilmiştir.

- 2018 yılında Diyarbakır ilinde sokak satıcılarına yönelik yapılan operasyonlar neticesinde 32 kg esrar maddesi yakalanmıştır. Yakalanan uyuşturucu maddenin yanı sıra terör örgütünü simgeleyen bez parçaları da ele geçirilmiştir.

Resim 7.10 Narkoterör Operasyonu Yakalamaları

- 2018 yılında Adana'da Sokak satıcılarına yönelik gerçekleştirilen operasyonda 1,56 gr esrar maddesi ele geçirilmiştir. Operasyon kapsamında yakalanan uyuşturucu madde satıcısının parmak izi kontrolünde daha önce yakalanan el yapımı patlayıcıda parmak izi olduğu tespit edilmiştir.
- 2018 yılında Batman'da sokak satıcılarına yönelik gerçekleştirilen operasyonda; 125 gr esrar, 51 adet ecstasy ele geçirilmiştir. Operasyon kapsamında yakalanan uyuşturucu madde satıcısı hakkında daha önce PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütüne üye olmak suçundan adli işlem yapıldığı tespit edilmiştir.

Resim 7.11 Narkoterör Operasyonu Yakalamaları

- 7 Ağustos 2018 tarihinde İran sınırına yakın Hakkari'nin Yüksekova ilçesine bağlı mezraların bulunduğu dağlık alanda, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü elemanları tarafından yasa dışı uyuşturucu imalatının organize edildiği bilgisi alınması üzerine başlatılan arama ve tarama faaliyetleri esnasında; terör örgütü tarafından kullanılabilmesi değerlendirilen bir sığınak tespit edilmiştir. Sığınakta bulunan terör örgütü üyeleri tarafından güvenlik görevlilerine ateş açılması üzerine başlayan silahlı çatışmada sığınakta bulunan iki terör örgütü mensubu ölü olarak ele geçirilmiştir. Sığınak ve yakınlarında yapılan aramalarda;
 - ✓ 1 adet roket atar,
 - ✓ 1 adet piyade tüfeği,
 - ✓ 2 adet tabanca, bu silahlara ait çok miktarda mühimmat,
 - ✓ 2 adet telsiz ve yaşam malzemeleri,
 - ✓ Toprağa gömülmüş 51 adet bidon içinde toplam 1.180 litre asetik anhidrit,
 - ✓ 1 adet press makinası, elek, tepsi, ocak malzemeleri, tüp (uyuşturucu madde imalatı için) ve örgütsel doküman ele geçirilmiştir.

7.2.4. Terör Örgütü PKK/KCK-PYD/YPG'nin Uyuşturucu Üretici ve Kaçakçılarından Komisyon ve Haraç Alması

Örgütün haraç toplama faaliyetinin başında, ülkemiz doğu sınırından uyuşturucu tacirleri tarafından getirilen uyuşturucudan kilogram başına belirlenen fiyatlarda vergi adı altında haraç alması ve uyuşturucu madde ticareti yapan şahıslardan tehdit, şantaj ve rehin alma yoluyla para alması gelmektedir.

Güvenlik güçlerimizin gerçekleştirdiği birçok operasyon ve istihbarat raporları, örgütün bilhassa uyuşturucunun Kuzey Irak sınırlarından geçişi ve Avrupa'daki uyuşturucu faaliyetleri üzerinden komisyon aldığını göstermektedir.

Nitekim EUROPOL 2013 Terörizm Durumu ve Trend Raporu'nda yer alan ifade şu şekildedir;

“Türk soruşturma raporları PKK/KCK-PYD/YPG'nin, terörist faaliyetlerini finanse etmek amacıyla uyuşturucu kaçakçılığına dahil olduğunu göstermektedir. PKK/KCK-PYD/YPG Türk sınırını geçen uyuşturucu kaçakçılarından aldığı vergiler aracılığıyla para toplamaktadır. Ayrıca PKK/KCK-PYD/YPG'nin, uyuşturucuların Türkiye üzerinden nakliyatı, AB'ne ulaştırılması ve AB'de dağıtımı ve satışının her aşamasında kârlardan pay almaktadır. Buna karşılık olarak kaçakçılara genellikle PKK'dan koruma ve anlaşmazlıklar için arabuluculuk teklif edilmektedir”.

7.2.5. PKK Terör Örgütünün Dünya'daki Narkoterör Faaliyetleri

PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü uyuşturucu faaliyetlerine tacir ve üreticilerden komisyon alarak başlamış olsa da son zamanlarda uyuşturucunun Avrupa sokak piyasasını kontrol etmeye kadar ilerlemiştir. PKK/KCK-PYD/YPG Avrupa'da uyuşturucu dağıtımını bizzat organize etmekte ve yönetmektedir. Uyuşturucu fiyatlarındaki yüksek kâr oranları örgütün sokak dağıtımına yönelmesinin en önemli nedenidir. Bu durum birçok uluslararası raporda da yer almıştır.

1970'li yıllardan itibaren PKK, Avrupa ve Türkiye'de örgütlenmeye başlamıştır. Örgüt, Türkiye ve Avrupa'nın genelinde üslenme fırsatı bulmuş olsa da terör eylemlerini Türkiye'nin doğu ve güneydoğu bölgelerinde yürütmüştür. PKK/KCK-PYD/YPG'nin geniş alanlara yayılımı örgütün terör kampanyasının yanı sıra diğer kriminal faaliyetlerine de avantaj sağlamaktadır. Örgüt üyeleri arasında hiyerarşik bir yapının bulunması, iletişim ağı ve kurye sisteminin verimli bir şekilde işlemesi, uyuşturucu organizasyonlarının korku ve tedirginlikten dolayı örgütle rekabetten çekinmesi, PKK/KCK-PYD/YPG'ye uyuşturucu dağıtımında uygun bir atmosfer sağlamaktadır.

Güney Amerika'daki uyuşturucu kartellerinin dağıtımında uyguladığı yöntemleri, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü Avrupa ülkelerinde rahatlıkla uygulamaktadır. Güney Amerika'daki kartellerin

kullandıkları paravan şirketleri ile maaşlı dağıtım elemanlarının yerine, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü siyasi amaçlı dernekleri ve deşifre olmamış militanlarını kullanmaktadır.

07 Eylül 1999 tarihinde Almanya'da Hamburg ve Hannover'de gerçekleştirilen yaklaşık 700 polisin katıldığı operasyonlar sonrasında Hannover Emniyet Müdürü Hans Dieter KLOSA Almanya'nın yüksek tirajlı ciddi dergileri arasında yer alan FOCUS dergisine verdiği demeçte; "PKK'nın organize suç şebekeleri ile ilişkisi olduğu uzun zamandan beri tahmin ediliyordu. Ancak geçen hafta çökertilen bir uyuşturucu şebekesiyle bu durum ilk kez ortaya çıktı. Şebekenin faaliyetlerinden haberi olan PKK'nın elde edilen paranın önemli bir bölümünü aldığını belirledik. Hannover ve Hamburg'ta örgütlenen ve tüm Almanya'ya eroin dağıtan şebekenin, dokuz aydan beri PKK'ya haftada 1 Milyon Mark aktardığı vurgulandı. Tamamı Bingöl doğumlu vatandaşlardan oluşan çetenin uyuşturucu kaçakçılığından yılda 250 Milyon Mark gelir elde ettiği ve bu geliri kendilerine ait çok sayıda işyerinde akladıkları anlaşıldı. Şebekenin eroin ticaretinden elde edilen paraların bir bölümü ile de Hannover'in Hinden semtinde konut ve arsa aldığı ortaya çıktı" şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Alman SAT-1 televizyonunda 06 Ocak 1993 tarihinde yayınlanan "24 Saat" isimli programda uyuşturucu madde ticareti yapan PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü sempatizanı Kürt kökenli bir şahısla yapılan görüşmede; "Polisin gerçekleştirdiği mutad aramalar sırasında, eroin bağımlısı bir Alman ile Kürt asıllı satıcının tutuklandığı, satıcının üzerinden **Kürt sığınmacıların** kaldığı bir lojmana ait anahtarlar çıktığı, bu lojmanda daha önceden de uyuşturucu yakalandığı belirtilerek, bu sefer yapılan aramada; odaların PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü ve Abdullah ÖCALAN'ın afişleriyle dolu olduğu belirtilerek, PKK'nın mücadelesini eroin ticaretinden finanse ettiği, küçük yaşlardaki çocukları bile uyuşturucu işine sokmaktan çekinmedikleri, çünkü 14 yaşına kadar çocuklar için cezai yaptırımın bulunmadığı" ifade edilmiştir.

PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün başta Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde aktif olarak uyuşturucu ticareti yaptığını gösteren

birçok örnek mevcuttur. Uluslararası raporlarda gösterildiği üzere uyuşturucu ile adı yan yana rahatlıkla anılabilecek olan PKK/KCK-PYD/YPG'ye yönelik olarak; 1987-2008 yılları arasında Avusturya, Bulgaristan, Danimarka, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, İsviçre, İtalya, Kanada, Moldova, Norveç, Portekiz, Polonya, Slovenya, Venezuela, Yunanistan ve dağılmadan önce Yugoslavya ülkelerinde gerçekleştirilen operasyonlarda toplam 38 olayda terör örgütüne üye 109 şahıs ile birlikte,

- ✓ 871 kg eroin,
- ✓ 3,5 kg kokain,
- ✓ 10.000 adet amfetamin tablet ele geçirilmiştir.

02 Eylül 2017 tarihinde Belçika haber ajansı Belga'nın yaptığı "PKK uyuşturucu sevkiyatını Belçika'dan yapıyor" başlıklı makaleye göre, Avusturya ve Belçika'da düzenlenen operasyonlarla PKK'nın Avrupada'daki uyuşturucu ağlarından birinin çökertildiği belirtilmiştir. Ayrıca makalede merkezi Flaman Bölgesi'ndeki Hasselt kenti olan şebekenin, uyuşturucuları Avrupa'ya Belçika'nın Anvers ve Hollanda'nın Rotterdam limanlarından soktuğu ve limanlardan alınan uyuşturucuları Hasselt'teki bir evde 5'er kiloluk paketlere bölerek arabaların gizli bölmelerine yerleştiren şebeke üyelerinin, bunları Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda ve İsviçre dahil Avrupa'nın yarısında piyasaya soktuğu söylenmiştir. Soruşturma kapsamında yapılan ve tarihi açıklanmayan bir baskında Hasselt'teki evde;

- ✓ 30 kg kokain,
- ✓ 12 kg eroin,
- ✓ Çok sayıda sentetik uyuşturucu hap, silah ve
- ✓ 800 bin Avro para ele geçirilmiştir.

Ayrıca Avusturya'da 4 kişi toplam 21,5 yıl hapse mahkum edilirken, kaçan beşinci kişi hakkında yakalama kararı çıkarılmıştır. Belçika'da ise aralarında ismi açıklanmayan şebekenin lideri dahil 10 kişi gözaltına alınmıştır.

Flamanca yayın yapan Het Belang van Limburg gazetesinin haberinde ise şebekenin sadece eroinden yılda milyonlarca Avro elde ettiği ve bunu terör örgütü PKK'ya aktardığının öngörüldüğü belirtilmiştir.

7.2.6. PKK/KCK-PYD/YPG Terör Örgütünün Suriye'deki Uyuşturucu Faaliyetleri

Suriye Görev Gücü kapsamında görevlendirilen personel, terörden arındırılan bölgeleri uyuşturucudan temizlemeye devam etmektedir.

17 Temmuz 2018'de Suriye/Azez görev gücünde görevli personel tarafından, danışmanlık görevi kapsamında yürütülen planlı operasyon ile Menbiç istikametinden Azez bölgesine uyuşturucu madde taşıdığı tespit edilen araca operasyon düzenlenmiş ve araçta yapılan aramada gizlenmiş vaziyette 41 kilo 540 gram Captagon hap ele geçirilmiştir.

7.3. DİĞER TERÖR ÖRGÜTLERİ

Türkiye aleyhinde faaliyet gösteren DHKP/C, TKP/ML ve FETÖ/PDY terör örgütlerinin de uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptığı, uluslararası raporların yanı sıra Türkiye'de gerçekleştirilen suçüstü operasyonlarından, uyuşturucu madde operasyonlarında yakalanan şahıs ifadelerinden, terör örgütleri ile bağlantılı suç kayıtlarından, örgüt ve hücre evlerinde ele geçirilen uyuşturucu maddelerden ve dokümanlardaki uyuşturucu alışveriş kayıtlarından anlaşılmaktadır.

Tablo 7.2. DHKP/C, TIKKO vb. Kapsamında Yapılan Yakalamalar

DHKP/C, TIKKO VB. (1980-2020)	
Olay/Operasyon Sayısı	8
Şüpheli Sayısı	33
Esrar/ Kg	38,5
Eroin/ Kg	38,6
Kokain/ Kg	690

Tablo 7.3. FETÖ/PDY Terör Örgütünün Uyuşturucu Kaçakçılığı Bağlantılı Olaylarına Ait Yakalamalar

FETÖ/PDY (1980-2020)	
Olay/Operasyon Sayısı	19
Şüpheli Sayısı	32
Kokain/ Kg	252
Captagon/ Adet	800.000
Ecstasy/ Adet	33
Metamfetamin/ Kg	0,05
Eroin/ Kg	0,26
Sentetik Kannabinoid/ Kg	641,2
Esrar/ Kg	0,64
Kenevir Bitkisi/ Kök	252
Lyrica/ Adet	96
Sentetik Eczacı/ Adet	21
Skunk/ Kg	3

FETÖ/PDY terör örgütünün Uyuşturucu ticaretinden gelir elde ettiğini somut olarak ortaya koyan en net çalışma Bataklik soruşturmasıdır. Bu soruşturma kapsamındaki bir sanık FETÖ/PDY üyeliğinden ceza almıştır ve terör örgütüne finans desteği sağladığı ortaya çıkarılmıştır. Sanığın suç gelirlerinin aklanması suçundan yargılanmasına devam edilmektedir.

7.4. SONUÇ

Sahip olduğu devasa küresel hacim nedeniyle uyuşturucu piyasası sadece organize suç gruplarının değil aynı zamanda terör örgütlerinin de ilgi odağıdır.

Bu alanda organize suç grupları arasında kurulan iş birliği örnekleri terör örgütleri arasında, hatta organize suç grupları ile terör örgütleri arasında da görülebilmektedir.

Bu tür örgütler arasında silah temini, uyuşturucunun sevkiyatı ve dağıtımını yoluyla terörist faaliyetlerin finansmanı, mali piyasalara sızma gibi birçok alanda kurulan ortaklıklarla hareket edilebilmektedir.

Bugün terör örgütlerinin hem kendi başlarına, hem de diğer terör ve organize suç grupları ile iş birliği halinde uyuşturucu ticareti ile yakın bir ilişki içinde oldukları görülmektedir.

Globalleşme ile terörizm ve yasa dışı uyuşturucu kaçakçılığı arasındaki bağ kaygı verici bir noktaya gelmiştir.

Her bireyin bir dünya kadar değerli olduğu bir ortamda, uyuşturucu bataklığına kaptırılacak tek bir insanın bile büyük bir kayıp olacağı değerlendirildiğinde, toplumsal hayatın zaaflarını kullanan bu tür örgütlere imkân tanınmamalıdır. Tüm insanlığı tehdit eden uyuşturucu ile mücadele hem toplumsal sağlık ve huzurun devamlılığı hem de güven içinde yaşayacak nesiller için büyük önem taşımaktadır.

Dünya ülkeleri için büyük bir tehdit unsuru olan terörizm, gelişen teknolojik imkânlarla birlikte varlığını giderek can yakıcı bir şekilde hissettirmektedir.

Terörizm olgusuyla mücadele aynı zamanda bu fiilleri işlenebilir kılan mali kaynakların kurutulmasıyla mümkündür. Birçok suç türü terör eylemlerine gelir sağlamak için kullanılırken, uyuşturucu imal ve ticareti suçları da bu gelir kalemleri arasında büyük bir yer tutmaktadır.

Narkoterörizmle mücadele terör örgütleri ile de mücadele demektir.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, 2023

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2023.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2023.

Almanya .(2019). Erişim adresi: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/publikationen/themen/sicherheit/vsb-2018-gesamt.html>

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, 2023.

Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & European Union's Law Enforcement Agency. (2019). EU Drug Markets Report. Erişim adresi https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/12078/20192630_TD0319332ENN_PDF.pdf

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & European Union's Law Enforcement Agency. (2019a). Methamphetamine in Europe. Erişim adresi https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/12132/20195788_TD0119853ENN.pdf

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & European Union's Law Enforcement Agency. (2022). EU Drug Market: Cocaine. Erişim adresi https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cocaine_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & European Union's Law Enforcement Agency. (2023). EU Drug Market: Methamphetamine Erişim adresi https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/methamphetamine_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2021). Methamphetamine developments in South Asia: the situation in Iran and the implications for the EU and its neighbours. Erişim adresi https://www.emcdda.europa.eu/publications/ad-hoc-publication/methamphetamine-developments-in-south-asia-situation-in-iran-implications-for-eu-and-neighbours_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & International Centre for the Study of Radicalisation. (2019). Drugs and Terrorism: The Overlaps in Europe. Erişim adresi <https://icsr.info/wp-content/uploads/2019/11/ICSR-Report-Drugs-and-Terrorism-The-Overlaps-in-Europe.pdf>

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2022). European Drug Report. Erişim adresi [www.emcdda.europa.eu. Erişim adresi https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/14644/EDR_2022_18-ONLINE.pdf](https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/14644/EDR_2022_18-ONLINE.pdf)

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.(2022). New psychoactive substances: 25 years of early warning and response in Europe – an update from the EU Early Warning System. Erişim adresi https://www.emcdda.europa.eu/publications/rapid-communication/update-eu-early-warning-system-2022_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2023). European Drug Report. Erişim adresi https://www.emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction EDND. (2023).

European Union's Law Enforcement Agency. (2017). EU Serious and Organised Crime Threat Assessment. Erişim adresi file:///C:/Users/NARKO/Downloads/report_socta2017_1.pdf

European Union's Law Enforcement Agency. (2021). EU Serious and Organised Crime Threat Assessment. Erişim adresi <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment>Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2021.

Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gençlik Merkezleri, 2023.

Global Financial Integrity. (2017). Transnational Crime and the Developing World. Erişim adresi https://secureservercdn.net/45.40.149.159/34n.8bd.myftpupload.com/wp-content/uploads/2017/03/Transnational_Crime-final.pdf

International Centre for Counter Terrorism. (2017). Examining the Nexus between Organised Crime and Terrorism and its Implications for EU Programming Erişim Adresi <https://icct.nl/publication/examining-the-nexus-between-organised-crime-and-terrorism-and-its-implications-for-eu-programming/>

International Narcotics Control Board. (2018). Report. Erişim adresi https://www.incb.org/documents/Publications/AnnualReports/AR2018/Annual_Report/Annual_Report_2018_E_.pdf

International Narcotics Control Board. (2021). Precursors. Erişim adresi https://www.incb.org/documents/PRECURSORS/TECHNICAL_REPORTS/2021/E/Ebook_E.pdf

International Narcotics Control Board. (2022). Precursors https://www.incb.org/documents/PRECURSORS/TECHNICAL_REPORTS/2022/E/Pre_Report_E.pdf

International Narcotics Control Board. (2022a). Report. Erişim adresi https://www.incb.org/documents/Publications/AnnualReports/AR2022/Annual_Report/E_INCB_2022_1_eng.pdf

İçişleri Bakanlığı, EGM, 2023.

İçişleri Bakanlığı, İllere İdaresi Genel Müdürlüğü, 2023.

İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, 2023.

İçişleri Bakanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, 2023

MEB & YEŞİLAY, 2023.

RTÜK, 2023.

Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023.

Sağlık Bakanlığı, Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, 2023.

Tarım ve Orman Bakanlığı, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, 2023.

Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2023.

Ticaret Bakanlığı, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, 2023.

TRT Genel Müdürlüğü, 2023.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2021). 2021 World Drug Report, Booklet 3: Drug Market Trends: Cannabis, Opioids. Erişim adresi https://www.unodc.org/res/wdr2021/field/WDR21_Booklet_3.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2021a). Afghanistan Opium Survey 2021. Erişim adresi https://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/Afghanistan_Opium_Survey_2021.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2021b). 2021 World Drug Report, Booklet 4: Drug Market Trends: Cocaine, Amphetamine-Type Stimulants. Erişim adresi https://www.unodc.org/res/wdr2021/field/WDR21_Booklet_4.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). Afghanistan Opium Survey. Erişim adresi https://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Afghanistan/Opium_cultivation_Afghanistan_2022.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). 2022 World Drug Report, Booklet 3: Drug Market Trends: Cannabis, Opioids. Erişim adresi https://www.unodc.org/res/wdr2022/MS/WDR22_Booklet_3.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2022a). 2022 World Drug Report, Booklet 4: Drug Market Trends: Cocaine Amphetaminetype Stimulants New Psychoactive Substances. Erişim adresi https://www.unodc.org/res/wdr2022/MS/WDR22_Booklet_4.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest developments and challenges. Erişim adresi: https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2022/Synthetic_Drugs_in_East_and_Southeast_Asia_2022.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). Understanding heroin manufacture in Europe from 2013 to 2020. Erişim adresi https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/AOTP/AOTP_Update_Vol.4_2022.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime, EWA. (2023). Erişim adresi <https://www.unodc.org/LSS/Home/NPS>

United Nations Office on Drugs and Crime. (2023). Analysis Of Opiate Stamps 2017-2021 Seized In The Indian Ocean. Erişim adresi https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/AOTP/Drug_Stamp_Report_Online_1.pdf

Yeşilay, 2023

NARKO ©

| narkotiksmdb